

VIJESTI

Izdavanje „Glasa Borbe“ glasila Okružnog N.O.O. Split

Broj 17

23 i 24 lipnja 1944. g.

God. I.

Istočno front

OSLOBODJEN MOGILOV. CRVENA ARMIJA NA PUTU PREMA NIŠU

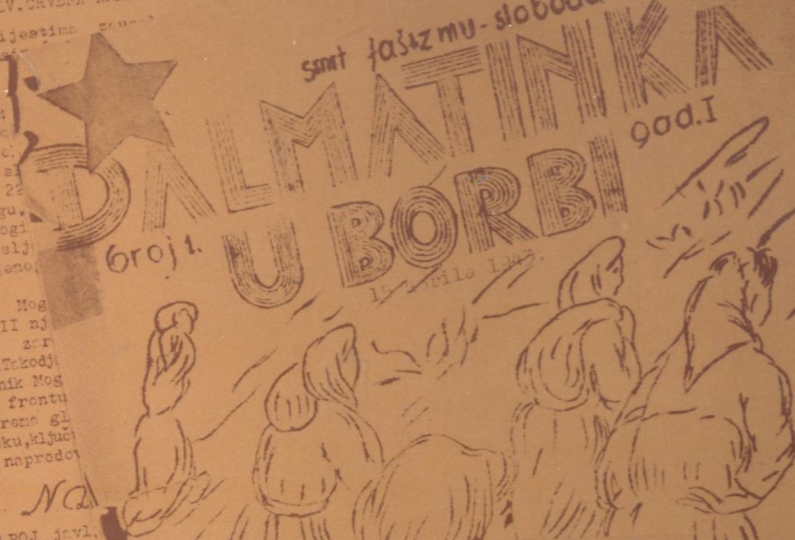
U dvjema novin zapovijestima...
Maršal Staljin objavio je...
su trupe II Bjeloruskog...
usle MOGILOV i opkolile...
Šnih divizija oko Bobruisk...
su sovjetske trupe prešle...
na širini od 120 km., zauzele...
pobjedu na 20 plota iz 22...
Njemačke trupe su u bijegu...
ih avioni stalno tuku. Mogi...
jaka njemačke utvrde, poslije...
čuvanoj njemačkoj utvrđenoj...
ji "vaterland".

Prilikom osvajanja Mog...
potpuno je razbijena XII...
pješadijske divizije i...
njegov komandant Bomblar. Teko...
robljeni njemački zapovjednik Mog...
Sovjetske trupe na frontu...
kon 400 km. napreduju prema gl...
gradu Bjelorusije Minsku, ključ...
tičkih država. U ovom napred...
NO

Vrhovni štab NOV i POJ JAVL...

ofenzivni...
Istri. I...
partizani...
borbe u...
goda za...
taljako...
usle vr...
kod Paz...
nitroclj...
razna...
Upe...
i Biat...
dignuti

smrt fašizmu - sloboda narodu

smrt fašizmu sloboda narodu

SLOBODA

GLAS SPLITA

1943-1944

GLAS BORBE

Prvi Maja, praznik rada i solidarnosti...
svijeta, ove godine slave narodi u cijelom svijetu u znaku ujedinje...
neprijatelja cijelog Sovjetskog fronta - protiv zajedničkog...
svijeta Prvi Maja u jeku odlučujućih udara nad njemačkim...
Pobjedonosni nastupanje Crvene Armije kroz Ukrajinu, Rumuniju, Mađar...
sku, nekoslavački i poljsku, kao i sve jači udarci Engleske i Amerike...
i naše N.O.V. približuju dan konačnog uništenja fašističke Njemačke...
Jugoslavije proslava ovogodišnjeg Prvog Maja ima naročito značenje...
pravo pravo narodnog ovogodišnjeg Prvog Maja ima naročito značenje...
temelje za ispravnu historijsku i odlučnu uspješnu udariti drug...
u historiji svih naroda su dobili pravo i istinsko narodno - predst...
lu narodi na čelu s našim komunističkim vođama, na čelu s našim...
TITO, ovogodišnji Prvi Maja je praznik naroda i istinsko narodno - predst...
da, dan nemilosrdne odlučnosti u borbi protiv fašističkih zvižderi i...
je, koja se vrši oko kralja Petra, Mačka, Draže Mihailovića, Nedelca, Pa...
njegovih slugu, dan nemilosrdne odlučnosti u borbi protiv fašističkih zvižderi i...
vališ, kumpiri i drugih...
Ovogodišnja proslava Prvog Maja sa naše narode jest ujedno borbe...
ni poziv na opći i stalnu mobilizaciju svih snaga na frontu i u po...
zadini, u najbržem i najmasovnijem radu na gospodarskom podizanju i obnovi...
naše zemlje u jednom pravcu "SVE ZA SLOBODU"
Dajte se svi sposobni za pušku i rad u redove "O.V. i P.O.J."
mi - slobodna Hrvatska u bratskoj i federativnoj Jugoslaviji!
živio Prvi Maja, dan mobilizacije svih antifašističkih snaga!

MI NE ČERAMO, NEGO SE BORIMO...

ovogodišnji Prvi Maja...
Slobodni...
proglas...
je potpisalo 38 članova...
bodjenog teritorija...
svim pristapama HSS-a...
među ostalog naše i ovor...
Ljudi i braćo...
Vi dobro razabirete, tko...
e kin bori. Na jednoj strani...
slobodilačka vojska, a na...
i jomac i rasnovrsta njeg...
Između ovoga dvoje...
ma...
Ili fašizam...
Toboznji dom...
jenou, oni su...
strani neprijatel...
i svaki onaj...
Istovodna HSS...
iv narodno-oslob...
kultu. Ejzenau pro...

Bilten

RADIO VIJESTI PROR ODJELA GRADSKOG N.O.O.

BR. SPLIT. 60

30 23. III. 1944.

Vrhovni štab NOV i POJ JAVL...

U Srijedu nije bilo značajnijih promjena. U dolini Donje...
drine borbe se nastavljaju sa nemanjenim postignućima. Na komunik...
ciji Bjeljina - Trčke vođene su teške borbe sa jakim njemač...
kin snagama, koje se približuju prema Brčkama. Narodite iako ber...
ve vođene su oko sela Čabalci i Suhe Polje, kojim prilikom...
ubijene 300 Nijemaca i zaplijenjena znatna količina...
"kao od Bjeljine naše su jedinice sauze"

OMLADINSKA ISKRA

OKTOBAR - NOVEMBAR 43
GLASILO USAOHA ZA DALMACIJU 2-3

PRILOZI BIBLIOTECI ZNANSTVENIH DJELA

Uredništvo

SILVIJE BOMBARDELLI, BRASLAV BOROZAN, NIKOLA DISOPRA, IVO
FERENCA, JURE FRANICEVIC PLOCAR, BRANIMIR GABRICEVIC, ZIVKO
JELI I , TONA NINIC, MIRKO OSTOJA

Urednik

TONA NINIC

Knjige ove biblioteke inicirao je i financirao Fond za razvijanje i njegovanje
tekovina Revolucije i NOR-a Op ine Split

GLAS SPLITA

1943 - 1944.

KRITI KO IZDANJE

Priredila
TATJANA KOVA

AKAVSKI SABOR
INSTITUT ZA HISTORIJU RADNI KOG POKRETA DALMACIJE
SPLIT
1977

UVOD

Na dan druge godišnjice ustanka naroda Dalmacije izišao je 14. kolovoza 1943. godine u okupiranom ali nikad pokorenom i slobodarskom Splitu prvi broj novoga ilegalnog lista Narodnooslobodila kog odbora Splita. Taj broj je bio bez naslova, ali s parolom »Svi u borbu!« koju je od 10. broja promijenio u »Svi na front — Sve za front!«. Ve u drugom broju od 20. kolovoza godine 1943. list je dobio naslov »GLAS SPLITA« i zadržao ga za itavo vrijeme izlaženja. Od 12. do posljednjeg broja lista u podnaslovu stoji: Glasilo Gradskog Narodno Oslobodila kog Odbora Split. To je zaista i bilo od naroda prihva eno kao jedino službeno glasilo.

Pokretanje i izlaženje novina u >rtno vrijeme imalo je mnogo ve e znaenje nego u vrijeme mira. Novine su bile pouzdan izvor injenica i dragocjenih informacija. Na svoj na in one su bile oruđe ubojitije i od samog metka, jer su bile oruđe duha, oruđe ideja. One su bile svestrani mobilizator masa u zadac ima borbe protiv fašizma. Pomagale su u toj borbi i davale idejnu sigurnost, pa upravo u tome leži njihova velika moralna snaga.

Ilegalna partijska tehnika radila je u Splitu od samog po etka fašisti ke agresije na našu zemlju. Moglo bi se re i da je ona zapravo bila nastavak rada ilegalne tehnike iz predratnog vremena. U toj tehnici umnožavao se i tiskao sav partijski ilegalni materijal, kao što su okružnice, proglasi, leci, upute i direktive CK KPJ i KPH, PK KPH, MK KPH Split, NOO-a Split, kao i sva marksisti ka literatura. Od listova potrebno je istaknuti »Naš izvještaj«, najvažnije glasilo NOP-a u Dalmaciji, koji je pokrenuo PK KPH za Dalmaciju ve u lipnju godine 1941, neposredno nakon napada fašisti ke Njema ke na SSSR.

Izdavanje »Glasa Splita« dakle kontinuirani je nastavak djelovanja ilegalne partijske tehnike. List je pokrenut poslije pada fašizma, uo i skore kapitulacije Italije, jer se sve izrazitije nametala potreba da se javnost detaljnije upozna s predstoje om situacijom na vanjskom i unutrašnjem bojištu, da se dadu daljnja tuma enja ciljeva NOB-a i da se objasni prije eni put razvoja NOP-a prije svega u Dalmaciji i samom Splitu.

»Glas Splita« izlazio je od 14. kolovoza 1943. godine do 15. listopada 1944. godine u kratkim vremenskim razmacima, uglavnom redovito i s neprekidnom numeracijom. Ukupno je tiskan 21 broj u tiražu od 500 do 800 primjeraka po jednom broju. Format lista bio je 29,5 X 21 cm ili 34 X 21 cm. List je tiskan odnosno šapirografiran u ilegalnoj partijskoj tehnici, koja je od

travnja 1942. godine do samog oslobođenja Splita u listopadu 1944. godine nastala u kući Bartula Ožića u današnjoj Ulici Veselina Masleše br. 11.

Prvih pet brojeva »Glasa Splita« izišlo je do kapitulacije Italije. Nakon kapitulacije Italije i dolaska njemačkog okupatora u grad podno Marjana, nastali su složeniji uvjeti za daljnje izlaženje lista. Pred ulazak Nijemaca u Split naše su snage bile prisiljene napustiti grad koji su držale gotovo 17 dana. S njima su morali oti i mnogi rukovodioci kojima je daljnji rad u gradu bio nemoguć. Stoga je novoizabrani Mjesni komitet Partije sa sekretarom Nikom Kuzmanićem, članovima Dinkom Bilom, Franom Šegvićem, Milevom Ferićem, Antom Lukasom i Ivom Šantićem morao uspostaviti kontakte sa svim ilegalnim organizacijama NOP-a koje su djelovale u gradu. Poseban problem bio je hvatanje veze s tehnikom, jer je rad u njoj od samog početka bio organiziran u najvećoj konspiraciji. Pošto je uspostavljena veza s drugom Otom Ševeljevićem, preko kojega se odvijao tajav tehnički posao, list je nastavio dalje izlaziti.

Sav posao oko izdavanja lista bio je podijeljen u nekoliko faza. Autori lista ili redaktori predavali bi rukopise drugoj osobi na unaprijed ugovorenom mjestu, na ulici, u trgovini, ili drugdje, a konačno u fizionomiju list je dobivao na sastancima Mjesnog komiteta KP Split. U početku nije imao strogo organiziranu redakciju. Međutim od proljeća godine 1944. urednik je postao Ante Radović, član NOO Splita.

Materijal pripremljen za štampu također se prenosio tajnim kanalima do ilegalne tehnike za umnožavanje, a istim vezama stizao je papir, matrice, boja i ostali pribor. List se raspačavao uglavnom preko rajonskih NOO-a, a dijelili su ga u gradu članovi Partije, SKOJ-a, AFŽ-a i simpatizeri NOP-a.

Dok je izlazio, »Glas Splita« bio je najomiljeniji list u gradu. Obavezno se čitao na sastancima NOP-a, partijskih skupština, SKOJ-a i AFŽ-a, a sigurno je da nije bilo ni jedne naše obitelji u Splitu koja za nj nije znala i koja ga nije rado primala. Činjenica da tehnika u toku svog djelovanja nije bila nijednom provaljena ni izlaženje lista prekinuto najbolje govori koliko je narod bio odan NOP-u.

Preko ovoga lista javnost je bila redovito informirana o situaciji na međunarodnom i jugoslavenskom bojištu. List je mnogo pomagao u razotkrivanju neprijateljskih laži i propagande koja je tvrdila da su Nijemci oslobođeni ovih krajeva, da je NOP u Splitu likvidiran ili da ga nema. Na stranicama ovoga glasila javno se napadalo i osuđivalo izdajice naroda i prijetilo im se zaslužnom kaznom. Svaka naknadno izvedena akcija likvidiranja neprijatelja i njihovih suradnika i pomaga nailazila je na najveće odobravanje i bila je glavna karika u građanskoj neograničenoj povjerenja i povezanosti najširih masa s narodnom vlašću i NOP-om.

Sadržaj lista je svojevrsna dokumentacija o jednom od najburnijih perioda u novijoj povijesti Splita. U njemu nalazimo sjećanja na prve dane ustanka u Dalmaciji, podatke o njegovu razvoju, partizanskim jedinicama i borbi, o omladini i ženama u ratnom vihoru, o štrajkovima i demonstracijama, o suradnji narodnih izdajica s neprijateljem, o pozadini i njejoj ulozi u NOB-u itd. Najdragocjenije informacije su pak one o događajima u samome gradu.

»Glas Splita« je imao veliku moralno-političku snagu jer je preko njega do najširih slojeva građanstva dopirala riječ istine i linija Partije. Međutim, potrebno je ukazati na to da je list u neposrednoj borbi s neprijateljem možda ponekad donosio vijesti i ocjene o ljudima i događajima bez dovoljnog provjeravanja, pa moramo tome kritički prilaziti danas pri čitanju i korištenju ovih materijala.

Ovim izdanjem iznosimo pred javnost vrijednu izvornu građu za povijest narodnooslobodilačke borbe u Splitu vjerujući da će korisno poslužiti za pro-uo avanje tog razdoblja naše najnovije prošlosti.

TATJANA KOVA

NAPOMENA

Predaju i javnosti ovo izdanje »Glasa Splita«, Institut za historiju radni - kog pokreta Dalmacije po inje realizirati zadatke iz programa rada o objavljivanju iz svog fundusa izvorne gra e zna ajne za povijest NOB-e i socijalisti ke revolucije u Dalmaciji.

Ovaj materijal je komplet, odnosno zbir dvadeset i jednog broja »Glasa Splita«, izdanja NOO-a Splita, koji je izlazio u vrijeme talijanske i njema ke okupacije grada u najstrožoj ilegalnosti gotovo punih etrnaest mjeseci, tj. od 14. kolovoza 1943. do 15. listopada 1944. godine.

Tekstovi su preštampani doslovno. Gramati ke i stilske pogreške nisu ispravljane kako bi se sa uvao duh vremena u kojemu su nastale. Interveniralo se samo gdje je zbog ispuštenoga, zamijenjenog, suvišnog ili krivo tiskanog slova rije izgubila smisao, a samim time i itava re enica.

Uz sivaki pojedini broj, ako se smatralo potrebnim, dana su objašnjenja nekih doga aja, li nosti i pojmova o kojima se u tekstu govori kako bi se itaocima, u prvom redu omladini, pomoglo da lakše razumiju njihov sadržaj. Bilješke odnosno objašnjenja faiaju posebnu numeraciju za svaki broj.

Na kraju je donesen sadržaj pojedinih brojeva, kazalo osobnih i geografskih imena, kao i popis skra enica.

T. K.

GLAS SPLITA

Broj 1.

IZDAJE N.O.O. SPLIT

14-VIII-1943 god.

SPIGOVA KONFERENCIJA¹ SA »NAJREPREZENTATIVNIJIM EKSPONENTIMA SLAVENA SPLITSKE PROVINCIJE«

Velike pobjede Crvene Armije kod Moskve, Lenjingrada, Staljingrada i Orela i savezni ke u Africi i na Siciliji lome talijanski fašizam i srušile su Musolinija.² Odlu ni udarac zadali su mu saveznici na Siciliji, kamo mu Hitler³ nije mogao poslati pomo zbog udaraca, što mu ih je istovremeno zadržavala Crvena Armija kod Orela i Bjelgoroda. Fašizam se srozava i nova vlada Badoglia⁴ poduzela je formalne mjere protiv fašisti kih ustanova, raspustila je fašisti ku stranku, vije e i parlamenat, ali Badoglio je ipak nastavio fašisti ku politiku. Zaveo je prijeki sud, zabranio politike stranke, štrajkove, nastavio sa masovnim rekvizicijama i mobiliziranjem novih vojnika te ne e da pušta na slobodu 100.000 jugoslavenskih interniraca, osu enika i zatvorenika. U vanjskoj politici »nastavlja sa ratom« usprkos op eg zahtjeva talijanskog naroda za bezuslovnim i neodložnim zaklju enjem mira. Italija i dalje ostaje vazalom Hitlera, a Badoglio nasljednikom Musolinija i produžiocem fašisti ke politike. U vladi Badoglia nema ni jednog otvorenog protivnika fašizma. Svi ministri zauzimali su ranije vidna mjesta u fašisti kom državnom aparatu.

U Splitu fašisti ka vlast prešla je na Spiga, koji isto tako kao i njegov naredbodavac nastavlja fašisti ku politiku i metode njenog dosadašnjeg rada: ubijanja, istrebljenja i plja ke našega naroda. U tome i njega pomažu oni isti narodni izdajice koji su ranije pomagali Musolinijev fašizam. Izdajice Ra i⁵ i Ljubi⁶ orgnizirali su sa Spigom »sve anu« i javnu konferenciju, na koju su bili pozvani »najreprezentativniji eksponenti Slavena splitske provincije« a na koju su došli: Dr Jablanovi (Cortellazzo),⁷ Dr Arambašin, Alfirevi, Urukalo,⁸ Majstrov i, Dr Matoši, Nikola Nonkovi i brat mu, farmacista Bonetti, Dr Ra i, Dr Ljubi, koji je pri ulasku admirala pozdravio fašisti ki, Dr Grgi Eduard, Dr Mimica, Dr Kunjaši, Dr Radica, Dr Barbieri, farmacista Margeti, Marin Segvi, Andrija Zeli, Mate Buli i brat mu, Dr Buli, biskup Bonefa i⁹ sa Crisomalijem.¹⁰ Došli su dakle samo oni koji su i do tada konferirali i sara ivali sa okupatorom, sa fašizmom, došli su »najreprezentativniji eksponenti izdajica Slavena splitske provincije«. Tu je Spligo lijevao kiroko-

dilске сузе над злодјелима што су их до тада извршили његови другови крволо ни фашисти. **I ta** њихова крвава злодјела он је назвао **nesporazumom i zajedljivoš u**. Он је назвао неспоразумом стотине хиљада интернираних, затворених, стрјелјаних и покљаних, оплја каних и поपालјених. Он је назвао заједљивош у када су синови нашега народа бјежали од крвавог терора фашизма да би спасили своје голе животе. А разбојницима (бриганти) назвао је борце за слободу свoga народа, којима се поноси наш народ а диви итав свијет.

Spigo је на том издајни ком склупиу изnio свој програм: попуштање и сарадња у извршењу »-posebne zada e koja mu je postavljena«. Али није окупатор, који би требао да попушта и сараује са нашим народом. Наш народ би требао да попушта, да се покљани и пољуби окупаторову крваву 'руку, која га ве двије године колје и пали. Наш народ је тај од којег се тражи да заборави своје жртве и поплује јуна ка дјела крвавим словима исписана у својој повјести. Наш народ би требао да сараује са окупатором и помогне му да мирно изврши задау, коју је Spigo подuzeo на себе а то је да без казне отпреми у Италију све оне крвотоке и плја каше, који су нас двије године млатили и стрјелјали, те палили и плја кали наше домове. Зато је сазвао овај skup » asnih« људи да и њему помогну шpijuniranjem и денунцијама, те да му помогну односити сандуке покрадене и оплја кане наше имовине. То је оно што Spigo хо е и тражи и на што су Ра и и Јабланови у име двадесеториче издајка дали свој пристанак на сарадњу са крвавим окупатором а против свог властитог народа и његових савезника Совјетског Савеа, Енглеске и Америке. Али Spigo се гадно vara, он мисли да је наш народ без асти, поштења и поноса као оно двадесетак најрепрезентативнијих Славена на елу са Cortellazzom.¹¹ Зар он мисли да је наш народ способан и навикнут да окре е ле а у борби, те сарадњом са окупатором издаје своје савезнике са којима се rame уз rame бори од по етка овог рата. Не! Наш народ се борио, бори се и борит е се против окупатора, за ослобо ење своје и своје земље те е га присилити да се пову е из наше Далмације иако је Spigo изјавио да тог повла ења нема у његовом програму.

Али није далеко дан када е народ потјерати мрског окупатора и обра унати са народним издајкама.

SAMO IZDAJICE POMAŽU TALIJANE (poruka londonskog radia)

У својој емисији од 15 прошлог мјесеца радио Лондон поводом савезни -ких операција у Сицилији упу је свим народима Југославије позив на поја ану борбу. У позиву се ме у осталим каже: »Сваки онај Југославен који је из било којег разлога помагао талијанске трупе треба одмах да прекине везу с њима. Сваки овјек који даље помаже Талијанима издајка је. Сви они који помажу талијанским одредима треба да иступе из таквих организација, јер им ина е не е бити спаса. Сви родољуби требају приступити борцима Југославије да би се она што прије ослободила«.

Тако ер у својој емисији од 7-VIII Лондонски радио шаље поруку Савезника Југославенима, у којој говори ме у осталим: »Patriotsке групе настави е своје задатке које имају а остали треба а) да се држе упута во а органи-

zacionog otpora, b) da seljaci daju svoju hranu patriotskim odredima i da izbjegavaju da do e u ruke neprijatelja, c) da svaki u ini što više može da rasturi talijanske trupe u Jugoslaviji. Rade i tako djelovat ete u saglasnosti sa Saveznicima i jedino na taj na in do i ete do slobode. Lozinka naša je jedinstvo i disciplina«. One poruke londonskog radija su pohvala i poruka našim borcima i rodoljubima, koji se bore protiv okupatora, a najodlu nija osuda svih onih koji sara uju sa okupatorom.

POZIV SLOVENSКИH SOKOLA: Slobodna Jugoslavija¹² u svojoj emisiji od 6-VIII javlja slijede e:

Delegati slovenskih sokolskih organizacija iz Oslobo dila kog Fronta Slovenije mole nas, da objavimo preko naše radio stanice apel, kojega oni upuju svim slavenskim sokolima. Izlaze i u susret njihovoj molbi, mi objavljujemo apel u potpunosti: »Slovenski sokoli slavenskim narodima! Slovenski sokoli nerazdvojivo povezani u Oslobo dila kom Frontu Slovenije sa krš anskim socialistima, komunistima, seljacima, demokratima i svim vijernim sinovima slovenskog naroda ve 2 godine vode borbu za slobodu, bratstvo i jedinstvo slovenskog naroda, za slobodu i saradnju svih slavenskih naroda. Slovenska partizanska vojska dio je ujedinjene NOV Jugoslavije pod vodstvom našeg junaka Tita, i kao takova uspješno odbija sve udarce naših neprijatelja. Naše uspjehe uzalud nastoje da smanje Bijelo-gardisti¹³ i izdajice svih vrsta, koji u tijesnoj saradnji sa okupatorima još uvijek vrše najteže zlo ine nad našim narodom. Slovenski sokoli su u svojoj borbi za slobodu donijeli ve teške žrtve. Me u njima nalaze se i poznati me unarodni sportaši Sparenta i Grilc, koji su svojom smr u još više o eli ili naše redove. Mi izjavljujemo, da su slavni uspjesi Rusa samo još više u vrstili našu vjeru u Sovjetski Savez, koju smo mi podržavali me u sobom ve prije mnogo godina. U trenutku op e anglo-ameri ke-sovjetske ofenzive protiv talijansko-njemskih fašista, svijesni da moramo napretnuti sve naše snage, šaljem bratske pozdrave Sokolima Jugoslavije, SR, Poljske i Slova ke i pozivamo ih da ujedine sve svoje sile sa silama ostalih slobodoljubivih naroda u cilju ostvarenja sokolskog bratstva za pobjedu slobode nad fašizmom. Sa željom, da budu svi sokoli u prvim redovima borbe za oslobo enje mi potsje amo sve sokole na rije i Tyrša: »Ustaj, živi, bori se, ne popuštaj! U svaku ruku pušku!«. Sto puta, hiljadu puta treba da opetujemo ove rije i. Zato, napred u borbu, da ujedinjenim snagama što prije postignemo pobjedu nad neprijateljem. Delegati: Josip Rus, na elnik sokolske župe Ljubljana, lan AFV NO i OF;¹⁴ Dr Zoran Bli , na elnik sokola I. Ljubljana, lan AFV NO i OF; Slavko Vrhovec, lan sokolske župe Ljubljana, na elnik odela za kadrove NOV Slovenija; Rade, tajnik sokola Logatec, na elnik štaba I. divizije NOV Slovenije; Jože, komandant vojne škole NOV Slovenije; Ivan Kožar, na elnik vojnog sokola; Bojan Polak, lan sokola I. Ljubljana, komandir brigade NOV Slovenije i drugi.

JOS NEŠTO O REAKCIONARNOM DIJELU VODSTVA HSS. Slobodna Jugoslavija od 10-VIII javlja:

Potpuna panika zavlada je u redovima ustaških bandita, koji osje aju da im je blizu — smrt. Poput divljih zvijeri u kavezu bježe simo i tamo, traže i saveznike, koji bi im spasili njihove razbojni ke glave. Pokušaji Paveli a,¹⁵ da uvu e petokolonaške elemente (HSS¹⁶ u svoju marionetsku vladu, izgleda da su se izjalovili. No ipak Paveli preko svojih emisara nastoji, da privu e Ma eka¹⁷ k sebi. Ali Ma ek zna, da je kraj ustaškom carstvu i zato on nastoji, da za svoje reakcionarne ciljeve izvu e što ve i li ni kapital. Ma ek sprema za slu aj sloma ustaškog režima tzv. »Selja ke zaštite«, koje e se skupa sa Mihajlovi evim¹⁸ etnicima suprostaviti volji naroda i oružanom snagom htjeti nametnuti hrvatskom narodu reakcionarni režim. Koriste i slabost ustaškog režima, ti petokolonaški elementi HSS preko svoga povjerenika Djuke Kemfelja¹⁹ dobivaju oružje iz ustaških slagališta u Zagrebu i naoružavaju svoje odrede. Ovi odredi, o kojima je naša radio stanica ve govorila, obla e se u partizanske uniforme i vrše provokacijske napade u cilju, da kompromitiraju naše borce za slobodu. Ali ljuto se varaju petokolonaški elementi iz HSS, ako misle, da e svojim gnusnim djelima pokolebati vjeru naroda u našu narodno-oslobodila ku borbu. Naši borci za slobodu su bezbroj puta pokazali na djelu, da e braniti slobodu i nezavisnost našeg naroda do posljednje kapl krvi. Oni ve preko 2-godine vode samopožrtvovnu borbu protiv okupatora i izdajica svih vrsti, naoružanih do zubi sa modernom ratnom tehnikom, pa e to uspješnije voditi borbu protiv reakcionarnih elemenata HSS. Naj estitiji dio HSS kao i ostalih stranaka u Hrvatskoj nalazi se na strani boraca za slobodu Hrvatskog naroda. HRVATSKI RODOLJUBI! Ne nasjedajte provokatorima i ispadima petokolonaških elemenata HSS! Slijedite pozivu ZAVNOH,²⁰ koji vam pokazuje put k slobodi i svijetloj budućnosti našeg naroda.

ZLODJELA ETNIKA: Slobodna Jugoslavija od 5-VIII. javlja:

Dok naša juna ka NOV nad ovje anskim naporima brani ast, slobodu i nezavisnost naše domovine u borbi protiv do zubi naoružanih okupatora, dotle etnici Draže Mihailovi a u svom slijepom služenju fašisti kim okupatorima zabadaju nož u le a našoj NOV. Uvijek, kada se fašisti ki osvaja i i ustaše nalaze u teškom položaju, njima dolaze u pomo etni ke bande. Po nare enju svojih fašisti kih gospodara, etnici su do sada ve izvršili bezbroj zlo ina, nad našim narodom. Naš dopisnik iz Bosne javlja nam opet o novim zlo inima etnika, izvršenim nad seljacima u Ozrenu. etnici skupa sa 369. njem. pješ. divizijom i ustašama bore se protiv naših jedinica na Ozrenu. Istovremeno oni vrše krvavi teror nad tamošnjim seljacima. U posljednje vrijeme etnici su zvjerski pobili 900 seljaka koji su izražavali nezadovoljstvo protiv njihovih zuluma. Naši borci, koji iste okupiranu teritoriju od etni kih bandi, nailaze na toplo primanje oslobo enog stanovništva. Seljaci radosno i sa suzama do ekuju naše borce — svoje oslobodioc. U trenutku

kada talijanski narod stupa u borbu protiv fašisti kog režima i traži mir, krvavi zlo ini etnika još su ve i. Nastupilo je vrijeme, kada trebaju svi prevarom ili nasilno mobilizirani etnici da istupe iz redova razbojni kih etni kih banda, jer kasnije ne e vrijediti nikakav izgovor. Naš narod nikada ne e zaboraviti krvavih zlo ina okupatora i izdajica.

Prilikom napada na željeznu ku prugu izme u stanice Zep e—Vranduk zarobljen je zloglasni etni ki vo a Golub Mitrovi sa itavim štabom, jedan od najve ih krvnika našeg naroda, zapovjednik etni kog odreda, koji je skupa sa Nijemcima izvršio pravi pokolj mirnog stanovništva na Ozrenu i u njegovoj okolini. Taj izrod i izdajica, prodavši se Hitleru bio je jedan od najistaknutijih dželata bosanskog stanovništva. Pomo u njega njema ki razbojnici prolili su mnogo nevine bosanske krvi. Li no on sam krvavo se je obraunavao sa partizanima. On je ubio nekoliko desetina ranjenih partizana. Svojom banditskom rukom plja kao je mjesno stanovništvo. Stanovništvo je sa velikom radoš u primilo vijest o likvidaciji bande razbojnika, na elu sa Golubom Mitrovi em. Naš narod pla a svakome po zasluži.

POSLJEDNJE VIJESTI

No u 25—26-VII naše jedinice²¹ napale su ustašku posadu u Kijevu iza prethodnog iš enja Dinare od etnika. Kijevo je oslobo eno i zarobljeno 20 žandara. Borba je bila vrlo žestoka a bili su odbiveni etnici i crna legija, koji su pritekli u pomo ustašama iz Vrlike i Cetine. Bilo je mnogo mrtvih i ranjenih neprijatelja. — 29-VII. sukobili su se dva naša bataljona²² sa glavnom etni ke dinarske divizije koju je predvodio li no pop uji²³ sa štabom. etnici su bili hametom potu eni i nagnani u pani an bijeg prema Gnjatu ostavivši 50 mrtvih vojnika i više oficira, me u kojima je bio etni ki major bivši jugoslavenski oficir, na elnik etni kog štaba za zapadnu Jugoslaviju. Zarobljeno je 26 etnika i etni ka komora od preko 50 tovarnih grla, 6 jaha ih konja me u kojima i uji ev konj, etni ka sva arhiva sa vrlo važnim dokumentima i preko 300.000 kuna. — Izme u 30-VII i 4-VIII og. etni ka Asanovi eva brigada i ustaše vrli ke Krajine nekoliko su puta napadali naše položaje u Cetini, Glavašima i Kijevu ali uvijek su se uz teške gubitke po njih pani no razbježali, dok smo mi zarobljavali novo oružje, municiju, te komore. — U no i izme u 4 i 5-VIII partizanske snage napale su garnizon Vrliku²⁴ te uporišta u Civijanima, Maovicama, Štikovu, Koljanima, Garjaku, Vinali u, Ježevi u i Kosorima. Poslije kra e borbe Vrlika i okolna sela bila su potpuno oslobo ena, dok se u Vinali u i Garjaku vodila ogor ena borba do 12 sati. 5-VIII kada je i taj o ajni ki otpor bio slomljen. Tom prilikom je zarobljeno oko 80 domobrana i etnika i ustaša, a veliki broj ustaša je izginulo i ranjeno. — Nakon toga neprijatelj je sa jakim snagama napao položaje partizana. U toj intervenciji u estvovali su ostaci dinarske etni ke divizije, 2 bataljon²⁵ Talijana, više topova, baca a i tenkova. Istovremeno je pripremana intervencija

Drniškog garnizona u pravcu Maovica i Vrlike, a tako er i sa pravca Sinja. U trodnevnim teškim danono nim bojevima naša druga li ka N.O.U. brigada je slomila neprijatelja na Pola i koji se u pani nom bijegu povla io u Knin. Naše jedinice energi no su nastavile sa gonjenjem. Nastavlja se sa prodiranjem u Kosovsku Dolinu i sa sjevera i sa juga. Kod neprijatelja vlada strahovita panika i strah pred našom NOV. U borbama na Pola i neprijatelj je pretrpio teške gubitke, a samo u završnoj bitci 7-VIII. u ve e ostalo je na bojnom polju preko 50 Talijana i etnika.²⁶

Prošle sedmice²⁷ jedan odred bra kih partizana napao je po no i postaju od 80 talijanskih vojnika u Bolu. Talijanski vojnici su bili razoružani, kojom prilikom je bilo zapljenjeno 4 teška i 6 lakih mitraljeza, te raznog drugog oružja i ratne spremne.

U petak 12-VIII bio je u Splitu sprovod Matkovi Anti koji je bio teško ranjen od ruke okupatora prigodom demonstracija održanih u Splitu 31-VII.²⁸ za puštanje politi kih zatvorenika iz splitskih zatvora na slobodu. Sprovodu ove još jedne nevine žrtve okupatorove prisustvovalo je mnoštvo rodoljuba, koje je još jednom spontano izrazilo veliku ljubav za narodno-oslobodila ku borbu i protest protiv krvolo nog postupka okupatorova.

¹ UMBERTO SPIGO, talijanski general, komandant 18. armijskog korpusa održao je u Splitu 3. kolovoza 1943. godine sastanak s »predstavnicima gra anstva« u stvari s predstavnicima reakcionarnog etnioko-ma ekovskog bloka radi tobožnje suradnje s narodom i eventualne predaje vlasti. Sastanak je sazvan iz straha, da u slu aju kapitulacije Italije partizani ne bi preuzeli vlast u Splitu i Dalmaciji. U vezi s tim vo eni su razgovori »o predaji naoružanja etnicima, lo naoružanju ustaško-ma ekovske milicije, o predaji civilne vlasti predstavnicima izbjegli ke vlade itd.« (M. Zamko: Razvitak narodne vlasti u Dalmaciji u razdoblju 1941—1945, Socijalisti ki front, br. 2, 1950.)

Godine 1943, 6. rujna, Spigo je s operativnim dijelom Štaba korpusa pobjegao iz Splita u Zadar, gdje je nakon objave kapitulacije Italije s predstavnicima njema ke 114. lova ke divizije potpisao sporazum o predaji aviona, oružja i opreme jedinica koje su (bile pod njegovom komandom, kao i civilne vlasti njema kim jedinicama na dijelu anektiranog teritorija Dalmacije.

² BENITO MUSSOLINI, vo a talijanskog fašizma i predsjednik talijanske vlade od 1922—1943. godine. Došavši na vlast najoštrije se obra unao s radni kim pokretom, a posebno s komunistima, i u zemlji zaveo najstroži režim terora. Veli ao je rat i pripremao ga radi ostvarivanja planova talijanskog imperijalizma. Od godine 1936. najtješnje se povezuje s Hdtlerom i stvara tzv. Osovinu Berlin — Rim. U toku drugoga svjetskog rata pripaja Italiji dijelove Dalmacije i u okupiranim krajevima provodi strašan teror aktivno podržavaju i ustaše i etnike. U srpnju godine 1943. zba en je s vlasti, uhapšen i interniran, ali ga za vrijeme kapitulacije Italije SS-ovci uspiju izbaviti. Me utim zasluženoi kazni i osveti nije izbjegao. U danima sloma Njema ke uhvatili su ga talijanski partizani i ubili.

³ ADOLF HITLER, vo a nacizma, njema ki državni kancelar od 1933—1945. godine najcrnja je li nost novije povijesti. Stupivši na vlast najsurovije se okomio na radni ku klasu, zabranjivao i uništavao njene organizacije, ukidao osnovne gra anske slobode i gotovo fanati ki razvio »ideologiju« zvjerskog nacionalizma i rasizma.

U toku drugoga svjetskog rata masovnim umorstvima u koncentracionim logorima Njemačke i okrutnim metodama pacifikacije, koju je provodio sa svojim kvislinzima u okupiranoj Evropi, nastojao spriječiti svaki otpor. Takvim metodama izazvao je protiv sebe sve demokratske države i progresivne ljude svijeta. Doživjevši poraz u drugom svjetskom ratu, iz straha pred odgovornošću za počinjena zločina, izvršio je samoubojstvo neposredno prije kapitulacije Trećeg Reicha.

⁴ PIETRO BADOGLIO, talijanski maršal i državnik. U sporazumu s kraljem oborio je Mussolinija 25. srpnja 1943. godine, raspustio Fašističku stranku, preuzeo dužnost predsjednika vlade, sa Saveznicima potpisao sporazum o primirju i kapitulaciji, koji je objavljen 8. rujna 1943. godine, a Nijemcima objavio rat 13. listopada 1943. godine. Abdicirao je poslije pobjede republikanaca na izborima u Italiji 1946. godine. Umro je u Egiptu 1956. godine.

⁵ Dr JAKŠA RAI, povjerljivi uvijek kraljevskog dvora predratne Jugoslavije bio je Od prvog dana najpouzdaniji suradnik okupatora. Još od godine 1941. uz Biranina i Urukala, bio je glavni uvijek Draže Mihailovića. Njemu je Mihailović nakon Biraninove smrti u veljači 1943. godine povjerio etnički pokret u zapadnim krajevima zemlje sa sjedištem u Splitu. Zbog strašnih zlodjela nije mogao umati ruci osvete. Splitski komunisti Jure Pogoreli teško ga je ranio pred vratima njegove kuće 18. kolovoza godine 1943. Unato svim liječnicima i intervencijama, podlegao je ranama 23. kolovoza. Nakon njegove smrti etnike je u Splitu zahvatila panika, pa su mnogi pošli napuštati grad. Poslije kapitulacije Italije veći dio etničkih vođa u Splitu izveden je pred Vojni sud i osuđen na smrt.

⁶ Dr NIKO LJUBIĆ .

⁷ Dr JOSIP JABLANOVIĆ, bivši ban Primorske banovine. Cortellazzo je grofovski titula ministra vanjskih poslova Italije grofa Galeazza Ciana a pripisana je i Jablanoviću, jer se u toku okupacije tako ponašao.

⁸ SERGIJE URUKALO, pravoslavni prota, jedan od glavnih Raićevih suradnika.

⁹ Dr KLEMENT KVIRIN BONEFA I, biskup splitske biskupije koji je za itavu vrijeme rata aktivno radio protiv NOP-a.

¹⁰ Dr URBAN KRIZOMALI, tajnik biskupa Bonefa I a.

¹¹ Odnosi se na dra Josipa Jablanovića.

¹² »SLOBODNA JUGOSLAVIJA«, radio-stanica NOP-a Jugoslavije započela je emitiranje iz Moskve 11. studenoga godine 1941. Od prvog do zadnjeg dana njome je rukovodio španski borac i kasnije narodni heroj Veljko Vlahović. Ta stanica obavještavala je našu, a i itavu svjetsku javnost, o svim događajima koji su se odigrali u našoj zemlji. Ona je mnogo pridonijela da je u savezničke zemlje prodrla istina o junačkoj borbi našeg naroda protiv okupatora i o izdajničkoj ulozi domaših neprijatelja.

¹³ BELA GARDA, kvislinška i kontrarevolucionarna vojno-politička organizacija jednog dijela slovenske buržoazije u vrijeme NOR-a. Njeni idejni inicijatori bili su dr Marko Natlačen i ljubljanski biskup dr Gregorij Rožman. Od pripadnika te organizacije osnovane su već 1941. godine vojne formacije, koje su stavljene pod talijansku zaštitu. Uoči kapitulacije Italije Bela garda imala je više od 6.000 dobro naoružanih ljudi. Prilikom kapitulacije Italije, zbog pružanja otpora jedinicama NOV Slovenije, ubijeno je 500 pripadnika Bele garde, završeno 2.000, oko 1.000 je stupilo u redove NOV, a oko 2.000 je pobjeglo Nijemcima i od njih su osnovali Slovensko domobranstvo.

¹⁴ AFVNO i OF, Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja i Osvobodilne fronte Slovenije.

¹⁵ ANTE PAVELI, ustaški poglavnik kvislinške tvorevine, tzv. Nezavisne Države Hrvatske, bio je predstavnik najreakcionarnijega separatističkog dijela hrvatske buržoazije i kao talkav jedan od najvećih zločinaca u drugom svjetskom ratu. Nakon okupacije Jugoslavije, u travnju godine 1941, Nijemci ga dovode na vlast u Hrvatskoj, gdje provodi nacističke planove rasne diskriminacije i likvidiranja svih naprednih ljudi. Poznat je naročito po masovnim progonima i uništenjima srpskog stanovništva i Židova u koncentracionim logorima, koje je osnivao

po uzoru na nacisti ke. S Mussolinijem je sklopio poznati Rimski ugovor 18. svibnja 1941. godine, po kojemu je Italiji pripao gotovo itav primorski dio Dalmacije. Poslije poraza Hitlerove Njemačke Paveli je pobjegao iz zemlje u Austriju, a odatle u Argentinu i Franamu Španjolsku.

¹⁶ HSS — Hrvatska seljačka stranka.

« Dr VLATKO MA EK, predsjednik HSS-a i SDK, te potpredsjednik jugoslavenske vlade od godine 1939—1941. Za cijelo vrijeme NOB-a od godine 1941—1945. odbijao je suradnju s NOP-om i opredijelio se za »politiku ekanja«, raunaju i na ponovno uspostavljanje buržoaske vlasti nakon pobjede zapadnih sila. Takva politika Maeka i vodstva HSS-a bila je konica razvitku NOP-a u Hrvatskoj i išla je na ruku fašističkom okupatoru. Maek je neposredno prije oslobođenja Zagreba u svibnju godine 1945. pobjegao s ustašama i Nijemcima u inozemstvo.

¹⁸ DRAŽA MIHAILOVI, pukovnik bivše jugoslavenske vojske, kao monarhista i eksponent velikosrpskih krugova poslije vojne kapitulacije Jugoslavije godine 1941. pristupio je organiziranju i okupljanju reakcionarnih etničkih snaga u zemlji i njihovu povezivanju s reakcijom u inozemstvu radi razbijanja narodnog ustanka i NOP-a u Jugoslaviji. Emigrantska vlada u Londonu unaprijedila je Mihailovića a uin generala 7. prosinca 1941. godine, a u siječnju godine 1942. imenovala ga za svoga vojnog ministra. Mihailović je bio uhvaćen godine 1946, izveden pred Vojni sud i na javnom procesu u Beogradu osuđen na smrt.

¹⁹ DUKA KEMFELJ, zapovjednik Hrvatske seljačke zaštite i član Pavelićeve sabora.

²⁰ ZAVNOH, Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske. Prvo zasjedanje održano je u Otočcu i na Plitvičkim jezerima 13. i 14. lipnja godine 1943. Tada je izabran Izvršni odbor i donesena odluka o daljnjoj oslobodilačkoj borbi u Hrvatskoj.

²¹ Napad na ustašku i domobransku posadu izvršile su jedinice 2. ličke brigade VI divizije NOVJ i Ličkog NOP odreda. Poginulo je 13 i zarobljeno 20 neprijateljskih vojnika.

²² Jedinice 2. ličke brigade i Ličkog NOP odreda kod sela Uništa blizu Knina napale su etničku kolonu, jačinu oko 1.500 etnika. S tom kolonom išli su iz Knina u Bosansku krajinu potpukovnik Mladen Zujović, »etnički komandant Bosne, Like i Dalmacije« i Momčilo Đujić, komandant Dinarske etničke divizije radi uspostavljanja veze s etničkim komandantima u Krajini i dogovora o zajedničkoj operaciji protiv partizana. Etnički su imali 46 mrtvih, veinao i 23 zarobljena. Zaplijenjeno je i mnogo ratnog materijala.

²³ MOMILO UJIC, pravoslavni pop iz Strmice kod Knina, bio je komandant Dinarske etničke divizije i odani suradnik Talijana i Nijemaca. Uz njihovu pomoć on je radio na razbijanju NOP-a u Dalmaciji, posebice na kninskom i drniškom terenu, te na Ukvidiranju istaknutih rukovodilaca narodnog ustanka. Pred strahom od odgovornosti pobjegao je koncem rata iz zemlje u Italiju, a odatle u Kanadu.

²⁴ Vrljičani su zauzele jedinice 2. ličke brigade. Samo je u Vrljici poginulo 26 domobrana, a 64 su zarobljena, među kojima i jedan oficir.

²⁵ Dva talijanska bataljona 11. bersalijerskog puka i 89. legija crnih košulja.

²⁶ Talijani su imali 22 mrtva i 28 ranjenih, a etnici 5 mrtvih.

²⁷ Grupa od oko 30 partizana i članova KPJ iznenada je napala 5. kolovoza godine 1943. talijansku posadu u Bolu. Zarobljeno je 85 vojnika i 3 oficira, 2 žandarmerijska narednika i 2 domobrana. Kao odmazdu Talijani su 7. kolovoza uputili iz Splita na Brač kaznenu ekspediciju koja je pljačkala i gotovo do temelja popalila Bol, Selca, Novo Selo, Pučišća, Gornji Humac i Rražnice.

²⁸ Pod rukovodstvom Mjesnog komiteta KPH Split rano ujutro 31. srpnja 1943. godine u gradu su organizirane demonstracije u kojima je sudjelovalo više od 1.000 građana, zahtijevaju i od talijanskih vlasti da puste na slobodu političke zatvorenike. Fašistička policija i oficiri njihova suda pucali su na demonstrante i ranili tri žene i pet muškaraca. Omladinac Ante Matković podlegao je ranama.

GLAS SPLITA

Broj 2

IZDAJE N.O.O. SPLIT

20-VIII-1943 g.

NARODNO OSLOBODILA KA BORBA ZADALA JE REAKCIJI NOVE TEŠKE PORAZE

Nanose i teške udarce okupatorima i njihovim pomaga ima doma im izdajnicima naša narodno-oslobodila ka borba je stekla jednodušno priznanje saveznika, kao dio op e borbe ujedinjenih nacija.

Antifašisti ke snage u svijetu i kod nas bilježe stalan porast i uspjehe. Reakcija na svim stranama trpi poraz za porazom. Crvena Armija je u nepunih deset dana slomila bijedni pokušaj njema ke ljetne ofanzive i prešla u veliku pobjedonosnu ofanzivu na orelskom i bjelgorodsko-harkovskom frontu. Engleski i ameri ki saveznici su usprkos svih intriga i nastojanja me unarodne reakcije po eli zadavati snažne udarce osovini na Siciliji. Musolinijev¹ pad bio je jedan od rezultata te zajedni ke borbe svjetskog antifašisti kog fronta i ujedno težak udarac planovima me unarodne reakcije, ija je glavna zada a sabotirati otvaranje drugog fronta protiv fašizma u Evropi. **Po etak vojni kog sloma Italije i Musolinijev pad su prema priznanju samih saveznika i djelo naše narodno-oslobodila ke borbe.** Saveznici su nam sami dali takovo priznanje mnogim ranijim izjavama i u emisiji radio London 23 — VII u »Glasu iz Amerike«, kada je doslovno re eno: »Italija ima sada jedva jednu etvrtinu svoje vojske, jer polovinu ste prikovali vi, rodoljubi, na vašem drugom frontu ujedinjenih nacija na Balkanu, zajedno s gr kim rodoljubima. Dakle, skupo je došlo partizanstvo Hitlera i Musolinija«.

Musolinijev pad unio je strahovitu pometnju u redove raznih izdajnika našeg naroda, koji su sara ivali s talijanskim okupatorima. Tome je razlog injenica, da je **naša narodno-oslobodila ka borba po etkom sloma Italije do-bila još više na me unarodnom zna enju, nego što je prije imala i što je takvo zna enje oslobodila ke borbe našeg naroda bilo podvu eno i od strane sa-veznika.** Radio London je 27 — VII. u emisiji za Jugoslaviju me u ostalim re- kao doslovno: »Musolini je ak paktirao s nekim grupama u Jugoslaviji, samo da uništi tu juna ku grupu, koja se i danas bori za oslobo enje. Pravi demo-kratski odredi u Hrvatskoj u najužoj suradnji sa slovenskim i srpskim borcima

treba da unište sve fašističke snage na Balkanu. Nije više vrijeme za ekanje. Fašisti moraju da nestanu iz Jugoslavije. O cijelom svijetu uperene su danas u jugoslavenske borce. Oni mogu skratiti rat, porušiti prvi bedem neprijatelja. Jugoslaveni će uiniti time ogromnu uslugu saveznicima, a u prvom redu sebi, jer na taj način u najskorije vrijeme Jugoslavija može biti slobodna«. Da kod Saveznika nema nikakve sumnje o tome ko u Jugoslaviji vodi borbu na strani ujedinjenih nacija protiv fašističkih okupatora, svjedoče svakodnevna saopćenja radio Londona u emisijama za Jugoslaviju, kao i u emisijama na svim evropskim jezicima. Radio London i Radio New York su 23-VII. u emisijama za Jugoslaviju objavili: **»Saveznička komanda na Srednjem Istoku dala je na znanje da je ostvarena veza između nje i partizanskih boraca u Jugoslaviji, kojima komanduje Tito.«** Radio London javlja 25—VII. »Jugoslavenski partizani zauzeli su 4 varoši blizu Javor planine, nadalje Prnjavor, a na pruži Zagreb—Beograd uništili su 6 cisterni sa naftom, namjenjene za Grčku«. Tako ne prođe skoro ni jedan dan, da radio London ne javi koji uspjeh naše Narodno-Oslobodilačke Vojske, naročito od vremena od kad se pri Vrhovnom Štabu i Glavnom Štabu NOV Hrvatske nalaze službene misije sastavljene od oficira engleske vojske. **S druge strane ni tim službenim engleskim vojnim misijama kod naše Narodno-Oslobodilačke Vojske, a preko njih ni engleskoj vladi nije mogla ostati nepoznata činjenica saradnje etnika Draže Mihajlovića s okupatorima što naš narod dnevno vidi i osjeća na svojoj koži. O tome je pisao i londonski list »News Chronicle«. Zato radio London u svojoj emisiji 15—VII. otvoreno opominje: »Tko sada uje s okupatorom izdajnik je.«** Poslije pada Musolinija 26—VII. radio London ponavlja ovu opomenu riječi ima: **»Pozivamo sve one koji su iz bilo kojih razloga saradivali s talijanskim okupatorima, da prekinu dalju saradnju s njima. Svaki onaj tko i dalje saraduje s okupatorom bit će smatran izdajnikom«.**

Uza sve što su ove izjave i pozivi saveznika potpuno jasni i što oni znače priznanje našoj borbi, ustaše, etnici i izdajnici iz vodstva HSS pokušavaju prikazati da su tobože oni saveznici Engleza i Amerikanaca i da će saveznici njima pomoći. Pod parolom da su oni saveznici Engleza i Amerikanaca, agenti izdajničkog vodstva HSS iz Splita pokušali su naoružavati sela u okolici Splita, i to oružjem koje dobivaju od nikog drugog nego od — Talijana. Mačkovi agenti Marin Šegvić i Andrija Dvornik pregovarali su s talijanskim prefektom fašistom Zerbinom² u Splitu o dobavi oružja za naoružavanje sela u okolici, ali naravno ne za borbu protiv Talijana, nego za osiguranje mirnog odlaska fašista iz svih okupatora i za preuzimanje vlasti iz njihovih ruku. Šime Poduje³ i Vojko Krstulović⁴ dobivaju obećanja od ustaša da će im dati potrebno oružje. Istodobno dok naši borci oslobađaju sela i mjesta u Dalmaciji, a rodoljubivi građani i građanke Splita demonstriraju za slobodu poslije pada Musolinija, izdajnici kao dr. Račić, bivši ban Jablanović, Alfirević, dr. Niko Ljubić, Urukalo, dr. Branko Radica i druga etnička banda na poziv talijanskog generala Spiga pregovaraju u Splitu o tome, kako bi etnici osigurali Talijanima u povlačenju odstupnicu, pustili sve fašističke glavešine da nekažnjeno za sva zlodjela pobjegnu i odnesu oružje i sve što su nam opljačkali. **Potpuno je jasno da sva ta nastojanja izdajničkih klika nisu na liniji borbe saveznika, nego još dublje propadanje u izdaju. Jasne izjave saveznika učinile su kraj**

lažima Ma ekove i etni ke klike, da je njihova politika, politika pomaganja saveznika. »Ko sara uje s okupatorom izdajnik je« — kaže radio London, i tu ne može više biti nikakve sumnje. **Izjave saveznika zna e da je politika našeg narodno-oslobodila kog pokreta, AVNOJ-a i ZAVNOH-a i borba naše Narodno-Oslobodila ke Vojske jedina politika borbe odobrena od saveznika i dio savezni ke politike i borbe.**

U takvoj situaciji nije se mogla održati ni izdajni ka izbjegli ka vlada u Londonu. **Dugotrajna i duboka kriza reakcije okupljene u izbjegli kog »vladi« završena je sada potpunim rasulom i raspadom te vlade.** Nepotpuna dva mjeseca od svog imenovanja pala je peta izbjegli ka »vlada«. Kralj Petar je sada morao imenovati novu vladu dra. Božidara Puri a,⁵ zeta Nikole Paši a, koja ima karakter inovni ke vlade, s time da »obavlja državne poslove dok sam narod ne bude u mogu nosti da izabere vladu kakvu želi.« Valjda kao jamstvo samoj zemlji, da e ta vlada osmogu iti narodu da izabere »vladu kakvu želi« Kralj Petar je i u ovu novu vladu postavio za svog ministra »vojske i mornarice« vo u velikosrpskih etni kih krvoloka, vjernog slugu talijanskih i njema kih okupatora Dražu Mihailovi a. **Raspad izdajni ke vlade je posvjedo io da je Draža Mihailovi toliko zaglibio u izdaji, da ni njegovi dosadašnji ministarski kolege ne žele više s njim sara ivati. Razvoj doga aja je potpuno pokopao politi ku liniju velikosrpske etni ke vlade i izdajni kog vodstva HSS s Ma ekom na elu,** koga je u toj vladi predstavljao kao podpretsjednik dr. Juraj Krnjevi .⁶ Da ta vlada nije izdajni ki zabijala narodu nož u le a, u zajednici s okupatorima, nego da je bila nosilac oslobodila ke borbe naših naroda sigurno je da ne bi pala. Da je ta »vlada« predstavljala težnje naših naroda i da je imala oslonca u narodu, sigurno je da ne bi **sada, u** doba rata i daleko od zemlje u emigraciji, bilo razloga ni za obi nu krizu, a pogotovo ne za potpuni raspad i rasulo. U ostalom, i sama vlada priznala je potpuni poraz i slom svoje politike, priznala je da nema više nikakva uporišta u narodu time, što je svojom ostavkom tobože htjela omogu iti da narod izabere vladu »kakvu želi«, jer je ona bila »vlada«, kakvu narod ne samo ne priznaje i ne želi, nego jednodušno osu uje kao izdajni ku. Ne može se druk ije nazvati nego izdajni kom vladom i prijašnjju, koja je pala, i sadašnju » inovni ku«, iji »ministar vojske i mornarice« i sada poslije Musolinijevog pada ne samo da ne baca Talijane u more, kako traže saveznici, nego sa svojim etni kim bandama zajedno s talijanskim okupatorima vodi borbu kod Knina i u Cetinskoj dolini protiv Narodno Oslobodila ke Vojske, koja osloba a našu zemlju i protjeruje okupatore. Zar se takva politika Dražinih etnika i Ma ekovih agenata, politika saradnje s okupatorima može i danas **nazivati** politikom saveznika. Razumije se da ne može. **Razumije se da e i saveznici i naš narod nemilosrdno kazniti sve izdajnike, koji danas, pored svih opomena, i dalje sara uje s okupatorom i služe njegovim ciljevima.**

Naš narod jasno vidi da je u situaciji naša oslobodila ka borba povezana s borbom velikih saveznika. Naš narod je i spreman, da poja a svoje napore za što skoriji slom okupatorskih nasilnika i doma e reakcije, koja bi ga htjela opet porobiti. Naš narod ide tim putem, o emu svjedo i naro ito razmah narodno-oslobodila ke borbe kod nas u Hrvatskoj. U tom pogledu veliku prekretnicu zna i prelaz 8. artiljerijskog diviziona iz Varaždina sa 8 topova na

stranu naših boraca. To je prvi masovni prelaz krupne vojne jedinice na našu stranu. Kod nas u Vrlici domobranci su se tako er predali našim borcima a da nisu ispalili ni jedan metak. Zapaža se i kolebanje i prelaz na našu stranu zavedenih etnika. Doga aj u Bolu, gdje su naši borci, sami mještani razoružali i zarobili talijanski garnizon, pokazuje porast ofenzivnog duha i morala naših boraca i pad morala okupatora. Svijest našeg naroda o odluci sadašnjeg trenutka o ituje se i u injenici da se narod sve više i masovno diže na ustanak. Tako je na pr. u Šibenskom kotaru u roku od nekoliko dana stupilo u redove naše Narodno Oslobodila ke Vojske preko 800 novih boraca. Sve ovo najrje itije govori da planovi reakcije trpe težak poraz. Naš narod i njegovi borci imaju, tako danas ve sigurna jamstva da e zajedni kim i još požrtvornijim naporima i još smelijim udarcima po neprijatelju izvojevati skoru slobodu, na strani velikog svjetskog antifašisti kog fronta na elu sa bratskim Sovjetskom Savezom i slobodoljubivim narodima Engleske i Amerike.

NAPRIJED U ZAJEDNI KU BORBU DO POBJEDE! JOŠ JE VRIJEME!

Glavni Štab Narodno Oslobodila ke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske uputio je 1—VIII—1943. proglas Srbima u etni kim redovima da prekinu saradnju sa okupatorom vjekovnim neprijateljem našeg naroda. Taj proglas donosimo u cijelosti.

SRBI U ETNI KIM REDOVIMA

Rat se približava kraju, as je pobjede sve bliži.

Pod udarcima se Savezniki kih snaga lomi Osovina.

SSSR razbija glavninu njema kih snaga; zapadni saveznici napreduju u Siciliji, razaraju njema ku pozadinu i ratnu industriju. Pao je Musolini, koji je jedan od organizatora napada na Jugoslaviju, u itelj Paveli ev i organizator izdaje srpstva pomo u etnika. Približava se glavna bitka za Jugoslaviju. Saveznici traže od našeg naroda da napregnu sve svoje snage u borbi protiv okupatora da bismo sami i što prije oslobodili svoju domovinu i da u osloboenoj domovini do ekamo Savezni ke armije, (Radio London, B. B. C. od 26 jula 1943. godine). Saveznici pozivaju (Radio London B. B. C. u emisiji od 15. jula 1943 godine) sve da prekinu svaku vezu s talijanskim okupatorom i da se priklju e partizanskim snagama koje se bore. Saveznici priznaju juna ku borbu naše Narodno Oslobodila ke Vojske i priznaju da igra znatnu ulogu u zajedni kim naporima za pobjedu nad zajedni kim neprijateljem.

Saveznici znaju da je Musolini uspio sabrat neke izdajnike, koji su se prikupili za borbu protiv Narodno-Oslobodila ke Vojske i protiv Savezniki ke stvari. Oni to i javno kažu i odri u se svake veze s takovim vašim vo ama. (Tako radio London, B. B. C. u emisiji od 27. jula 1943 godine).

Narodno-Oslobodila ka Vojska e s uspjehom i ponosna izvršiti svoj zadatak za zajedni ku pobjedu. Ona vas poziva da stupite zajedno s njom u našu zajedni ku borbu i sve e vaše pogreške, na koje ste bili ili prisiljeni ili obmanuti, predati zaboravu. Zajedni kom ete borbom mo i itavom svijetu pokazati da ste ispravni srpski rodoljubi i da ste se spremni boriti za spas i ast svoga naroda.

Ne ekajte Saveznike po šumama s ljagom izdajice na elu, jer e vas zajedni ki sud zapitati što ste tražili u talijanskim garnizonima i zašto ste zabijali nož u le a oslobodila koj borbi vašeg naroda. Do ekajte Saveznike s puškom u ruci kao borci za slobodu svojeg naroda zajedno s nama.

Spas vaš, vaših obitelji i ast vašeg naroda zahtijeva da pri ete k nama u zajedni ku borbu ili da se povratite svojim ku ama i živite mirno. I u tom emo vam slu aju oprostiti vaše pogreške.

Vaši vam vo e kažu, kako ste sara ivali s okupatorom po nalogu Saveznika i kako ste sada te veze »prekinuli« tako er po nalogu Saveznika. Kažu vam kako e naša Vojska stupiti pod komandu Draže Mihajlovi a. Sve je to laž!

Saveznici nisu nikad od nikog tražili da stupi u službu okupatora. Vaši su to vo e u inili iz svojih li nih razloga i po nare enju izdajnika Draže Mihajlovi a, ali bez pristanka Saveznika.

Istina je, da vas Saveznici pozivaju da prekinete s okupatorom i stupite it borbu protiv njega s nama, ali vaše vo e nisu prekinuli veze s Talijanima. Oni su vas povelu u šume sa znanjem i odobrenjem Talijana. Talijani su vas i opremili sa zadatkom, ne borbe protiv okupatora, nego borbe protiv nas, protiv Narodno-Oslobodila ke Vojske, protiv oslobo enja našeg naroda i protiv Savezni ke zajedni ke stvari.

Saveznici su javno objavili da su stupili u vezu s našom Narodno-Oslobodila kom Vojskom. Javno su je pohvalili, ali nikad nisu tražili da stupimo pod komandu Draže Mihajlovi a. Oni su naprotiv od nas zatražili dokument o njegovoj suradnji s okupatorom, o njegovoj izdaji.

Vaši vam vo e lažu, da bi ispunili naloge svojih poslodavaca — talijanskih okupatora, koji stoje pred rubom propasti. Oni žele i vas sa sobom povu i.

Trgnite se! Po ite u borbu, po ite putem slave! Budimo bra a u borbi, jednaki u budu oj slobodi. Ne dopustite da vas i djecu vašu prati žig izdaje, žig sramote.

Kažu vam, kako emo vas tjerati na bunkere da biste izginuli. Lažu vam. Niti jedna vojaka ne vodi toliko ra una o svojem vojniku kao naša. Niti jedna vojska nije imala u tako teškim i krvavim borbama manje gubitaka od naše. Naš junak — borac ide na bunker kad dobrobit njegove domovine to traži, ali ne gine ludo. Mi uostalom, od vas i ne tražimo da budete junaci, ne tražimo da uop e idete u borbu, ali tražimo da ne budete izdajice.

Prezrite svoje izdajni ke vo e! Ispunite svoju dužnost kao ispravni patrioti i pristupite zajedno s nama u borbu sada, kad naš doprinos zajedni koj borbi Ujedinjenih naroda može biti najve i.

Pristupit emo iš enju naših šuma. Naši nam zadaci name u velike borbe, brze pokrete i traže slobodne komunikacije i slobodnu pozadinu. U interesu je našem i Savezni kom da se naše akcije odvijaju pod što povoljnijim uslovima. Stoga emo u iš enju biti temeljiti. Tko se bude dobrovoljno predao imat e mogu nost da se zajedno s nama bori ili da se vrati ku i. Tko se bude opirao ili pokušao s oružjem bježati, bit e nemilosrdno strijeljan!

S ratnim emo zarobljenicima postupati prema njihovim zaslugama. Sva-kom emo pružiti priliku da u borbi opere ljagu sa sebe i da pobjedu do eka vedra i ista srca!

Naprijed dakle u zajedni ku borbu do pobjede! Još je vrijeme!

1 — VIII — 1943 godine

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILA KE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE

NEDJELJNI PREGLED RATNIH OPERACIJA NOV i PO JUGOSLAVIJE

(Radio »Slobodna Jugoslavija«)

U ruke partizana pala je Bjelina, Gor. Vakuf, Maglaj, Klju , Ostrovac. Jedinice NOV presjekle su Pruge Sarajevo—Višegrad, Sarajevo—Brod, Sara-jevo— Travnik, Sarajevo — Mostar. U Sloveniji i Hrvatskoj svakog dana lete iz šina faš. vojni ki vozovi. Uporedo sa oružanom borbom vrše se, naro ito u Dalmaciji i Sloveniji velike narodne demonstracije. Oslobodila ka borba vodi se svim sredstvima i u svakom kuti u naše juna ke domovine.

Vijest, da su jedinice 17. divizije zauzele Bjelinu, obradovala je sve naše rodoljube. Padom Bjeline položaj okupatora i njihovih najamnika u isto noj Bosni postao je veoma težak, jer su sada mnogi garnizoni protiv-nika odsje eni od svojih baza. Bitka za Bjelinu bila je žestoka. Neprijatelj je u kasarni pružao žilav otpor. Ali naši borci su i ovom prilikom pokazali svoju nadmo nost nad protivnikom.

Istovremeno su borci 2. divizije, 5 — VIII, zauzeli grad i željezni ku sta-nicu Maglaj na pruzi Sarajevo—Brod. U Maglaju je zaplijenjeno mnogo ratnog materijala. Izme u 2 — 5 — VIII, jedinice iste divizije potpuno su srušile željezni ku stanicu Dobrošnicu i Pragi i nekoliko kilometara že-ljezni ke pruge. Pošto su zauzeli Maglaj, borci 2. divizije nastavili su operacije uzduž pruge Sarajevo — Brod i kod Poli a potukli jednu etu Njemaca, koji su imali mrtvih 46 vojnika i oficira i oko 50 ranjenih. Zaplijenjena je velika koli ina ratnog materijala, izme u ostalog 5 teških mitraljeza i 26.000 me-taka.

Osim Bjeline i Maglaja jedinice NOV zauzele su Gor. Vakuf, Klju i varošicu Ostrožac u Hercegovini. Prilikom zauzimanja Gor. Vakufa bilo je ubijeno 80, zarobljeno 60 i ranjeno 60 vojnika i oficira neprijatelja. Ostatke neprijatelja gone naši u pravcu Bugojna. Grad Klju (Zap. Bosna), koji je više

SPIGOVA KONFERENCIJA SA "NAJREPREZENTATIVNIJIM EKSPONENTIMA SLAVEN-
NA SPLITSKE PROVINCIJE"

Velike pobjede Crvene Armije kod Moskve, Lenjingrada, Staljingrada i Orela i savezničke u Africi i na Siciliji lome talijanski fašizam i srušile su Musolinija. Odlučni udarac zadali su mu saveznici na Siciliji, kamo mu Hitler nije mogao poslati pomoć zbog udarača, što mu ih je istovremeno zadavalo Crvenu Armiju kod Orela i Sjelgoroda. Fašizam se srozava i nova vlada Badoglio poduzela je formalne mjere protiv fašističkih ustanova, raspustila je fašističku stranku, vijede i parlament, ali Badoglio je ipak nastavio fašističku politiku. Zaveo je prijevremeni sud, zabranio političke stranke, štrajkove, nastavio sa masovnim rekvizicijama i mobiliziranjem novih vojnika te naredio da pušta na slobodu 100.000 jugoslavenskih interniraca, osudjenika i zatvorenika. U vanjskoj politici "nastavlja se ratom" uprkos općeg zahtjeva talijanskog naroda za bezuslovni i neodložni zaključenjem mira. Italija i dalje ostaje vezalom Hitlera, a Badoglio nasljednikom Musolinija i produžio je fašističku politiku. U vladi Badoglia nema ni jednog otvorenog protivnika fašizma. Svi ministri zauzimali su ranije vidna mjesta u fašističkom državnom aparatu.

U Splitu fašistička vlast prešla je na Spigo, koji isto tako kao i njegov naredbodavac nastavlja fašističku politiku i metode njenog dosadašnjeg rada: ubijanja, istrebljenja i pljačke našega naroda. U tome i njega pomažu oni isti narodni izdajice koji su ranije pomagali Musolinijev fašizam. Izdajice Račić i Ljubić organizirali su sa Spigom "svečanu" i javnu konferenciju, na koju su bili pozvani "najrepresantativniji ekspONENTI Slavena splitske provincije" a na koju su došli: Dr. Jablanović/Cortellazzo/, Dr. Arambasić/Alfirević/, Urukalo, Majstrovic, Dr. Matosić, Nikola Nonković i brat mu, farmaciaš Bonetti, Dr. Račić, Dr. Ljubić, koji je pri ulasku admirala pozdravio fašistički, Dr. Grgić Eduard, Dr. Mimica, Dr. Kunjašić, Dr. Radica, Dr. Barbieri, farmaciaš Margetić, Marin Segvić, Andrija Zelić, Mate Bulić i brat mu, Dr. Bulić, biskup Bonafacić sa Crisomalijem. Došli su dakle samo oni koji su i do tada konferirali i saradnjivali sa okupatorom, sa fašizmom, došli su "najrepresantativniji ekspONENTI izdajice Slavena splitske provincije". Tu je Spigo lijevao krokodilske suze nad zločinima što su ih do tada izvršili njegovi drugovi krvoločni fašisti. I ta njihova krvava zlodjela on je nazvao nesporazumom i zajedljivošću. On je nazvao nesporazumom stotine hiljada interniranih, zatvorenih, strijeljanih i poklanih, opljačkanih i popaljenih. On je nazvao zajedljivošću kada su sinovi našega naroda bježali od krvavog terora fašizma da bi spasili svoje gole živote. A razbojnicima /briganti/ nazvao je borce za slobodu svoga naroda, kojima se ponosi naš narod o divi čitav svijet.

Spigo je na tom izdajničkom skupu iznio svoj program: popuštanje i saradnja u izvršenju "posebna zadaća koja mu je postavljena". Ali nije okupator, koji bi trebao da popušta i saradjuje sa našim narodom. Naš narod bit će bacio da popušta, da se pokloni i poljubi okupatorovu krvavu ruku, koja ga već dvije godine kolje i pali. Naš narod je taj od kojega on traži da zaboravi svoje žrtve i popljuje junačka djela krvavim slovima ispisana u svojoj povijesti. Naš narod bi trebao da saradjuje sa okupatorom i pogogne mu da mirno izvrši zadaću, koju je Spigo poduzeo na sebe a to je da bez kazne otpremi u Italiju sve one krovloke i pljačkaše, koji su nas dvije godine mlatili i strijeljali, te palili i pljačkali naše domove. Zato je sazvao ovaj skup "časnih" ljudi da i njemu pomognu špijuniranjem i denuncijama, te da mu pomognu odnositi sanduke pokradene i opljačkane naše imovine. To je ono što Spigo hoće i traži i na što su Račić i Jablanović u ime dvadeseterice izdajica dali svoj pristanak na saradnju sa krvavim okupatorom a protiv svoj vlastitog naroda i njegovih saveznika Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike. Ali Spigo se gadno vara, on misli da je naš narod bez časti, poštenja i časti sa kao ono dvadesetak najrepresantativnijih Slavena na čelu sa Cortellazzom. Zar on misli da je naš narod sposoban i naviknut da okreće leđa u borbi, te saradnjom sa okupatorom izdaje svoje saveznike sa kojima se rane uz rane bori od početka ovog rata. Ne! Naš narod se borio, bori se i borit će se protiv okupatora, za oslobodjenje svoje i svoje zemlje te će ga prisiliti da se povuče iz naše Dalmacije iako je Spigo izjavio da tog povlačenja nema u njegovom programu.

puta bio u rukama partizana, zauzele su jedinice 2. Bosanskog Korpusa. Grad je branilo 800 hitlerovaca. U toku bojeva oko grada i u gradu bilo je ubijeno 150 njemačkih vojnika i 2 oficira, 190 Njemaca zarobljeno je i zaplijenjeno je 2 teška mitraljeza, 10 puško-mitraljeza, 3 haubice, 300 pušaka i veliku količinu municije. Varošicu i željezničku stanicu Ostrožac, na pruzi Sarajevo — Mostar, zauzele su jedinice 1. divizije, koje su blizu Konjica potukle jednu ustašku kolonu od 2.000 ljudi. Ova kolona je izgubila 180 mrtvih i ranjenih. Osim Ostrožca borci 1. Divizije zauzeli su i željezničku stanicu Lisičići.

U vezi s uspješnim operacijama jedinica NOV, Sarajevo je potpuno izolirano. Ova izolacija je izvršena na slijedeći način: 17—VI. jedinice NOV, koje su probile fašističku obranu u Crnoj Gori, Hercegovini i Sandžaku, zauzele su željezničku prugu Sarajevo — Beograd, između željezničke stanice Stambolić i rijeke Drine. Na toj pruzi se je u to vrijeme nalazilo nekoliko slagališta i željezničkih vozova sa municijom. Tada je pao u ruke naših boraca veliki plijen: slagalište konzervi, artiljerijski metci i voz sa konjima i stokom. Kao što je poznato, na ovoj pruzi ima mnogo tunela i mostova, od kojih su naše jedinice mnoge digle u vazduh.

27—VI. borci 5. divizije pod komandom Miroslava Morać prerezale su željezničku prugu Sarajevo — Brod između željezničke stanice Lašva i Višoko, kod čega su srušile nekoliko željezničkih stanica i 30 kilometara pruge. Veza Sarajevo — Brod i Sarajevo — Banja Luka bila je prekinuta. Nekoliko dana kasnije nastavili su naši borci sa rušenjem željezničke pruge prema Zenici, kod čega su digli u zrak nekoliko mostova.

U julu su naši borci iznova napali na željezničku prugu Sarajevo — Beograd, srušili nekoliko željezničkih stanica i zauzeli stanicu Prača.

1. VIII. srušeno je još 20 km. željezničke pruge Sarajevo — Brod između željezničke stanice Vranduk — Zepče, kod čega su porušene željezničke stanice Vranduk, Toblić, Begovhan, Modravina, Lašva, (Odlina), i (Busovača). Zauzele željezničke stanice Maglaj, na željeznoj pruzi Sarajevo — Brod što su ga izvršili borci 2. divizije završilo se je sa operacijama.

Za potpuno izbacivanje Sarajeva iz saobraćajne mreže, trebalo je uništiti još ostatak pruge Sarajevo — Mostar. Prije par dana su jedinice 1. divizije između Konjica i Mostara zauzele varoš Ostrožac i željezničku stanicu Lisičići i tako Sarajevo izolirale od ostalih dijelova naše zemlje. Sve pruge, koje vode u Sarajevo porušene su i nalaze se pod neprekidnim udarcima naših jedinica. Sarajevo je odrezano od Beograda, Broda i Jadranskog mora.

Što se tiče borbe u drugim krajevima naše zemlje, treba istaknuti uspješne borbe jedinica NOV u Sloveniji, koje su izdržale jake napade Njemaca, ustaša i Bugara, poslije žestokih bojeva probile neprijateljsku obranu. U toku mjesec dana borbe neprijatelj je izgubio prilično veliki broj vojnika i oficira. Među zarobljenicima nalazi se njemački podpukovnik Erih Pokaj, zarobljen u Mašlavinu sa svojim učenicima, kod kojih je nađeno 25 milijuna kuna.

Hrvatski partizani uspješno su napali na neprijateljski garnizon u Turopolju i zarobili 110 vojnika, 30 oficira i 8 podoficira, te zaplijenili 2 bacačica mina sa 230 mina, 2 teška mitraljeza, 110 pušaka i 15.000 metaka pored drugog ratnog materijala.

Oko Knina i Gospi a došlo je do nekoliko sukoba sa talijanskim okupatorima i etnicima. Kod Gospi a zarobljeno je 18 etnika i zaplijenjeno 1 teški, 1 ru ni mitraljez, kao i drugi ratni materijal. Kod sukoba nedaleko Knina, istrebljeno je 30 Talijana i etnika. Nekoliko dana kasnije jedna partizanska jedinica, tako er nedaleko Knina, do nogu je potukla jedan etni ki odred poznatog izdajice Duji a, zaplijenjeno je mnogo oružja talijanskog porijekla, a tako er nekoliko važnih dokumenata i rukopisa Draže Mihajlovi a, koji još jednom potvr uju njegovu saradnju sa okupatorima. Osim toga je zaplijenjeno 3 milijona Kuna, 30.000 lira, mnogo zlata i komora sa 300 konja. Ubijeno ranjeno i zarobljeno je 195 etnika. Prilikom okršaja ubijen je povjerenik Draže Mihajlovi a kapetan Pleši , poznati izdajica, koji se ve duže vremena borio zajedno sa okupatorima protiv NOV.

Veliki uspjeh postigao je hrvatski partizanski odred, koji je napao koncentracioni logor u Lepoglavi i oslobodio sve zarobljenike iz logora.

Drugi jedan odred napao je na uveni konc. logor u Jasenovcu. Za vrijeme okršaja ubijeno je 73 Njemca i 30 ustaških djelata na elu sa zloglasnim upravnikom logora Pavlovi em.

Glavne operacije malih partizanskih odreda usmjerene su bile na željezni ke pruge, po kojima se prevozi vojska, ratni materijal i oplja kane živužne namirnice neprijatelja. U toku 2 posljednje nedjelje provedene operacije dale su dobre rezultate.

Na željezni koj pruzi Jajce — Travnik borci 9 brigade izbacili su iz šina voz i uništili lokomotivu i 18 vagona, poginulo je 30 Njemaca, zarobljeno je 10 domobrana, mnogo oružja ratnog materijala i hrane, me u ostalim 3.000 kg. brašna.

Na pruzi Zagreb — Beograd slavonske jedinice NOV uništile su željezni ku stanicu Lekenik, Zivaja i Greda. Na ovoj pruzi, izme u 1—22 VII izba eno je bilo iz šina: 3 oklopna i 5 teretnih vagona, uništena 2 željezni ka mosta, zarobljeno 198 vojnika i zaplijenjeno: 2 mitraljeza, 300 pušaka i 120.000 metaka.

Na željezni koj pruzi Karlovac—Ogulin, bližu željezni ke stanice Generalski Stol bio je dignut u zrak vojni ki voz.

U Savinji slovenski partizani na željezni koj pruzi Celje — Zidani Most digli su iz šina voz, sa kojim su se vozili njema ki viši oficiri. Ubijen je 71 oficir, me u njima nekoliko generala.

Na željezni koj pruzi Jajce — Don. Vakuf uništen je njema ki vojni voz i istrijebljeno 90 Njemaca te zaplijenjena izvjesna koli ina ratnog materijala.

Na željezni koj pruzi Zagreb — Sušak u toku 11 dana izvršeno je 11 napada, uništene su 2 lokomotive, nekoliko desetina vagona, srušena 4 željezni ka mosta nekoliko km. željezni ke pruge.

Borci 8. Krajiške brigade izme u Bos. Krupe i Bos. Novog srušili su željezni ku prugu, uništili lokomotivu, zarobili 22 i ubili 22 Njemca.

Na željezni koj pruzi Osijek — Koprivnica izba ena su iz šina 4 voza, uništeno je 6 lokomotiva, 57 vagona, ubijeno i ranjeno mnogo neprijateljskih vojnika i zarobljen 1 kapetan.

DELEGAT SAVEZNI KE VOJSKE PRISUSTVUJE SKUPŠTINI ZAVNOH-a

U povijesti naših naroda 13. i 14. lipanj predstavlja historijski datum, kada su iz cijele oslobođene Hrvatske predstavnici Hrvata, Srba i narodnih manjina, sastavljeni iz svih društvenih slojeva, svih antifašističkih struja i pokreta, najbolji sinovi našeg naroda, stari i prokušani borci za slobodu, isprobani borci i obojnice u ovom teškom i krvavom oslobodilačkom ratu, sastali se da formiraju najviše političko predstavništvo, najviše politički forum Hrvatske, ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEŠE NARODNOG OSLOBODITELJNE HRVATSKE (ZAVNOH).

Na ovom historijskom zasjedanju u Otočcu i Plitvicima je između mnogih govornika a na zahtjev skupštine uzeo je riječ predstavnik britanske Armije major Jones.⁷ On opisuje prvi susret sa partizanima. Još se padobran nije bio spustio kada je ugledao prve partizane. Bio je dirljiv momenat — kaže major Jones — i mi smo se zagrlili i poljubili. Vaša me zemlja podsjeća na Kanadu. I kod vas se osjećam kao kod svoje kuće. On je izjavio da je njegovom mišljenju da su organiziranost, duh, jednodušnost i odlučnost našeg naroda snaga koja jamči i za pobjedu.

Vanjski svijet, kaže major Jones, još nije tačno informiran o događajima u našoj zemlji, jer se znalo za malo fakata. On se nada da će mu utim prilikom njegovih izvještaja dovesti do pomaganja naše borbe u zemljama Jugoslavije.

VIJESTI IZ GRADA

Tenkovi i mitraljezi protiv radnika.

Radnicima brodogradilišta fašistička uprava je po etkom ove godine ustegнула 8 nadnica svakome u ime neke t.zv. kaucije, naravno sve bez pristanka radnika. Pritisnuti sve većom skupom i malim zaradama radnici su naravno postavili upravi zahtjev, da im se tih 8 nadnica vrati. Uprava je obećala i obećanje nije izvršila. Na taj postupak radnici su odgovorili jedinstveno i odlučno. U petak 13. o. mj. u 10 sati prije podne obustavljen je u ovom brodogradilištu rad u znak protesta, što uprava ne može da dade radnicima njihov teško zarađeni i nužno potrebni novac. Nastala je grobna tišina po radionicama. Svi su bili složni u tome, svi su pokazali vrstinu i jedinstvenost, savršeno držanje i odlučnost. Svi osim desetak izdajica. Radila su samo 2—3 Talijana fašista (Fiorentini, Dori) i 4—5 ustaša odnosno pristalica izdajničkog vodstva HSS (Punda, Bazina, Mareti, Zekan, Čulin). Sve ostalo svijesno radništvo stajalo je taj dan od 10—10,15 na svojim mjestima bez pokreta. Okupator, koji tvrdi da je zbacio fašizam i dao narodu slobodu, odgovorio je na taj radnički protest tako, da je pred radione doveo tankove sa bacačima plamena i pedesetak karabinjera sa mitraljezima. Tako hoće da prisile radnike, da ne traže svoj novac. Fašistička uprava brodogradilišta i »nefašista« Spigo slažu se u svemu, pa i u tome, da je jeftinije dovesti i upotrebiti tankove i mitraljeze,

nego radnicima vratiti ono što im se bez njihovog pristanka uzelo. Ali radnici brodogradilišta su odlučni, jednodušni i složni u borbi da ostvare svoja prava i ne boje se ni tenkova ni mitraljeza.

etnici denunciraju građane.

U posljednje vrijeme etnici svakodnevno izbacuju velike količine letaka sa raznoraznim potpisima. Kao i do sada svi su ti letci puni žuči, laži i klevetanja protiv narodno-oslobodilačke borbe. U službi i pod zaštitom okupatorovom upotrebljavaju svakakova podla i sramna sredstva da odvrate narod od oslobodilačke borbe protiv okupatora. Ali vidjevši da narod i dalje u sve većem broju i sve odlučnije pristupa narodno-oslobodilačkoj borbi oni se lažuju i najstidljivije radote: denunciraju građane.

uvajete se denuncijanti. Pobjeda nije daleko. Narod će suditi svakome po zaslugi.

POSLJEDNJE VIJESTI

Grupa udarnih partizanskih bataljona Dalmacije⁸ likvidirala ustaško Bisko.

— Nedavno osnovana Grupa udarnih bataljona Dalmacije izvršila je uspješan napadaj na zloglasno ustaško uporište i izdajničko leglo Bisko. Naši junaci uspješno su žestokim i odlučnim naletom likvidirali ovo ustaško uporište. Ubijeno je i zarobljeno 34 bandita sa svim oružjem. Bilo je dosta razne robe, koja je zaplijenjena a koju su ovi lopovi opljačkali od naroda u susjednim selima. Talijani su pokušali da priteknu u pomoć opsjednutim ustašama, ali su ih naše jedinice odbile i zadale im dosta teške gubitke.

¹ Slom fašizma i ispadanje Italije iz rata uslijedilo je ubrzo nakon savezni kog iskrcavanja na Siciliju kao rezultat poraza koje je Italija trpjela na svim frontovima i nezadovoljstva masa ratom i fašisti kim režimom uop e. Odlukom Velikoga fašistickog vije a od 24/25. srpnja godine 1943. komanda nad oružanim snagama prenesena je na kralja Vittorija Emmanuela III i ustavne funkcije monarhije bile su ponovo uspostavljene. Mussolini je uhapšen, a za predsjednika vlade postavljen maršal Pietro Badoglio.

³ Dr PAOLO ZERBINO, jedan od fašista koji su sudjelovali u tzv. pohodu na Rim, došao je iz Italije u Dalmaciju i ve u lipnju godine 1941. postavljen je za prefekta splitske provincije. U tom svojstvu provodio je najsuroviju politiku fašizacije i vršio strahoviti tetror i zlodjela nad nedužnim narodom.

³ Dr ŠIME PODUJE, funkcioner HSS-a koji je poslije kapitulacije Italije prišao NOP-u.

⁴ VOJKO KRSTULOVIC ŠVORA, ovjek najve eg povjerenja Ma eka i njegov glavni suradnik i pomo nik u Splitu, u isto vrijeme i gestapovski špijun. Njega je ubio iz pištolja lan Partije Tito Kirigin.

⁵ Dr BOZIDAR PURI , predsjednik izbjegli ke vlade Kraljevine Jugoslavije koja je obrazovana u Londonu 10. kolovoza godine 1943. Ta vlada je podnijela ostavku 25. svibnja godine 1944.

⁶ JURAJ KRNJJEVI , rukovodilac HSS-a i lan izbjegli ke vlade Kraljevine Jugoslavije u Inozemstvu.

⁷ JONES WILLIAM, šef britanske vojne misije pri Glavnom štabu NOV i PO Slovenije.

⁸ Grupa udarnih bataljona Dalmacije osnovana je 6. kolovoza 1943. godine u rajonu sela Ugljana i sela Biorine na sinjskom oslobo enome teritoriju. Odlukom Štaba Grupe odreda za Dalmaciju u sastav Grupe udarnih bataljona ušli su I udarni bataljon Biokovskoga partizanskog odreda, II i III bataljon Cetinskoga partizanskog odreda i jedna mitralješka eta. Štab Grupe udarnih bataljona inili su: komandant Ivo Puriši , na elnik Štaba Bogdan Viski , komesar Edo Santini i njegov zamjenik Vlado Bubi Vovo.

GLAS SPLITA

Broj 3

IZDAJE N.O.O. SPLIT

26-VIII 1943 g.

**DVOGODIŠNJICA HEROJSKE BORBE DALMACIJE
ZA OSLOBODENJE**

U teškim i sumornim danima prije dvije godine, kada su mrski crnokošuljaši bahato stupali po našim gradovima i krstarili po našim selima, kada su po našim ulicama skidali hrvatske natpise, gušili hrvatsku riječ, kada su po našoj obali i tijesnim ulicama prolazile odvratne fašističke povorke, tih zaparnih i teških ljetnih dana doletjeli su do nas prvi vjesnici slobode, prvi glasovi da se digao narod u Lici, u Bosni, da su planule prve puške probu enog naroda. U Splitu je tajac, obezglavljenost. Sve stranke i njihovi vođe i sagnuli su glave skrivaju se i čekaju. Ali ne čekaju Komunisti kao Partija. Ona poziva narod u sveti boj protiv okupatora, za slobodu. Sa početom odazvaše se junački sinovi, heroji Splita, Solina, Kaštela i Šibenika pod vodstvom Mirka Kovačevića¹ i Pavia Papa² i krenuše 11. kolovoza u borbu za slobodu. Nisu prezali pred glavu i žepom i nisu prezali ni pred zasjedama, što su ih čekale, nego su 14. kolovoza lavovski srnuli protiv ustaša i Talijana koji su ih kod Košuta iščekivali žedne i izgladnjele. Nakon teške i nadolazeće anske borbe, opkoljeni od nadmoćnijeg neprijatelja jedan dio je poginuo a jedan bio zarobljen. 26. kolovoza 1941. u Sinju najsvirepije izmučeni bili su strijeljani 24 provoboraca za slobodu.

Prvi dani borbe bili su teški. Zabolili su narod gubici prvih partizana, pionira narodno-oslobodilačke borbe Dalmacije. Krvavi i podmukli neprijatelj uzalud je zvjerski obrađivao našim prvim borcima. Uzalud je pomoć u strijeljanja i terora, pomoć u denuncijama, tamnicama i logorima, paležima i pljačkama, uzalud je pomoć u raznih izdajcima i kukavica htio narodu da pokaže uzaludnost njegove borbe, i težinu njegovih žrtava. Narod je ipak pošao u borbu slijedeći herojski primjer svojih sinova. Nisu ga pokobile ni poklonstvene deputacije raznih Računskih, Ljubinskih, Jablanovih i sličnih, nisu ga obmanuli ni pozivi Bonifacija i drugih »uglednih građana« na denuncijacije, izdaje i prokazivanja svojih boraca, svojih partizana. Krvavi i podmukli okupator pokušao je nove planove i spletke. Ali ni »građanski blokovi« ni etnički ni ustaški pokolji ništa mu nisu pomogli. Narod Dalmacije ostao je vjieran stoljetnoj borbi hrvatske

skog naroda za slobodu i istinsku nezavisnost Hrvatske. Narod Dalmacije stupao je u prve redove hrvatskog naroda. Iz dana u dan dolazili su sinovi hrvatskog i srpskog naroda Dalmacije u redove dalmatinskih partizanskih brigada, koje su se proslavile ne samo diljem hrvatske domovine, kada su u Lici zajedno sa li kim partizanima vodili prve partizanske bojeve, nego i u Bosni, Hercegovini i Crnoj Gori skupa sa juna kim srpskim i crnogorskim proleter-skim brigadama. Junaštvo dalmatinskih boraca, osvaja a Jajca, Nevesinja, Prozora, i prvih osvaja a obale Drine ovjekovje eno je u zapovjedima voljenog Vrhovnog Komandanta druga Tita, ovjekovje eno je i u srcima cijelog hrvatskog i svih naroda Jugoslavije.

Neprijatelj je prijetio uništavanjem. Došao je u našu zemlju mnogobrojan i svakovrstan, donio je sobom itav arsenal oružja, zakone i uredaba, da izbriše svaki trag Dalmacije i Splita iz hrvatske povijesti i da vijekovima ostane na našem svetom tlu. Stradala su mnoga naša bra a, naše sestre, stradala je naša imovina, ali mi smo izdržali. Navršile su dvije godine od dana kada je pukla prva partizanska puška Dalmacije, ali ni ustaška zasjeda ni ustaško-talijansko daleko nadmo nije bande nisu mogle da odvrte naš narod od puta, koji su mu ukazali njegovi najbolji sinovi, prvi partizani heroji Dalmacije. Mjesto etrdesetak pušaka kao tada, danas odjekuju salve osvetni kih hitaca hiljada pušaka dalmatinskih partizana. Borba se nastavila, borba se raširila. Junaci su se u samom po etku brojili na prste, a sada je junakom postao itav narod. Jedin-stveni narodno-oslobodila ki front i borba vodi nas k pobjedi. Ona je ve tu pred našim vratima. Evo neprijatelj ve zapo ima da odlazi sramotan i ponižen, Hrvatski narod sa ponosom gleda na plodove svoje borbe, jamstvo svoje slobode: Zemaljsko Antifašisti ko Vije e Narodnog Oslobo enja Hrvatske (ZAVNOH), Glavni Stab N.O.V. Hrvatske, N.O.O. Hrvatske, nesalomljivo bratstvo hrvatskog i srpskog naroda. Nastavimo borbu do potpunog njegovog uništenja, do uništenja njegovih slugu narodnih izdajica ustaša i etnika. Pono-simo se našom narodno-oslobodila kom borbom i frontom, izgra enim na kostima i krvi prvih naših heroja.

Slava našim prvim herojima pionirima Narodno-oslobodila ke borbe.

>MI IMAMO SAMO JEDNO MJESTO: NARODNO-OSLOBODILACKI FRONT
HRVATSKE<

rekao je Ivan Kuzmi ³ na konferenciji op inskog N.O.O. op ine Le evica 8-VIII-1943 g.

Kroz zadnje vrijeme — dok se Ma ek i njegovi agenti u itavoj Hrvatskoj, pa i u našoj Dalmaciji preko Mladinea/* Š. Poduje, Belamari a, V. Krstulovi a, J. Juriši a, Bjelovu i a⁵ i drugih bjesomu no trzaju i traže na ina kako bi razbili jedinstveni narodni front i zadržali barem nekog za svoje ustaške milicije, zaštite i domobrane, — dotle s druge strane svakim danom sve više pristupaju u narodno-oslobodila ku borbu i razni niži i viši funkcionari HSS. — Nakon Sikirice,⁶ Smoli a,⁷ ikote i ostalih, pristupio je Narodno-oslobodila - kom pokretu Ivan Kuzmi naš sugra anin.

Ivan Kuzmi , težak, poznati prosvjetni radnik i predsjednik Selja ke Sloge — Split, pošao je putem, kojim treba da idu svi poštteni Hrvati, pošao je na oslobo eni teritorij odakle poziva sve pristaše hrvatskog selja kog pokreta da stupe u borbene redove Narodno-Oslobodila ke Fronte.

Na konferenciji u Le evici, Kuzmi je održao zna ajan govor. Iznijeti emo samo jedan dio njegovih iskrenih i poštenih rije i, koje su bile pune priznanja i uvjerenja u pobjedu narodno-oslobodila ke borbe hrvatskog naroda kao i teške osude i gnušanja nad izdajom Dr. Ma eka.:

»Svi mi — kazao je Kuzmi — koji smo u po etku stajali po strani uvidjeli smo da hrvatsko seljaštvo masovno pristupa narodno-oslobodila koj borbi i da se selja ka torba otvara da uzdrži svoju vojsku. Sve je to bio znak da je velika ve ina našeg seljaštva spoznala **tu borbu kao pravednu i jedini put prema slobodi hrvatskog naroda.** I tada smo svi mi, koji smo **ostali** vjerni nauci bra e Radi a, pošli tim istim putem. I dok je Ma ek izdao i nauku i stranku bra e Radi a, naših u itelja, mi se nismo odrekli ni svoje stranke ni nauke nego smo se pridružili narodno-oslobodila koj borbi da ostvarimo svoj program: da ostvarimo slobodu hrvatskog naroda i da udesimo svoj selja ki dom i život slobodno od tu ina, po selja ki, a ne kako to ho e gospoda Ma ek, Poduje i ostali«. »Ma ek je ve od prije utirao put ustaškoj vlasti. 1939. kad je stvorena Banovina Hrvatska Ma ek je u njoj postavio 12 banovinskih predstojnika, Paveli ih je sve prihvatio, ni jednog nije smijenio. Ne treba ja eg dokaza da je Ma ek stvaraju i Banovinu Hrvatsku u za etku udario temelje ustaške vlasti. To svoje izdajni ko protuhrvatsko držanje Ma ek je potvrdio i dolaskom Paveli a na vlast kada je pozvao sve organizacije i narod da sara uju sa ustaškom vlaš u. Ovu izjavu on nije nikad opozvao. Naprotiv i on i njegovi agenti, kod nas Šime Poduje i Vojko Krstulovi koji sara uju sa ustaškim županom, to svojim držanjem potvr uju.«

Prelaze i na razlog svog pristupanja N.O. Frontu Kuzmi je kazao:

»I prije mene mnogi poštteni iz HSS prišli su narodno-oslobodila koj borbi. Ali naro iti utisak ostavio je na mene dolazak Magovca,⁸ urednika Radi evog »Selja kog Doma«, koji je sabrao sva djela bra e Radi a i bio jedan od glavnih širitelja nauke bra e Radi a. I taj Magovac došao je u partizane. Kad sam to uo, promislio sam: »ne smije biti ni jednog seljaka, koji ne e pomagati narodno-oslobodila ku borbu i stupati u narodno-oslobodila ku Vojsku Hrvatske. im sam uo za njegov dolazak žurio sam se da ne zakasnim, da ne budem posljednji, da me kasnije ne bude sram. Ja vam kažem bra o i prijatelji i poru ujem svima: **stidit e se svi oni koji budu ostali po strani i ne budu ništa doprinijeli u ovu svetu i jedinu pravednu borbu hrvatskog naroda. Stidit e se kad do e dan slobode da za nju nisu ništa doprinijeli.**«

»Ja sam ponosan da se nalazim u ovoj slavnoj borbi. Ova borba e nam jedino donijeti slobodu, jer je ona stvorila mo no oružje: Mi Hrvati prvi put imamo svoju pravu hrvatsku vojsku, N.O. Vojsku Hrvatske na elu sa Glavnim Štabom Hrvatske i **jedinim pravim predstavništvom hrvatskog naroda: Zemaljskim Antifašisti kim Vije em Narodnog Oslobo enja Hrvatske. Svi koji rade protiv ovoga propalice su i izrodi hrvatskog naroda.**«

Zatim je Kuzmi osudio rabotu Vojka Krstulovi a i Sime Poduje koji sa oružjem koje im daje ustaški župan u Omišu Lueti ⁹ i koje traže od Talijana

namjeravaju preko svojih agenata naoružati par nesvijesnih sela i seljaka za borbu ne protiv Talijana, ustaša i etnika, nego protiv partizana, jedinih boraca za slobodu hrvatskog naroda. Kuzmi je pozvao seljake da odbiju oružje ponuđeno od ovih izroda što su ga dobili od Talijana i ustaša, da njime za vlastite interese okupatora izazovu bratoubilački rat me u samim Hrvatima. Oružje daju, kazao je Kuzmi, oni isti, koji su ga dali i etnicima krvnicima, paliku ama i pljačkama Gata, isle, Zveanja, Ostrovice, Kotlenice, Dugopolja i drugih sela. Ni jedan pošten Hrvat ne može da primi oružje koje je pošćropljeno krvlju njegove vlastite braće. Iznose i svoje utiske povodom dolaska na oslobođeni teritorij Kuzmi je rekao: »Kad sam dolazio mislio sam da dolazim u pojedine rašćrkane grupe po šumi. To što sam vidio nadmašilo je moje očekivanje, iznenadilo me je. Red i disciplina u vojsci i pozadini. Veze, kuriri, komande mjesta, NOO-i, Štabovi, ljudi koji rukovode, drugarstvo i me usobno poštovanje. To je zbilja vojska. Završavaju i svoj govor Kuzmi je kazao:

»Mi imamo samo jedno mjesto a to je Narodno-Oslobodilačka Vojska Hrvatske. Mi možemo primiti samo jednu pušku, a to je partizanska. Partizanska puška nije se digla da pljačka i osvaja, već da brani naš seljački dom. I zato se okupite oko partizanske vojske, stupajte u njezine slavne redove i pomažite je svim silama. Poručite ovo svim selima i seljacima!«

RADI EVE »DOM« NA OSLOBODJENOM TERITORIJU

Božidar Magovac urednik Radi evog lista seljački »Dom« prešao je prije nekoliko mjeseci narodno-oslobodilački pokretu, te sa oslobođenog teritorija nastavio da izdaje svoj list Radi eve hrvatske seljačke politike. Dana 15. srpnja 1943. izašao je prvi broj »Doma« sji uvodnik u izvadcima donosimo:

PRVA »DOMOVA« RIJE POSLIJE DVIJE GODINE.

Kad sam 10. travnja 1941. uredio i spremio posljednji broj »Doma«, kroz prozore tiskare dopirala je buka prvih njemačkih tenkova. Bilo mi je jasno, da hrvatski seljački narod toga broja ne će ugledati. Ali bio sam i onog časa tvrdo uvjeren, da nijednik njemačkog oružja ni sila pruskih izama ne će sloiniti što je »Domu« bio glavni naslov i sadržaj, a to je: Vjera u Boga i seljački sloga. I evo, s ovim pozdravom »Dom« opet izlazi. Ali sada kao »Slobodni Dom« i iz slobode. .. Kad je prvog dana okupacije dr. Vladko Maček pozivao hrvatski narod na suradnju s novom »vlasti«, odaziv je izostao, — narod se s pravom nije odazvao. Toga trenutka je svjestan hrvatski seljak osjetio da se u prelomu izme u tiranije i slobode mora odsad pouzdati jedino u vlastitu snagu... Uzalud su zločinci koji vodi i t.zv. građanske i seljačke "zaštite" zašćtitili i pripremili doček iz Italije dopremljenom Anti Paveli u njegovim pomaga ima. Uzalud su kukavni u velikoj većini zastupnici seljačke stranke sjeli na optuženičke klupe u Paveli evu mrtvački »saboru«. Uzalud napokon i najveća prevara u našoj povijesti pod imenom »nezavisne države«.

Zarobljeni narod je odmah razumio strahovit žig, što ga njegovi tla itelji sami utisnuše i sebi i toj »nezavisnoj državi«, naime **bombu** i prvo slovo U-bojice... Istjeran iz popaljenih domova, uvaju i sam goli život, narod **se** iz svih krajeva slagao na obranu proti tiraniji. U toj obrani našao se goloruk zajedno narod hrvatski i srpski, seljak i radnik. Uz bezprimjerne žrtve u krvi i patnji otimali su neprijatelju i oružje i stopu po stopu svoje zemlje. Hrvatska selja ka stranka nikad nije pristajala uz Tolstojev nauk: »Ne protivi se zlu«. Naprotiv, **njena je prošlost samo jedna neprekidna borba protiv zlu: sad proti tu o j sili, sad proti doma o j krivici, a danas proti obojemu.** Neumrli **naš** u itelj i vo a Stjepan Radi znao je re i: »Mi smo svi Preradovi evi u enici: Crva, koji po zemlji puzi, može svaki trn ubosti«. Mi nismo **nikad puzali**, nego smo se digli i druge emo dizati, da ostvarimo ideale hrvatskog selja kog pokreta. **Samo ovdje, gdje hrvatsku zemlju ne gazi tu inska noga**, samo ovdje može biti »Slobodni Dom«.

Božidar Magovac

NEDJELJNI PREGLED OPERACIJA NOV I P.O. JUGOSLAVIJE

Pet doga aja, o kojima smo javili prošle sedmice, pobudilo je pažnju itave naše javnosti. To su: zauze e aerodroma u Rajlovcu, prelaženje Varaždinskog artiljerijskog puka na stranu NOV, pobjeda slovenskih partizana u okolini Zužemberka, borba protiv plja ke ovogodišnje žetve i velika narodna demonstracija u Ljubljani. Svi ti doga aji posljedica su uspješne borbe, koju vode naši bataljoni, brigade i druge jedinice NOV i PO, posljedica su doga aja u Italiji i Njema koj, i posljedica su velikih pobjeda naše bra e Rusa.

Aerodrom Rajlovac je služio okupatorima kao baza, odavle su oni **vršili** zamašne napade na partizanske položaje, gradove i sela oslobo ene teritorije. Aerodrom Rajlovac je jedan od najmodernijih u Jugoslaviji i sa svojim hangarima i zgradama izgleda kao vojni ki gradi . Napad na Rajlovac je jedan od najuspjelijih operacija naših jedinica. Zauze e aerodroma u Rajlovcu povjerenjeno je I. krajiškoj brigadi,¹⁰ koja stoji pod komandom Vase Todorovi a, i koja se je ve do sada istakla u mnogim borbama protiv okupatora i izdajica. Poslije napornih marševa preko planinskih klanaca borci 1. krajiške brigade iznenada su se pojavili blizu Sarajevskog Polja i otpo eli no nu borbu. Njema ku stražu obuhvatio je strah i Nijemci su u panici palili sijeno i osvjetljavali Sarajevsko Polje reflektorima, tako da je bilo itavu no svijetlo kao po danu. Njemci i ustaše poslali su iz Sarajeva po poja anje;, koje nije moglo zaustaviti naše borce. Njema ki oklopni voz, upu en iz Sarajeva u pravcu aerodroma, naletio je na minu i bio potpuno uništen. U zoru bio je otpor straže slomljen i naši juna ki borci prodrli su na aerodrom, gdje su našli 34 aviona i sve uništili: 18 bombardera tipa »Dornije«, 4 bombardera »JU«, 6 »Blenhajm«, 1 transportni avion i 5 aparata drugih tipova. Njema ki okupatori koji su uporno branili aerodrom izgubili su 56 mrtvih i veliki broj ranjenih vojnika i oficira, dok je 12 vojnika zarobljeno. Pored aviona naši borci su uništili još i 5 lokomotiva a u Aljašima su zarobili poznatog ustaškog bandita Durmi a i njegovog pomo nika, koji su od po etka rata do sada poubijali veliki

broj nevinih ljudi i žena. Ovi izrodi osu eni su na smrt i strijeljani. U vezi sa sjajnom pobjedom, borci 1. krajiške brigade primili su pohvalu od Vrhovnog Komandanta NOV i PO druga Tita.

Drugi važan događaj bio je prelaz Varaždinskog art. puka na stranu partizana.¹¹ Prelaženje je izvršeno na slijedeći način. Major Demetar Vardana, kapetan J. Rukavina, Sloboda Habdila i natporučnik Magli otvoreno su uputili poziv domobrancima, da pređu na stranu 13. divizije NOV, koja je baš u to vrijeme provodila operacije u okolini Varaždina. Domobranci su oduševljeno pristali na poziv oficira i jednoglasno riješili da pređu i da stupe u borbu protiv okupatora i izdajica. Pošto su se povezali sa štabom 13. div. oficiri art. puka naredili su da se otvori art. vatra po kasarnama i fabrici »Tivar«, koja izrađuje vojne uniforme. Prelaženje Varaždinskog art. puka na stranu NOV vjesnik je novih ozbiljnih događaja u hrvatskoj vojsci, koja uviđa svoj dug, da sa oružjem u ruci pređe na stranu NOV, da se bori protiv naših vjekovnih neprijatelja i ustaških plaćenika. 13. div. NOV, pojava na Varaždinskim art. pukom razvija uspješnu borbenu djelatnost u Zagorju. U 6 dana ona je vodila 17 žestokih okršaja sa jedinicama 1. njem. planinske lovačke divizije, 32. motoriziranom divizijom i ustaškim i bugarskim trupama. U tim bojevima zarobljeno je 280 neprijateljskih vojnika i oficira i zaplijenjeno 8 haubica sa municijom, 9 teških mitraljeza, 28 puškomitraljeza, 445 pušaka, 240 ručica granata, 50.000 metaka i drugi ratni materijal. Za vrijeme ovih operacija uništeni su rudnici ugljena u Golubovcu i Radobolju, oborena su 2 aviona, uništeno 3 tanka, 2 kamiona i oslobođeno iz Lepoglave 200 zatvorenika. To je jedna od najsjačajnijih pobjeda 13. divizije, (nastaviti se)

IZ USTAŠKOG LEGLA. KO SE POSLJEDNJI SMIJE...

U ustaškom leglu na Dobrome posljednjih dana je živo. Na ulicama, takoer, primjeću se ustaško-klerikalne grupe. Šapuću, smješkaju se... Poznati splitski ustaša Šegvi »Piko« i ostala banda rastu od zadovoljstva. Prije se Talijani odlaze — Nijemci, a dabome, i ustaše dolaze! Zato se treba pripremiti, naoružati i već se pojavljuju razni Maekovi »građanski zaštitnici« (gospodin Rigi) na pozornici. Dabome, oružje se dobiti od okupatora. Neki od njih obilaze splitske građane sa spiskovima i traže novu pomoć, jer, za Boga, potrebna su sredstva za razbojničku bandu. Ali ustaško-klerikalno krdo kad bi imalo bar zrno soli u glavi, trebalo bi kudikamo prije da plaćeno nego da se smije radi odlaska svojih makaronaških saveznika. Ko će zamijeniti 25. tal. diviziju na Balkanu — to se oni ne pitaju! Zar Švabe ili ustaše? Odakle! Ili možda domobranci koji se bez metka predaju partizanima i prelaze na njihovu stranu. Ustaše, ni Vama ni Vašim saveznicima više u Hrvatskoj ne cvjetaju ruže! Vaše vrijeme je prošlo. One, koji pokušaju okupatorskim oružjem naoružati ustaške bande ili »građanske zaštite« eka sigurna sramna sudbina Pleštine na Visu i Vulete u Solinu.

PROTEST ŽENA PROTIV DALJEG INTERNIRANJA

Dne 24.-VIII. rano u 6 sati jutrom oživjela je obala i pristanište od velikog broja žena, koje su blijede i ozbiljne opet jednom otišle da pozdrave bar izdaleka svoje najmilije, koje im okupator još uvijek i danas nakon Musolinijevog pada odvodi u tu inu. I opet su 32 druga i drugarice dovedeni na parobrod još u no i prije Koprivučka i strpani u nutrinu broda ne dozvoljavaju i ni rodbini, ni prijateljima da ih vide. Drugarska svijest sabrala je pred odlazak veliku masu žena (preko 500) na obalu da u tihom protestu izraze svoje gnušanje nad barbarskim fašisti kim metodama koje kod nas još uvijek caruju. Ta svijest je izbijala iz discipliniranog ponašanja mase, koja je imponirala mirom pritajenom boli, ponosom i jedva suzdržavanom mržnjom. Kad se je parobrod po eo udaljavati iz svih grla odjeknulo je gromko: Zdravo drugovi, zdravo mu enici — Vratite nam našu djecu.

¹ MIRKO KOVA EVI LALA, predratni član Komunističke partije i u esnik španskoga građanskoga rata, već u kolovozu upućen je u Split kao instruktor CK KPH da pomogne PK i partijskoj organizaciji Dalmacije u neposrednom dizanju ustanka i rukovođenju oružanom borbom. Poginuo je već 14. kolovoza godine 1941. kod sela Košuta blizu Sinja u prvom vatrenom okršaju koji su borci Prvoga splitskoga partizanskoga odreda vodili s Talijanima i ustašama.

Za narodnog heroja proglašen je godine 1953.

² PAVLE PAP SILJA, bio je član Komunističke partije od godine 1934. i istaknuti organizator radničkog pokreta i NOB-a u Jugoslaviji. Po etkom kolovoza godine 1941. dolazi u Dalmaciju po direktivi CK KPJ i CK KPH da pomogne Pokrajinskom komitetu KPH za Dalmaciju u organiziranju oružane borbe i partizanskih odreda. Uхватili su ga talijanski fašisti i strijeljali ga sredinom kolovoza godine 1941. u Skradinu.

Za narodnog heroja proglašen je godine 1945.

³ IVAN KUZMI, stari radi evac i predsjednik bivše Seljačke sloge, prišao je NOP-u godine 1943. S oslobođenog teritorija Dalmacije on je sredinom srpnja godine 1943. uputio pismo bivšim pristašama HSS-a u kojemu je razotkrio izdajničku djelatnost Mačeka i njegovih suradnika. To je ujedno bio i poziv HSS-ovcima da stupe u borbene redove NOP-a.

Ivan Kuzmi je kasnije bio član Izvršnog odbora Oblasnog NOO-a za Dalmaciju, član Izvršnog odbora HSS-a i član Predsjedništva ZAVNOH-a.

⁴ Dr PETAR MLADINEO, HSS-ovac, suradnik okupatora.

⁵ Dr NIKO BJELOVUCIC, HSS-ovac iz Metkovića, suradnik okupatora i ustaša, član Hrvatskoga državnoga sabora.

⁶ NIKOLA SIKIRICA, predsjednik sinjske kotarske organizacije HSS-a.

⁷ Dr IVO SMOLIC, advokat iz Sinja, jedan od prvaka HSS-a. Prišao je partizanima ali je ubrzo napustio njihove redove.

⁸ BOZIDAR MAGOVAC, publicista iz Karlovca, jedan od najistaknutijih HSS-ovaca koji je prišao partizanima. Postao je urednik »Slobodnog Doma«, potpred-

sjednik NKOJ-a, potpredsjednik Izvršnog odbora HSS-a, član Predsjedništva ZAVNOH-a i član AVNOJ-a.

⁹ ANTE LUETIC, ustaški povjerenik, član Hrvatskog državnog sabora.

¹⁰ Prva krajiška udarna brigada V udarne divizije NOVJ napala je aerodrom Rajlovac kod Sarajeva 10/11. kolovoza godine 1943. Tom prilikom razbila je dio njema ko-domobranske posade, uništila 17 aviona na pisti i veći broj oštetila. Njeni manji dijelovi na više mjesta porušili su prugu prema Sarajevu i Visokom i tako usporili intervenciju neprijatelja.

¹¹ Domobranski artiljerijski divizion od 150 domobrana i 5 oficira predao se bez borbe Kalni kom partizanskom odredu i jedinicama XII slavonske divizije u selu Jalkovcu kod Varaždina 7. srpnja godine 1943.

GLAS SPLITA

Broj 4

IZDAJE N.O.O. SPLIT

1-IX 1943 god.

**PRVA DALMATINSKA BRIGADA SKUPA SA ŠTABOM ZONE
VRATILA SE U DALMACIJU****DNEVNA ZAPOVJED**

ŠTABA IV. OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE ZA 20-VIII-1943.

Borci, komandiri, komandanti i politički komesari dalmatinskih brigada, Udarnih bataljona i partizanskih odreda!

Prije skoro 6 mjeseci izvršavaju i naredbu svog Vrhovnog Štaba, naše dalmatinske brigade zajedno sa Štabom Zone¹ napustile su tlo Dalmacije, da bi zajedno sa našim proslavljenim proleterskim jedinicama uzele učešće u velikoj protuofenzivi, kojom je naša vojska odgovorila na zimski pohod okupatora, ustaša i etnika protiv naše slobodne teritorije Hrvatske, Bosanske Krajine i Dalmacije. Od tada mladi dalmatinski borci prošli su dug i težak, ali slavan i pobjedonosan put. Kroz Hercegovinu i Crnu Goru, kroz Sandžak i Bosnu, rame uz rame sa svojim drugovima iz proleterskih divizija, sinovi i kćeri Dalmacije još su jedanput pokazali koliko vole svoju domovinu i slobodu, dokazali su da su dosljedniji potomci predaka — rodoljubivih branitelja našeg Jadrana. Bezbrojne su borbe i junaštva, veliki su napori i žrtve, koje su izdržali naši borci. Juriš I. Dalmatinske brigade na Prozor, prolaz Drine, koji su prvi izvršili borci naše II. brigade, uporno junaštvo koje su pokazali na Zelen Gori za vrijeme velike neprijateljske ofanzive na Crnu Goru, — to su samo neki me u slavnim podvizima dalmatinskih boraca, podvizima za koje su naše jedinice dobile i najviše priznanja, pohvalu Vrhovnog Komandanta druga Tita i zadobile ljubav i povjerenje svih drugova iz svih krajeva naše zemlje.

Dalmatinski borci prošli su za ovih 6 mjeseci veliku i surovu školu najtežih borbi, gladi i napora. Oni su prošli kroz do sada najveću u neprijateljsku ofanzivu na naše snage, izdržali su udare i u estvovali u probuju obrambeni koji su nam spremale 12 njemačkih i talijanskih divizija, u estvovali su u uništenju etničkih bandi u Hercegovini i Crnoj Gori, i podijelili slavu mnogih

pobjeda, sve tamo do Zvornika na Drini. Prolaze i kroz srpske krajeve dalmatinski Hrvati su pokazali svojoj bra i da su oni, a ne Paveli evi razbojnici, pravi predstavnici slobodoljubivog hrvatskog naroda i tako kovali borbeno bratstvo naroda Jugoslavije protiv zajedni kog neprijatelja. Od mladi a i djevojaka, do ju er još neukih, izrasli su kroz ove borbe majstori ratne vještine i politiki svijesni ljudi. Oni su ostali do kraja na svojoj dužnosti, znali su da savladaju želju za povratkom u rodni kraj, jer su bili svijesni da se sloboda Dalmacije ne kuje samo u njoj, ve svuda gdje se bije velika borba protiv fašizma, i da slobodne Dalmacije ne može biti bez bratske zajednice naroda Jugoslavije. Mnogi su pali, ali e oni vje no živjeti u povijesti našeg naređa. Za njima ostaju legije boraca, koji e znati izvojevati pobjedu naše pravedne stvari.

BORCI, KOMANDIRI, KOMANDANTI I POLITI KI KOMESARI!

Danas, i opet po naredbi svog Vrhovnog Štaba, Prva Dalmatinska brigada zajedno sa Štabom Zone vratila se u Dalmaciju.

Naš prvi pozdrav ide vama, koji ste juna ki izdržali ove teške mjesece u rodnom kraju i svojim radom i borbom pripremili današnji novi polet narodnog ustanka u Dalmaciji, stvaranje novih udarnih bataljona i dalmatinskih brigada. Vama se vra a vaše prvo edo, vaša Prva Udarna Brigada, brigada junaka sa Prozora i Neretve, sa Drine i Bosne, jedna od najboljih jedinica naše Narodno-Oslobodila ke Vojske. Vra a vam se, da svojim iskustvom, sviješ u svojih boraca i snagom svog oružja pomogne vama u velikom djelu iš enja Dalmacije od okupatora i njegovih slugu. Prva brigada vra a se vojnik, po nare enju, onako kako je i otišla. Vra a vam se ponosna, živa i nepobje ena, i ako su je neprijatelji i ono malo kukavica i bjegunaca svojim lažima ve sto puta pokopali. A za njom, kada do e as i zapovjed, vratit e se u Dalmaciju i ostali njeni sinovi, borci drugih jedinica naše slavne NOV.

DRUGOVI I DRUGARICE!

Kucaju odlu ni asovi naše borbe. Njema ko-talijanska fašisti ka koalicija ve puca pod udarcima Crvene Armije i Savezni ke anglo-ameri ke vojske. Po etak sloma talijanskog fašizma bliži as odlu nih preokreta u našoj domovini, u kojoj se novom snagom diže val ustanka. Drš u ustaše i etnici, sluge tu ina, jer je po elo vrijeme obra una!

U tom asu naša slavna Prva Brigada vra a se u Dalmaciju da zajedno sa novim dalmatinskim brigadama i svim dalmatinskim borcima okupi sve snage našeg naroda, kako bi što brže zadala smrtonosne udarce okupatoru, kako bi se onemogu ila podla izdaja narodnih neprijatelja koji pokušavaju da sutra ugrabe plodove naše borbe. Došao je as kada treba jedinstveno udariti po okupatoru i svim njegovim slugama i pripremiti našu pobjedu!

BORCI, KOMANDIRI, KOMANDANTI I POLITI KI KOMESARI!

Neka vaš bratski pozdrav i ljubav našeg naroda do eka našu I. Brigadu. Neka ih ogrije toplina našeg srca onako isto kako ih do ekuje sunce s našeg

mora. Neka se po njenom primjeru dignu u borbu i odgoje nove stotine i hiljade boraca!

Zajedno sa I. Dalmatinskom, naprijed u borbu, naprijed u op u ofanzivu protiv okupatora i narodnih izdajica!

ŽIVJELA SLOBODNA DALMACIJA!

ŽIVJELO NERAZDRUŽIVO BRATSTVO NARODA JUGOSLAVIJE!

ŽIVJELI NASI SAVEZNICI, SSSR, ENGLESKA I AMERIKA!

ŽIVIO NAŠ VRHOVNI KOMANDANT DRUG TITO!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Ivo Kuko

Komandant:

Vicko Krstulovi

NEUSPJEH MACEKOVIH AGENATA

Doga aji posljednjih dana pokazali su da je jalova nada izdajni kog vodstva HSS-a da e pridobiti potrebnu potporu širokih narodnih masa za svoju protunarodnu politiku. Izdajnici su se ljuto prevarili da e uz pomo okupatora dobiti takovu narodnu potporu. Naš narod ne e nikad odobriti takovu politiku kojoj je cilj da suradnjom sa okupatorom i zaštiju i mu odstupnicu izdajnici dobiju iz ruku okupatora vlast nad našim narodom, a kasnije da tu vlast tobože u vrste pokušajem prevare saveznika.

Ma ekovi agenti do sada nisu mogli uz pomo ustaša naoružati u splitskoj okolici i uop e u cijeloj Dalmaciji nego samo 37 ljudi. Oni vrlo dobro znaju da i ne e mo i nikoga naoružati, nikakvu ve u jedinicu kad je na primjer u splitskoj okolici samo omiški kotar u posljednjoj godini dana dao 1.200 boraca za narodno-oslobodila ku vojsku, 10.000.000 kuna, 5 vagona hrane, 3 vagona pi a, da je solinski kotar isto tako dao preko 1.200 boraca i tako redom svi ostali naši krajevi. Sve te tisu e i tisu e naših boraca, njihovi o evi, bra a i ro aci bili su Ma ekovi pristaše i bira i dok Ma ek nije postao izdajica i saveznik neprijatelja. A danas se ovi nekadašnji Ma ekovi bira i bore i svim sredstvima pomažu borbu ne samo protiv neprijatelja tu inca nego i protiv neprijatelja Ma eka, Draže, Paveli a i ostalih izdajnika.

NEDJELJNI PREGLED OPERACIJA NOV i PO

Nastavak iz broja 3 dajemo sasvim ukratko:

Kao tre i važan doga aj bile su masovne demonstracije u Ljubljani za puštanje politiki zatvorenika, u kojima je sudjelovalo 12—14.000 rodoljuba. Protiv rodoljuba okupator je poslao vojsku sa tenkovima, ali ova je otkazala da puca u rodoljube.

etvrti uspjeh bile su velike pobjede slovena kih partizana, koji su osvojili Zužemberk. Neprijatelj je imao veliki broj mrtvih i izgubio znatan ratni materijal. Zužemberk je kasnije bio napušten.

Kao peti važan događaj V. Š. u svom izvještaju podvukao je velike operacije, koje su vršene u Slavoniji i Srijemu da se okupatoru onemogu i sakupljanje i odvažanje u Njemačku ovogodišnje ljetine. Zaplijenjen je velik broj vozova sa hranom a dio je bačen u zrak. Tako se ostvaruje parola ni zrna žita okupatoru. Pri ovim operacijama neprijatelj je pretrpio velike gubitke u ljudstvu i materijalu.

Po osloboenom teritoriju u Bosni sada putuju partizanski vlakovi

Vrhovni Štab Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda objavio je slijedeći i ratni izvještaj:

Poslije zauzimanja Gornjeg Vakufa, nastavljaju i uspješne ofanzivne operacije u centralnoj Bosni, naše jedinice zauzele su 17 kolovoza grad i željezničku stanicu Donji Vakuf, a 20 kolovoza gradove Jajce i Mrkonji grad i varošicu Turbe. U Jajcu i Mrkonji gradu naši borci zarobili su nekoliko stotina domobranaca i 9 oficira. Fabrika karbita i kemikalija u Jajcu na ena je u ispravnom stanju. Prilikom zauzeća Jajca naši borci zaplijenili su 4.000 kg šećera, dva vagona soli, također nekoliko lokomotiva i veliki broj vagona. Lokomotive i vagoni iskorišćavaju se sada za prebacivanje naših trupa, hrane i ratnog materijala preko željezničke pruge na osloboenom teritoriju. — Prilikom zauzeća grada Donji Vakuf, 17-VIII., Nijemci su izgubili samo u mrtvima 146 vojnika i 4 oficira, a naši borci su zarobili 100 domobranaca i 4 oficira i uhvatili veliki plijen. — 24 kolovoza zauzet je veoma utvrđeni grad Bugojno. Borba oko grada i u samom gradu trajala je dva dana i dvije noći. Zauzećem Bugojna pala je u naše ruke jedna od jakih neprijateljskih baza u centralnoj Bosni. — Kod Kotor Varoši u Bosni naše jedinice vode borbu sa jednom njemačkom motoriziranom kolonom i naši borci su sa svojim protutenkovskim puškama uništili: 2 tenka, 1 putnički automobil, 2 motocikla i jedan teretni automobil sa vojnicima. Prilikom okršaja istrijebljeno je 50 Njemaca. — Naše jedinice, koje se bore u Lici, Kordunu i Baniji, ponovno su oslobodile grad Slunj, Cetin-grad, Veliku Kladašu i Topusko. — Slavonija i Kordun nalaze se sada u rukama boraca Narodno-Oslobodilačke Vojske.

Osloboćenje Dalmacije

Narod srednje Dalmacije posljednjih dana s radošću u sluša riku partizanskih topova otečen od neprijatelja. Tutnjava naših topova pratila je ovog mjeseca osloboćenje Vrlike, Civljana, Maovice, Štikova, Koljana, Garjaka, Vinarića, Ježevica, Kosora, Maljkova, Potravlja, Ribarića, Satrića, Zasioka, Bitelića, Panja, Hrvatića i Zelova, a ovih dana naši borci zauzeli su Neoričani, Zadvarje, Dubce, Šestanovac i oslobodili gotovo cijeli otok Brač i Hvar.

Prilikom zauzimanja zloglasnog ustaškog uporišta Neoričani zaplijenjeno je 35 pušaka, 1 teški mitraljez i veliki broj metaka.

Zadvarje u no i od 20 na 21 kolovoza osvojili su borci cetinskog i biokovskog partizanskog odreda. Zadvarje su branili ustaše i domobrani, koji su poslije dvosatnog otpora bili primorani na predaju. Zarobljeno je preko 300 me u kojima 7 oficira sa zapovjednikom, 320 pušaka, 12 lakih i 5 teških mitraljeza, 9 šmajserica, 2 teška baca a sa 250 mina, 200.000 metaka, 1.000 ru nih bomba, oko 4 i po milijuna kuna, telefonska centrala sa više telefonskih aparata, ve e koli ine hrane te ostale ratne spreme. Poginulo je 15 a ranjeno više neprijateljskih vojnika, a naši su gubici 2 mrtva i 2 lakše ranjena. Velikom pobjedom u Zadvarju uništeno je važno neprijateljsko uporište odakle se je okupator zalijetao na palež i plja ku u našu Zagoru.

Partizanski odred, koji se bori na Biokovu odbio je snažnu ofanzivu² dviju talijanskih divizija »Messina« i »Bergamo«, kojima su pomagale jedinice jedne SS-divizije. Poslije 10 dana žestokih bojeva neprijatelj se vratio u svoje baze izgubivši samo mrtvih 280 vojnika i oficira.

Teror okupatora na Visu

Imze u 15. i 16. VIII odnešeno je sa utvrde Hum³ oko 50 pušaka i dosta drugog ratnog materijala a da se nijednom talijanskom vojniku nije ništa dogodilo. Nakon toga došla je »kaznena ekspedicija« dok su avioni bacali »ultimatum« za povratak oružja do 13-VIII prijete i represalijama. »Ultimatum« je produljen, a u me uvremenu su avioni bombardirali Polje i Oklju inu sa 16 bomba. im je »kaznena akspedicija« stigla po ela je da hapsi po ku ama. U samoj Komizi uhapšeno je preko 50 taoca ve inom muškaraca. U 6 sati nave e kad je istekao drugi ultimatum povedoše 10 ljudi vezanih zajedni kim konopom bilo je odvedeno na groblje. Koprifuoko je bio do 5 sati poslije podne, a vlast je naredila da se zatvore prozori. Kad je narod vidio da vodi uhapšene, rastvorio je sve prozore i tada je nastala vika, protesti i pla . Uhapšenici ve 3 dana bez hrane, iscrpljeni i zlostavljani nisu bili u stanju da dalje hodaju pak su bili strijeljani prije dolaska na groblje. Strijeljanje su izvršili bersaljeri. Isto je tako strijeljano 10 taoca i u mjestu Visu, gdje se je tih dana naro ito istakao fašista na elnik Visa, koji je par dana nakon toga bio smijenjen. Stanovnici otoka Visa, koji osje aju i drže se **svi kao jedan** sa svojim partizanima, ogor eni su nad bestijalnim postupkom fašisti kog okupatora, koji na takav bestijalan na in iskaljuje svoj nemo an bijes na goloruko stanovništvo.

VIJESTI IZ GRADA

IZ ETNI KOG LEGLA

Koncentracioni logor »Caserma Diaz« na Rijeci

Vojni dirigent Unger⁴ nakon što je denunciran od etnika u njihovom letaku, morao je onako star napustiti Split i oti i partizanima, da ga nebi zadesila sudbina onih oficira koje su Talijani deportirali u Italiju nakon etni kih denuncija. On nam je ostavio lanak iz koga donosimo ove izvadke:

»U no i 1. juna 1943. uhapšen sam po 12. karabinjera (1 oficir) u svom stanu, odveden na admiralsku jahtu ILIRIJA, istim brodom odvezen na Rijeku, gdje sam smješten bio u koncentracioni logor u Caserma Diaz. Samnom nalazila su se na brodu slijede a lica:⁵ Potpuk. A imovi , Majori; Stüde i Pavašovi , kapetan Radovan Ivanišević -Dinarski (prema talijanskim spiskovima Vojko Katani), kapetan Kostić i njegov šurjak trgovac Matavulj, Dušan Safranko, rez. poru. nik Dušan Jovanović , poru . Božović , cipelar Sandić te još 4 oficira.

Prvu noć na brodu nalazio sam se u kabini zajedno sa majorom Pavasovićem i kapetanom Kostićem. Na moj upit »Zašto su hapšeni etnici kad znamo, da su oni saveznici Italijanske vojske?« Odgovara mi Pavasović : »Mi smo s njima iskreno sarađivali pa eto nam nagrade. Izdali nas i Talijani i Englezi!«

Na Rijeci sakupiše nas u blagavaoni broda, gdje u e talijanski major Minucci u civilnom odijelu (obavještajna služba), najsrda nije pozdravlja se sa etnicima, kao stari znanac i prijatelj, i izjavljuje slijede e: »Mi smo Vas morali internirati po traženju Nijemaca, ali budite bez brige bit e vam dobro i ja vjerujem da eto i nadalje iskreno sarađivati!« »Vojvoda« Ivanišević odgovori — ovu su etnici i vaši suradnici a oni drugi (pokazuju i na nas) nemaju nikakve veze s nama pa bi bilo potrebno da ih odijelite od nas, jer eto nam smetati i špijunirati u našoj suradnji!« »Dobro — kaže major Minucci — neka me ova gospoda slijede!« Tada smo povedeni u koncentracioni logor Diaz, ali ve nakon desetak minuta stigne onamo i grupa etnika.

Tu dolazi do mog jedinog objašnjenja sa majorima Stüde i Pavasovićem, jer me je posljednji napao da sam srbožder i ustaša, da se u Splitu stalno nalazim u društvu ustaša, da sam javno hulio vidovdansku ideologiju, koja je Srbima svetinja itd. Ja sam odgovorio, da kad bi bio ustaša ne bi bilo razloga da me se napada, jer bi mi tada bili saveznici, da nisam hulio vidovdansku ideologiju ve vidovdanski ustav, koji je upropastio Jugoslaviju. Pitao sam ih o tome da li sarađuju sa okupatorom i da li jugoslavenska vlada u Londonu odobrava ovu suradnju, na što su mi odgovorili sa »da«. Rekao sam im da je onda ta vlada isto tako izdajni ka kao i oni sami.

Smješteni smo u dvije sobe po gore spomenutim grupama, odre ena nam je blagovaona i poku stvo kako odgovara zarobljenim oficirima, ali hrana je do kraja ostala ista, koju primju internirci. Odmah drugi dan u jutro dolazi u moju sobu Safranko i izjavi da dolazi pregovarati, opunomo en od grupe etnika, i predloži da mi pred talijanskim vlastima ne pokazujemo da postoje neke razmirice me u nama. Ja sam mu u ime naše grupe odgovorio slijede e: »Vi ste se prodali okupatoru, primili ste od njega oružje i mjesto da ga okrenete protiv okupatora, povelili ste borbu protiv vlastitog naroda. Vaše su ruke krvave od krvi nevinih žrtava našeg naroda. Mi vas preziremo kao izdajice i zloince pa izme u nas i vas ne može biti nikakvih veza više. Izvolite nas ostaviti na miru!« On je na to po eo izvla iti se: »To je bila potreba, jer da, nisu ina e mogli do i do oružja, ali da im je zadnja misao bila povesti borbu protiv okupatora! Borbu protiv partizana vodili smo, jedino radi toga, da zaštitimo narod, jer da partizani prisiljavaju naše ljude da idu u šume, dok mi želimo, da manje ljudi ide u šumu, da u slujaju dolaska Engleza prihvatimo

vlast!« Na pitanje što je bilo u Gatima⁶ odgovorio je, da je to bilo posve slučajno, da je jedno neodgovorno lice na svoju ruku sakupilo nekoliko etnika, napravilo taj pokolj i da je to jedina tamna točka u njihovoj akciji (nastavit e se)

¹ U siječnju godine 1943. Štab IV operativne zone Hrvatske povukao se s novoosnovanom 3. 4. i 5. dalmatinskom brigadom prema Imotskome, gdje je 13. veljače 1943. osnovana IX dalmatinska divizija. Njene jedinice su od tada do kraja svibnja sudjelovale u IV i V neprijateljskoj ofenzivi. U tim borbama sudjelovala je i 1. dalmatinska brigada, koja se nalazila u sastavu III divizije i 2. dalmatinska brigada u sastavu II divizije.

² Jake talijanske, njemačke, ustaške i domobranske snage, više od 15.000 vojnika, podržavane tenkovima i avijacijom i ratnim brodovima, poduzele su od 10. srpnja do 1. kolovoza godine 1943. operaciju »Biokovo — Mosor« protiv Biokovskoga partizanskog odreda. U tim borbama samo talijanske jedinice imale su 22 mrtva, 106 ranjenih, 17 nestalih i 2 zarobljena. Neprijateljske jedinice sistematski su popalile i opljačkale više sela i vršile represalije nad stanovništvom. Samo talijanski vojnici ubili su i strijeljali 97, uhapsili 91 i internirali 833 rodoljuba.

³ Grupa od 15 članova KPJ i SKOJ-a razoružala je sedam talijanskih mornara izviđačke stanice Hum na otoku Visu.

⁴ MAKS UNGER, pijanist, član pododbora intelektualaca u Splitu otišao je iz Splita u partizane 17. kolovoza godine 1943, jer je od etnika bio denunciran.

⁵ A imovi je pseudonim potpukovnika dra Mladena **Zujovića** kojega je Draža Mihailović u svibnju godine 1943. imenovao, poslije smrti Ilije Biranina, etničkim komandantom Bosne, Like i Dalmacije. Njegovim dolaskom u Split znatno je ojačala etnička aktivnost pošto je on osnovao etnički »Nacionalni komitet za Dalmaciju«. Stude je pseudonim majora Milana Milovanovića. Radovan Ivanisević Dinarski etnički je vojvoda. Svi ti etnički rukovodioci bili su ubrzo pušteni na slobodu i kasnije do kapitulacije Italije svestrano suraivali s najvišim talijanskim vojnim i civilnim rukovodstvom u Splitu.

⁶ U danima rasula jugoslavenske vojske, u travnju godine 1941, ustaše su, odnosno Maekova zaštita, napali kod Gata iznad Omišja grupu od dvadesetak crnogorskih vojnika antifašista, koji su se s oružjem vraćali svojim kućama. Kako oni nisu htjeli predati oružje, zaštitari su nekolicinu ubili i ranili, a ostale pohvatali. Neprijateljska propaganda taj ustaški zločin pripisala je Gatacima i tumačila ga kao njihov obračun sa Srbima.

Kasnije, početkom listopada godine 1942, iz Knina je došla u Gata etnička banda i tobože za osvetu izvršila strahovit pokolj, zločin, palež i pljačku nad nedužnim stanovništvom Gata, isle, Zvečana, Ostrvice, Gornjeg Doca, Kotlenica i Naklica. Samo u Gatima zaklano je oko 190 ljudi. To je bio sramotan potez da bi se zastrašila sela Poljica, koja su vrsto stajala uz NOP, a Gata su bila najjače partizansko uporište. Upravo tih dana stanovnici tih sela masovno su sudjelovali u rušenju putova u tome kraju.

GLAS SPLITA

Broj 5

IZDAJE N.O.O. SPLIT

8-IX-1943 god.

IZJAVA O CILJEVIMA I NA ELIMA NARODNO-OSLOBODILACKE BORBE

Neprijatelji Narodno-Oslobodila ke Borbe, po am od njema ko-talijanskih fašisti kih okupatora i njihovih slugu Paveli evih ustaša i etnika Draže Mihajlovi a, pa do izdajni kog vodstva HSS i agenata izbjegli ke jugoslavenske »vlade« u Londonu, pokušavaju na sve mogu e na ine da unište naš pokret. Usporedo s najbrutalnijom vojni kom silom i najstrašnjim terorom koji pozna historija naših naroda, oni, preko svoje lažne propagande, nastoje, oklevetati naš pokret u o ima neupu enih ljudi. Jednom optužuju naš pokret da je inspiriran i vo en iz Londona i Washingtona, drugi put iz Moskve, as da je komunisti ki, pa židovski, velikosrpski, velikohrvatski, jugoslavenski, protuvjerski i tako dalje.

Zbog toga smatramo potrebnim dati slijede u izjavu o ciljevima i na elima naše Narodno-Oslobodila ke Borbe:

1.) Narodno-Oslobodila ki Pokret Hrvatske na elu s Glavnim Štabom Narodno-Oslobodila ke Vojske Hrvatske i Inicijativnim Odborom Antifašisti kog Vije a Narodnog Oslobo enja Hrvatske jest op enarodni pokret, u kojem sudjeluju svi hrvatski i srpski rodoljubi, bez obzira na strana ku, socijalnu i vjersku pripadnost. On je dio Narodno-Oslobodila kog Pokreta Jugoslavije, koji se pod rukovodstvom druga Tite, Vrhovnog Štaba **Narodno-Oslobodila ke Vojske i Antifašisti kog Vije a Narodnog Oslobo enja Jugoslavije** bori za oslobo enje svih Srba, Hrvata, Slovenaca, Crnogoraca i Makedonaca.

2.) Stoje i na stanovištu demokratskih ideja i prava narodnog samoodre enja Narodno-Oslobodila ki Pokret Hrvatske bori se za potpuno oslobo enje Hrvatske ispod jarma zakletih neprijatelja hrvatskog i srpskog naroda — njema kih i talijanskih fašisti kih osvaja a; za priklju enje Hrvatskoj svih onih krajeva koje je Paveli prodao Italiji i Ma arskoj, t. j. Hrvatskog Primorja, Sjeverne Dalmacije i otoka, Gorskog Kotara i Me imurja, kao i onih dijelova, koje su talijanski imperijalisti prisvojili nakon prvog imperijalisti kog rata, t. j. Istre, Zadra, Lastova i svih kvarnerskih otoka.

3.) Nakon oslobođenja od fašističkih okupatora i njihovih slugu i pomagača, hrvatski i srpski narod Hrvatske, samostalno — na temelju najšire demokracije i prava narodnog samoodređenja — odlučiti kako o svom unutrašnjem uređenju, tako i o odnosima s ostalim narodima i zemljama.

4.) Narodno-Oslobodilački pokret ne uvodi nikakvih radikalnih promjena u pogledu društvenog (socijalnog) života, osim zamjene reakcionarnih uprava, na elnika i žandara, koji su se stavili u službu okupatora, s pravim, slobodnom narodnom voljom izabranim predstavništvima, koja imaju istinski demokratsko-narodni karakter. Sve najvažnije mjere, kako u društvenom životu, tako i državnoj organizaciji rješavati — nakon rata predstavnici, koje izabere sam narod.

5.) Narodno-Oslobodilački pokret bori se za socijalna i demokratska prava te je prema tome daleko od svakog nasilja i nezakonitosti. On priznaje nepovredivost privatnog vlasništva kao i najšire moguće ispoljavanja inicijative u industriji i ostalim privrednim djelatnostima. On poštuje slobodu savjesti i vjeroispovijesti.

6.) Oficirima, koji stupe u Narodno-Oslobodilačku vojsku, jamči se njihovi interesi i položaji, koji odgovaraju njihovim sposobnostima.

26-V-1943 g.

Inicijativni odbor
Zemaljskog antifašističkog vijeća
Narodnog oslobođenja
Hrvatske

Glavni štab
Narodno-Oslobodilačke vojske
i Partizanskih odreda
Hrvatske

BORBENO JEDINSTVO HRVATSKOG I SRPSKOG NARODA IZ SJEVERNE DALMACIJE

Izdajnici su se u posljednje vrijeme u svojim nastojanjima posebno okomili na Sjevernu Dalmaciju. Talijanski okupatori, u zajednici sa svojim antikomunističkim bandama¹ i etnicima, znatno su pojačali teror protiv Hrvata i Srba toga kraja. Obzirom na miješano stanovništvo neprijatelj je držao da je to idealan teren za razbijanje borbenog jedinstva hrvatskog i srpskog naroda. Za svoje ciljeve slamanja oslobodilačke borbe u Sjevernoj Dalmaciji okupator je našao vjerne pomagače u agentima izdajničkog vodstva HSS i etnicima Draže Mihailovića. Izdajnici su sa svoje strane htjeli iskoristiti teror okupatora da zaplaše narod, da odvrate od oslobodilačkog pokreta i pridobiju za sebe. Bivši narodni zastupnik HSS Josip Silobrić slao je svoje agente po selima Sjeverne Dalmacije, i oni su otvoreno vodili propagandu da narod ne pomaže partizane, da ne odlazi u partizane, da sura uje s Talijanima i da ide na rad u Italiju. Sli na propagandu vodili su i etnici Draže Mihailovića, koji su istodobno vršili nasilnu mobilizaciju za svoje bande. Agenti velikosrpske etničke »vlade« su istodobno objavili da im je stavljeno u zadatak da se formira Sjevernodalmatinska srpska divizija, kojoj bi bio komandant sadašnji komandant IV dobrovoljačke talijanske antikomunističke bande² na Kistanjima. Ista ta banda ostala bi i dalje u suradnji s Talijanima.

Ni prijetnje ni najkrvaviji teror udruženih neprijatelja nisu pokolebali Hrvate i Srbe Sjeverne Dalmacije. Uzalud su talijanski okupatori i banditi u kotaru Preko u posljednjih nekoliko dana popalili 100 kuća, stotinu drugih opljačkali, strijeljali 18 ljudi, među njima i jednu ženu. Uzalud je narod premala i mlada, među ostalima i deseci žena. Uzalud su neke žene pekli po tijelu. Uzalud su razbojnici strijeljali desetke ljudi u općini Zemunik, u biogradskom kotaru, uzalud su u Benkovcu spalili 70 kuća i ubili 10 ljudi. Uprkos najsvirepijem teroru Srbi Sjeverne Dalmacije nisu htjeli stupiti u bandite i »Sjeverodalmatinsku srpsku diviziju«, koja bi tobože imala do ekati saveznike. Uprkos najstrašnijim zvjerstvima Hrvati Sjeverne Dalmacije nisu htjeli poslušati izdajnika Silobrića i njegove agente da ne pomažu partizane, da sarađuju s Talijanima i odlaze na rad u Italiju. **Uprkos svih pokušaja talijanskih okupatora, etničkih bandita i izdajnika iz vodstva HSS Silobrića i da razbiju borbenu jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda u sjevernoj Dalmaciji, ono je ne samo ostvareno, nego i silno izvršeno. Hrvatski i srpski seljaci sjeverne Dalmacije dali su udruženim neprijateljima na sve njihove pokušaje odgovor time, što masovno stupaju u redove Narodno-Oslobodilačke Vojske.** Samo u nekoliko posljednjih dana u samom kotaru Benkovac javilo se 528 novih boraca, u tom kotaru veći broj Srbi. Ovo je naravno značajno zbog toga što u Dalmaciji, sa većinom hrvatskog stanovništva i većinom Hrvata partizana, i naša braćo Srbi time pokazuju banditima, njihovom komandantu, Draži Mihailoviću i svima izrodnicima da srpski narod nije uz njih, nego uz Narodno-Oslobodilačku vojsku.

MOSKOVSKI RADIO I STAMPA ZIGOSU IZDAJU DRAŽE MIHAJLOVIĆA

31. prošlog i 1. ovog mjeseca moskovski radio je na našem jeziku govorio o narodno-oslobodilačkoj borbi protiv okupatora o čemu je pisala moskovska revija »Rat i radnička klasa«. Slobodna Jugoslavija 2. ovog mjeseca obnovila je ovaj list, kojega donosimo u izvancima. Autor listića prelazi i na borbu u Jugoslaviji i Poljskoj žižgoše politiku reakcionarnih krugova, koji svim sredstvima guše oslobodilačku borbu:

»Od svih evropskih zemalja, — kaže autor listića — koje su okupirali hitlerovska Njemačka i njezini vazali, skoro najteža iskušnja dopala su jugoslavenskom narodu, koji nije sagnuo šije pred podlim neprijateljem. Preko 2 godine jugoslavenski partizani hrabro se bore protiv njemačko-talijanskih osvajača. Narodno-oslobodilačka borba u Jugoslaviji obuhvatila je široke slojeve naroda, koji je umio da se organizuje i povede borbu protiv neprijatelja, koji je znao, da pod zastavom borbe za svoju nacionalnu nezavisnost i slobodu ujedini Srbe, Hrvate i Slovence, kršćane i muslimane, seljake i radnike, vojnike i oficire, učenike, književnike i javne radnike, — ljude raznih zanimanja i političkih pravaca, koji su u vrstili svoje jedinstvo osnivanjem Antifašističkog fronta u BiH.

»Rodoljubi u Jugoslaviji primorani su da se bore uz neprekidne smetnje koje im zadavaju predstavnici nekih političkih partija Jugoslavije. Te partije, ili bolje rečeno, odlomci tih partija od samog početka njemačko-talijanske inva-

zije u Jugoslaviji po eli su da istupaju protiv Narodno-Oslobodila kog Pokreta, pokušavaju i dokazati, kako treba ekati pogodno vrijeme za borbu, da narod ne treba da riskira, da borba protiv fašisti kih okupatora zahtijeva suviše žrtava itd. itd.«

»Neki od ovih protivnika Narodno-Oslobodila kog Pokreta prešli su na otvorenu borbu protiv partizanskih odreda. Oni se kod toga ne stide direktne saradnje sa okupatorima i njihovim agentima Nedi em³ i Paveli em. U tom pogledu su se naro ito sramno proslavili vojni ministar general Mihailovi i njegovi sau esnici pukovnik Bajo Staniši ,⁴ Jevdjevi⁵ i itav niz drugih, koji su se pridružili okupatorima u borbi protiv juna kih rodoljuba. Saradnja generala Mihajlovi a i njegove svite sa okupatorom, i oružana borba tako zvanih etnika Mihailovi a protiv Narodno-Oslobodila kog Pokreta jugoslavenskih rodoljuba potvr uje se mnogobrojnim dokumentima.«

»Advokati generala Mihajlovi a, pošto nisu u stanju da negiraju oružanu borbu njegovih odreda, koji se bore rame uz rame sa bandama okupatora, Nedi a i Paveli a protiv partizana, pokušavaju da opravdavaju tu izdaju.«

Ovaj lanak pokazuje da je javnost Sovjetske Rusije prozrela namjere i zakulisnu politiku Draže Mihajlovi a i da moskovska štampa i radio javno žigošu izdaju tog ministra jugoslavenske vlade i svih onih politi kih korteša i špekulanata, koji stoje iza njegovih le a a guše Narodno-Oslobodila ku Borbu.

NEDJELJNI PREGLED OPERACIJA NOV I PO

Operacije, koje se vode ve duže vremena u centralnoj Bosni, uspješno se se više širi. Danas se ona rasprostire izme u rijeke Bosne i Sušaka prema Jadranskom moru i ve a je od itave teritorije Svajcarske. Samo u zapadnoj Bosni nalaze se u rukama naših boraca gradovi: Gornji i Donji Vakuf, Bugojno, Jajce, Mrkonji grad, Klju , Glamo , Drvar i Tomislavgrad.

Operacije, koje se vode ve duže vremena u centralnoj Bosni, uspješno se nastavljaju i u toku posljednjih dana. Danas je skoro itava centralna Bosna o iš ena od neprijatelja. U ruke naših boraca pao je grad Kotor Varoš, kojom prilikom je potpuno uništen jedan bataljon njema ke divizije »Tiger«. Za vrijeme bojeva oko grada Kotor Varoša prešlo je na našu stranu 560 domobranaca, koji su se pod komandom njema kog oficira borili u sastavu divizije >Tiger«. Domobrane! su itavu ratnu spremu predali našim borcima i mnogi od njih stupili su u redove NOV. Zauze em Kotor Varoša stvorena je vrsta veza izme u jedinica, koje drže Prnjavor u centralnoj Bosni, i jedinica, koje su oslobodile Jajce i Mrkonji grad. Tako se naše jedinice u centralnoj Bosni oslanjaju na gradove Prnjavor i Kotor Varoš.

U Srijemu su jaku djelatnost razvili borci vojvo anske divizije, koji se bore zajedno sa srijemskim partizanskim odredima. 20-VIII su naši borci izvršili uspješan napad na garnizon u gradu Vrbanj a 23-VIII kod Nešlina na Dunavu.

_ Slavonija je postala poprište ogor enih bojeva. Operacija naših jedinica duž željezni ke pruge nanosi veliku štetu neprijatelju, jer mu onemogu ava

prevoženje oplja kanog žita i prebacivanja njegovih trupa iz jednog mjesta u drugo. U Slavoniji su naši borci likvidirali garnizone u Gorjanima blizu Ačkova, u Pleternici blizu Požege i u blizini Bjelovara. Osim toga izba ena su iz šina 3 oklopna voza i istrebljeno 90 Nijemaca i 79 ustaša, dok je 29 hrvatskih vojnika dobrovoljno prešlo na našu stranu.

U Lici, Baniji i Kordunu, gdje se bore jedinice I. Hrvatskog Korpusa u posljednje vrijeme nije bilo ve ih promjena. U Baniji su naši borci oslobodili Prekupu blizu Gline. U planini Kapeli, prilikom sukoba sa jednom etni kom jedinicom, zarobljeno je 123 etnika. U Lici, kod Perušića, potu ena jedna ustaška kolona, koja je imala samo mrtvih preko 70 i veliki broj ranjenih.

Jedinice 3. divizije, koje se bore u Hercegovini i Dalmaciji o istile su od okupatora, ustaša i etnika Mihailovi evih prilika no veliki dio teritorije.

U Sloveniji naši borci nastavljaju su rušenjem željeznih pruga Ljubljana — Trst, Ljubljana — Novomesto — Metlika i Ljubljana — Zidanimost. No u na 24-VIII izba ena je iz šina njema ki vojni voz, koji je prevezio inženjerske jedinice 24. njema ke divizije. Voz je bio zauzet, te uništeno 2 lokomotive, 20 vagona, 15 kamiona i 50 Nijemaca, dok ih je 6 zarobljeno. U Sloveniji vode se naro ito žestoke borbe na Dolenskom i Notranjskom. Jedinice NOV, koje se bore u Dolenskom, digle su u zrak 3 željezni ka mosta na željezni koj pruži Ljubljana — Novomesto. Posljednjih dana notranjski partizani istrijebili su 300 okupatora i uništili 1 bombarder i 1 tenk. Na 4 mjesta bila je srušena željezni ka pruga Ljubljana — Trst, premda je na svakih 100 metara sagra ena po jedan bunker i da prugu uva nekoliko bataljona. Ciste i Notranjsku od talijanskih okupatora i garnizona Bijele Garde, naši borci oslobodili su Sobevo, Niževac, Brezovicu, Obanicu i Prelovac, dok su u Prudu uništili utvr enja.

U posljednje vrijeme veoma su porasle simpatije prema NOV u domobranskim garnizonima po itavoj Hrvatskoj. Još je svježa uspomena prelaza Varaždinskog artiljerijskog puka na stranu 13. divizije NOV, a ve stižu iz Hrvatske vijesti o novim slu ajevima prelaska domobranskih jedinica na stranu NOV. Tako je 18-VIII blizu Vinkovaca prešao na našu stranu 2. bataljon 3. domobranske divizije na elu sa 20 oficira i 6 podoficira. Ovi slu ajevi masovnog prelaženja domobranskih jedinica govore o velikoj ja ini NOV u kojoj naš narod vidi garanciju za blisku pobjedu.

K R A T K E   V I J E S T I

NARODNO OSLOBODILA KA BORBA U DANSKOJ.

Uprkos surovog terora Nijemaca u Danskoj borba zauzima sve oštrije mjere. Danski vojnici i naoružano civilno gra anstvo odupiru se oružjem njema kim okupatorima. U Svendborgu Nijemci su pretrpili velike gubitke. U Kopenhagenu su vojnici kraljeve garde sa mitraljezima i ru nim granatama u 36-asovnoj borbi uništili mnogo njema kih tenkova. Njemci su pohapsili mnogo Danaca kao taoce, ali se narod nije dao zastrašiti nego je u 8 gradova ob-

javio generalni štrajk. Svugdje u sukobima danski vojnici bore se do posljednjeg metka. Danski narod više voli i nejednaku borbu protiv fašističkih nasilnika i okupatora nego da bude pokorno roblje.

MAJOR JONES U SLOVENIJI

Major Jones nakon boravka na osloboenom teritoriju Hrvatske prešao je u Sloveniju gdje slobodni slovenski listovi donose njegove izjave. Major Jones kaže da je dobio nalog proučiti narodno-oslobodilački pokret i o tom izvjestiti britansku vladu. On je, veli, ustanovio da je to demokratski pokret uz potporu svega svijesnog naroda i da je za to jedini kadar uništiti utjecaje svih izdajica i pomoći, da narod slobodno izabere vladu kakovu hoće. Britansko je vojno vodstvo, tvrdi Jones priznalo Narodno-Oslobodilačku Vojsku kao važnu silu u vojnoj kom položaju na Balkanu. Jones je uvjeren, da je narodno-oslobodilački pokret jedina nada u saveznu, slobodnu i demokratsku Jugoslaviju.

KOMITET NARODNOG OSLOBOĐENJA U SVAJCARSKOJ.

U Švicarskoj je u junu ov. god. osnovan Antifašistički Komitet Jugoslavena u inostranstvu, od rodoljuba, nepartijskih i slobodno partijskih ljudi, raznih nacionalnih i vjerskih pripadnosti. Ovaj Komitet ima svoj list »Glas Slobodne Jugoslavije«, koji je tom prigodom izdao apel na sve građane Jugoslavije u inostranstvu pozivajući ih na složnu borbu protiv fašizma. Komitet se divi borbi koju vodimo u zemlji i osuđuje izdajice Pavelića, Nedića, Mihailovića a sa njihovim bandama kao i »Belu Gardu« u Sloveniji, za koje kaže da su stupili u kolo naših neprijatelja sa namjerom da razjedine narod. Ovaj Komitet se je u potpunosti solidarizirao sa stavom i radom Antifašističkog Vijeća i Vrhovnog Štaba NOV i PO, a osudio je rad jugoslavenske vlade u Londonu, za koju kaže da ne predstavlja naš narod niti zastupa njegove interese.

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE SLUŽBE NA OSLOBOĐENOM TERITORIJU

Nedavno osnovani zdravstveni odjel ZAVNOH-a organizuje uspostavljanje zdravstvene službe na osloboenom području Hrvatske. Danas se ne radi samo o potrebama Narodno-Oslobodilačke Vojske već i o potrebama cijelog civilnog pučanstva osloboenog teritorija. 70 liječnika pionira u narodno-oslobodilačkoj borbi izgradilo je zdravstvenu organizaciju, podiglo bolnice i oporavilišta, stvorilo pokretne kirurške ekipe, izvježbalo novog kadra bolničara i bolničarki i u prvom liječničkom kongresu u novembru prošle godine u Bosanskom Petrovcu dokazalo stručnu visinu i neobičnu sposobnost snalaženja u novim uslovima rada i borbe. Ali zdravstvene potrebe naroda su velike. Stoga zdravstveni odjel ZAVNOH-a upućuje poziv svim liječnicima, zubarima, apotekarima, medicinarima, raskužiteljima, sestrama pomoćnicima i zdravstvenim pomoćnicima da dođu na osloboeni teritorij, gdje su danas najpotrebniji. Njihovo je mjesto u službi naroda.

IZ ETNI KOG LEGLA

Koncentracioni logor »Caserna Diaz« na Rijeci, (nastavak)

»U logoru se nalazilo, kod našeg dolaska svega oko stotina ljudi interniraca, ve inom muškaraca sa otoka Raba, koji su se upotrebljavali za radove u krugu kasarne. Odmah se je saznalo za naš dolazak i o tome da su kod nas dvije grupe. Neki Slovenci pri ali su nam o strahovitoj tragediji na otoku Rabu, gdje je od gladi poginulo 5.000 ljudi. Tre e sedmice po prilici po eli su do va ati internirce iz raznih krajeva i to jednu grupu, od oko 180 ljudi, iz okolice Šibenika, jednu drugu sli nu grupu iz okolice Rijeke, sve muškarce, onda jednu grupu, od 400 djevojaka od 12—18 godina, po izgledu srednjoškolske u enice, i mnogo obitelji sa sitnom djecom. U cijelom logoru bilo je onda preko 1.000 interniraca. Svijest ovih ljudi bila je zadivljuju a. Dolaze i u kamionima a i kasnije po itav dan, pjevali su revolucionarne pjesme, te uprkos prijetnja vojnika pozdravili su nas pozdravom Narodno-Oslobodila ke Vojske. Jedan poru nik iz obijesti sko io je na konju u grupu žena i pogazio jednu majku sa djetetom, koju su odveli s kolima za spasavanje u bolnicu. Par dana pred našim odlaskom internirci su otpremljeni u Italiju.«

Po prilici tre e sedmice izjavio nam je komandant logora da smo komunisti i na naše proteste rekao je da smo mi to sami izjavili jednom podoficiru. Kad je taj podoficir došao, da ga se suo i sa nama izjavio je, da je to govorio debeli poru nik iz one grupe (Šafranko) u drugoj sobi. Posljedica toga je bila da nas nisu odmah pustili ku i, kako su nam rekli na po etku, ve se je poveo postupak protiv nas i major Minucci putovao u Split, da izvidi sve pojedine naše slu ajeve.«

Skoro svi od deportiranih su pušteni ku ama i ovome ne treba neko naro ito objašnjenje. Jedino treba postaviti pitanje ko laže britanska radio stanica ili etnici? Jer etnici tvrde da oni sura uju sa okupatorom ne samo po odobrenju izbjegli ke izdajni ke vlade u Londonu (što vidimo iz ovog lanka) nego ak i po odobrenju same engleske vlade, dok radio London neprestano naziva izdajnicama one koji sura uju sa okupatorima. Mislimo da odgovor na gornje pitanje nije težak. Tko e drugi lagati nego etni ka banda koja je uvijek lagala i varala.

ETNICI DRAŽE MIHALOVICA PRETRPILI NOVI TEŽAK PORAZ

Narodno-Oslobodila kom Pokretu pristupila je i ovih dana prešla iz Splita na naš oslobo eni teritorij u srednjoj Dalmaciji cijela grupa bivših oficira jugoslavenske vojske, ve inom kapetana, iz skoro svih rodova oružja i struka. Me u njima ima pješadijskih, mornari kih, artiljerijskih, avijati kih, žandarmerijskih, automobilskih, sanitetskih i intendantskih oficira. Njihov dolazak u redove boraca za slobodu predstavlja novi uspjeh našeg narodno-oslobodila kog pokreta u Dalmaciji i novi težak poraz etnika izdajnika Draže Mihailovi a.

Li ni opunomo enik izdajni kog »ministra vojnog« Draže Mihailovi a Mladen Zujovi (A imovi) sam li no pokušavao je da sa svotom od 10.000 lira »za pokri e sitnih troškova« kupuje rodoljubive oficire. Ali estite i rodoljubive oficire etni ki izdajnici i pla enici neprijatelja nisu mogli ni im predobiti i oni su svi odbili da stupe u Dražine etni ke redove. Ova grupa rodoljubivih oficira koja je pristupila NOV nije uop e ni razgovarala sa A imovi em.

Oni su kao estiti oficiri i pravi rodoljubi prezreli etni ke izdajice i njihove velike pla e u talijanskim lirama. Oni su radije ostavili i svoje obitelji i djecu, da postanu partizanski oficiri, da se ne iznevjere svom narodu u naj-sudbonosnijim trenucima njegove povijesti. Istodobno je na stranu naših boraca za slobodu došla i jedna grupa aktivnih domobranskih oficira, koji su uvidjeli da se samo u redovima naše Narodno-Oslobodila ke Vojske mogu boriti za slobodu svog naroda. Obadvije grupe oficira srele su se na našem osloboenom teritoriju.

Aktivni i rezervni oficiri bivše jugoslavenske vojske i domobranstva! Ugladajte se u estite rodoljube bivše aktivne oficire iz Splita! Stupajte u Narodno-Oslobodila ku Vojsku i partizanske odrede!

¹ Antikomunisti kim bandama nazvana je Dobrovoljna antikomunisti ka milicija (Milizia volontaria anticomunista). Nju je osnovao guverner Dalmacije u srpnju godine 1942. od pro etni kih i proustaških elemenata za borbu protiv partizana. Starješinski kadar bio je talijanski. Do kapitulacije Italije, u rujnu godine 1943, bilo je osnovano osam eta, ukupne ja ine oko 1.000 ljudi. Kada je kapitulirala Italija, te formacije su se razbile. Jedan dio su zarobili partizani, manji broj su odveli Nijemci sa zarobljenim talijanskim vojnicima iz Zadra u Italiju, dok su neki stupili u etni ke i ustaške jedinice koje su se kasnije osnovale.

² Vjerojatno se odnosi na Vladu Karoliju, kojega su u danima kapitulacije Italije uhvatili partizani i strijeljali.

³ MILAN NEDIC, general bivše jugoslavenske vojske, izdajnik i ratni zlo inac. Nakon kapitulacije Kraljevine Jugoslavije otvoreno je stupio u službu njema kog okupatora i postao predsjednik kvislinške, tzv. «-srpske vlade«. Za borbu protiv NOP-a, osnovao je Srpsku državnu stražu i Srpski dobrovolja ki korpus. Po njegovu narej enju vršeni su mnogi zlo ini nad srpskim narodom. Godine 1946, dok je bio pod istragom, izvršio je samoubojstvo iz straha od odgovornosti za po injena zlodjela.

⁴ BAJO STANISIC, bivši pukovnik jugoslavenske vojske, komandant Južnog fronta Štaba etni kih snaga Crne Gore, odani suradnik talijanskog okupatora.

⁵ DOBROSLAV JEV EVIC, etni ki vojvoda i suradnik talijanskog okupatora.

GLAS SPLITA

Broj 6

IZDAJE N.O.O. SPLIT

11-XI-1943 god.

VELIKE POBJEDE NAŠE NARODNO OSLOBODILA KE VOJSKE

U isto vrijeme dok juna ka Crvena Armija izgoni hitlerovske horde iz svoje domovine i osloba a svijet od fašisti ke kuge, i naša Narodno-oslobodila ka vojska i partizanski odredi u cijeloj Jugoslaviji iz dana u dan zadaju fašisti kim bandama žestoke udarce i osloba aju sela i gradove. Uzalud su Švabe pokušali nakon kapitulacije Italije da posjednu sve one pozicije, koje su držali Talijani. Op i narodni ustanak u Dalmaciji, Primorju i Sloveniji oslobodio je ve i dao tih zemalja, a desetine hiljada novih boraca stupilo je u redove naše vojske. Uz najve u muku i pod cijenu napuštanja garnizona u Bosni uspjelo je Švabama, da se nekako probiju do Splita i Sušaka. Ali su to skupo platili. Ne samo, da time nisu mogli dobiti kontrolu nad cijelom morskom obalom, ne samo da su otoci i dalje ostali slobodni, nego su se švapsko-ustaške horde našle u Splitu i Sušaku opkoljene, odrezane od svoje pozadine i samo uz najve e napore mogu da se do garnizona u pozadini uz borbu probijaju. Njihov garnizon u Splitu pokušava da za sada evakuira materijal u pozadinu. To je najbolji znak, kako se osje a sigurnim.

Dok tako hitlerovcima nije uspio plan da zauzmu cijelu morskou obalu i da se osiguraju protiv invazije sa mora, dotle naša Narodno-oslobodila ka vojska bilježi sve zna ajnije uspjehe. Osloba enjem Livna, Duvna, Kupresa i Petrovca, stvoren je u Bosanskoj Krajini i Isto noj Bosni ogroman osloba eni teritorij, koji je spojen sa osloba enim teritorijem Dalmacije, Like i Isto ne Bosne. Taj osloba eni teritorij, je znatno ve i od onog prije etvrte ofenzive, te predstavlja pogodnu bazu za velike operacije u svim pravcima. Osloba enje Tuzle te se mogu nosti još više proširuju u pravcu Isto ne Bosne kao i prema Savi. Imaju i u vidu osloba eni teritorij u Sloveniji od Ljubljane do Trsta, osloba eni znatan dio Crne Gore i dijelovi Hercegovine, zatim snažne udarce po neprijatelju u Sloveniji, vidimo, da su hitlerovske bande u Jugoslaviji zapale u težak položaj. Po bijegu ustaša iz najja ih garnizona, im se pojave naše jedinice, vidimo da je ustaška vojska neposredno pred rasulom, da se Hitler još teškom mukom održava u Jugoslaviji. Zato i hitlerovi generali više ne

znaju šta da ine, jer njihovi napadi i prodori, iako drski, još ih dovode u teži položaj. Štogaod inili, oni vide da je uzalud, jer više ne mogu odoliti udarcima naše Narodno-Oslobodila ke Vojske. Vide i sami, da ih u našoj zemlji eka smrt i samo smrt.

NI ROMEL¹ NECE SPASITI OD PORAZA NJEMA KE TRUPE U NAŠOJ ZEMLJI

Hitler je postavio bivšeg vrhovnog komandanta njema ke i talijanske vojske u Africi feldmaršala Romela za vrhovnog komandanta njema kih trupa koje se u našoj zemlji bore protiv Narodno-oslobodila ke vojske. Ova vijest pokazuje, koliko se ozbiljno Hitler zabrinuo za svoj položaj na Balkanu. Ali mi možemo Nijemcima unapred re i, da ni Romei ne e spasiti od poraza njema ke trupe, koje se nalaze u našoj zemlji, kao što ih nisu spasili ni Romelovi predhodnici. Svoju funkciju komandanta njema kih trupa u Jugoslaviji Romei je zapo eo sa bacanjem letaka, pozivaju narod da preda oružje, prijetite i.

On je zaboravio da je prije 18 mj. isto to radio njegov prethodnik, general art. Bader,² koji je u prolje e 1942. g. širom Bosne, Hercegovine i Crne Gore razbacao stotine hiljada letaka. Ali naš narod se na njih nije obazira, osim okorjelih puša a, koji su gledali da li se može u Baderove letke saviti cigareta. Našem narodu je Romei poznat iz vremena bojeva u sjevernoj Africi. To je maršal, koji se u Berlinu pred novinarima hvalio da e uskoro zauzeti Aleksandriju, pa je poslije nekoliko mjeseci bježao po afri koj pustinji kao divlja zvijer i jedva je pomo u aviona uspio da pobjegne u Berlin. Sada je Romei došao u našu zemlju. Ali Narodno-oslobodila ka vojska koja je umijela da potu e SS-ovskog generala Edmunda Glaise,³ gen. Badera, ona e i sada pod zapovjedništvom svog proslavljenog vrhovnog komandanta Tita potu i Plitlerovog feldmaršala Romela, koji e u našoj zemlji završiti svoju vojnu karijeru.

SVESLAVENSKI KONGRES U MOSKVI POZDRAVLJA NASE PARTIZANE

U Moskvi je 16. i 17. listopada ove godine održano šesto zasjedanje Sveslavenskog Kongresa. Prvi pozdravi sa kongresa bili su upu eni Staljinu.⁴ U pozdravima Staljinu, Crvenoj Armiji i sovjetskim partizanima odrazuje se bezgrani no oduševljenje i odlu nost za borbu do potpunog uništenja njema kog fašizma. Predsjednik Sveslavenskog Odbora profesor Božidar Maslari⁵ održao je referat o partizanima Jugoslavije. Podvukao je da se tu ne radi više o nevezanim partizanskim grupama i odredima, ve da je stvorena mo na Narodno-Oslobodila ka Vojska, koja isti zemlju od njema kih fašista. U Narodno-Oslobodila ku Vojsku nedavno je stupilo mnogo novih boraca, i me u njih i 5.000 boraca koje su jedinice N.O.V. oslobodile iz koncentracionih logora. Maslari je dalje govorio o uspješnoj borbi Narodno-oslobodila ke vojske, ije jedinice ugrožavaju i ruše fišisti ke saobra aje i veze, uništavaju poduze a koja rade za njema ku ratnu mašinu. Kongres je uputio pozdrav partizanima

Jugoslavije, koji se smjelo i junački bore protiv okupatora. Potpredsjednica Sveslavenskog Odbora poznata poljska književnica Vanda Vasiljevska govorila je o zadaćama Poljaka, koji žive u Sovjetskom Savezu. eh profesor Zdenek Nederlich govorio je o svom posjetu čeških vojnih jedinica u SSSR. Poznati sovjetski književnik Aleksej Tolstoj govorio je o njemačkim zverstvima u Bijeloj Rusiji. Ian Sovjetske Akademije Bažaringo govorio je o prijateljstvu bugarskog i ruskog naroda. Sa Kongresa poslani su pozdravi generalima, oficirima, podoficirima i borcima Crvene Armije, kao i sovjetskim partizanima.

NEVI EN RAZMAH SOVJETSKE OFENZIVE

Crvena Armija poslije teških defenzivnih i ofenzivnih udara koje je zadala fašističkim hordama, prešla je u rješavanje u ofenzivu. Ova ofenziva kao ni jedna do sada u historiji, odlikuje se silnom prodornom snagom i širokim razmjerima, jer obuhvata front od preko 2.000 km.

22. lipanj 1941. god., dan kada je izvršen vjerolomni napad na Sovjetski Savez, izgledao je njemačkom soldateski kao uvod u osvajanje svijeta. Međutim je Crvena Armija svojom herojskom borbom uspjela da tu istu soldatesku prepolovi, ostatak se vraća krvav od udara i krvi nevino poklanog sovjetskog stanovništva. Ali ne samo da se te horde valjaju pod udarcima Crvene Armije na zapad, nego ih Crvena Armija opkoljava i uništava.

Crvena Armija ne brani više Moskvu kod Smolenska ili Staljingrad na Donu, nego ona danas u širokoj fronti osvaja Smolensk da oslobodi Vitebsk, osvaja Černigov da oslobodi Gomel, Mogilev, Karson, Krivoj Rog, i drugi sovjetski gradovi bit će i skoro oslobođeni i služiti će kao baza za definitivno osvajanje sovjetske zemlje.

Brzina i strijelovitost sovjetske ofenzive razbija planove zatezanja rata, u kojima Hitler još traži spas. — Važni strateški korovi, Zaporožje, Dnepropetrovsk, Dnjeprodžeržinsk, Melitopol, Perekop, Askanija-Nova, Geničevsk, Aleški, Kijev i drugi koji su zadnjih dana pali Crvenoj Armiji u ruke, povećali su mogućnost za tjeranje Njemaca dalje na zapad, Smolensk i Dnjepar znače Hitlerovu katastrofu. On je to sam priznao, kada je rekao da će ona strana dobiti rat, koja u svojim rukama drži Smolensk. — Danas je Smolensk u rukama Crvene Armije. — Jednako tako maštali su Hitlerovi generali da će granica do koje može doći Crvena Vojska biti Dnjepar, ali i tu su se prevarili, jer je Crvena Vojska prešla Dnjepar na drugoj strani, oslobodila važne strateške korove, tako da fašističkim razbojnicima u okuci Dnjeptra prijeti opkoljavanje. Nije daleko dan, kada će »konji sovjetske konjice piti vodu na Dnjestru i Dunavu«. — Silna i moćna Crvena Armija lomi sve zapreke.

SAVEZNICI POJAVLJUJU UDARCE PO HITLEROVSKOM TABORU

Poslije kapitulacije Italije, Hitler je primoran da dovede nove snage na tom bojištu kako bi zaustavio savezni napredovanje. Usprkos svih napora hitlerovskih horda da zaustave napredovanje, V. i VIII. Armija zadaje im ve-

like gubitke i pritiskuju ih na sjever. Sa poja anim akcijama saveznika Hitler se nalazi u sve težem položaju jer mu nedostaje žive sile da bi mogao na tom frontu biti siguran. Kad je Hitler jedan dio svoje industrije premjestio u unutrašnjost mislio je da se zaštitio od saveznih bombardiranja, me utim su saveznici bombardiranjem industrijskih centara u istoj Njemačkoj, češkoj, Rumunjskoj, Austriji pokazali da nigdje nemože biti siguran od udara protu-fašisti kog bloka.

¹ ERWIN ROMMEL, nacistički general-feldmaršal.

³ PAUL BADER, nacistički opunomoćeni komandant i general u Srbiji.

³ EDMUND HORSTENAU GLAISE, nacistički opunomoćeni general u NDH.

⁴ STALJIN JOSIF VISARIONOVIC, generalisimus, bio je generalni sekretar Svesavezne komunističke partije boljševika — SKP (b) — od 1922. godine, od svibnja 1941. predsjednik Savjeta narodnih komesara SSSR-a, predsjednik Državnog komiteta obrane, vrhovni komandant oružanih snaga SSSR-a i narodni komesar obrane.

⁵ BOZIDAR MASLARI, istaknuti revolucionar i član KP Jugoslavije od godine 1920. Bio je učesnik u španskom građanskom ratu i narodnooslobodilačkoj borbi. Za narodnog heroja proglašen je 1953. godine.

GLAS SPLITA

Broj 1

IZDAJE N.O.O. SPLIT

5-1-1944 g.

HISTORIJSKO RJEŠENJE

UVODNI ČLANAK »PRAVDE« O KONFERENCIJI RUKOVODILACA TRIJU VELIKIH SAVEZNIČKIH DRŽAVA U TEHERANU¹.

Cijeli svijet slušao je saopćenje o historijskom sastanku rukovodilaca triju savezničkih država, Staljina, Roosevelta² i Churchilla³ u prijestonici savezničkog Irana u Teheranu. Taj značajni sastanak, koji je novi jaki dokaz sve većeg i vršeg vojnog saveza, i sve dublje saradnje triju velikih država, pokrenuo je nove svijetle nade svih slobodoljubivih naroda, izazvao pometnju, zbunjenost i bijesnu zlobu u taboru Hitlerove koalicije. Danas objavljujemo rješenja primljena na konferenciji rukovodilaca savezničkih država. Ona su izložena prije svega u deklaraciji triju država. Deklaracija triju država predstavlja dokument od velikog historijskog značaja, koji navještuje svijetu mučnom žestokim i opustošujućim ratom približavanje žučenog mira i pobjede. Deklaracija je ne samo glasnik pobjede, ona je glasnik vrstog i trajnog mira među narodima. Zlotvornoj zamisli krvavog Hitlera jedan novi ubitački udarac. Deklaracija triju država pokazuje dalje u vršenju bojnog saveza Velike Britanije, SSSR-a i Sjedinjenih Država Amerike, koji se prekalio u ognju velikog oslobodilačkog rata protiv Hitlerove tiranije. Deklaracija triju država logički proističe iz neprestanog vojnog prijateljstva i vojne saradnje Sjedinjenih Država Amerike, Velike Britanije i Sovjetskog Saveza za sve vrijeme rata. Već 6. studenoga 1941. drug Staljin rekao je: »da koalicija Sjedinjenih Država Amerike, Velike Britanije i Sovjetskog Saveza predstavlja realnu stvar, koja raste i raste na dobro naše opće oslobodilačke stvari.« Sjajna potvrda tih riječi bio je 1942. sklopljeni savezni ugovor između Engleske i SSSR-a, a također i sovjetsko-američki sporazum po principima primljenim o uzajamnoj pomoći u vođenju rata protiv agresije. U vršenju bojnog prijateljstva bili su put drugu M. V. Molotova¹ u London i Washington i posjet Moskvi od strane premijera Velike Britanije gospodina Churchilla. Najzad, vrlo veliku ulogu stvaranju vršeg saveza triju država odigrala je moskovska konferencija ministarstva spoljnih poslova Velike Britanije, SSSR-a i Sjedinjenih Država Amerike.

Nije prošlo tako mnogo vremena od moskovske konferencije⁵ triju ministara savezničkih država, ija su riješenja ne samo pokazala u vršenju prijateljske saradnje Sjedinjenih Američkih Država, SSSR-a i Velike Britanije za vrijeme rata, već su i položila temelj za plodan zajednički rad poslije rata. Ali, kakav je ogroman korak naprijed u inženjerskom sada na tom putu! Na konferenciji u Teheranu predsjednik Sjedinjenih Država Amerike, premijer ministar Velike Britanije i predsjednik vlade Sovjetskog Saveza formirali su i potvrdili opću politiku saveznika za vrijeme rata i poslije rata. U deklaraciji triju država rečeno je: **IZRAŽAVAMO NAŠU RJEŠENOST DA CE NASE ZEMLJE RADITI ZAJEDNO KAKO ZA VRIJEME RATA TAKO I POSLIJE RATA.** Glavni i presudni vojni zadatak jasan je, t.j. što brži i što potpuniji slom Hitlerove Njemačke. Već je moskovska konferencija priznala za pravi cilj, ubrzanje kraja rata. Ostvarenje toga cilja traži napregnutu i zajedničkih napora savezničkih država i svih ujedinjenih naroda. Sporazum predviđa ogromne operacije velikih snaga kojima raspolažu savezničke države. Na konferenciji Sjedinjenih Država Amerike, Velike Britanije i SSSR-a izrađeni su sporazumni planovi o **UNIŠTENJU NJEMAČKIH ORUŽANIH SNAGA, ODREĐENJE SU GLAVNE LINIJE UDARACA PO NEPRIJATELJU, ROKOVI I RAZMJERI OPERACIJA.** Još nikada nije se tako konkretno jasno postavilo pitanje sporazuma o ratnim operacijama saveznika, koje će dovesti do uništenja njemačke vojske. Rukovodioci triju savezničkih država postigli su potpuno uzajamno shvaćanje i izradili odgovorne planove o razbijanju neprijatelja općim naporima. **DOŠLI SMO, govori se u deklaraciji, DO POTPUNOG SPORAZUMA ODNOSNO RAZMJERA I ROKOVA OPERACIJA, KOJE CE BITI poduzete s ISTOKA, ZAPADA I JUGA. UZAJAMNO RAZUMIJEVANJE, KOJE SMO OVDJE POSTIGLI JAMCI NAM POBJEDU.** Planovi o razbijanju i uništenju oružanih snaga, utvrđeni na konferenciji, obilježili su istodobno i ubitane udarce po Hitlerovoj vojsci s raznih strana i pravaca. Ta ujedinjena strategija, koja se osniva na sporazumnom iskorišćenju svih snaga, kojima raspolažu savezničke države, izražava gvozdenu volju u esnika konferencije da postignu što brže razbijanje neprijatelja. Razvoj ratnih napora triju velikih država radi ubrzanja pobjede nad općim neprijateljem jest vrsta osnova daljeg uvršenja prijateljstva, kako za vrijeme rata, tako i poslije rata.

Kao rezultat pobjeda, koje je održala Crvena Armija nad Hitlerovim hordama i kao rezultat uspješnih operacija naših saveznika, nastupio je korjenit prelom u ratu. Na strani savezničkih država nalazi se bezuslovna pomoć u oružanim snagama i tehničkim izvorima. vrstina saveza Sjedinjenih Država Amerike, Engleske i SSSR-a, na bazi borbe protiv Hitlerove Njemačke, predstavlja onu moćnu snagu koja je kadra savladati sve prepreke za dostignuće postavljenog cilja. Stvari idu sada ka konačnom raspletu. »**I NIKAKVA SILA NA SVIJETU, govori se u deklaraciji, NE MOŽE I OMETI DA UNIŠTIMO NJEMAČKU ARMIJU NA KOPNU, NJIHOVE PODMORNICE NA MORU I DA RUŠIMO NJIHOVE VOJNE FABRIKE IZ ZRAKA. NAŠE JE NASTUPANJE BITI NEMILOSRDNO I SVE VEŠE.**«

Sada je za sve jasno da je hitlerovska klika raspirivši ovaj rat zavela Njemačku i njene prirepke u poraz. Poraz fašističkih trupa na sovjetsko-njemačkom frontu i udarci naših saveznika po talijanskim i njemačkim tru-

pama potresli su itavu zgradu fašisti kog bloka i ona se sada ruši pred našim o ima, rekao je drug Staljin. Životna sila i vrstina saveza velikih država Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije i SSSR-a došla je do izražaja u tome, što historijska rješenja konferencije otvaraju veliku perspektivu, osiguravaju poslije izvoštene pobjede vrsti i trajan mir, koji jam i sigurnost svim narodima. Ta rješenja konferencije proisti u iz poimanja visoke odgovornosti koja pada na tri velike države da zajam e trajan mir i sigurnost.

Što se ti e mirnog vremena, govori se u deklaraciji, uvjereni smo da e me u nama postoje i sporazum zajam iti vrsti mir. Priznajemo potpuno visoku odgovornost, koja pada na nas i na sve ujedinjene narode za ostvarenje takvog mira, koji e odobriti ogromna ve ina naroda zemaljske kugle i koji e ukloniti nevolje i užas rata za nova mnoga pokoljenja. Konferencija rukovodilaca triju država razmotrila je mjere za budućnost i potvrdila u svojoj deklaraciji da Sjedinjene Države Amerike, SSSR-a i Velike Britanije smatraju za svoj zadatak da osiguraju široku saradnju i prijateljstvo svih zemalja svijeta, velikih i malih, iji narodi vode borbu za slobodu protiv tiranije, ropstva, ugnjetavanja / netrpeljivosti. Težit emo, govori se u deklaraciji ka saradnji i aktivnom u eš u svih zemalja, velikih i malih, iji su se narodi srcem i razumom, kao i naši narodi, posvetili zadatku uklanjanja tiranije ropstva i netrpeljivosti. Pozdravit emo njihovo stupanje u svjetsku porodicu demokratskih zemalja, kad oni to zažele da u ine. Kao o igledni uvjerljivi primjer odnosa triju velikih država prema malim državama služi njihova deklaracija o Iranu. Ta deklaracija osobito podvla i želju da sa uva potpunu nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet Irana, na koji je, kao što je poznato, pozicao razbojni ki Hitlerov imperijalizam. Vlade Sjedinjenih Država Amerike, Velike Britanije i SSSR-a ra unaju na u eš e Irana zajedno sa drugim miroljubivim narodima u ustanovljenju me unarodnog mira i sigurnosti poslije rata. Takvi su rezultati konferencije, koji su opravdali najbolje nade slobodoljubivih naroda i najgore zebnje Hitlerovih glavešina.

Konferencija je produbila uzajamno razumijevanje triju velikih država to dokazuje duboki smisao rije i rukovodilaca triju država, koji izjavljuju u svojoj deklaraciji: došli smo ovamo s nadama i odlukama, a odlazimo odavde kao pravi prijatelji po duhu i cilju.

Konferencija u Teheranu opravdano je obratila na sebe pažnju cijeloga svijeta. Ve sami fakt sastanka po prvi put predsjednika Roosewelta, Staljina i Churchilla, tih istaknutih državnika, koji rukovode borbom triju velikih država protiv Hitlerove Njema ke, predstavlja doga aj prvostepenog zna aja. Od rješenja, koje su oni donijeli, zavisi cijeli daljnji tok rata. Konferencija rukovodilaca savezni kih država u Teheranu — na kojoj su tako er uzeli u eš a ugledni diplomatski i vojni predstavnici triju savezni kih sila: narodni komesar vanjskih poslova V. M. Molotov, maršal Sovjetskog Saveza A. J. Vorošilov" ministar spoljnih poslova Eden,⁷ specijalni pomo nik predsjednika SAD

ambasador Velike Britanije Sir Archibald Clare Her, američki ambasador u SSSR Harriman, na elnik štaba vojske SAD general V. Marshall, vrhovni komandant vojnih pomorskih snaga admiral E. King, glavni maršal avijacije Velike Britanije Portle i na elnik štaba vazduhoplovstva SAD Arnold —

izradila je jedinstveni ratni plan saveznika za uništenje Hitlerove Njemačke i za približavanje sloma općem neprijatelju. Predstoje još teške krvave bitke, ali je surova presuda za kažnjavanje neprijatelja izrečena i ta je presuda biti izvršena. Zalog toga je konferencija rukovodilaca trajna država u Teheranu.

ZNAČAJ HISTORIJSKIH ODLUKA ANTIFAŠISTIČKE VIJEŠTARICE NARODNOG OSLOBODILNOG VIJEŠTARICE JUGOSLAVIJE

Na historijskoj skupštini Antifašističke vijestice Narodnog Oslobođenja Jugoslavije koja je održana 29. i 30. studenoga u slobodnom gradu Jajcu riješeno je da se Antifašistička vijestica Narodnog Oslobođenja Jugoslavije, preobrazuje u vrhovni zakonodavni i izvršni organ, da predsjedništvo vijestice imenuje Nacionalni komitet Oslobođenja Jugoslavije sa pravima privremene vlade. Skupština vijestice je utvrdila jedinstveni princip uređenja Jugoslavije.

Na skupštini je izabrano predsjedništvo od 67 lica sa predsjednikom Dr. Ivanom Ribarom, koje je obrazovalo Nacionalni komitet Oslobođenja Jugoslavije čiji je predsjednik i povjerenik narodne obrane maršal Jugoslavije Josip Broz-TITO. Kroz Odluku AVNOJ-a o dodjeljivanju Josipu Brozu-TITU naziva maršala Jugoslavije došla je do izražaja ljubav, privrženost i zahvalnost našega naroda svome najvećem sinu.

Historijski značaj donesenih odluka i preobražaja — davanjem našem predstavništvu zakonodavnih i izvršnih funkcija, davanje tim tijelima do izvjesne mjere državno-pravnog karaktera — iskrsava naročito kad se te odluke promotre u svijetlu današnje vojno-političke situacije u svijetu i kod nas.

Posljednji događaji i odluke preosposobile su AVNOJ u smislu narodnih težnja, a u skladu s Atlantskom Poveljom, da on još odluku nije istupio u svim pitanjima unutrašnjeg i međunarodnog života kao jedini predstavnik i istinski tumač narodnih težnja. Tim odlukama stavljeno je do znanja monarhiji i njezinoj »vladi«, a još više reakcionarnim klikama u svijetu, koje ih podržavaju, da nemaju podloge ni stvarno, a više ni formalno da govore u ime našeg naroda.

Naše pravo da biramo organe, koji će nas voditi do pobjede i slobode, koji će istinski zastupati narodne interese i govoriti pred svim svijetom u ime naroda, ostvarili smo na osnovu velikih vojnih pobjeda naše Narodno-oslobodilačke Vojske, u dugoj i krvavoj borbi za narodni opstanak protiv fašističkih bandi stranih i doma ih; na osnovu naših političkih uspjeha postignutim stvaranjem jedinstvenog fronta naroda; na osnovu ostvarenog borbenog jedinstva srpskog, hrvatskog, slovenskog i ostalih naroda Jugoslavije. Svi su ovi uspjesi postignuti u okrutnoj borbi, nasuprot jedinstva domaće reakcije, ustaških i etničkih bandi, Pavelića i Nedića, Draže Mihajlovića i izbjegličke vlade na čelu s omraženom monarhijom, nasuprot gospodskoj kliku iz vodstva HSS na čelu sa Mačekom.

POVOLJAN VOJNI KI I POLITI KI POLOŽAJ NAŠE DOMOVINE

**daje još više poleta i snage našem narodu i našim borcima
da skrše šestu neprijateljsku ofanzivu**

Krajem studenoga otpo el a je šesta ofenziva njema kih trupa protiv oslobo enog teritorija. Ve šesti put u toku dvij e i pol godine pokušavaju Hitle rovi generali da sprije e širenje oslobodila ke borbe u našoj zemlji i da one sposobe za veliike operacije Narodno-oslobodila ku Vojsku. Na mnogo mjesta u našoj zemlji u toku posljednje dvije nedjelje vode se žestoki okršaji, koji po svojim razmjerima li e na operacije koje se vode na drugim evropskim ratištima. Desetak njema kih divizija, kojima pomažu bugarske jedinice, ustaše i etnici Draže Mihajlovi a, jurišaju sa nekoliko strana na oslobo eni teritorij. Borci Narodno-oslobodila ke Vojske i partizanskih odreda sa nevi enom hrabroš u brane svaku stopu oslobo enog teritorija, koji je natopljen krvlju najboljih sinova našeg naroda. U srcu svakog borca i svakog rodoljuba duboko su se urezale nijeci Vrhovnog Komandanta Maršala Tilta iz dnevne zapovjedi povodom sadašnje šeste ofenzive okupatorskih trupa: »Treba braniti ono što je bilo izvojevano u toku dvije i po godine krvave borbe, braniti bratstvo i ravnopravnost svih naroda Jugoslavije u demokratskoj, federativnoj novoj Jugoslaviji.« Mi znamo da je neprijatelj još jak, ali znamo da se promijenio odnos snaga, i to u našu korist. Narodno-oslobodila ka Vojska izrasla je u ogromnu vojni ku silu, koja je sposobna da uspješno savlada i najve e teško e. Iskustvo iz prošlosti pokazuje da poslije svakog pokušaja neprijatelja da razbije našu Narodno-oslobodila ku Vojsku, naša vojni ka snaga sve se više u vrš uje. U koliko se neprijatelj više naprež.e da uguši oslobodila ki pokret, naše široke narodne mase sve se više i vrš e zbijaju oko Vrhovnog Štaba i Antifašisti kog Vije a. Poslije historijskih odluka II. Skupštine Antifašisti kog Vije a u Jajcu i obrazovanja Nacionalnog Komiteta Oslobo enja Jugoslavije, naš narod je još vrš e zbio svoje redove dok je Narodno-oslobodila ka Vojska riješena, više nego »kada do sada, da dade sve od sebe ne samo da razbije šestu ofenzivu, nego da i što pnije završi iš enje naše domovine od omraženih okupatora i prezrenih izdajica. Vojni ki i politi ki položaj naše zemlje u posljednje vrijeme poboljšao se veoma mnogo. Danas mi više nismo usamljeni otok, opkoljen sa svih strana fašisti kim morem. Naši narodi su sa zahvalnoš u primili prvu pomo u ratnom materijalu i živežnim namirnicama, koju su pružili Saveznici. Mi znamo da e se ta pomo još pove ati. Savezni ka avijacija pokriva iz zraka operacije naših kopnenih snaga i bombardira željezni ke vorove, neprijateljska slagališta i kasarne. U toku razgaranja neprijateljske ofenzive protiv oslobo enog teritorija stigla je iz Rusije vijest, da je sovjetska vlada riješila da pošalje u našu zemlju svoju vojnu misiju. Štampa u savezni kim zemljama i službeni krugovi Engleske, Rusije i Amerike s velikom simpatijom govore o našem narodu i rukovodiocima Narodno-oslobodila ke borbe. Sve to daje novi polet i snagu našem narodu i našim borcima da osujete šestu ofenzivu Hitle rovskih generala, da razbiju okupatorsku vojsku i da pomo u velikih saveznika završe oslobo enje naše napa ene domovine.

NEMA POVRATKA

Poprskana nevinom krvlju svih naroda Jugoslavije nad kojima je organizovala svirepe zlo ine, jugoslavenska izbjegli ka vlada još uvijek se nepozvano i nasilno name e narodima Jugoslavije i govori u ime nas. Lažljiva i podla, dvije i po godine ve plete mreže u inostranstvu, mrsi, kuje planove, slaguje se svima i svakome, prodaje sve za ra un svojih interesa, trguje domovinom, as sa mra nim reakcionarnim grupicama u Londonu, as sa njema kim okupatorom.

Oslobo eni narodi Evrope pobjedom savezni kih zemalja dobi e poslije rata pravo da sami rješavaju pitanja svog državnog ure enja — vrsto je re eno na historijskoj, trojnoj konferenciji u Moskvi, a utemeljeno je rije ima druga Staljina u sedmonovembarskam govoru. Dvije i po godine borbe protiv fašisti kog okupatora daju pravo narodima Jugoslavije da ve sada li prije oslobo enja, kažemo svoju rije .

Klika velikosrpskih izdajica, sa hrvatskim i slovena kim pomaga ima, ne može, jer je izdajni ka i zlo ina ka, pretstavljati i stajati na elu divnih naroda Jugoslavije. injenice su danas jasne svim našim narodima i slobodoljubivoj svjetskoj javnosti. Jugoslavenska vlada je:

kukavi ki pobjegla iz zemlje i ostavila bespomo an narod u kandžama fašisti kog okupatora i ustaških najamnika;

dvije i po godine sistematski pokušavala da uguši otpor naroda svojim parolama o ekanju, dok su okupatori, ustaše i nedi evoi kasapili najbolje sinove srpskog, hrvatskog i drugih naroda; u Srbiji, po etkom ustanka, stvorila je najamni ku okupatorsku vojsku — etnike, koji su zabili nož u le a prvim borcima za slobodu srpskog naroda;

svoju razbojni ku vojsku bacila je kao bijesnu zvjer na muslimane i hrvatski narod nad kojima su etnici po inili nebrojene zlo ine i na taj na in razjedinjavali narode u borbi protiv okupatora;

napravila je, zatim, otvoreni sporazum preko svog ministra Draže Mihajlovi a sa italijanskim, njema kim i ustaškim zlikovoima za otvoreno i surovo gušenje narodno-oslobodila kog ustanka >i uništenje partizana.

Ministar izdajni ke vlade Draža Mihailovi napravio je, decembra 1942. godine, pred etvrtu ofanzivu, sporazum s Nijemcima za zajedni ku akciju »za uništenje partizana«. Sa svojih 12.000 bandita, prikupljenih sa razniih strana, napao nas je ministar kraljevske vlade sa le a, i to u trenutku kada su naše jedinice spasavale 3.000 dragocjenih života ranjenih drugova iz Dalmacije, Srbije, Crne Gore, Like, Krajine. »Neposredno u eš e londonske izbjegli ke vlade u toj izdaji« otkriveno je u originalnim dokumentima, koje posjeduje Vrhovni Štab NOV i POJ.

Ove krupne izdaje i nebrojena svirepa djela koje su etniai inili nad svim narodima Jugoslavije vršena su u ime kralja, oko koga su se i skupile sve ove klike. Lista zlo ina beskona na je. Kao drumski razbojници etniioi su plja kali, ubijali, silovali, batinali naše narode širom zemlje.

Uz pomo Talijana, Njemaca i ustaša, sa svojim etni kim bandaima, velikosrpska izbjegli ka vlada htjela je uništiti Narodno-oslobodila ku Vojsku da bi osigurala sebi ubudu e staru vladavinu žandara i kundaka.

Suviše je skupo porobljene narode Jugoslavije sitala stara versajska Jugoslavija u kojoj su gospodarila velikosrpska gospoda, da bi opet htjeli stupati u takvu zajednicu. Nevini srpski narod više ne e da nepravedno navla i na sebe mržnju podjarmljenih naroda i zato su jalove sve nade o Velikoj Srbiji, koja treba da bude centar reakcije na Balkanu. Ogromno volje i najljepših želja uložili su narodi Jugoslavije dok su, uprkos takvog rada velikosrpske gospode, ostvarili borbenu jedinstvo i bratstvu ljubav me u sobom. Oni su danas ve sposobni da od Jugoslavije, u kojoj e narodi biti ravnopravni, koja e biti ure ena na federativni na in, stvore slobodoljubivi centar oko ikoga e se okupljati svi južnoslavenski narodi Balkana, a velikosrpska gospoda im nude stare izivjele forme državnog ure enja — i nove sva e oko Bosne, novo gušenje svake nacionalne misli u Hrvatskoj, Crnoj Gori, Makedoniji, teror u Srbiji i sve svoje sebi nja ke i plja kaške oiljeve. Svoju ku u smo složno i bratski po eli zidati i u njoj prvi put narodi Jugoslavije dobijaju svoja slobodna nacionalna vije a, iji je zajedni ki predstavnik Antifašisti ko Vije e Narodnog Oslobo enja Jugoslavije, ije je predsjedništvo izabralo NACIONALNI KOMITET OSLOBO ENJA JUGOSLAVIJE na elu sa herojskim sinom našeg naroda MARŠALOM JOSIPOM BROZOM — TITOM s pravima privremene vlade.

Tu volju svoju svakodnevno izri u narodi Jugoslavije, žene i omladina, za to se juna ki bore jedinice Narodno-oslobodila ke Vojske i borit e se do kraja. Slobodoljubivo ovje anstvo i naši prijatelji moraju poštovati tu volju.

ŽIVJELO ANTIFAŠISTI KO VIJE E NARODNOG OSLOBO ENJA JUGOSLAVIJE!

VIJESTI 'IZ GRADA

»OSLOBODIOCI«

Splita u pravom svijetlu

Došli su njema ki fašisti i njihove sluge ustaše u Split⁸ pa postavili na velika zvona u svojoj propagandi kako je u Splitu glad jer da su partizani ispraznili sve magazine a da je u njima bilo hrane za nekoliko mjeseci. Kasnije nastavljaju da bi u Splitu moglo biti hrane ali da partizani sprije avaju dovoz iste, koja je odre ena za ove krajeve, me utim da su ipak uz velike žrtve radi »osje aja« kojeg imaju za naš narod uspjeli nešto donijeti što je u stvari oplja kano od naših seljaka, i to su njema ko fašisti ki kobasi ari odnjeli za sebe.

Vode i punu brigu i imaju i »human osje aj« za naš narod pozivaju ga da dok se prilike srede neka se me usobno pomažu i da im pomognemo otkriti crnoburzijance za koje su napravljena vješala.

I stvarno uspjevši osigurati putove po inje sve to više pristizavati hrane za »naš napa en narod«. Narod dobiva sve »zaostale deke« od kada su nas »oslobodili« do danas i to: 3 i 1/4 kg. brašna, 1/2 kg. soli i 2 kutije žigica prema talijanskim fašistima od kojih su nas »oslobodili« a koji su dobili za mjesec

decembar po 30 (trideset) kg. hrane (5 kg. brašna, 5 kg. krumpira, 5 kg. kapula, 5 kg. tjestenine, 5 kg. riže, 1/2 kg. še era itd.) i ustašama koji su dobili 3 i 1/4 brašna, 6 kg. krumpira, 1 kg. marmelade, 1 kg. še era, 1/2 kg. soli, 4 del ulja i 2 kutije žigica.

Dok s druge strane oplja kavši naš narod povezuju se sa crnoburzijanskim ološem i u slobodnoj prodaji po švercerskim cijenama prodaju svega što ovjek želi a što naš napa eni narod mora gledati iza izloga i od iznemoglosti padati u nesvjest. I za ono što izglednjeli narod od dolaska ustaša ne može da nikako ugleda i iole primjerne »deke«, sita ustaška gospoda »pomažu« ga na taj na in, da ograni avaju i onako mizerne dnevnicke radnika i namještenika tako, da njima i njihovim familijama i kad su zaposleni ne ostaje drugo nego da skapavaju od gladi. — Dakle hrane ima partizani više ne ometaju dovoz ali ne za narod za koga se oni navodno brigaju, nego za one koji skupa s njima plja kaju, a da bi nas potpuno »oslobodili« ne daju nam niti onoliko hrane koliko smo dobivali od talijanskih fašista.

Dok su ti izrodi pokušavali sa takvom propagandom skrenuti naš narod s puta, kojim ide ve 2 i po godine, sve što su postigli jest da su morali otkriti svoje pravo razbojni ko lice što je našem narodu dalo još više upornosti u borbi protiv njema kih fašista i njegovih slugu ustaško- etni kih bandita.

K R A T K E   V I J E S T I

Naši pomorci u Londonu za pomo Narodno-oslobodila koj Vojsci

Radio stanica AVNOJ-a javlja: U Londonu su se sastali jugoslavenski pomorci i brodovlasnici oduševljeni uspjesima narodne borbe i zaklju cima II. zasjedanja Antifašisti kog Vije a. Spremni da pomognu svoje drugove i izgradnju svoje domovine u narodnu demokratsku federativnu Jugoslaviju, pomorci su zaklju ili da se odreknu svih svojih nagrada za ratni rizik kod prevoza ratnog materijala za pomo narodu i Narodno-oslobodila koj Vojsci Jugoslavije samo da bi omogu ili i ubrzali slanje što ve e pomo i domovini.

Djelatnost talijanskih partizana u Milanu

Agencija Tass javlja: talijanski partizani koji operiraju u rejoniu Milana, obrazovali su u gradu partizanski sud, koji izri e smrtnu kaznu fašistima i izvršava presudu. Fašisti se toliko boje ove organizacije, da izlaze na ulicu samo u grupama.

Sporazum belgijskih partizana i francuskih boraca za slobodu

Dopisnik agencije Associated Press saop ava: da je prema prmljenim podacima u Ardenskoj šumi održana konferencija 30 vo a belgijskih partizana i predstavnika organizacija otpora u sjevernoj Francuskoj. Na Konferenciji je zaklju en zna ajni sporazum o uzajamnoj pomo i u borbi protiv Hitlerovih okupatora i njihovih najamnika.

¹ TEHERANSKA KONFERENCIJA održana je u prijestolnici Irana od 28. studenoga do 1. prosinca godine 1943. Na konferenciji su razmatrana pitanja o vojenju rata protiv Njemačke, o poslijeratnom uređenju Evrope, Organizaciji ujedinjenih naroda, kao i o pitanju Jugoslavije.

² ROOSEVELT, FRANKLIN DELANO, jedan od najznačajnijih državnika novije povijesti SAD. U periodu od 1933. do 1945. godine biran je četiri puta za predsjednika Sjedinjenih Država.

³ WINSTON CHURCHILL, predsjednik vlade Velike Britanije.

⁴ VJA ES LAV MOLOTOV, ministar vanjskih poslova SSSR.

⁵ Prva trojna konferencija održana je u Moskvi od 29. rujna do 28. prosinca godine 1941. Prisustvovali su joj sovjetski ministar vanjskih poslova V. M. Molotov, američki predstavnik za isporuke naoružanja Averell Harriman i britanski ministar snabdijevanja Aitken Beaverbrook. Na konferenciji su se vodili dogovori o borbi protiv sila Osovine. Dogovoreno je da se Sovjetskom Savezu poveaju američke i britanske isporuke oružja, a da Sovjetski Savez isporučuje sirovine za proizvodnju oružja Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji.

⁶ KLEMENT EFREMOVI VOROSILOV, sovjetski maršal.

⁷ ANTHONY EDEN, ROBERT, ministar vanjskih poslova Velike Britanije.

⁸ Split su zauzele 27. rujna godine 1943. snage njemačke 7. SS divizije »Prinz Eugen«, 92. motoriziranog puka i 27. ustaške bojne poslije osamnaestodnevnih teških borbi protiv jedinica NOV Jugoslavije. Nijemci su u tim borbama imali 176 mrtvih i nestalih, te 557 ranjenih vojnika i oficira. U listopadu godine 1943. te jedinice zamijenila je njemačka 264. divizija specijalno obučavana za borbu protiv partizana. Ona je ostala u Splitu sve dok NOV nije 26. listopada godine 1944. konačno oslobodila grad.

GLAS SPLITA

Broj 8

IZDAJE N. O. O SPLIT

3-III-1944 g.

NOSIOCI TIRANIJE I IZDAJE PRED SLOMOM

Historijsku odluku Drugog zasjedanja AVNOJ-a o zabrani povratka u zemlju Kralju Petru II. Karador evi u i svim njegovim vladama narodi Jugoslavije oduševljeno su pozdravili. U toj odluci došla je do izražaja mržnja i prezir naših naroda prema gnusnim i podmuklim izdajicama, u njoj su izražene težnje naših naroda da kona no otstrane omraženu dvorsku kliku, to zmijsko leglo koje je dugi niz godina trovalo zdravo tijelo, u njoj je izražen zahtjev našeg naroda da se jednom za uvijek onemogu i okupljanje svih protunarodnih, reakcionarnih, hegemonisti kih klika i svih ši ar ija i korupcionaša jednog izdajni kog centra. Jer, historija monarhije i dvorske klika u prošloj Jugoslaviji i u ovim velikim danima narodno-oslobodila ke borbe, nije ništa drugo nego dug, neprekidan lanac izdaje u prošlosti i sadašnjosti, u unutrašnjoj i vanjskoj politici, po evši od solunskog procesa¹ 1917. g. pa sve do dana današnjeg.

Dvorska klika na elu s Aleksandrom Kara or evi em popela se na vlast nakon tzv. ujedinjenja 1918. g. obilježena ve sramotnim žigom dvorske izdaje. Optužena za vrijeme prošlog svjetskog rata od jedne grupe rodoljuba oficira na elu sa Dimitrijevi em-Apixsom, da sprema prodaju Srbdje Austriji i Njema koj, dvorska klika na elu s Aleksandrom inscenirala je tim oficirima proces (tzv. solunski proces 1917. g.) i osudila ih na smrt kao veleizdajnike. Rodoljubi oficiri umiru kao »veleizdajnici«, a pravi veleizdajnici dolaze na prijestolje.

U sjeni solunskog procesa, najpodmuklijeg politi kog umorstva, nastavila je da vlada u Jugoslaviji dvorska klika na elu s Aleksandrom Kara or evi em. Okupivši najreakcionarnije klike cijele Jugoslavije, oslanjaju i se na vanjske imperijalisti ke krugove, pogazivši osnovnu misao krfske deklaracije² (1917. g.) o na elu slobodnog samoopredjeljenja naroda, kralj i njegova klika prije ili su da naši narodi izgrade demokratsku Jugoslaviju, zasnovanu na bratstvu i ravnopravnosti svih naroda. Oni su nametnuli našim narodima monarhisti ko ure enje države, silom i prevaroom ozakonili monarhiju putem ustavotvorne skupštine u Vidovdanskom centralisti kom ustavu 1920. g. i na taj na in osigurali vladavinu velikosrpskih hegemonista.

Ve prvih dana vladavine velikosrpskih hegenooista na elu s kraljem odjeknuli su plotuni u svira krajevima Jugoslavije: 6. decembra 1918. g. zaštaktali su mitraljezi na ulicama Zagreba siju i smrt me u hrvatskim vojnicima koji su manifestirali svoje slobodarske težnje, a 1919. g. zapucale su žandarske puške u Ljubljani na Zaloškoj cesti u goloruke demonstrante. U **krvi** i ognju ugušivan je otpor nezadovoljnih i ugnjetenih naroda Crne Gore, Makedonije i Sandžaka. To je bio uvod u zloglasnu »obznanu« i još zloglasniji Zakon o zaštiti države kojim su radni ka klasa i njena avangarda stavljeni **izvan** zakona i podvrgnuti najzvjerskijim progonima širom cijele zemlje. Režim žandarske samovolje, krvavog terora i nasilja nad svim narodima Jugoslavije cario se pod pokroviteljstvom kralja i monarhije i postigao svoj vrhunac uvojenjem šestojanuarske, vojno-fašisti ke diktature 1929. g. Da bi ugušio veliki polet demokratskog pokreta radnika i seljaka i ugnjetenih nacija i da bi spasio velikosrpsku hegemoniju, kralj je zgazio i posljednje ostatke demokratskih sloboda, istupio otvoreno kao diktator pripremvši i organiziravši prije toga ubistvo Stjepana Radi a i drugova u beogradskoj skupštini 20. juna 1928. g.

Razumljivo je da se ova linija reakcionarne, protunarodne i izdajni ke klike koju isu kralj i monarhija sprovodili unutar zemlje produžuje 4 u vanjskoj politici. Ona se proteže od sramotnog kupoprodajnog Rapalskog ugovora¹¹ kojim **su** naši narodi u Istri i jednom dijelu Dalmacije izru eni na milost i nemilost talijanskom fašizmu, **pa** preko podržavanja najprisnijih veza s međunarodnom reakcijom, sve do neprijateljskog stava prema bratskom Sovjetskom Savezu. Tu izdajni ku politiku kralja Aleksandra oko ijeg prijestolja su se kupili bjelogardijski emigranti — talog i ološ ruskog naroda — koji su spremali teroriste i **slali ih** u Sovjetski Savez **da** vrše atentate i sabotaze, tu izdajni ku politiku nastavio je knez Pavle⁴ okrunivši je potpisivanjem zlo ina kog trojnog pakta⁵ 25. marta 1941. g. Tim ugovorom Jugoslavija je trebala da postane ortak razbojni ke osovinske trojke, ali snažan narodni pokret osujetio je mra ne planove dvorske klike i izdajni ke vlade Cvetkovi — Ma ek.

U sjeni solunskog procesa, masovnih ubistava i progona, spleta i kleveta, produžuje poslije sloma Jugoslavije dvorska klika na elu sa Kraljem Petrom II dvostruku izdaju naših naroda u još gnusnijim, podmuklijdsm i sramotnijim oblicima. Dok su naši narodi na elu sa Komunisti kom Partijom prolijevali svoju krv za slobodu i nezavisnost naše zemlje, dotle se kralj Petar i klika oko njega srepila sa okupatorom, raspirivala bratoubila ki rat i klevetala u inostranstvu naš Narodno-oslobodila ki pokret. »U ime kralja Petra i monarhije, velikosrpske i druge reakcionarne klike organizirale su i vršile najpodlije zlo ine protiv vlastitih naroda. Kralj Petar je kroz dvije i po godine zalagao sav svoj autoritet da bi podupro izdajni ki, zlo ina ki rad izdajnika. Desio se jedinstven primjer izdajstva u historiji: kralj je izdajni ki Vrhovni komandant izdajni kih etni kih bandi Draže Mihajlovi a, koje su sastavni dio okupatorske vojske s kojom se naši narodi biju na život i smrt, Pošto su propali svi protunarodni pothvati reakcionarnih izdajni kih elemenata, kralj i monarhija ostali su posljednje uto ište, centar svih protunarodnih snaga. Pod zastavom kralja i monarhije vrše se najgnusnija izdajstva i najstrašniji zlo ini protiv naših naroda. Potrebno je, prema tome što narodi Jugoslavije traže, da se i u pogledu kralja i monarhije preduzme mjere koje odgovaraju njihovu

odnosu prema Narodno-oslobodila koj Borbi«. (Iz deklaracije II. zasjedanja AVNOJ-a.)

Naši narodi poduzeli su potrebne mjere donose i odluku AVNOJ-a o zabrani povratka u zemlju kralju Petru i njegovim izdajnicima i vladama. Naši narodi ponovno su došli do saznanja da su Kralj i monarhija bili glavna prepreka sporazumu i bratstvu među našim narodima, da oni nisu radili na ujedinjavanju naših naroda, nego na njihovom razjedinjavanju i da su oni konačno izvor mnogih njegovih nesreća. I zato narodi Jugoslavije oduševljeno pozdravljaju izjavu našeg voljenog vođe druga Tita na Dragom zasjedanju AVNOJ-a »da samo republikanski demokratski oblik vladavine može spriječiti da se našim narodima ne dese nikada više slične nesreće«.

Odlukom AVNOJ-a u Jajcu, naši narodi spustili su zavjesu posljednjeg i najkrvavije dvorske tragikomedije. Kad naši narodi ponovno dignu zavjesu poslije oslobođenja naše domovine, posljednja i najtragičnija tragikomedija odigrat će se u sudnici. Na optuženi klupi sjedit će Kralj, njegova klika i sve izdajnici koji su služili vladi, a suditi će domaći i strani narod Jugoslavije;

NOVE LAŽI I OBMANE KLIKE OKO MA EKA

S više strana dolaze obavještenja, da vode i ličnosti iz klike oko Ma eka proturaju glasine, »da održavaju veze s rukovodnim organima Narodno-oslobodilačkog pokreta Hrvatske, te da s njima vode pregovore«.

Smisao tih izmišljotina je prozirna. Teško se toj gospođi, koja su nekad vedrila i oblačila, pomiriti s mišlju, da su prošla ona vremena, kada su se lažima, obmanama, korupcijom i nasiljima mogla održati na površini. Ovi hankroteri, i »mudra i dalekovidna« politika doživljuje slom i u zemlji i u inozemstvu, nastoje ovim lažima povratiti izgubljeni ugled, a kod neupućenog svijeta izazvati dojam, kako su oni tobože važan politički faktor.

Njihove izmišljotine imaju i drugu svrhu. Ta gospođa šalje preko svojih agenata poruke nižim prvacima i pristašama HSS, da ne trebaju održavati veze i saradivati s Narodno-oslobodilačkim pokretom, jer da i oni sami »sve riješiti i urediti s vodstvom Narodno-oslobodilačkog pokreta«.

Pokvarena gospodska klika oko Ma eka želi ovim najnovijim izmišljotinama postići i dvije stvari:

Prvo. Spriječiti dalje pristupanje prvaka i pristaša HSS Narodno-oslobodilačkom pokretu, i

Drugo. Odvojiti od Narodno-oslobodilačkog pokreta one mnogobrojne i estite prvake i pristaše HSS, koji su mu se ve priključili, i vezati ih za sebe i njihovu propalu stvar.

U vezi s ovom prljavom smicalicom spekulantske klike oko Ma eka moramo naglasiti, da rukovode i organi Narodno-oslobodilačkog pokreta Hrvatske ne održavaju nikakve veze s tom bankrotiranom gospodom, a još manje vode s njom bilo kakve razgovore ili pregovore.

SLOBODNA JUGOSLAVIJA UPOZORUJE

Nijemci utvrđuju dalmatinsku obalu, za taj rad čim treba 30.000 robova, a roblje treba da bude naš narod. Iskustvo po utvrđivanju Francuske, Norveške i Sovjetskog Saveza pokazalo je da svi oni koji ne umiru uslijed teškog rada na tim radovima, ubijeni su da nebi odali tajne utvrđenja.

Ne idite na te radove, jer ćete raditi pod nadzorom gestapovaca i SS odreda protiv interesa svog naroda.

Zar nije važnije poginuti u borbi za svoju domovinu nego na robovskom radu za neprijatelja.

SLUGE NA DJELU

Odmah nakon sloma fašističke Italije⁶ Hitler je velikodušno Paveli u »priznao pravo« na ove krajeve, koji su do tada bili pod talijanskim fašističkim ropstvom. Paveli je na sva usta rastrubio tu odluku svog gospodara i najavio da se narod trgne i ujedini pod »slobodnom« N. D. H. — Paveli iz serije svojih odredaba vadi jednu, po kojoj je naš narod »oslobođen« mobilizacije, jer ga je talijanski fašizam izmučio i pak mu se na ovaj način daje mogućnost oporavljanja.

Ta se odredba sprovađa u djelo na slijedeći način:

- 1.) mobilizacija »pribojnih«⁷
- 2.) mobilizacija onih koji nisu vojnici ili bili na teritoriju anektiranom od Italije
- 3.) mobilizacija kvalifikovanih radnika na rad (tobož) u Sarajevo
- 4.) mobilizacija zidara, минера, klesara i svih muškaraca za gradnju njemačkih utvrđenja
- 5.) jurnjava i lov na muškarce po splitskim ulicama.

Vrijednost Pavelićeve odredbe mobilizacije najbolje se vidi iz gornjih tačaka i sluša se otoka Šolte,⁸ gdje su Nijemci i ustaše preko noći pokupili sve muškarce od 16—60 godina njih oko 250 dovedenih u Split i smješteni u utvrđivač Gripe.

Rodoljubi Splita ne nasjedajmo lažnoj ustaškoj propagandi koja nas želi mobilisati u borbi protiv svog naroda, već stupajmo smjelo u redove Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih odreda i istimo zemlju od njemačkih nacista i njihovih slugu ustaša i etnika.

¹ SOLUNSKI PROCES, sudski proces protiv pukovnika Dragutina Dimitrijevi a Apisa i drugova vo en u Solunu pred srpskim Vojnim sudom za oficire od 2. travnja do 5. lipnja 1917. godine, u stvari je bio obra un regenta Aleksandra Kara or evi a i prvaka Radikalne stranke s Dimitrijevi em i oficirima koji su sudjelovali u zavjeri protiv Obrenovi a godine 1903, a zatim i sa lanovima tajne organizacije »Ujedinjenje ili smrt«, osnovane godine 1911. u Beogradu. Nakon lažnih svjedo enja po presudi ovoga suda strijeljeni su pukovnik Dimitrijevi Apis i još dvojica oficira.

Poslije 36 godina, odnosno godine 1953, došlo je do obnove procesa i Vrhovni sud NR Srbije svojom presudom oslobodio je optužbe Dimitrijevi a i njegove drugove.

² KRFSKA DEKLARACIJA, sporazum srpske vlade i Jugoslavenskog odbora u Londonu, zaklju en na Krfu 20. srpnja godine 1917. o stvaranju i budu em ure enju države Srba, Hrvata i Slovenaca.

³ RAPALSKI UGOVOR, sklopljen u Rapallu 12. studenoga godine 1920. izme u Kraljevine SHS i Kraljevine Italije o utvr enju me usobnih granica, o stvaranju nezavisne države Rijeke i o politi koj suradnji protiv eventualne restauracije Habsburgovaca. Po tom sporazumu Italiji je pripala Istra, Cres, Lošinj i neki manji otoci, te Lastovo i Palagruža i njima pripadaju i otoci. Od Rijeke je stvorena nezavisna država, a Zadar sa zale em proglašen je sastavnim dijelom Italije.

⁴ PAVLE KARA OR EVIC, kraljevski namjesnik Petra II od godine 1934. do 1941. U unutrašnjoj politici oslanjao se na Milana Stojadinovi a i Jugoslavensku radikalnu zajednicu, zatim preko Dragiše Cvetkovi a pridonio zaklju enju nagodbe izme u velikosrpske i hrvatske buržoazije. U vanjskoj politici sura ivaio je s fašisti kom Italijom i nacisti kom Njema kom.

⁵ Na sjednici Krunskog savjeta u Beogradu 20. ožujka 1941. (knez namjesnik Pavle Kara or evi , dr Radenko Stankovi , dr Ivan Perovi , dr Vladimir Maek, dr Aleksandar Ciincar-Markovi , dr Fran Kulovec, ministar vojske general Petar Peši i ministar Dvora Milan Anti) jednoglasno je odlu eno da Kraljevina Jugoslavija pristupi Trojnom paktu, pošto su vlade Njema ke i Italije dale obe anje da ne e povrijediti teritorij Kraljevine Jugoslavije. Akt o pristupanju Jugoslavije Trojnom paktu potpisan je u Be u 25. ožujka godine 1941.

⁶ Godine 1943. 3. rujna u Siracusi u Italiji potpisano je primirje izme u Saveznika i talijanske vlade maršala Pietra Badogliia, dok je kapitulacija objavljena 8. rujna godine 1943.

⁷ Rezervni oficir.

⁸ O ekuju i desant savezniki h i partizanskih snaga s otoka Visa na dalmatinsku obalu, Nijemci su odlu ili iseliti cjelokupno stanovništvo s otoka da bi na taj na in onemogu ili pružanje pomo i desantnim snagama. Tako su 22. velja e godine 1944. na otoku Šolti pokupili 200 ljudi od 16 do 60 godina i smjestili ih u tvr avu na Gri-pama u Splitu. Do konca travnja njema ki vojnici iselili su sa Šolte u Split ukupno 405 muškaraca, 262 žene i 226 djece.

GLAS SPLITA

Broj 9

IZDAJE GRADSKI N. O. O. SPLIT

17-V-1944 g.

USTAŠKA MOBILIZACIJA — NOVA PRODAJA HRVATSKOG MESA I KRVI

Ma koliko se ustaška gospoda i »promi benici« trudili da obmane narod i da maskiraju neoborive injenice koje ih same po sebi grozno optužuju i svaki njihov daljnji postupak u o ima našeg puka zdravog rasu ivanja tjera na prezir i gnušanje — nikada tom mra nom oporu izdajica ne e uspjeti da nas razuvjere u to kako su dospjeli u takvo stanje u kojem ve i ipljucaju po svojim vlastitim uzorima, po starom obi aju gospodskih slugu, koje, kad promijene jednog gospodara, kod drugog ga ruže.

Istorija ustaškog pokreta nije ništa drugo nego istorija skupine prodanih duša, koje se doista dostojno odužiše za primljene Judine srebrnjake. Pred istorijom svi ti ustaški »ideolozi« i krvoloci dobiše odli nu ocjenu za spretno izvršeno petokolonaštvo marke njema ko-talijanske — što je istovjetno sa izdajom vlastitog naroda. Ustaški pokret nastao je po dalefko umnom planu Adolfa i Benita, ija je namjera bila da u svakoj državi stvore takve Skupine, koje e unutarnje razdore iskoristiti u cilju potpunog demoraliziranja masa. Nije hrvatski narod onaj koji je stvorio tzv. »ustašku misao«, jer usta ka misao je izdaja i služenje tu inu. Ustaštvo se rodilo u propagandnim kabinetima ministarstva ratnih sila osovine. Ono je uvezeno u Hrvatsku, kao što je slova ko »ustaštvo« uvezeno u ehoslova ku, i td. u svim zemljama porobljene Evrope. Kada se u Rimu i Berlinu raskrajala karta Jugoslavije zlikovac Paveli poklonio je Talijanima Dalmaciju, da bi dim uzvratio za ono široko gostoprimitstvo, koje njemu i njegovim pla eni kim ustaškim bandama ukazaše dugi niz godina. »Velehrvati« ustaše prodali su milion Hrvata krvavim crnokošuljaškim makaronašima, pa kada je ovaj tu in po eo da kolje i pali po Dalmaciji i narod se dizao na oružani ustanak da brani gaženo hrvatsko ime i ast, onda su ovi isti »Velehrvati« pomagali okupatora u ugušivanju pobune. Ustaški šakali skupa sa Benitom, crnim ruljom poklaše hiljade Hrvata i uprili iše zajedni ke vojne na partizane, a danas kada je Benito ljosnuo, odjednom se sjetiše kako im je on bio oduvijek veliki neprijatelj i kako su oni onda zapravo simpatizirali sa otporom našeg naroda protiv talijanskog užasa.

Ustaše oblijepiše mobilizacione plakate, a naš narod u svojoj »politi koj nepismenosti« ita ih obratno, pa umjesto da se krotko uputi sa u zadnji as napravljenom legitimacijom u džepu, ka Manuškoj školi — on priteže cipele i kre e u brda.

Doista, tamo mi kre emo da branimo našu domovinu Hrvatsku, našu dragu Dalmaciju, jer samo oružanom borbom mi, Hrvati, možemo da se oslobodimo od tu ima i izdajica. Nema drugog izlaza. Slobodu nam niiko ne e donijeti na tanjuru, sloboda se ra a u krvi i smrti najboljih narodnih sinova. A mi ne prežemo pred smr u. Dokažimo još jednom ustaškim huljama, njema kim krvolocima i ma ekovskim prirepašima kako mi zapravo shva amo njihove odredbe, pa nosile one broj 9 lili 999 o mobilizaciji. Mobilišimo se gra ani, jer samo tako možemo jednom za uvijek oprati crnu gamad što se prilijepila za dušu našeg naroda, pa ho e da je otruje, proda, iskorijeni. Pridružimo se svi narodnom ustanku i ustaškoj mobilizaciji odgovorimo jednodušnom mobilizacijom u Narodno-oslobodila ku Vojsku, koja nam je najbolji jamac naše pobjede i vje ne slobode.

Narod Splita dovoljno je politiki zreo da shvati što zna i danas oti i u domobransku vojsku i koji se put sada, u ovom asu, smije jedino izabrati.

STARI PRIJATELJ TROJNIH PAKTOVA

Danas, kada strahoviti udarci vrsto ujedinenog antifašisti kog bloka na elu sa Sovjetskim Savezom približavaju as kona nog uništenja fašisti ke Njema ke i njenih satelita i nagovještaju porobljenim narodima skoro osloboenje, reakcionarne klike u našoj zemlji vide da je došlo vrijeme kada e morati pla ati ra une za svoj izdajni ki i protunarodni rad. Zbog toga, da bi sa uvale svoje sebi ne interese, sve te reakcionarne klike kuju i stvaraju razne planove i nacрте da bi u momentu uništenja fašizma pobrale plodove narodne borbe.

Dr. Ma ek na elu svoje klike izrada i špekulanata nastavlja i dalje da ide putem izdaje narodnih interesa, putem sporazuma i paktova sa najve im neprijateljima hrvatskog i svih naroda Jugoslavije. Sporazum Ma ek — Cvetkovi ? zna io je za sve narode Jugoslavije izdaju njihove borbe protiv nosioca tiranije i ropstva. Pristupanje Trojnom Paktu fašisti kih zemalja, Ma ek je narode Jugoslavije predao na milost i nemilost vjekovnim neprijateljima. Ali danas, Ma ek je napravio još jedan sporazum, koji predstavlja krunu izdajstva, — Ma ek je pristupio još jednom Trojnom Paktu.

Ranijem ustaško- etni kom paktu za borbu protiv narodno-oslobodila kog pokreta u Jugoslaviji dodan je nacrt sporazuma izme u Vlatka Ma eka i Draže Mihajlovi a. Taj dopunski sporazum, me utim, ima i zna enje etvrtog pakta. Ma ek, koji stupa u savez sa Dražom Mihajlovi em, oslanja se na Paveli a, njegovo domobranstvo i njegov kvislinški državni aparat. Draža Mihajlovi , s kojim stupa Ma ek u sporazum, oslanja se na Nedi a, njegov kvislinški državni aparat i »državnu stražu«. Taj zanimljivi i višestruki paktirani nacrt sporazuma pao je u ruke rukovodiocima narodno-oslobodila kog pokreta u Hrvatskoj.

Nacrt sporazuma izme u klike Vlatka Ma eka i »Vrhovne komande jugoslavenske vojske u otadžbini« (itaj Draža Mihailovi) ima dva dijela.

Prvi dio predvi a putove i sredstva kojima Ma ekovei i etnici u saradnji sa okupatorom misle da razbiju narodno-oslobodila ki pokret u Jugoslaviji.

Drugi dio govori o tome kako bi etnici i Ma ekovei uredili pobije enu Jugoslaviju.

U sporazumu izme u Ma eka i velikosrpske klike u zemlji i u izbjeglištvu predvi a se glavno sredstvo za postizavanje etni ko-ma ekovskih ciljeva. To sredstvo je Paveli evo domobranstvo, koje treba »u odlu nom asu da se pridruži otporu u šumi, kako bi ga resorbiralo«. Ali tvorci ove nove zavjere osje aju da to novo sredstvo nije dovoljno i da se ono mora osnažiti. U tu svrhu oni predvi aju kao hitan zadatak da se »u hrvatskim širokim masama uspostavi povjerenje u »Vrhovnu komandu jugoslavenske vojske u otadžbini-. Da bi se to postiglo i da bi se prevarilo još koga u inostranstvu Ma ekova klika odaje na samom po etku nacerta, priznanje »Vrhovnoj komandi« i » etnicima za njihovu borbu protiv okupatora«.

Drugi dio nacarta sporazuma izme u Draže i Ma eka predvi a da budu a Jugoslavija bude ure ena na federativnom principu. Ta zamka namještena je sa ciljem da prevari narodne mase, koje su oduševljeno /pozdravile odluke AVNOJ-a o izgradnji federativne zajednice Južnih Slavena. Ali etnici i Ma ekovei ne govore ništa o Crnoj Gori i Makedoniji kao o federativnim jedinicama ni kada daju lažna obe anja, još manje o Bosni i Hercegovini. Drugi dio nacarta obe ava još jednu mjeru. Citiramo doslovno: »Jedna od prvih mjera, osim toga, mora biti ustrojstvo sudova, koji e suditi na osnovu pozitivnih zakona svim ustašama, etnicima i partizanima, koji su se ogriješili o op i krivi ni zakon za vrijeme rata (Prije ki sud)«.

Poslije nacarta sporazuma o borbi protiv narodno-oslobodila kog pokreta U našoj zemlji i o stvaranju Jugoslavije u kojoj bi etni ko-ma ekovsko-ustaški sudovi sudili partizanima »na osnovu pozitivnih zakona« Ma ekova klika preduzela je niz konkretnih mjera — u duhu ostvarivanja sporazuma. Ma ekovei i Paveli evci, Pernar, Sajc, Torbar, Musa, Reberski, Vutuc, Kemfelja i drugi pokušavaju da aktiviraju svoju »bijelu gardu« koju su stvorili po etkom 1943 godine — razbojni ke bande »bjelogardejaca« dobili su zadatak da pucaju u le a našim borcima. Ma ekovei su poslali u inostranstvo svoje ustaške agente domobranskog pukovnika Ivana Babi a i Tomu Jan ikovi a,³ s nalogom da, u ime Ma eka, sklope savez sa kraljem Petrom, Dražom Mihajlovi em i ostalim velikosrpskim izdajnicima.

Dok tako Ma ek i sva njegova izdajni ka klika pada u zagrljaj onom **istom Draži** Mihailovi u, **koji** je u ime »kralja i otadžbine« po inio **toliko** neopisivih zlo ina nad hrvatskim i drugim narodima Jugoslavije, iskreni pristaše nauke bra e Radi a stvorili su novi Izvršni odbor HSS-a oko kojega se okupljaju svi estiti pristaše HSS-a **koji** svojim sudjelovanjem u **narodno-oslobodila** koj borbi žele pridonijeti izgradnji nove Hrvatske u federativnoj demokratskoj Jugoslaviji.

Uzalud Ma eku i svim izrodima naroda svi njihovi nacrti i sporazumi politi ke makinacije u zemlji i inostranstvu. Naši juna ki narodi, koji su prolili more krvi za izgradnju svoje slobodne demokratske federativne zajednice

bratskih naroda, ne e se više dati zavarati nikakvim obe anjima i trikovima. Sloboda, ikoju naši narodi zidaju na krvi i kostima svojih najboljih sinova — za sve njih zna i smrt i uništenje i nikada im više ne e pasti napamet da prave razne paktove i sporazume u momentu kada narod rješava svoju sudbinu u skladu sa historijskim na elima velikog oslobodila kog rata protiv fašizma, s kojim su se svi povezali do zajedni kog njegovog uništenja.

VIJESTI IZ GRADA

DOK BUDE OKUPATORA BI E I GLADA

Okupator vrši u našem gradu sistematsko izgladnjivanje našeg naroda. Ve preko mjesec dana narod nije dobio hrane, a cijene »šverca« su toliko porasle, da vrlo niske zarade i pla e nisu u stanju da podmire ni najosnovnije potrebe. Dok njema ke svinje žderu narodnu muku, koju su naplja kali, dok ustaški »dužnostnici« imaju svega u izobilju i zabavljaju se po raznim ru kovima i ve erama, dok su mnogi du ani puni svih mogu ih delikatesa i jela i dok su ustaški vojni magazini puni hrane, dotle narod sve više skapava i na svoje o i danomice gleda kako djeca, žene, muškarci sve više malaksavaju postaju nesposobni za i najmanji napor i strepe pred strašnom aveti op eg **giada**. **Šverceri** se bogate sve više, ustaše se svi redom bave švercom a šverceri svi redom švercaju pod zaštitom ustaških pušaka. I tako »Nezavisna Država Hrvatska« ne može da stane na kraj švercerima, a niti ho e da osigura **prehranu** naroda, jer je i sama država ustaških gadova i švercera. Danas je **našem** narodu jasno da dok bude okupatora i njegovih slugu, dotle nema **kruha napa enom** narodu.

PRIMJER ŠOLTE, DRVENIKA I STOBRECA, OPOMENA ONIMA KOJI EKAJU

Kada je naša vojska napuštala otoke i obalu i kad ju je u njenom povla- enju slijedilo 16.000 naših ljudi iz tih krajeva, ustaško »Novo Doba«⁴ pisalo je bjesomu ne lanke o »jadnoj sudbini« tih ljudi, koji su »silom odvedeni u tu inu« i napustili »mirno ku no ognjište«. Sada, me utim, kada su im okupatori to »mirno ku no ognjište« pretvorili u pravi pakao i napravili ih pravim prosjacima, onda to isto »Novo Doba« ima drskosti da piše kako je to u injeno iz vojni kih razloga, da bi se »zaštitilo« pu anstvo od ratnih tegoba! Ustaške vlasti imaju toliko da taj narod, koga su doveli na prosja ki štap zajedno sa svojim gospodarima, putem jednog prljavog oglasa predadu narodu Splita da mu izi e u susret, izruguju i se na taj na in njegovoj nevolji. A da li se i jedan od gospode ustaških »dužnostnika« našao da svoj udobni i prostrani stan stavi na raspoloženje tim nesretnicima? Oni danas prose kruha i po itave sate ekaju pred »Pu kom kuhinjom« da tamo dobiju ponižavaju u porciju

neke gadne vodurine, a i onako ve izglednjelo pu anstvo Splita, pored najbolje volje, nije u stanju da im pomogne kad i samo ve nekoliko mjeseci gladuje. Vidite li vi, Soltani, i drugi koji ste lišeni svega, i ku e i zemlje i stoke, vidite li ko vam je kriv za vaša stradanja? Vidite M što zna i do ekati okupatora i njegove krvave sluge na pragu svoje ku e? Vidite li što zna i slušati Ma eka, koji vam šap e: » ekajte, još nije vrijeme«? Okupatori, ustaše, Ma ek, izbjegli ka vlada na elu sa kraljem svi su oni krivii za vaše patnje i stradanja. Okupator vas mrcvari, ustaše i etnici pomažu mu u tome, a Ma ek i izbjegli ka vlada sra unato vas pozivaju na slijepu pokornost zlo incima. Tražite svi kolektivno povratak u vaše domove! Ne dozvolite da vas okupator goni kao stoku! Vi koji ste sposobni da nosite oružje stupajte smjelo u redove naše Narodne Vojske i osvetite se neprijateljima naroda za njihova krvava zlodjela! Onima kojima još nije jasno što zna i ekati i ne boriti se, sada poslije primjera Šolte, Drvenika i Stobre a, sigurno e biti jasno ...

RODOLJUBIVI SPLIT ŽRTVAMA NJEMACKO-USTASKO-CETNICKO-DOMOBRANSKOG TERORA

Povodom strahovitog pokolja⁵ koji su izvršili okupatori uz pomo ustaša, etnika i domobrana u sinjskom i omiškom kotaru, gra anstvo Splita doprijnelo je iznos od 3.000.000 Kuna Narodno-Oslobodila ki Odbor Split, da taj iznos preko Okružnog Narodno Oslobodila kog Odbora bude ispla en kao pomo postradalima u tom kraju. Ova rodoljubiva akcija nai i e na drugarski prijem kod tamošnjeg izmu enog naroda, jer je došla u najtežem asu kao drugarska pomo .

JOS JEDNA »BLAGODAT« OKUPACIJE

Krvavi okupator donio je u naš grad jednu nesre u — pjegavac. On je namjerno doveo iz Drniša neke bolesnike da bi sa uvaio svoj garnizon od bolesti i ubacio ih u neke privatne stanove u gradu tako da je do sada bilo nekoliko desetaka slu ajeva oboljenja, a i par smrtnih slu ajeva. Upozorava se gra anstvo da samo sprije i širenje ove strašne bolesti, koju su nam Švabe donijeli. Da bi se sprije ilo širenje pjegavog tifusa, potrebno je održavati najve u mogu u isto u odje e i tijela. Ako se pojavi uš na odje i, onda se ona najbolje ubija, parom kipu e vode u zatvorenoj posudi, tako da odje a stoji u pari jedan sat.

BOJKOTIRAJTE LEGITIMACIJE, KINA, KAZALIŠTE, »NOVO DOBA«, ŠETNJE PO TRGU I OBALI, BOJKOTIRAJTE SVE STO JE OKUPATORSKO I USTAŠKO!

¹ LEO RUPNIK, vrhovni inspektor slovenskog domobranstva koji je najtješnje surađivao s okupatorima u borbi protiv slovenskih jedinica NOV Jugoslavije.

² Odnosi se na vladu Kraljevine Jugoslavije, nazivanu i vladom Cvetkovi — Maček.

³ TOMA JAN IKOVIĆ, bio je član Glavnog odbora HSS-a. Njega je početkom veljače 1944. godine Maček uputio iz Zagreba u Kairo, kako bi se u Londonu povezao s Jurjem Krnjevićem i drugim rukovodiocima HSS-a, inače članovima izbjegličke vlade Kraljevine Jugoslavije radi organiziranja pojačane borbe protiv NOP-a u zemlji.

⁴ Ustaški list »Novo Doba« koji je počeo izlaziti u Splitu 4. listopada 1943. godine.

⁵ Godine 1944. 26. ožujka tri njemačka bataljona popalila su sela Otok, Rudu, Voštane, Krivodol i druga i ubili ili žive u kućama zapalili 1675 ljudi, među kojima i veći broj žena, djece i staraca.

GLAS SPLITA

Broj 10

IZDAJE GRADSKI N. O. O. SPLIT

25-V-1944 g.

**NAROD SPLITA NE DA SE PRETVORITI U HITLEROVSKO
ROBLJE**

Naš juna ki grad doista nikada ne e pokoriti ni tu in ni doma i izdajnik. Zaludu im sve prijetnje, hapšenja i slanja u mu ilišta konclogora. Split ostaje uvijek gordo prkosan, za postignu e kona ne slobode Spli ani se lišavaju svega što imaju, pa ak i vlastitih života. Nacionalni ponos, koji se prekalio u dani- ma talijanske okupacije, danas je prerastao u duboki prezir za sve okupator- sko, ustaško ii izdajni ko. Koliko je samo žrtava dano, koliko je krvi splitske omladine proliveno, koliko je divnih srdaca izgonilo u plamenu ustanka — pa ipak, Split se nije pokolebao, Split kro i neustrašivo napred za oslobo enje svoje i itavog našeg naroda. Sva nastojanja neprijatelja, oni koji ono pravo buntovni ko splitsko žele da uguše i krvavo izdajni ko »U«¹ da mu prišiju, uvijek su svršavala s neuspjehom. Split je bio i ostao nepodmitljiv, pošten, borben.

Pa tako i danas, kada je u toku ustaška -mobilizacija Spli ana, neprijatelju se još jednom pruža prilika da se uvjeri kako su mu uzaludni svi naponi, sve prijetnje i sav teror da što viiše Hrvata odnarodi i pretvori u krvnike vlastitog naroda i kukavi ke Hitlerove sluge. Vrlo žalostan izgled ima ta njihova mobilizacija. Dosadašnji rezultati te prisilne mobilizacije toliko su mizerni, da ustaški gadovi i njihovi švapski naredbodavci sa histeri nim bjesnilom mogu da ustvrde da e od Spli ana teško mo i da skalupe ma i jednu eticu domo- branaca-švabobranaca. Njihove mrske njuške zapjeni e se od nemo ne srdžbe kada usporede ovu kukavnu reviju sakatih, šepavih i bolesnih »predo enika« sa onom nepreglednom bujicom splitskih rodoljuba, koji su, bez nairedaba tor. 9 i prijetnja specijalnim vojnim sudovima i koncentracionim logorima za nedužne porodice, sa pjesmom hrlili u redove istinske narodne oslobodila ke armije onih septembarskih dana narodnog ustanka u Dalmaciji.

Žalosne li mobilizacije i nemo nog li bijesa ustaških džalata i njihovih gospodara Švaba! Sanjali su ustaše zlo ina ki san kako e splitske rodoljube

**ŽIVIO NARODNO-OSLOBODILACKI ODBOR SPLIT, JEDINI PRAVI OR-
GAN DEMOKRATSKE NARODNE VLASTI U GRADU!**

nio i na jeftin na in natjerati da pucaju na svoju vlastitu bra u i da svojim tjelesima štite njih i okupatorske horde od orkana narodne osvete koji svakog asa prijeti da ih pomete sa svetog tla naše krvlju natopljene domovine. Sada me utim, kada uvidješe da se taj smiješan san pretvorio u krutu zbilju op eg neodaziva, oni se latiše masovnog hapšenja kao jedinog sredstva koje im preostaje. Ove nove mjere okupatora i njihovih slugu dokaz su njihove potpune nemo i, jer hapšenja samo još više poja avaju narodnu mržnju i stvaraju kod naroda vrsto uvjerenje da je i onaj srednji izlaz a to je: ostati kod ku e — potpuno nesiguran, te da danas ne može više biti kolebanja u stvaranju kona ne odluke: ili s narodom u njegovoj narodno-oslobodila koj vojsci ili sa Njemcima i ustašama protiv svog naroda i samog sebe. Duboko shvatanje odgovornosti pred historijom pomoglo je svakom rodoljubu da u njemu sazriju neopozive odluke od kojih nema odstupanja.

Postati vojnikom izdajni ke soldateske, kojoj je jedina svrha pomaganje porobljavanja i uništenja našeg naroda po planu krvoloka Hitlera, zna i navu i na svoju li nost vje no narodno prokletstvo i najtežu kaznu. Jer narod e pobijediti! Danas kada se gradi naša prava narodna država, u kojoj e ljudi mo i da žive životom dostojnim ovjeka, svaki rodoljub znade da je odlaženje u domobransku vojsku in uperen protiv sretne budu nosti njegove i itavog našeg naroda.

Narod Splita ne e dozvoliti da mu navuku izdajni ku domobransku odoru i da ga pošalju u borbu protiv vlastite bra e. Nisu zaludu pale prve sinjske žrtve, nije zaludu duga kolona naših besmrtnih heroja omladinaca pokošena fašisti kim metcima! Oni neprestano i budno stoje pred splitskim rodoljubima, njihova prorešetana prsa koja su disala neutoljivom ljubavlju za naš izmu eni narod, svijetli su putokaz što neumoljivo poziva na nove žrtve, nova pregaranja do kona nog oslobo enja.

Sramotni krah ustaške mobilizacije najbolje pokazuje kako Split nema u sebi baš ništa ustaškog. Split se bori i ho e da dade sve, svog posljednjeg sina, koji je još u gradu, da bi se što prije našao u slobodnoj Hrvatskoj, koja se ra a u ovoj svetoj oslobodila koj borbi sviju naših naroda za federativnu demokratsku Jugoslaviju! Gra ani Splita znaju gdje im je mjesto, jer Split je grad hiljada neustrašivih partizana, grad nepokolebljivih rodoljuba, koji se širom naše domovine bore sa junaštvom i osmjehom, Split je grad podzemnog fronta, Split je barutana, koja, kad plane, satrti e sve ustaške gmizavce i bahate švapske ljude-mašine. Isto onako kao što je narodna ruka osvetnica znala da u pravi as satire fašisti ke pse Hoffmana,² Savu,³ Koštu⁴ i ostale, neka pamte svi krvopije i izdajice naroda da ta ista osvetni ka ruka ne e zadrhtati kada i u budu e bude nemilosrdno udarala po svima njima, pa stizala im nare enja iz Berlina, Kupinca, Zagreba ili Kaira, za njihovu protu-narodnu rabotu.

GOVOR

MARSALA JUGOSLAVIJE TITA NA DRUGOM ANTIFAŠISTI KOM KONGRESU OMLADINE JUGOSLAVIJE

Po etkom mjeseca maja oslobodila ka borba naroda Jugoslavije postigla je novu veliku pobjedu u ostvarenju II. Kongresa⁵ Antifašisti ke Omladine Jugoslavije. U Drvaru, jednom od prvih naših gradova u kome je planula osvetni ka puška narodnog ustanka sabralo se 800 najboljih narodnih omladinaca-delegata iz svih krajeva naše zemlje. Mnogi od njih kr ili su sebi put oružjem u ruci i sa još ugrijanim cijevima njihovih pušaka Sjeli su na kongresne klupe da iznesu svoje dosadašnje napore, 'uspjehe i iskustva i da donesu nove borbene odluke.

Na tom historijskom Kongresu došla je do punog izražaja beskrajna ljubav jugoslavenske omladine prema velikom vo i i u itelju Maršalu Titu, koji joj je uputio slijede e rije i:

»Ovaj Kongres ima ogroman zna aj. Ovaj vaš historijski Kongres pada u vrijeme, kada se sve udružene nacije spremaju da zadaju glavne udarce neprijatelju ovje anstva — njema ko-fašisti kom osvaja u. Prošla je godina i po dana kada je održan vaš Prvi Kongres. Od tada smo proživili mnogo teških iskušenja. Bilo je mnogo ofanziva, mnogo teških i krvavih borbi, u kojima ste vi, omladino Jugoslavije, još jedanput osvjetlali lice našim nairodima, osvjetlali ga pred o ima svijeta. Naši narodi mogu biti ponosni što imaju takvu omladinu jer narod koji ima takvu omladinu ne treba da se 'boji za svoju budu nost.

Ovaj vaš Kongres nije samo smotra postignutog jedinstva i bratstva u ijem ste širenju i ja anju vi prednja ili u ovoj borbi. Ovaj Kongres, treba da bude mobilizacija i svih onih, koji stoje po strani, -ili su zavedeni od okupatora i bore se bilo protiv svog vlastitog naroda bilo na drugim bojištima protiv naših saveznika. Pridobiti tu omladinu, privu i je u naše redove, jeste jedan od najvažnijih vaših zadataka.

Sada kada je pobjeda na vidiku, kad je istina o našoj zemlji prodrla širom svijeta, kad nema više nikakve tajne, kad itav slobodoljubivi svijet zna da je u Jugoslaviji slobodoljubiva omladina lila svoju krv u redovima Narodno-oslobodila ke Vojske d Partizanskih Odreda, sada, kada imamo na svojoj strani itavo slobodoljubivo ovje anstvo, mi možemo smjelo gledati budu nosti u o i i vedro joj i i u susret. Pobjeda e biti naša i bi e kraj svim tim patnjama. Mi emo izgraditi našu sre niiju domovinu. Nikad više ne emo dozvoliti da se pojedinci koriste plodovima džinovske borbe naroda. Mi emo našu ku u provjetriti tako, da zauvijek nestane onog smrada koji ne smije kužiti našu zajedni ku ku u: slobodnu federativnu Jugoslaviju.

Ovaj vaš Kongres nije samo mobilizacija mlade generacija za posljednje odlu uju e bojeve. On e ujedno mobilizirati našu mladu generaciju i za izgradnju jedne nove, sretnije, slobodne, ljepše budu nosti naše države, u kojoj e svi narodi imati sva prava, a omladina i sve mogu nosti da se posveti svemu onome emu teži.«

NEKA ŽIVI SLOBODNA DEMOKRATSKA REPUBLIKA HRVATSKA U
FEDERATIVNOJ JUGOSLAVIJI, BRATSKOJ ZAJEDNICI SVIJU NAŠIH
NARODA!

DA ŽIVI NERAZDRUŽIVI SAVEZ ENGLÉSKE, SOVJETSKOG SAVEZA
I AMERIKE, MO NA GARANCIJA SKOROG POTPUNOG UNIŠTENJA NJE-
MA KOG FAŠIZMA!

VIJESTI IZ GRADA

NAROD POSTRADALOG SENJSKOG KOTARA ZAHVALJUJE GRA ANSTVU SPLITA NA POMOCI

U prošlom broju našeg lista objavili smo da je narod Splita preko Grad-
skog N. O. O. poslao žrtvama okupatorsko-ustaškog- etni kog pokolja u si/njskoj
krajini pomo u iznosu od 3 milijuna Kuna. Ovih dana Gradski NOO primio
je slijede u zahvalu:

»Kotarski N. O. O. Sinj
Položaj, dne 11-V-1944

MJESNOM Nar. — osi. Odboru

S p l i t

Ovim vam zahvaljujemo na velikoj pomo i koju ste ukazali našem postra-
dalom i napa enom stanovništvu.

Primitak od 3.000.000 (slovima: tri miliona) Kuna, razdijelit emo i nagla-
siti da je ta pošiljka od vas našem narodu, kojeg e drugarska pažnja rodoljuba
grada Splita uvelike dirnuti.

U ime našeg naroda šaljemo zahvalnost borbenom stanovništvu grada
Splita.

Uz drugarski pozdrav:

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!«

(Pe at Kotarskog N. O. O. Sinj)

»VELEUzbuna«⁶ ILI VELEPANIKA

Izme u ostalih nevolja i patnji koje je našem gradu nanio švapski oku-
pator, slijepo slušan od njegovih crnih ustaških izdajnika, tu je i nekidašnja
»veleuzbuna«. Nije nam dosta giada, plja ke, zatvaranja, pjegavog tifusa, pri-
silne evakuacije i prisilne mobilizacije, ve ho e da nas terorišu svojim kuka-
vi kim »protuzra nim« mjerama — ne bi li tako svoju zlo ina ku savjest osi-

gurali pred golorukim pu anstvom. Zatutnjili topovi tamo sa naših otoka, a oni se grozno prestrašili da ih gra anstvo s le a ne napadne, pa su brže bolje evakuirali svoj garnizon u Solin, ponijevši sa sobom sav ratni materijal i opremu i ve bili spremni da dignu u zrak sve za njih važne objekte i izvrše sva ona zlodjela nad našim gra anstvom, koja namjeravaju prije ili poslije napraviti. Time je »nepobjediva« njema ka vojska samo još jednom dokazala kako joj gori pod petama i kako vrlo dobro znade da ne e pro i još dugo, pa da e na splitskim ulicama rodoljubivo gra anstvo izvršiti groznu osvetu onako kako to i zaslužuju ti razbojnici i krvnici i paliku e, krivi za patnje i muke našeg di nog grada.

Splitsko gra anstvo ne e se pokoravati odredbama koje uvedoše povodom »velezbune«. Bojkotirajmo »veleuzbunu« kao što smo bojkotirali sve okupatorske naredbe po evši od crno-košuljaških paradnih maškarada, pa do ustaških proslava tobožnje nezavisnosti. Izlazimo na ulice za vrijeme »veleuzbuna«, kao što smo izlazili i onda kada su u nas bile uperene cijevi tenkovskih topova, izlazimo za našim poslom, uza sve »velezbune« veleukavica i veleizdajica!

Ne dajmo se zabiti u mišje rupe! Mi nemamo pune ku e hrane pa da možemo plandovati satima kod ku e. Neka nas pristojno opskrbe sa hranom, koje su njihovi magazini puni. Mi imamo i previše naših briga oko dnevnog zbrinjavanja naših porodica, a da bi se još obazirali i na to što Švabe i ustaše prijetete da e nas na ulici ustrijeliti. Dapa e — tutnjava topova iz blizine nama se priinja kao vijesnik skorog oslobo enja, a što nekome ta ista tutnjava ima zvuk posmrtnog zvona, neka se eše kako znade. Ne e ih spasiti ni »veleuzbuna« kada ih budemo jurili iz grada, kojeg su tako iznakazili!

U STO SE PRETVORILA SERVATZY-eva⁷ NAREDBA BR. 9

Ju er je njema ko-ustaška zvijer ponovno bijesnila po ulicama Splita.⁸ Mirno gra anstvo, koje je, natovareno svojim teškim brigama i nevoljama, prolazilo gradom, Švabe i ustaše su zaustavljali i hapsili. Mnogo je tako grana prisilno odvu eno u vojnu bolnicu i za njihovu sudbinu se nezna. Graanstvo ne treba niti da sumnja u to kako su ove prve blagodati švapsko-ustaške mobilizacije, koja svoj blagi operetni dio odigrava u zgradi Manuške škole, da bi se na našim ulicama pokazala u pravom svijetlu nataknutih bajuneta. Ustaške prodane duše, koje su naš narod lišile svakog ljudskog prava, pa ak i onog najosnovnijeg — hrane — pomažu švapskoj smrtno ranjenoj zvijeri da nakupi što više hrvatskog mesa za spašavanje razbojnih interesa crkava — eg njema kog Rajha. Zaista, došli su u takvu situaciju da i sami ismijavaju svoje vlastite naredbe i pokazuju i onim najnaivnijima — koji im još vjeruje — kako fašisti poštuju ljudsko dostojanstvo i svoja vlastita obe anja.

Zuri se psima da što prije ostvare svoje mobilizacione planove, znaju i dobro da svako zatezanje s njihove strane zna i sve ve i priliv rodoljuba u Narodno-oslobodila ku Vojsku. Ni sa racijama ni sa blokadama ništa ne e po-

sti i osim to, da narod danas potpuno uvi a da je pasivno podnošenje njihovog terora ne samo zlo in prema narodu, nego i upropaštavanje svog vlastitog opstanka.

I još nešto. Narod vidi i to da nasjedanje parolama ma ekovaca i agenata izbjegli ke vlade, parolama ekanja i prijavljivanja u domobransku vojska, vodi ravno u hitlerovske raskrvavljene ralje, odakle se više niko ne vra a.

RAZNE VIJESTI

»Svjetsko omladinsko vije e priredilo je ve eras sve ano ve e u po ast Jugoslavenskog Oslobođila kog Pokreta. Prisustvovao je Titov delegat general Velebit⁹ i major Vogelnik. Oni su govorili o omladini u vojsci. Sekretarica svjetskog omladinskog vije a predala je generalu Velebitu u ime ove organizacije ve u koli inu sanitetskog materijala kao poklon Narodno-oslobođila koj Vojsci. Odlu eno je da se idu i kongres svjetske omladine održi u Jugoslaviji. Na kraju je pro itana poruka narodu Jugoslavije. U poruci se kaže da je omladina Jugoslavije zadivila svijet svojom borbom. Obe ava se pomo Jugoslavenskoj Vojsci, koja se hrabro bori pod vodstvom Maršala Tita. Pozdravljen je Kongres Antifašisti ke Omladine Jugoslavije i izraženo žaljenje što pretstavnici ove svjetske organizacije nisu mogli prisustvovati Kongresu. Omladina Jugoslavije je pozvana da imenuje svoje zastupnike u omladinskom svjetskom vije u u Londonu. Poruka jugoslavenskoj omladini završava: »Vaš primjer inspiracija je za nas!«

(Radio London, 19—V)

»Iz pregleda britanske štampe osobito je zna ajan izvadak iz Titovog intervju a, u kojem kaže da je oslobo ena jedna polovina Jugoslavije. Povodom ovih rije i »Daily Worker« pobija mišljenje onih koji su bili protiv otvorenog otpora u okupiranim zemljama. List piše da su ovi ljudi govorili da takva aktivnost nema velikog vojni kog zna aja, a da izaziva represalije. Me utim, danas Titova vojska broji 300.000 ljudi, a mogla bi se podvostru iti. Iz svega se vidi da je narod priznaje. Novinar Cumings osvrnuo se na debatu u parlamentu i istakao da su u Jugoslaviji politiki momenti usko vezani sa vojnikim, te ne treba zatvarati o i pred injenicama. Titova vojska angažuje više neprijateljskih divizija nego V i VIII armija u Italiji. To je najzna ajnije. Ako savezni ke vlade ne vode ra una o tome, u ini e slabu uslugu savezni koj stvari.

Poslije pada Puri eve vlade pojavilo se nezadovoljstvo. Izražava se nada da e se riješiti jugoslavenska situacija. List »Evening Standard« pred dva dana na uvodnom mjestu pisao je o izjavi Churchilla, koju bi imao dati u parlamentu. Sigurno je da e nešto re i o situaciji u Jugoslaviji pošto se pokazalo da je otpor Jugoslavena ve i i zna ajnije nego u ma kojoj drugoj okupiranoj zemlji. Ako je bilo potrebno objašnjenje, gosti Titovi otklonili su svaku sumnju. Fantomska vlada u Londonu, u kojoj se nalazi diskreditirani Mihailovi ,

morat e prepustiti mjesto drugima. Treba produbiti dobre odnose sa Jugoslavijom, sa jugoslavenskim narodom. Jugoslavija e biti velika zemlja, i mi ne želimo da se ponovi greška kad su naši diplomati vodili više ra una o Knezu Pavlu, nego o narodu izvan kneževe pala e.«

(London, 21—V.)

»Izme u grupe Dr. Ma eka i Narodno-Oslobodila kog Pokreta ve se diže neprohodno groblje najboljih sinova Hrvatske. Izme u njih, od zemlje do neba, prolama se jauk hrvatskih majki, ije muževe i sinove šalju Hitleru kao topovsku hranu, iju dojen ad i o eve bacaju u zapaljene domove. Sinovi Hrvatske koji danas ginu za oslobenje svoje zemlje i ostvarenje nove, demokratske, federativne Jugoslavije, brišu s lica zemlje svoje slavne seljake zemlje prljave tragove izroda Ma eka i primi u as nemilosrdne osvete za sve podlosti, izdaje i zlo ine, koje su u inili Hrvatskoj i narodima Jugoslavije«

(Milovan ilas)

¹ »U« odnosi se na ustaše.

² ANTONIO HOFFMAN, zloglasni fašista, zamjenik komandira ete »Giuseppe Sacco« i vicefederale fašisti ke stranke u Splitu, kojega su ubili 15. sije nja godine 1942. u Vrhmanuškoj ulici (danas Tolstojeva) skojevci Miloš Kalajdži , Vjekoslav Glavina, Miloš Dvornik i Nikola Subota. Kao odmazdu za to po nare enju guvernera Dalmacije Paola Zerbinija, izvedeni su isti dan iz zatvora omladinski rukovodioci Silvestar Batina iz Kaštel-Su urca, Mate Boljat iz Solina i Ranko Orli iz Splita i strijeljani na splitskom groblju.

³ GIOVANNI SAVO, stari talijanaš i zloglasni vicefederale splitskog fascia koji je nanio mnogo zla rodoljubima i komunistima. Me u ostalim zlodjelima organizirao je i ubojstvo lana PK KPH za Dalmaciju Ivana Lu i a-Lav evi a. Me utim nije ni njega mimoišla pravedna ruka osvete. Na nj je izvršio atentat u Splitu skojevac Ante Cerina 11. ožujka godine 1943. Usprkos svim nastojanjima lije nika, Sava je podlegao ranama ve 19. ožujka.

⁴ JEROLIM KOŠTA, još u vrijeme monarhofašisti ke Jugoslavije kao agent isticao se u borbi protiv naprednih ljudi i komunista u Splitu. Budu i da je poznavao dosta aktivista u gradu, ustaše su ga odmah po dolasku Nijemaca prebacile iz Zagreba u Split. Upravo zbog toga ga je trebalo što prije likvidirati. To je uspelo skojevcu studentu Slavku Raj i u koji ga je ubio u gradu 6. travnja godine 1944. Tako je neustrašiva omladina Splita obilježila tre u godišnjicu fašisti kog napada na našu zemlju i drugu godišnjicu osnivanja NOO-a Splita.

⁵ II kongres USAOJ-a održan je u Drvaru od 2—4. svibnja godine 1944.

⁶ Iz straha od bombardiranja savezni kog zrakoplovstva Nijemci su esto u Splitu davali znake za uzbunu.

⁷ VJEKOSLAV SERVATZY, bivši austrijski oficir, bio je gotovo 20 godina francuski emigrant u Italiji i jedan od najodanijih Pavelićevih ljudi. Neko vrijeme je u Rijeci držao glavne Pavelićeve »kanale« za slanje letaka, terorista i paklenih mašina u Jugoslaviju. Po zadatku je otišao u Maarsku i organizirao ubojstvo Augusta Perčića. Pavelićeva glavni rivala. Nakon toga postao je šef zloglasnog ustaškog logora u Janku Pusti. U fašističkoj tvorevini NDH dobio je čin pukovnika. Kao uvijek najveći poglavnikova povjerenja, Servatzy je bio glavni egzekutor u kažnjavanju i ubijanju desetina tisuća nevinih ljudi. Zarobljen je 15. svibnja godine 1945. na sjevernim granicama naše zemlje, kada je s ostacima Pavelićeve vojske pokušao nekažnjeno pobjeći.

⁸ Kako se omladina Splita nije odazivala pozivu ustaških vlasti da bude mobilizirana u ustaške i domobranske formacije i da radi na popravljanju porušenih putova i očišćenju ruševina od savezničkog bombardiranja, njemačke vlasti, zajedno s ustašama, esto su u tu svrhu pribjegavale hvatanju ljudi, naročito omladine po splitskim ulicama. Prilikom masovne racije 24. svibnja godine 1944. uhapsili su 36 rođoljuba. Pri hapšenju bilo je i otpora. Od ba enih bombi uništen je jedan njemački kamion i jedan automobil.

⁹ VLADIMIR VELEBIT, general-major, šef vojne misije VŠ NOV i PO Jugoslavije.

GLAS SPLITA

BROJ 11.

IZDAJE GRADSKI N.O.O. SPLIT

8-VI 1944 g.

KONA NI OBRA UN JE PO EO

Dana 6-VI. u 4,30 ujutro savezni ke pomorske snage zajedno sa kopne-
nim snagama i uz pomo vazduhoplovstva iskrcale su se na sjevernu obalu
Francuske.¹ U ovom kolosalnom podvigu uzelo je u eš a 4.000 brodova za in-
vaziju i nekoliko hiljada manjih brodova. Uspostavljen je prvi mostobran na-
kon što je mjesto iskrcavanja bilo sistematski bombardovano od savezni kih
teških bombardera. Na svega 10 obalskih baterija 1.200 bombardera bacilo je
— 5.000 tona bombi. Istodobno savezni ki transportni avioni bacili su nekoliko
divizija padobranaca u neposrednu blizinu mostobrana. Masovno iskrcavanje
oslobodila ke savezni ke vojske nastavlja se.

Britanski premijer g. Churchill dao je povodom ovog velikog doga aja
izjavu, u kojoj je rekao da se operacije na mostobranu razvijaju na op e za-
dovoljstvo. Poteško e nisu bile tako velike kao što se zamišljalo. Bombardo-
vanje obale silno je olakšalo iskrcavanje pomorskih i kopnenih snaga koje su
prodrle ve nekoliko milja u unutrašnjost. Izvanredan podvig bio je spuštanje
vazduhoplovne pješadije. Padobranci su imali vanredno male gubitke, a oni
koji se spuštaju dalje imaju sve manje gubitke. Borbe se ve vode na nekoliko
mjesto, osvojeno je ve nekoliko mostova, koje Njemci nisu uspjeli da poruše.
Borbe se vode i kod mjesta Carunne. Ovo je ozbiljan trenutak po nas i za sve
narode, istakao je g. Churchill. ekaju nas još teške i krvave borbe na putu
do pobjede.

Pad Rima i po etak velike invazije predstavljaju krupne vojni ke pobje-
de naših saveznika. Hitlerova »Evropska tvr ava« trese se sa svih strana. Raz-
bijene njema ko-fašisti ke horde ne znaju ni same odakle e uslijediti novi
udarac. Kona ni obra un je po eo. Invazija više nije neostvarivi san, kao što
su fašisti ki zlikovci htjeli da prikažu narodima nego ostvarenje zaklju aka
Teheranske Konferencije, invazija je danas stvarnost — krvava i porazna za
fašisti ke barbare, a puna nade u skoro oslobo enje od njih za izmu ene na-
rode koji su stenjali pod njihovim jarmom.

Naši narodi do ekuju ovaj veliki i radosni doga aj ponosno i vedra ela.
Oni su u ovoj gigantskoj borbi pokazali ne uvena junaštva i pregaranja. Oni
znaju da im je osigurano njihovo dostojno mjesto u velikoj demokratskoj za-

jednici naroda, koja se ra a na ruševinama omrznutog fašizma. Od skorog oslobo enja dijeli nas još samo odlu an krvavi boj, što su ga po eli da biju ujedinjene antifašisti ke snage svijeta protiv krvavog zavojeva a.

Invazija je zapo ela —

Kona ni slom fašisti ke Njema ke blizu je.

ZIVILO NERAZORIVO JEDINSTVO ENGLÉSKE, SOVJETSKOG SAVEZA I AMERIKE, KOJE SE PREKALJUJU U STRAHOVITIM UDARCIMA SA ZAPADA, JUGA I ISTOKA PO HITLEROVOJ »EVROPSKOJ TVR AVI«!

VIJESTI IZ GRADA

Bombardovanje Splita

Kada su 3. o. mj. savezni ke bombe izazvale nevi enu dezorganizaciju i katastrofalno rasulo u redovima okupatora i njihovih slugu u našem gradu, onda su njema ko-ustaški banditi, po starom receptu iz Gebelsove² kuhinje, upotrebili sav svoj izbezumljeni i nakazni rje nik u pokušaju da operu svoje krvlju naroda natopljene ruke od krivice za žrtve koje su pale toga dana u Splitu. Ti zlo inci koji su naš grad pretvorili u vojni logor, koji su skoro svaku ku u pretvorili u vojni objekt, koji su svoje razbojni ke trupe posijali me u naše gra ane i svojim prisustvom u gradu izazovno stvorili mogu nost bombardovanja — danas ho e da nad grobovima žrtava, — kojih sigurno ne bi bilo, kad bi naš grad bio ist od te krvave okupatorske zvjeradi, — polu e jeftin i gnusan propagandni efekat. Razbiti krvnu vezu, koja naš narod veže sa njegovom ro enom Narodno-oslobodila kom Vojskom, odvojiti ga od onih koji, poslije niza mu nih i zlopatnih godina požrtvovne borbe protiv fašisti-kih hordi, danas stupaju neumoljivim korakom u osvit bliže pobjedni ke zore, skrenuti tešku, suzama gnjeva narodnog natopljenu kletvu sa sebe i prebaciti je sa par prljavih plakati a i farizejskih tužaljki u otrcanoj krpi koja se zove »Novo Doba« na one koji dnevno ginu u borbi protiv njih, prokletih okupatora i doma ih im slugu, — pokušaj je jalov i proziran, i naše rodoljubivo gra anstvo sa prezrenjem ga je popratilo.

Savezni ko bombardiranje Splita imalo je velike koristi za našu oslobodila ku borbu. Okupatorske bande zahvatila je divlja panika, tako da su na vrat na nos bježali iz grada. Stvorena je strahovita zbrka u itavom vojnom i administrativnom aparatu ustaške vlasti u gradu. Iz pandža ustaške policije oslobo eno je 150 zatvorenika, nekoliko desetaka zatvorenika iz zaraznog odjeljenja bolnice i nekoliko iz tvr ave Gripe. Oni se ve sada nalaze u redovima Narodno-oslobodila ke Vojske. U jednom trenutku kahirao je sav napor ustaša da u gradu stvore prilike koje bi im konvenirale za nesmetano vršenje njihove protunarodne politike. A o ostalim koristima vojno-strategijskog ka-

ZIVILO TRE E ZASJEDANJE ZEMALJSKOG ANTIFAŠISTI KOG VIJE A NARODNOG OSLOBO ENJA HRVATSKE!

raktera, koje nisu predmet momentanog raspravljanja, da e ocjenu najskoriji doga aji.

Što se žrtava ti e, one su plod podlog skrivanja okupatorskih zlikovaca pod naše mirne krovove, plod kukavi kog uvla enja uniformisanih bandita me u naše gra anstvo, plod nesavjesnog postavljanja njihovih objekata na mjesta kamo ne spadaju i kamo ih ne stavljaju oni koji doista žale narod! Mi Spli ani dali smo do sada, dajemo i da emo žrtve, svijesni da su one zalog skorog potpunog oslobo enja. Ustaški psi koji misle da bi svojim licemjernim litanijama i hijenskim iskorištavanjem naših rana mogli da uvjere naš narod kako e biti pošte en od bombardovanja, ako postane ustaški, — u najskorije vrijeme od tog istog našeg naroda dobi e dostojan odgovor.

Pa kada na ovom svijetu pred neumoljivom osvetom nestane njih i njihovih švapskih samrti kih priblijedjelih gospodara, presta e sve ratne strahote, i zapo eti e nov život, život mira i blagostanja nad zacijeljenim ranama, koje su bile bolne, ali neizbježive.

•

KO POMAŽE USTAŠKU MOBILIZACIJU?

Servatzyeva³ mobilizaciona priredba doživila je svoj žalosni finale i Dalcija je doista dobila svoje braniocce u svojim rodoljubivim sinovima, koji po oše u brda. Našem juna kom gradu je na diku što svoje svijesne gra ane nije dao za odbranu švapskog uzmarka, kao ni ispunio nade zlo inaca ma ekovaca o stvaranju domobranske vojske, koja bi u »danom momentu« pomogla starom izdajici Ma eku i njegovoj pokvarenoj gospodi da se popnu na grba u napa enog hrvatskog naroda.

Sva prljava podzemna rabota zapjenjenog propagatora ustaške mobilizacije — ma ekovca Vojka Krstulovi a - Švore — našla se žalosna nasukana i time potpuno razotkrila lik ovog pokvarenog spletkara, koji se je i tokom talijanske okupacije sa desetkom svojih glupavih šmrkavaca doista proslavio svojim pokornim služenjem ogor enim protivnicima i krvnicima hrvatskog naroda. Dok naši gra ani jedva poslije tri mjeseca teškom mukom dobiju propusnicu, pa bilo to i do samog Klisa, ovaj izrod je u mogu nosti da putuje nesmetano itavom Nezavisnom, što je jasan dokaz svrhe njegovih putovanja.

Ma ekovske sanje o stvaranju Ma ekovskog domobranstva morale su da u Splitu dožive svoje bolno otriježnjenje. Doista ne e ta gospoda i njihovi bolesno ambiciozni ankolisci (kao što je to nedvojbeno gore spomenuti pokvarjenjak Vojko Krstulovi) mo i da sebi stvore zaštitu, koja bi ih spasila od narodnog gnjeva. Danas im ona još nije toliko potrebna. uvaju ih Ustaše i Nijemci. Ali sutra, ni kormilarsko znanje Ma ekovog agenta pomorskog oficira Zaharije¹ ne e pomo i da sve te izdajice i prevaranti u pravi as odjedre pred pravednim narodnim sudom, koji e zaista biti dostižan i okrutan.

ŽIVIO GRADSKI NARODNO-OSLOBODILACKI ODBOR SPLIT, JEDINA PRAVA NARODNA VLAST U GRADU!

SJETIMO SE ŠIBENSKIH ŽRTAVA

26. maja⁵ navršilo se 2 godine strijeljanja 25-orice naših drugova, koji su u najkrvavijoj razularenosti crno-fašisti kog talijanskog terora nesebi no dali svoje živote za ostvarenje vjekovnih težnja našeg naroda. 25 života narodnih boraca pokosili su fašisti ki egzekucioni plotuni s uvjerenjem da e buntovna Dalmacija i s njom najbuntovniji Split prestati da govori materinskim jezikom i navu i crnu razbojni ku košulju.

Sa ganu em i ponosom sje amo se 25-orice naših heroja - rodoljuba, koji s pjesmom na usnama odgovoriše marionetskom su enju fašisti kih »hijerarha« - inkvizitora, i njihova predsmrtna gorda pjesma iz dvorišta šibenske tamnice još uvijek se razliježe itavom Dalmacijom, itavom našom pobunjenom zemljom. To je pjesma svijesnog prkosa smrti, pjesma divnog samoodričanja i nepokolebljivog uvjerenja naših prvoboraca u kona nu pobjedu i vjeno uskrсну e našeg pogaženog naroda.

Narod Dalmacije, ostavljen na cjedilu i prodan u mra ne svrhe zlo inca Ante Paveli a, sam, bez i ije pomo i, dizao se protiv pobješnjelog tu ina, i 25 naših drugova spadaju me u prve krvave zdravice što ih me usobno nazdraviše šakali Mussolini i Paveli .

U povjesnici naše narodno-oslobodila ke borbe, upisano je 25 juna kih imena:

NARODNI HEROJ KON AR RADE, JOZO RUŽIC, FEDA BOROZAN, PAŠKO DUMANIC, PURIŠIC, LON AR,¹⁵ RADICA, SIRIŠCEVIC, BRAJEVIC, POLJICAK, ŽEGARAC, JELASKA, MATOŠIC i drugi. Narod nikad pokorenog Splita odaje duboku zahvalnost strijeljanim rodoljubima, me u kojima je ve ina njegovih sinova, ro enih i odnjihanih u njegovom buntovnom krilu.

26. maja 1942. zemlja Dalmacije primila je u svete kamene grudi 25 heroja i njihovim mu eništvom zapalila 25 vje nih baklji koje svijetle i ukazuju jasan put do našeg cilja.

Neka je vje na slava našim dragim rodoljubima palim u borbi protiv krvavog okupatora i doma ih izdajnika!

NAS STARI »HAJDUK« PRIDRUŽIO SE BORBI SVOG NARODA

Na oslobo enom teritoriju izabrana je uprava našeg H. S. K. »Hajduk«⁷ ija se rodoljubiva mom ad nedavno jednodušno pridružila našoj narodno-oslobodila koj borbi i to upravo u trenutku kada su ustaše u Zagrebu sakupljali milodare za obnovu kluba, koji bi jasno, imao da služi ustaškoj promi bi »kao dokaz sre ivanja« ak i sportskih prilika u nikada pokorenom Splitu.

U upravu H. S. K. »Hajduk« ušli su rodoljubi: Predsjednik Janko Rodin, podpredsjednici Kaliterna Luka i Major Vicko Krstulovi , lanovi uprave:

ZIVILO NERAZORIVO JEDINSTVO ENGLLESKE, SOVJETSKOG SAVEZA I AMERIKE, KOJE SE PREKALJUJU U STRAHOVITIM UDARCIMA SA ZAPADA, JUGA I ISTOKA PO HITLEROVOJ »EVROPSKOJ TVR AVI?!

Miloš Žanko, Sime Poduje, Ante Jurjevi, Vice Buljan, Ljubo Benić, Leo Lemešić, Gizdić i drugi.

Na dan Sv. Duje uprava »Hajduka« je svom rodnom gradu uputila borbeni pozdrav u kojem izmeću u ostaloga kaže:

»Rodni grade naš! Kako smo dosada savjesno i odlučno ispunjavali naš sportski poziv, u ini emu tim više sada, kada suviše kao borci NOVJ zastupamo našu svetu narodno-oslobodilačku borbu, koja žrtvama svojih ponajboljih sinova i kćeri, stvara slobodnu Hrvatsku u novoj, sretnijoj, demokratskoj, federativnoj Jugoslaviji.«

Rodoljubivo građanstvo sa radošću je pozdravilo ovu odlučnu gestu njegovog popularnog i omiljenog kluba, koji je s time dostojno odgovorio ustaškim sakupljačima ima milodara i ucivilio im »promijeću.«⁸

ZAŠTO JE »POGLAVNIK« PRODUŽIO ROK ZA »ODMETNIKE«

Mrki Ante u svojoj poglavničkoj pisarnici već je bio odavno za dan 26. maja u knjizi pod naslovom »Povratnici odmetnici« potegao zaključnu crtu i unapred se autoritativno potpisao. U to vrijeme Švabini aeroplani bacali su po itavoj zemlji tone pozivnica potpisanih od Ante Pavelića i Adolfa Hitlera, u kojima su postavili dan 26. maja kao doista zadnji dan nekažnjivog povratka »zabludjelih ovaca« Antinoga stada. Rastvorio Ante sva vrata i prozore i lično postrojio tjelesne bojne da drže red, jer se nadao nepreglednoj povorci »povratnika-pokajnika« sa konopcem oko vrata. itavog je dana 26. svibnja sjedio za svojim stolom, itaju i splitsko »Novo Doba« i u njemu lanak »Splićani idu u vojsku« i oduševljen već ga je bio naučio napamet, ali ni jednom »bradatim odbranom« ni traga. Odjednom upadne u sobu njegov pobočnik sa brzojavkom pukovnika Servatzy-a, u kojoj mu ovaj predlaže kako bi neophodno bilo potrebno da se u Splitu podigne sanatorij za 4.000 »predočenika« te dodaje da bi doista bilo bolje da se nisu istranali sa mobilizacijom, budući da su s njome »odmetnicima« išli na ruku, uputivši im jednu novu brigadu Splićana u roku od mjesec dana.

Nemoćno se zveknula Antina glava o lanak »Splićani idu u vojsku«, a u ruci mu žalobno zadržao brzojav Servatzy-a, dok je bojna svećano propuštala dopisnike DNB-a i promijeću, koji su užurbano došli po »kolosalne« podatke o hiljadama u tor povratnika Antinoga ovaca. Poslije dužeg vremena i masaže onesvješteni Ante teškom mukom je uspio da se pribere i da nemoćnim glasom, te Duce-ovskim nabranim obrvama zapovjedi:

»Eto, produžujem do 1. srpnja. Sirotani goli i boski, jasno da im ni 4 mjeseca nije bilo dovoljno da stignu do mene. Javite uredništvu »Novo Doba« da objelodani kako sam ja vrsto uvjeren da će doći. Ta kako ne bi došli? Svaka ovca ie uz svoga pastira, kada je ovaj na samrti. Spremni!«

USPJEH ZAJMA NARODNOG OSLOBOĐENJA U SPLITU

Rodoljubivo građanstvo Splita spremno se odazvalo upisivanju zajma narodnog oslobođenja, koji je raspisao Nacionalni Komitet. Dosadašnji rezultati upisivanja pokazuju da je svijest našeg naroda na velikoj visini i odlučnost da se daje Sve za front — sve za Pobjedu, sve jača. U toku dvadesetpetodnevne akcije upisano je zajma u visini od 14,776.510 Kuna.

ŽIVJELA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA ZEMLJA BRATSTVA I SLOBODE!

RAZNE VIJESTI

General Wilson,⁹ komandant saveznih oružanih snaga uputio je Maršalu Titu slijedeći i brzovjaj: »Veoma cijenim odluku ne operacije Vaše vojske prilikom napadaja na otoke Mljet i Korčulu.¹⁰ Bi u Vam veoma zahvalan ako predate komandirima i borcima moje pozdrave za njihove uspješne akcije«.

Agencija »Associated Press« saopćava iz Londona da je Nacionalna Banka Brazila odbila zahtjev jugoslavenske vlade u Kairu da izda devet miliona dolara iz jugoslavenskog fonda. Agencija ne navodi izvor saopćenja i podvlači da je to prvi slučaj zadovoljavanja zahtjeva Nacionalnog Komiteta Jugoslavije da banka u inozemstvu prestane izdavati uložke jugoslavenske Narodne Banke jugoslavenskoj vladi.

ZIVILO JEDINSTVO SLAVENSKIH NARODA U BORBI PROTIV ZAJEDNI KOG NEPRIJATELJA SLAVENSTVA — HITLEROVE NJEMAČKE!

¹ 6. lipnja godine 1944. Saveznici su s Britanskih otoka s oko 5.000 ratnih i desantnih brodova i više od 13.000 borbenih i transportnih aviona po elu invaziju na Normandiju. Time je po elu konačno rušenje Hitlerova »Atlantskog zida«.

² Dr JOSEPH PAUL GÖBBELS, njemački nacistički ideolog, ministar propagande Trećeg Reicha.

³ U travnju godine 1944. poglavnik NDH Ante Pavelić uputio je iz Zagreba preko Rijeke u sjevernu Dalmaciju Vjekoslava Servatzyja radi organiziranja ustaških jedinica, jer se stanovništvo Dalmacije nije odazivalo pozivu vlasti za mobilizaciju. Servatzy je tada postavljen za komandanta »Komande područja Velebit — Dinara«.

⁴ LEO ZACCARIA, kapetan bojnog broda, na elnik Mornaričkog štaba NDH za vezu s njemačkom Pomorskom komandom u Splitu.

⁵ U tekstu je neto naveden datum »26. maja«, pa umjesto toga treba da stoji 22. maja 1942. godine. Toga dana talijanski fašisti su po presudi Specijalnog suda za Dalmaciju strijeljali u Šibeniku na Šubičevcu sekretara CK KPH Radu Konara i još 25 istaknutih splitskih komunista i rodoljuba, i to: Feju Borozana, Ignacija Bra-

jevi a, Božidara Dumani a, Jozu Dumani a, Pašku Dumani a, Milivoja Jelasku, Zivorada Katunari a, Dušana Kažimira, Ivu Kova i a, Jozu Kuzmi a, Vjeku Matoši a, Stjepana Polica, Antu Polji aka, Božu Puljasa, Nikolu Puriši a, Antu Radi u, Jozu Ružica, Jozu Siriš evi a, Petra Siriš evi a, Vicka Siriš evi a, Nikolu Treboti a, Antu Vrdoljaka, Karla Vuškovi a, Duju Zegarca i Nikolu Žitka. Ukupno je bilo strijeljano 26, a ne, kako piše, 25 drugova.

⁶ Me u strijeljanima nije bio nijedan po imenu Lon ar. Vjerojatno se odnosilo na Kon ara.

⁷ Oblasni NOO Dalmacije donio je 12. travnja 1944. godine odluku da se od partizana bivših nogometaša splitskog «-Hajduka» i onih koji još nisu stupili u njihove redove ponovo osnuje nogometni klub »Hajduk« kao mom ad NOV Jugoslavije u sklopu VIII korpusa. Tako su 23. travnja igra i »Hajduka« otišli iz Splita na oslobo- eni teritorij, a zatim se prebacili na otok Vis. Tu su 7. svibnja održali osniva ku skupštinu i tako obnovili svoju sportsku aktivnost, koju su za vrijeme fašisti ke okupacije prekinuli za pune tri godine.

⁸ »Prorr.i ba« je ustaški izraz za propagandu.

⁹ WOODROW WILSON, general, komandant Vrhovne komande savezni kih sna- ga za Bliski istok.

¹⁰ Desant s otoka Visa na Mljet izvršili su 20/21. travnja godine 1944. dva bata- ljuna 11. dalmatinske i jedan bataljon 1. dalmatinske brigade. U dvodnevnim bor- bama Nijemci su imali 96 mrtvih i 46 zarobljenih vojnika, a desantne snage 25 mrt- vih i 76 ranjenih.

Desant s Visa na Kor ulu izvršila je 21/22. travnja glavnina XXVI dalmatinske divizije. Njema ka posada imala je 297 poginulih i 459 zarobljenih vojnika. Gubici desantnih snaga iznosili su 48 mrtvih i 184 ranjena borca.

GLAS SPLITA

BROJ 12

GLASILO GRADSKOG N.O.O. SPLIT

18-VI 1944 g.

OTVOREN JE DRUGI FRONT!

Kad je ujutro 6-VI. sa radia prenesena vijest da je savezni ka invazija zapo elala, mi smo je primili sa velikim zadovoljstvom, iako nismo bili iznenaeni. Odluke Moskovske i Teheranske Konferencije ve davno unaprijed bile su nas pripremile na ove velike savezni ke akcije, i mi smo iskrcavanje na obalu Francuske pozdravili kao signal skorog i neotklonjivog sloma Hitlerove Njema ke.

Prve topovske jeke što se u rano jutro toga dana prosuše vodama Kanala la Manche-a, razbile su tamo u Hitlerovoj jazbini san velikog bukaša Göbelsa, i on je te zna ajne zore zajedno sa svojim poganim društvom fabrikantata ogromnih laži morao uvidjeti kako je unato njegovih uvjeravanja do invazije ipak došlo i da je ona krvava stvarnost i posmrtno opijelo njema kom Rajhu. Koliko li je samo tona papira potrošeno u Njema koj, koliko li je lajavih radio-špikera promuklo u uvjeravanju kako do invazije ne može do i, samo zato da bi narodi Evrope povjerovali kako je Hitlerova tzv. »Evropska tvrava« neosvojiva. Ali hrabri savezni ki vojnici svojim silnim naletom probili su toliko razvikani »Atlantski zid« i pobjedni kim maršem gone njema ku ranjenu zvijer u njen brlog, gdje e kona no biti dotu ena.

Invazioni valovi silnih savezni kih vojski novi su dokaz eli ne veze koja veže Saveznike u ovom odlu nom boju za novi demokratski svijet. Ono žarko svijetlo što ga je Crvena Armija svojim veli anstvenim hodom zapalila na Istoku, planulo je sada na itavom horizontu Evrope. Jedan po jedan zaklju ak Teheranske konferencije pretvara se u djelo, jedna za drugom nada Hitlerova beznadno se ruši. Iskrcavanje Saveznika u Francuskoj je prvi dio ogromnih operacija, koje predstoje.

Svi narodni izdajice i pla enici tu inski sve bolje se prisje aju još jedne Moskovske i Teheranske odluke, kojom e biti napla eni za sve ono zlo koje

STUPAJMO SVI U REDOVE NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE JUGOSLAVIJE, DA ORUŽJEM U RUKU IZVOJUJEMO STO SKORIJE OSLOBO ENJE!

naniješé narodu. Odluka o kaŕnjavanju ratnih zlo inaca i krivaca za rat kosom smrú pokosi e taj otrovni korov nemilosrdno, bez ostatka! Crvena Armija sa Istoka, Savezni ke Armije s juga i sa zapada i naša slavna Narodno oslobodila ka Vojska izme u njih — zapo ele su svoj siloviti juriš na tamnicu u kojoj stenju milioni i milioni onih, koje je Hitler htio da pretvori u roblje bahatih švabskih imperijalista. Otvaranjem Drugog Fronta pucaju jedna za drugom sve rešetke i sva vrata ove tamnice, i milioni potla enih i obespravljenih pridružuju se mo noj antifašisti koj koaliciji da zbrišu s lica zemlje krvave ostatke najstrašnije epohe svijetske historije epohe barbarskog fašizma.

Narodi Jugoslavije nalaze se pred osloboenjem, koje traži od njih posljednji najteži napor. Svaki sin naše ponosne zemlje svijestan je da je došao as kona nog obra una i as osiguranja svih tekovina trogodišnje borbe za osloboenje, kojoj nema ravne u historiji naroda. Neka nam otvaranje Drugog Fronta bude poziv na op i ustanak! Mobilizirajmo sve naše snage da bi rame uz rame sa mo nim Saveznicima izvojevali najbrže osloboenje. Budimo svjesni da nas ekaju još mnoga iskušénja i ŕtve, jer bez njih slobode nema. Ali što nas više bude u redovima Narodno-oslobodila ke Vojske, to e manje ŕtva naših pasti, to e nas manje dana dijeliti od onoga za im teži naš izmu eni narod.

Nikada kao sada, u ovom odlu nom asu nije se ja e i oštrije postavio pred naš narod zadatak op e mobilizacije. Budimo veliki, budimo mo ni — i sloboda, koju izvojujemo, bi e zaista naša, priznata i poštovana od naših velikih Saveznika.

ODRŽANO JE

TRE E ZASIJEDANJE ZEMALJSKOG ANTIFAŠISTI KOG VIJE A NARODNOG OSLOBO ENJA HRVATSKE

Na osloboenj teritoriji Hrvatske, u gradi u Topusko, održano je 8. i 9. svibnja III. zasjedanje ZAVNOH-a, na kome su donesene važne odluke, koje su usko povezane sa odlukama II. zasijedanja Antifašisti kog vije a Narodnog Osloboenja Jugoslavije. 8. i 9. svibnja okupili su se predstavnici cijele Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Like, Korduna, Banije, Podravine i Hrvatskog Primorja. Mnogi delegati imali su velikih poteško a na putu, morali su prelaziti kroz mnogobrojne neprijateljske bunkere i straže, prebacivati se preko rijeka, koje neprijatelj drži ili kontrolira i pojedini delegati putovali su mjesec dana dok su stigli u mjesto gdje se održavalo zasijedanje. Na putu je poginuo delegat Dr. Franko Vinter, odvjetnik i odbornik Doma Stjepana Radi a u Crikvenici, lan Izvršnog Odbora HSS-a .

Na tre em Zasjedanju ZAVNOH-a podvu eno je da je Hrvatska na osnovu prava naroda na samoodre enje ravnopravna sa ostalim narodima velike Jugoslavije. ZAVNOH postaje na taj na in najviši organ vlasti u Hrvatskoj i postaje vrhovno zakonodavno tijelo, koje predstavlja suverenitet slobodne federalne države Hrvatske. III - zasijedanje ZAVNOH-a odobrilo je rad hrvatskih i srpskih delegata Hrvatske na II. zasijedanju AVNOJ-a koji su zajedno sa dru-

gim predstavnicima naroda Jugoslavije donijeli istorijske odluke u Jajcu. Zamjenica je ravnopravnost Hrvata i Srba u Hrvatskoj i donesena je deklaracija o osnovnim pravima građanima. Međutim u drugim važnim rješenjima treba poduzeti i odluku o ustrojstvu Narodno-oslobodilačkih Odbora kao organa narodne vlasti.

Od 194 zastupnika ZAVNOH-a zasjedanju je prisustvovalo 105 zastupnika. Među zastupnicima za predsjednički stol stajali su Msgr. Dr. Rittig,¹ župnik crkve Sv. Marka u Zagrebu i Dr. Gaži,³ koji je nedavno izabran za predsjednika Izvršnog Odbora HSS zatim Stjepan Grgurić,³ podpredsjednik Izvršnog Odbora HSS, tri zamjenika predsjednika AVNOJ-a i nekoliko saveznih delegata vojnih misija.

Treće zasjedanje ZAVNOH-a još je jednom potvrdilo da Hrvati i Srbi u Hrvatskoj hoće obrazovanje narodne vlade slobodne federalne države Hrvatske. Funkcije ove vlade vršit će izabrano predsjedništvo Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske. U predsjedništvu su učili:

Predsjednik: Vladimir Nazor

Podpredsjednici: Andrija Hebrang,⁴ Franjo Gaži, i Dr. Rade Pribićević ;
tajnik: Dr. Pavle Gregorić

zamjenici tajnika: Stjepan Hričić i Dužalić ;

članovi: Duško Đikić , Toma Rof, Marko Grzelić , Dr. Aleksandar Puhačević , Ivan Kuzmić , Vicko Krstulović , Stanko Opačić -Canica, Stanka Penović , Mila Pušić , Dr. Rittig, Mate Aljinović , Tonko Brašić , Ante Vrkljan, Barić , Stork, Knežević , Dr. Mandić , Grozdić , Lene, Dr. Zlotić i Litrić Ante.

ŽIVILA MO NA ANGLO SOVJETSKO AMERIKANSKA KOALICIJA!

ŽIVIO GRADSKI NARODNO-OSLOBODILACKI ODBOR SPLITA, JEDINA PRAVA NARODNA VLAST U GRADU!

VIII. KORPUS — PONOS DALMACIJE

U međusobnom junačkom i drugarskom takmičenju između IV., VI., VIII., X., i XI. Korpusa Narodno-Oslobodilačke Vojske Jugoslavije dobio je prvo mjesto VIII. Dalmatinski korpus. Glavni Štab Hrvatske cijenio je svojom naredbom VIII. Korpusu na postignutom uspjehu, te je ujedno pohvalio sve borce, podoficire i oficire i političke rukovodioce njegovih jedinica.

Ovaj slavni uspjeh našeg dalmatinskog VIII. Korpusa, jednog od najmlađih u Hrvatskoj, rezultat je ogromnih napora svih boraca i rukovodilaca. On je to značajniji, što je postignuto u takmičenju s odličnim borcima naših prvih hrvatskih Korpusa.

Takmičenje je trajalo dva mjeseca, i to od 23. veljače do 23. travnja ove godine. U tom periodu izvršeno je ukupno 210 uspješnih akcija. Od toga je bila 1 korpusna, 9 divizijskih, 52 brigadne i 148 drugih veći i manjih borba i pothvata. Neprijatelju su naneseni teški gubitci. U svemu je izbačeno iz stroja:

ŽIVILO TREĆE ZASJEDANJE ZEMALJSKOG ANTIFAŠISTIČKOG VIJEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE!

3.140 neprijateljskih vojnika i oficira: ubijena su 1.824, ranjeno 912, a zarobljeno ih je 1.412. Broj ranjenih vjerojatno je još veći. Uništeno je 5 tenkova, 52 kamiona, 1 blindirani automobil, 10 motocikla i 11 prikolica. Potopljeno je 11 neprijateljskih brodova i porušeno 6 mostova. Oštećeno je 6 kamiona, 1 autobus, 1 blindirani automobil, 1 top, i 1 tenk.

Ratni je plijen bio tako vrlo velik. Jedinice VIII. Korpusa zaplijenile su u spomenutom periodu 1.415 pušaka, 63 strojnice, 187 pištolja, 59 puškomitraljeza, 12 teških mitraljeza, 4 haubice, 4 protukulska topa, 20 protukulskih pušaka, 9 teških bacača, 21 laki bacač, 18 radio stanica, 5 kamiona, i 1 automobil, 4 broda, 3 tromblonske i 2 automatske puške, 16 dogleda, 3 motocikla, 15 bicikla, nekoliko skladišta s municijom i mnogo druge ratne spremice. Uništeno je telefonskih stupova i skinuto je 6.500 metara telefonske žice.

U toku ovih akcija oslobojen je od neprijatelja veliki dio sjeverne Dalmacije i još 41 drugo naseljeno mjesto. Nadalje su oslobojeni otoci Lastovo, Dugi Otok, Kornati, Mljet, Hvar i pretežni dio Korčule. Otkriven je sjeveroistočni dio Cetinske Doline, a zauzet je i jedan aerodrom na kome su zapaljene sve zgrade.

U ova dva mjeseca mobilizirano je oko 2.900 novih boraca. Formirane su nove jedinice: IV. Bukovska Brigada XIX Divizije, Benkovački Odred i Grupa Otočkih Odreda sa odredima Hrvatskim, Bračkim, Korčulanskim, Lastovskim i Mljetkim.

Oslobojen je 28 Rusa i 3 partizana, a borbom je spašeno od neprijateljskog zarobljeništva 10 američkih avijatacija, koji su padobranima bili skočili iz aviona. U sjevernoj Dalmaciji razbivena je ofanziva Njemaca, ustaša i etnika.

Ovo su rezultati dvomjesečnog udarnog borbenog rada, koji su donijeli našem korpusu prvo mjesto u takmičenju. Postignuti uspjesi su posljedica političke izgrađenosti naših boraca, njihovog čvrstog duha, predanosti, drugarstva i vrste vjere u nepobjedivost naše pravedne stvari. Oni su ujedno odraz bratstva i jedinstva cijele Dalmacije bez obzira na vjeru i narodnost, kao i potpune organske povezanosti naroda s vojskom, pozadine s frontom. Samo ukupnost ovih faktora mogla je dati i stvarno je dala tako izvrsne plodove, kakve su postigli naši dalmatinski borci.

Zbog toga veliko povjerenje koje im je ukazano sa strane Glavnog Štaba Hrvatske predstavlja, posredno, i priznanje cjelokupnoj borbi naroda Dalmacije na svim sektorima borbe i rada za oslobođenje. Ovo nas priznanje ispunjava srećom i daje nama svima poleta i nove snage, da još više, još više i još predanije izvršavamo sve zadatke, koji danas stoje pred nama i koji će još iskrsnuti u toku borbe i izgrađivanja naše nove države.

Dalmacija s ponosom čeka i pozdravlja svoje dječake i kćerke, koji su postigli ovaj sjajni uspjeh. Ona vrlo vjeruje, da će njezini borci i svojim daljnjim naporima i radom u cijelosti opravdati ono pouzdanje, koje u njih ulaže Glavni Štab Hrvatske, cijela Hrvatska i svi narodi Jugoslavije. Ona je sigurna da će u plemenitom natjecanju s ostalim našim korpusima njezine jedinice uvijek zauzimati vidno mjesto i da će doprinijeti znatan udio u ostvarenju, izgradnji i otkrivanju ideala svih naših naroda: slobodne demokratske, federativne Jugoslavije, u kojoj će i hrvatski narod oživotvoriti svoje vjekovne težnje.

ROVARENJE MACEKOVACA

Dok narod Splita svojim sve ja im doprinosom oslobodila koj borbi jasno manifestira svoju beskrajnu privrženost narodnoj vlasti, oli enoj u Narodno Oslobođila kom Odboru, ima jedna mala ša ica otpadnika i izdajica naroda na elu sa ma ekovcem Vojkom Krstulovi em, koji nikako ne e da shvate da je prošlo vrijeme, kada se na narodnim le ima pravilo unosne poslove i stvaralo sjajne lopovske egzistencije. Oni ho e da pod svaku cijenu sa uvaju svoje m-ekovske klikaške i sebi ne interese, pa kad uvi aju da je narod prozreo nji-hove laži i prevare, kojima su htjeli da ga odale e od njegove narodno-oslobo-dila ke borbe, — oni ulaze u otvorenu saradnju sa krvnicima hrvatskog nara-da, okupatorima, ustašama i etnicima.

Vojko Krstulovi organizira pla eni ke bande »bijeje garde«, koje sa oku-patorskim oružjem u rukama prave zasjede u želji da napakoste dalmatinskim partizanima. U Splitu pretvara »Narodnu zaštitu« u svoje kukavi ko gnijezdo, odakle ho e da sutra pucaju na vlastiti narod. Sa slugama okupatora ustaško-domobranskim gadovima oficirima na elu sa Zaharijom pakuje i stvara pla-nove kako bi sutra, po istjerivanju okupatora, kojeg je svesrdno pomagao i oduševljavao se dok je on klaao hrvatski narod, pobrao plodove narodne krvi i znoja. Doista je zanimljivo znati na koje sve mogu nosti ra una ova pokva-rena ma ekovska banda i ime li sve špekuliraju ne bi li ostvarili smiješne podle svoje snove. O ito je jedno, da su u svojoj mržnji na sve što je narodno toliko slijepi, da ne vide najve u nepremostivu prepreku: našu Narodno-oslo-bodila ku Vojsku, za njom ujedinjeni narod i mo nu anglo-sovjetsko-ameri-kansku koaliciju.

Pravi Vojko ra un bez kr mara. Ali ne e ni on još dugo sa svojim podlo-stima, prevarama, lažima i izmišljotinama zujati oko naših ušiju. Sve je to jedino zar alo oružje koje mu je preostalo. Silne se vojske osvetni ke kre u, i na sve izdajice dolazi red. Švabi je probivena tvr ava. Švaba suludo svira »veleuzbune«. Švaba ve pada u duboku provaliju i povla i sa sobom sve one koji mu služe. Ma ekovskim huljama sudi e sam hrvatski narod. Osu eni su ve i od lanova svoje vlastite stranke, koji vjerni nauci bra e Radi a, pridru-žiše se narodno-oslobodila koj borbi i bore se za sretnu budu nost hrvatskog naroda.

Ne sa Talijanima, Švabama, etnicima, ustašama, bjelogardistima i ostali-ma ve protiv jednih i drugih i petih i desetih neprijatelja naroda.

I dok Vojko Krstulovi sa svojim pokvarenim društvancem ostaje sam samcat na ustaškom brodu koji tone, narod Splita okuplja se sve vrš e oko svog Narodno-Oslobodila kog Odbora i hrli k oružju za kona nu uspostavu slobodne Hrvatske u federativnoj zajednici naroda Jugoslavije.

Svi e našem napa enom narodu. Duskora e našim ponosnim oslobo enim gradom poslije toliko godina jada i stiskanja zubi, zaoriti pjesma radosti i no-vog slobodnog života.

UPOZORENJE GRA ANSTVU

Iskustvo zadnjeg bombardiranja Splita pokazalo je jasno da je Split itav jedan vojni logor, u kome se na svakom koraku nalazi neki ve i ili manji vojni objekat. U svoje vrijeme Vrhovni Štab Narodno-Oslobodila ke Vojske upozorio je nekoliko puta na to da se treba uvati vojnih objekata, jer da e, u interesu borbe protiv okupatora, biti tu eni. Split je sav posijan vojnim objektima. Ma gdje se mi nalazili u gradu, nigdje nismo više od par stotina metara dalje od nekog vojnog objekta. Budimo svijesni toga, dokle god bude okupator i njegove sluge u našem gradu, dok se god on bude utvr ivao i kretao kroz grad, dotle možemo uvijek o ekivati bombardovanje. Znajmo i to da je ta no poga anje objekata nemogu e. Iz svih ovih razloga, upozorava se gra anstvo, da se drži daleko od grada. Nikada ne zaboravimo jedno: dok bude okupator u našem gradu, Split može da bude svakog asa bombardiran!

Gradski N. O. O. žrtvama bombardiranja. — Gradski N. O. O. Split odredio je da se iz Narodno-oslobodila kog Fonda izda 2 miliona Kuna kao pomo postradalima od zadnjeg bombardiranja. Ve i dio ovog iznosa ve je podijeljen najhitnijim slu ajevima.

¹ Dr SVETOZAR RITTIG.

² FRANJO GAZI (nije bio dr).

³ Nije STJEPAN, nego Dr JAKOV GRGURI .

⁴ ANDRIJA HEBRANG, za vrijeme rata zauzimao je odgovorne partijske i državne funkcije. Godine 1943. kooptiran je u CK i Politbüro KPJ. U stvari bio je u službi ustaške policije, pa je na sve mogu e na ine sabotirao liniju Partije. Žbog toga je smijenjen s dužnosti sekretara CK KPH u listopadu 1944. Isklju en je iz Partije 1948. godine.

GLAS SPLITA

BROJ 13 —

GLASILO GRADSKOG
NARODNO-OSLOBODILACKOG ODBORA SPLIT

24-VI-44.

SABOR SLOBODNE I UJEDINJENE HRVATSKE

Velik je i dalekosežan politički i povijesni značaj odluka Trećeg zasjedanja Zemaljskog Antifašističkog Vijeća u Narodnog Oslobođenja Hrvatske. Na temelju prava samoodređenja, u skladu s odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a, donešene su povijesne odluke koje rješavaju sudbinu i budućnost Hrvatske.

ZAVNOH je postao najviša zakonodavna izvršna vlast i predstavnik suvereniteta naroda i države Hrvatske. Time je Hrvatska dobila svoj toliko očekivani narodni sabor. **A to zna i da Hrvatska preko svog sabora kao nosioca suvereniteta, sama slobodno odlučuje o svojoj sudbini.** Drugim riječima ima rečeno to znači, da samo hrvatski sabor, kao izraz demokratske volje Hrvata i Srba u Hrvatskoj, može donositi mjerodavne odluke kako o unutarnjem uređenju Hrvatske tako i o njenom odnosu prema drugim narodima i državama.

Sabor slobodne i ujedinjene Hrvatske razlikuje se od svih naših ranijih sabora. On ovisi jedino i isključivo o demokratskoj volji Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

Narodni i demokratski karakter novog sabora, njegovamom i veličinom, ukazuje se u punoj svijetlosti kad pomislimo na onu propalu lakrdiju od ustaškog sabora, nastalu voljom Hitlera i Mussolinija, koji je imao prikriti i uljepšati fašističko ropstvo i ustašku tiraniju.

Kao predstavnik suvereniteta naroda i države Hrvatske, **sabor je jednodušno odobrio rad predstavnika Hrvatske na Drugom zasjedanju AVNOJ-a i u cjelini je usvojio sve odluke tog zasjedanja, a naročito odluku o izgradnji nove Jugoslavije na temelju federacije.**

Povijesno nam iskustvo pokazuje i to, **da ni Hrvati kao ni ostali mali narodi slavenskog Juga, ne mogu odvojeni jedni od drugih izvojevati i osigurati svoju nacionalnu slobodu i svoju državnost.** I to veliko iskustvo najsjačnije potvrđuje trogodišnji oslobodilački rat svih naroda Jugoslavije.

Svi su narodi Jugoslavije — pa i Hrvati — svojim vlastitim skupoplanim iskustvom došli do spoznaje, **da samo ujedinjeni u jakoj demokratskoj**

federativnoj Jugoslaviji, izgra enoj na na elu ravnopravnosti, mogu svi zajedno i svaki narod posebno, osigurati svoju nacionalnu slobodu i ljepšu budnost. Oni su došli do spoznaje, da federativno ure enje rješava i pitanje nacionalne slobode i ravnopravnosti svakog pojedinog naroda i pitanje njihovog jedinstva kao cjeline u mo noj Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji.

Sabor je na temelju prava samoodre enja donio odluku o stvaranju slobodne i ujedinjene države Hrvatske. **Slobodna i ujedinjena Hrvatska po zaklju ku sabora, ulazi dobrovoljno, kao ravnopravan lan u Demokratsku Federativnu Jugoslaviju.** Time slobodna ujedinjena Hrvatska postaje saveznom zemljom, t. j. federalnom državom.

Nije potrebno naro ito isticati da nova Demokratska Federativna Jugoslavija nema ništa zajedni kog sa propalom centralisti kom velikosrpskom Jugoslavijom, koja je bila tamnica naroda s diktaturom reakcionarnih velikosrpskih klika.

Kao što cijelu Jugoslaviju poslije Drugog zasjedanja AVNOJ-a ne e iznenaditi i zate i nespremnu nikakvi doga aji, tako i Hrvatska, naoružana velikim tekovinama Tre eg zasjedanja ZAVNOH-a, ide sigurnim koracima u susret predstoje im doga ajima. I odluke Tre eg zasjedanja daju posve jasan, zaslužen i odlu an odgovor onima koji strahuju pred budu noš u, mlitavcima i malodušnicima, svim natražnjacima i saboterima oslobodila ke borbe, kao i onim zanešenjacima koji još uvijek tapkaju u magli i fantaziraju o »nekoj drugoj etapi«.

Poslije odluka Tre eg zasjedanja ZAVNOH-a s ve im pravom no ikada možemo re i svima koji pod bilo kakvom izlikom sabotiraju oslobodila ku borbu, razbijali jedinstvo Hrvatskog naroda ili mirno stajali po strani: **ako u vama nije ugasnula težnja za slobodom, ako u vašim srcima ima još nešto rodoljublja, priklju ite se odmah bez kolebanja borbi za nacionalno osloboenje.** Ako te ne u inite danas, vi se izlažete opasnosti, da ve sutra budete žigosani kao kukavice, pomaga i fašisti kih okupatora i izdajnici svoga naroda.

NIKO NEMA PRAVO DA STOJI PO STRANI I DA O EKUJE! BEZ UCESCA U TEŠKOJ BORBI ZA NACIONALNO OSLOBO ENJE UŽIVATI NECE NJENE VELIKE PLODOVE. (Prema »Vjesniku« Br. 14. od 25-V-1944 god.)

VIJESTI IZ GRADA

SVE DALJE SEZE NARODNA OSVETA

Dana 22. VI osvetni ka narodna ruka sattrla je još jednog neprijatelja naroda i njegove svete oslobodila ke borbe, Ma ekovog agenta i okupatorskog slugu Vojka Krstulovi a.

Sav njegov rad od po etka narodnog ustanka do danas obilježen je nizom izdaja i ni u jednom trenutku ovaj izrod nije napustio izdajni ku Ma ekovu kliku, kao što su u inili tisu e poštenih pristaša i funkcionera HSS-a. Dok je omladina Splita svojom neustrašivom borbom pokazivala neodoljivu mržnju prema fašisti kom talijanskom okupatoru — Vojko Krstulovi razbija štrajk srednjoškolaca time otvoreno istupa kao fašisti ki agent u borbi protiv hrvatske omladine. Dok su hiljade naših omladinaca amile po fašisti kim mu ilišti- ma i u dalekoj tu ini kao interniroi, dok su s oružjem u ruci pod najstrašnijim uslovima partizanskog života tukli nesmiljeno okupatora i njegove sluge, — Vojko Krstulovi putuje po »Nezavisnoj« sa ustaškim propusnicama i diplo- matskim pasošima, vode i razgovore sa najgorim izrodima hrvatskog naroda i organiziraju i borbu protiv vlastitog naroda.

U posljednje vrijeme Vojko Krstulovi je postao centar, oko kojega su se skupili svi mogu i reakcioneri i špekulanti, svi izrodi i mra njaci cijele Dal- macije. Uz najve u podršku ustaša i njema kog okupatora Vojko Krstulovi organizuje ša icu omladinskih otpadnika iz ijih poganih ustiju dnevno izlaze klevete i podvale protiv najve e narodne svetinje — Narodno-Oslobodila ke Borbe. Povezuje se sa omraženim domobranskim oficirima ne bi li našao me u nesvijesnim domobranima uporište za ostvarenje podlog Ma ekovog plana da na krvi i kostima najboljih narodnih sinova, koji su umirali i umiru u borbi za slobodu, sagradi opet onu paklenu tamnicu naroda, kakva je bila »Bano- vina Hrvatska« i Jugoslavija u svoje doba.

Vojko Krstulovi organizuje bande, koje napadaju narodne borce i ine sve mogu e da se do epaju ponekog od narodnih rukovodioca i lanova Na- rodno-Oslobodila kog Odbora i da ih mu ki ubiju. «Narodna Zaštita» u koju je Vojko ubacio najpokvarenije omladince, koje je omladina Splita prezrela i osudila za saradnju sa okupatorima i ustašama, postala je za etak »Bijele Garde« sa kojom Vojko Krstulovi ho e da zabode nož u le a narodu.

Oko Vojka sakupljaju se ostaci etnika, koji su izgubili svaku podršku bilo gdje, pa su i oni našli zaštitu u okrilju razbojni ke Vojkove družine da u smislu nacрта sporazuma izme u Ma eka i Draže sutra uši are — vlast!

Na prljavoj duši Vojka Krstulovi a leži nepregledan niz narodnih patnja i suza di ne nam Dalmacije. I narodni sud nije mogao da ima prema njemu nikakvog milosr a. Svaki onaj koji stoji na putu narodu, i njegovoj svetoj Narodno-oslobodila koj borbi biva i bi e nemilosrdno zgažen pod žrvnjem narodne osvete.

O saradnji Vojka Krstulovi a sa ustaškim krvnicima, ne treba mnogo da govorimo. O tome je kazalo sve ustaško »Novo Doba«, priznalo je što za ustaše zna i gubitak ovog izdajnika i organizatora Ma ekovštine u Dalmaciji i potvr- dilo sav njegov rad kao potpuno ustaški.

Narod Splita sa oduševljenjem je primio vijest o likvidiranju Vojka Kr- stulovi a, jer je njegovom smr u nestalo s lica naše mu eni ke zemlje još jed- nog od onih, koji su htjeli da svoj li ni i sebi ni položaj grade na grba i na- roda, koji je prolio previše krvi pa da ne bi znao da ju je prolio za se i svoju[^] sre u a ne za te izdajice i izvršioce volje krvavog okupatora i njegovih slugu.

Sramotni završetak zlo ina kog života Vojka Krstulovi a opomena je svima onima koji rade protiv volje i interesa naroda u momentima skorog osloboenja naše zemlje.

NEKA STREPE SVI IZDAJNICI NARODA, NEKA. STREPE SVI ONI, KOJI SE JOS KUPE OKO OKUPATORA, USTAŠA, ETNIKA I MA EKOVACA, JER SE SVE VISE STEŽE OKO NJIH OBRU MRŽNJE, GNJEVA I OSVETE NARODA.

PRISTAŠE HRVATSKE SELJA KE STRANKE NE MOGU I NE SMIJU BITI IZVAN NARODNO-OSLOBODILA KE BORBE.

GLAS SPLITA

BROJ 14

GLASILO GRADSKOG
NARODNO-OSLOBODILACKOG ODBORA SPLIT

6-VII-1944.

**Ž I V J E L A
NARODNO OSLOBODILA KA FRONTA
HRVATSKE!**

Dne 18. svibnja ov. g. sastali su se na oslobojeni teritorij Hrvatske¹ predstavnici Komunisti ke Partije Hrvatske, Hrvatske Selja ke Stranke, Srpskog Kluba vije nika ZAVNOH-a, Ujedinjenog saveza Antifašisti ke Omladine Hrvatske, Antifašisti ke Fronte žena i javnih radnika izvan stranaka. Na konferenciji koja je toga dana održana oni su kao predstavnika svih onih organizacija i grupa koje sa injavaju JNOF Hrvatske, donijeli odluku da se Narodno Oslobodila koj Fronti Hrvatske dade vrst organizacioni oblik na taj na in što se izabrao Izvršni Odbor, kao jedinstveno vodstvo JNOF Hrvatske. Ve sam sastav Izvršnog Odbora, koji je izabran, a u koji su ravnopravno ušli Komunisti, pristaše HSS-a, pristaše Srpskog Kluba i ostali rodoljubi, novi je dokaz koliko je široka JNOF Hrvatske.

Ovaj doga aj spada me u najkrupnije politi ke pobjede naše Narodno-Oslobodila ke Borbe. Ono jedinstvo naroda Hrvatske, za koje su se dugo godina borili svi iskreni hrvatski rodoljubi, a koje je danas postalo najmo nije oružje protiv hitlerovskog zavojeva a i njegovih slugu, sada je dobilo svoj vrsti organizacioni oblik i stvorene su najve e mogu nosti da se oko organizacije JNOF okupljaju sve više najširi slojevi naroda.

Op e je poznata i priznata injenica da je Komunisti ka Partija bila ona koja se prva borila za stvaranje narodnog jedinstva, kao jedinog oružja kojim bi naš narod mogao da se suprostavi fašisti koj opasnosti. Ali sva reakcionarna vodstva raznih politi kih stranaka u bivšoj Jugoslaviji, a posebno u Hrvatskoj natražnja ka gospoda iz Zagreba na elu sa Ma ekom, nisu htjela ni da

OKUPIMO SE SVI U NARODNO OSLOBODILA KOJ FRONTI I PRUŽIMO NARODNO-OSLOBODILA KOJ VOJSCI SVU POMO U ISHRANI I OPSKRBI! MOBILIZIRAJMO U REDOVE NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE SVE STO JE SPOSOBNO DA NOSI ORUŽJE!

uju za suradnju sa pravim narodnim borcima i na taj na in narod se našao goloruk pred Hitlerovim i Mussolinijevim hordama koje su porobile našu zemlju.

Nakon okupacije naše zemlje, potreba narodnog jedinstva bila je važnija nego ikada prije. Komunisti ka Partija nastavila je dosljedno borbu za stvaranje takvog vrstog jedinstva naroda, koje bi bilo garancija da e okupator i njegovi pomaga i biti izjuren i iz naše zemlje. Široke narodne mase, srpske i hrvatske, prihvatile su ovu pravilnu politiku narodnog jedinstva i sa tim borbenim jedinstvom suprostavile se politici narodnog istrebljenja, koju je sprovodio okupator i njegove sluge. Stvorena je Jedinствена Народно-Ослободила ка Fronta Hrvatske.

Zahvaljuju i baš jedino ovom vrstom jedinstvu svih narodnih snaga okupljenih u JNOF Hrvatske, razvile su se sve one tekovine oslobodila ke borbe, s kojim se naš narod ponosi: Narodno-oslobodila ka Vojska, Narodna Vlast koja se oslanja na preko 4.000 N. O. odbora, temelji federalne države Hrvatske kao ravnopravne savezne zemlje demokratske federativne Jugoslavije te Zemaljsko Antifašisti ko Vije e Narodnog Oslobo enja Hrvatske, koje se na svom IH. zasjedanju preobrazilo u Narodni Sabor, t. j. u najvišu zakonodavnu i izvršnu vlast u Hrvatskoj.

Do sada su N. O. Odbori vršili, uz svoje redovne dužnosti organa narodne vlasti i posao politi kih organizatora naroda. Stvaranjem Izvršnog Odbora JNOF pa preko isto takvih politi kih predstavništva naroda po selima, op i nama itd. N. O. Odbori kao organi narodne vlasti dobivaju veliki oslonac u svojoj izgradnji i razvijanju i prenose masovni politi ki rad na JNOF. Preko tih odbora narod e ne samo pomagati nego i kontrolirati svoju demokratsku vlast, daju i joj na taj na in još vrš e temelje.

Narodno Osloбodila ka Fronta Hrvatske postala je snaga koja ujedinjuje sve demokratske stranke, grupe, sve narodne organizacije i sve poštene rodoljube Hrvatske izvan stranaka. Ali za preстоje u odlu nu borbu potrebno je do kraja provesti i u vrstiti jedinstvo cijelog Hrvatskog naroda u NOF.

Sretna slobodna i ujedinjena Hrvatska može se izvojevati samo borbom pod slavnom zastavom Narodno-oslobodila ke Vojske Jugoslavije, na ijem e lu stoji ponos naše domovine sdn Gup evog Zagorja, vo a svih naroda Jugoslavije Maršal Josip Broz — TITO.

VELIKE POBJEDE ANTIFAŠISTI KE KOALICIJE

Veli anstvene pobjede slavi antifašisti ka koalicija na svim bojištima protiv fašisti ke Njema ke. Najmo nija do sada ofanziva Crvene Armije pretvara se u dosad nevi eno rasulo fašisti ke rulje u Bijeloj Rusiji. Deseci hiljada njema kih barbara crkavaju iz dana u dan pod nemilosrdnom osvetni kom kosom crvenoarmejskom, a u samom Bobrujsku 18.000 poganih friceva diže u vis svoje krvave ruke na predaju. Gruvaju topovi u Moskvi, pobjede se nižu ne iz dana u dan nego iz sata u sat, zemlja se trese od pobjedonosnog marša Crvene armije, marša koji vodi ravno u srce Hitlerovog brloga. U Francuskoj,

mostobran u Normandiji postaje groblje švapskih bandita. 40.000 zarobljenika u Cherborgu, plod genijalnog strateškog poteza savezničke komande, novi je dokaz nemoć i fašističke, da izdrži rat na dva fronta. Još malo i Italija i sva odahnuti od dugogodišnjeg fašističkog terora. Proslavljena V i VIII Armija prodiru u životne centre Italije lome i i mrve i Hitlerove bande koje se o ajni ki brane. Plan oslobodilačkog rata zahvatio je sve porobljene zemlje Evrope.

Naša draga i rođena Narodno-oslobodilačka Vojska pod rukovodstvom vođe Maršala Tita, svojim sjajnim pobjedama razvila se u toliku snagu, da jugoslavenski front postaje strašna prijetnja njemačkim zavojevama ima na jugu. Naši hrabri borci u to je naš narod vrsto uvjeren pobrinuti i se da doista ni jedan njemački polik i krvnik ne iza i nekažnjen iz naše zemlje. Moskvska i Teheranska konferencija dobija svoje praktično značenje u vojnički i politički udarcima, od koje fašistička neman pada u nesvjest. Još je malo vremena dijeli od tada kada i sve antifašističke vojske dati ruke i spojiti se u jedan lanac koji i tu neman zadaviti, zajedno sa njenim satelitima. A u tom lancu naša Narodna Oslobodilačka Vojska predstavlja moćnu kariku.

Ustajmo, rodoljubi, domovina nas zove! Zove nas krv naše poklane braće i sestara i zgarista naših popaljenih domova, zove nas sveta dužnost prema napućenom narodu, zove nas da svi kao jedan, koji možemo da nosimo pušku, smjelo je uzmemo u ruku i u ovom odlučnom slučaju poemo svi putem slobode! Jer ostati danas kod kuće, kada se u posljednjom boju gradi sreća za sve naše narode zna i biti kukavica i nedostojan slobode, koja pripada samo onima koji se bore.

NOVI POKUŠAJI BIJEDNIKA DA RAZBIJU JEDINSTVO NARODA.

U posljednje vrijeme svi neprijatelji naroda, počevši od okupatora i ustaša pa do Maekovaca i etnika i svih mogućih reakcionera, pronašli su novu laž kojom misle da i oslabiti borbenu snagu našeg naroda. Pored toga što i dalje uporno našu narodno-oslobodilačku borbu nazivaju komunističkom misle i da i na taj način zaustaviti val narodnog ustanka, oni je tako i prikazuju kao velikosrpsku nebitnu na taj način i razbili jedinstvo Hrvatskog i Srpskog naroda. Oni kažu »Tito je priznao kralja i sva borba naroda je uzaludna jer su njene pobjede pobrala velikosrpska gospoda« ali ne samo to »Partizani su skinuli zvijezdu i mjesto nje stavili etnički kokardu«, i razne druge parole koje su već pobjesnili šire i ih, a koje nisu ništa drugo nego njihove puste želje.

Ti fašistički lažovi i njihovi sljedbenici znaju i sami dobro koliko su te njihove laži zbilja lišene svake osnove, ali to im ne smeta da ipak pokušaju sreću: podkopati ono beskrajno povjerenje naroda u naše rukovodstvo, ono rukovodstvo koje je narod sam izabrao i koje jedino izvršava njegovu volju. Najrjeđi odgovor svim tim besmislicama jest ona povijesna odluka koju je Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije donijelo u Jajcu 29. i 30. studenog 1943, a koje glasi:

»Antifašisti ko Vije e Narodnog oslobo enja Jugoslavije izražavaju i težnju svih naroda Jugoslavije donosi ovu odluku:

1. Takozvanoj Jugoslavenskoj vladi u inostranstvu oduzimaju se sva prava zakonite vlade Jugoslavije, a napose pravo da pred stranim državama zastupa narode Jugoslavije. To vrijedi i za svaku drugu »vladu« koja bi i ubudu e bila stvorena u zemlji ili izvan zemlje, a mimo volje naroda Jugoslavije koja se danas izražava jedino u Antifašisti ko Vije e Narodnog Oslobo enja Jugoslavije.

2. Kralju Petru II Kara or evi u zabranjuje se povratak u zemlju s time da e pitanje kralja i monarhije riješiti sam narod svojom slobodnom voljom poslije oslobo enja itave zemlje.

3. Nalaže se predsjedništvu AVNOJ-a da u svrhu poništenja i ponovnog sklapanja odnosno odobrenja, pregleda me unarodne ugovore i obaveze koje je u inostranstvu u ime Jugoslavije sklopila izbjegli ka »jugoslavenska vlada«.

4. Me unarodni ugovori i obaveze koje bi u budu e u inostranstvu sklopila u ime Jugoslavije ili njenih naroda izbjegli ka tzv. vlada, ne e se priznati.

OKUPIMO SE SVI U NARODNO OSLOBODILA KOJ FRONTI I PRUŽIMO NARODNO-OSLOBODILA KOJ VOJSCI SVU POMO U ISHRANI I OPSKRBI!

VIJESTI IZ GRADA

USTAŠKA MOBILIZACIJA

Nakon što se prvi in ustaške mobilizacione komedije doista komi no završio u zgradi manuške škole, sa nekoliko hiljada nesposobnih »predo enika« i sa nekoliko stotina onih koji još su vjerovali da je to samo »o evidnost« a ne mobilizacija za švabobrance — ustaše su sada nakon kratke pauze iskoristene poja anom promi bom o propasti partizana, pristupili drugom inu. Stigli su pozivi za vojsku. Ali udnih li poziva! Oni zapravo nikoga ne »pozivaju«, nego naprosto naoružani švabobranci, nakon što taj poziv uru e ovjeku, lišavaju ga slobode, ni kriva ni dužna pretvore i njega u švabobranca!

Dakle, ipak mobilizacija a ne regrutacija! Naši rodoljubi bili su svjesni toga još istoga asa kada je po gradu bila izlijepljena Servatzy-eva zapovijed br. 9, a osobito nakon proglasa narodu Splita od strane Gradskog N. O. Odobora. Oni su dobro shvatili da svako oklijevanje u donošenju odluka zna i predati se na milost i nemilost njema ko ustaškim razbojnicima i dozvoliti da preko no i postaneš od mirnog gra anina krvnik vlastitog naroda i sudionik zvjerstva, za koja e biti nemilosrdno kažnjeni izvršioi.

OPSKRBIMO HRANOM NAŠU NEPOBJEDIVU VOJSKU!
MOBILIZIRAJMO SVA SREDSTVA ZA NJENU PREHRANU!

Oni koji su ipak vjerovali da ustaše ne e mobilizirati, iako su ovi to bili prisiljeni i sami priznati nekoliko puta u »Novo Doba«, sada imaju posljednju priliku da se trgnu iz strašnog položaja u koji su ih ustaše doveli i da smjelim pristupanjem u redove NOV, koja širom otvara vrata svim estitim sinovima naroda, doprinesu svoj najve i udio u borbi koja se približava svom pobjedonosnom završetku. Ono što je u inilo preko 800 spli ana u jeku »predo be« i time jasno kazalo ustaškim krvopijama da se ljuto varaju ako misle da e narodni sinovi spasavati Hitlera od njegove propasti, to treba da sada dok još nije kasno, u ine i oni koji su nasjeli ustaško-Ma ekovskim parolama i nadali se u mogu nost »srednjeg izlaza«.

Još jednom i uvijek Gradski N. O. O. ima pravo. Jer je on jedina prava narodna vlast u našem gradu. Pa kad on poziva narod, sve koji su sposobni da nose oružje, da stupe u redove naše juna ke Narodno Oslobodila ke Vojske, onda on to ne ini samo zato što je dužnost svakog gra anina da se bori za slobodu svog naroda, nego i zato, jer danas zaista i nema drugog riješenja koje nebi vodilo ravno u redove švabobranaca, kamo svakog eka sigurna smrt.

RAZNE VIJESTI

NJEMA KI LJEŠEVI GOMILAJU SE PO NAŠOJ ZEMLJI

U toku dva mjeseca bojeva u Isto noj Bosni naše su jedinice istrijebile 3.000 njema kih vojnika i oficira i još više ih ranile, dok je 90 Nijemaca zarobljeno. U tim bojevima zaplijenjeno je: 4 topa, 25 puškomitraljeza, mnogo municije, 100 kilometara telefonske žice, 3 skladišta hrane, 80 kola sa ratnim materijalom i mnogo druge opreme. Uništeno je nekoliko tenkova, 10 kami-ona, 100 konja, 15 kilometara željezni ke pruge.

U SAD se vrši velika sabirna akcija odje e za Jugoslaviju i Gr ku, preko raznih jugoslavenskih i gr kih udruženja. Samo u glavnom gradu Oakland gr ki iseljenici su sakupili oko 17.000 odjevnih predmeta.

»Zajedni ar«, list naših iseljenika u Pittsburgu, donio je sliku ameri kog lova kog aviona, koji nosi ime »Duh Jugoslavenske Narodno Oslobodila ke Voiske«.

»Svaki narod, i onaj najmanji mora biti svjestan da koliko god njegova sudbina zavisi od ishoda posljednje odlu uju e bitke velikih naroda, toliko isto ona zavisi od njegovog vlastitog udjela u toj bici, od vlastitih snaga koje e u nju uložiti, o žrtvama koje je on spreman dati za svoje oslobo enje« (Iz Proglasa JNOF Hrvatske NARODU HRVATSKE)*

ŽIVIO NACIONALNI KOMITET JEDINA PRAVA NARODNA VLADA JUGOSLAVIJE!

* Konferencija predstavnika NOF-e Hrvatske održana je u Topuskom 18. svibnja 1944. godine.

GLAS SPLITA

Br. 15

GLASILO GRADSKOG
NARODNO OSLOBODILA KOG ODBORA SPLIT

21-VII-44.

NARODNI SABOR HRVATSKE

Kad je predsjednik Zemaljskog Antifašisti kog Vije a Narodnog Osloboenja Hrvatske, Vladimir Nazor, otvaraju i povijesno III. Zasedanje ZAVNOH-a u Topuskom, s govorni ke tribine objavio, da pravi hrvatski sabor nastaje te no i od 8. na 9. svibnja, zadrhtala su srca svih prisutnih od radosnog uzbu enja. Ispunilo se ponosom srce svakog rodoljuba u Hrvatskoj, kad je saznao da je odlukom toga zasijedanja ZAVNOH postao najviši organ vlasti federalne države Hrvatske, njeno zakonodavno tijelo, njena najviša izvršna vlast — državni sabor Hrvatske.

U svojoj borbi za nacionalnu slobodu i samostalnost, hrvatski narod odavno je težio da ostvari sebi takvo predstavništvo, koje e biti potpun i pravi izraz njegove volje, zastupnik njegovih životnih interesa, zaštitnik njegovih prava od svakog presizanja. Stoga je pretvaranje prijašnjeg hrvatskog sabora iz predstavništva velikaša, plemi a i gornjih slojeva u narodni sabor, u sabor izabran slobodnim izborima i demokratskim na inom — bio cilj svih naprednih stranaka i pojedinaca u Hrvatskoj koji su se borili za dobrobit naroda.

Taj cilj ostao je neostvaren za vrijeme tu inske vladavine. Njema ki i ma arski ugnjeta i našeg naroda, pomagani od doma e natražnja ke i od roene gospode, protivili su se svakom nastojanju da preko hrvatskog sabora progovori glas naroda. A kad je taj glas od vremena do vremena ipak prodro, kad su narodni prvaci kao Ante Star evi , Fran Šupilo, Stjepan Radi i drugi, kao saborski zastupnici dizali plamene proteste protiv tu inske tiranije, razvijali program borbe za našu nacionalnu slobodu i državnu samostalnost, vlastodršci su strepili pred takvim saborskim sjednicama koje su nailazile na dubok odjek i oduševljeno odobravanje u narodnim masama.

STUPAJMO SVI U JEDINSTVENU NARODNO OSLOBODILA KU FRONTU HRVATSKE! MOBILIZIRAJMO U REDOVE NARODNO OSLOBODILA KE VOJSKE SVE STO JE SPOSOBNO DA NOSI ORUŽJE! PRUŽIMO NARODNO OSLOBODILA KOJ VOJSCI SVU POMO U ISHRANI I OPSKRBI! &

Borba za demokratski pravi narodni sabor, koji e suvereno odlu ivati o svim pitanjima narodnog života bila je borba za nacionalnu slobodu i državnu samostalnost. I zahtjev hrvatskog naroda za uspostavu hrvatskog sabora u bivšoj centralisti koj Jugoslaviji, bio je izraz i nastavak te borbe.

Nekadašnji sabori Hrvatske nisu bili nosioci suverenih prava naroda. Hrvatski sabor je bio tek neznatan ostatak državnosti, svedene na usku autonomiju u stvarima zakonodavstva, uprave i sudstva. Najvišu izvršnu vlast u Hrvatskoj sabor nije birao ni nadzirao. Tu a i tu inska vlast odlu ivala je 0 sudbini sabora i njegovih odluka.

Kolike li razlike izme u današnjeg sabora federalne države Hrvatske i hrvatskih sabora iz novijeg razdoblja prošlosti Hrvatske. Današnji sabor nije beskrvna i nemo na tvorevina, koja kao ostatak prošlosti životari dotle, dok odgovara interesima suprotnim i štetnim po narod.

Naš narod nije igra ka u rukama ugnjeta kih i tu inskih režima, ve pravo narodno predstavništvo, koje svoju snagu i autoritet crpi iz borbenog bratstva i jedinstva, iz snage probu enog, svijesnog i ujedinjenog hrvatskog l srpskog naroda u Hrvatskoj.

Naš sabor je pravi demokratski i pravi narodni sabor i po na inu na koji su njegovi vije nici izabrani i po svom sastavu. Njegovi su vije nici prekaljeni narodni borci, koji su svoju odanost narodu i njegovim interesima opetovano dokazali u danima najtežih iskušenja, u teškoj borbi protiv okupatora kao prvoborci na fronti i u pozadini. Njegovi su vije nici predstavnici svih društvenih slojeva, predstavnici Hrvata i Srba. Naš sabor je prvi pravi narodni sabor ujedinjene Hrvatske, koja po zaklju ku III. Zasijedanja ZAVNOH-a postaje saveznom zemljom demokratske federativne Jugoslavije.

SVE NOVE I VECE POBJEDE ANTIHITLEROVSKE KOALICIJE

Pra en urnebesnim oduševljenjem itavog antifašisti kog svijeta, nastavlja se veliki oslobodila ki pohod Crvene Armije na fronti dugoj 1.000 km. Od Pskova do Karpata. Ovaj nevi eni pohod usmjeren je ravno ka Berlinu, srcu njema kog prusko-junkerskog imperijalizma i fašisti ke soldateske. Na hiljade nacisti kih vojnika dnevno kao snopovi žita padaju pod udarcima sovjetskog oružja, koje ne poznaje milosti u osvetni kom kažnjavanju njema kih barbara, djecubojica, kolja a i paliku a.

Poslije zauzimanja Livorna i Ancone, velikih talijanskih pristaništa, nastavlja se savezni ki marš s juga na fašisti ku Njema ku. Ameri ka V Armija je poslije zauze a Livorna došla pred vrata Firenze i Pise. Ona je ve stigla na rijeku Arno u dužini fronta od 40 kilometara i time ugrozila onu liniju, na kojoj su se Nijemci mislili zaustaviti.

U Francuskoj, nakon zauze a Saint-Lo-a i Caena, savezni ke snage vode krvave bojeve protiv Njemaca, koji dovla e sve nove i nove divizije na zapadni front, što još više poja ava njihovu nemo na ostalim frontovima. Ove krvave borbe u Francuskoj, potpomagane od narodnog pokreta u zemlji, vezuje sve ve e fašisti ke snage.

U našoj zemlji, naša juna ka Narodno Oslobođila ka Vojska neumorno tamani njema ku zviĳerad, razvijaju i uspješne ofanzivne operacije na svim frontovima. Samo u posljednjih nekoliko dana, oružani ustanak uzima u Srbiji ogromne razmjere. **Diže se srpski narod u Srbiji, stvaraju se nove ete, bataljoni, brigade, divizije.** Imenovana je i Komanda Narodno-Oslobođila ke Vojske u Srbiji pod komandom proslavljenog junaka, ponosnog sina Srbije, Ko e Popovi a.

Najbolju sliku ogromne uloge narodno-oslobođila ke vojske u uništenju fašizma predstavlja službeni izvještaj iz Moskve, prema kojemu je **u tri godine domovinskog rata naroda Jugoslavije juna ka Narodno-oslobođila ka Vojska pod rukovodstvom Maršala Tita likvidirala 300.000 okupatora i njihovih satelita na bojištima Jugoslavije.**

VIJESTI IZ GRADA

SRCE SPLITA SVE ŽIVLJE KUCA ZA OSLOBODILA KU BORBU

Ništa toliko ne ispunjava bijesom ustaške krvopije i švapske ljudoždere, koliko ona beskrajna ljubav naroda Splita prema svemu što je naše partizansko, narodno-oslobođila ko, prema svemu što je vezano uz Tita, za narodnu vojsku, za narodnu vlast, za oslobođila ki pokret. Narod, koji je u danima nezapam enog fašisti kog zuluma ostao nepokolebljiv i na krv odgovarao krvlju, a na smrt — smr u, narod koji gladuje, koji trpi sve mogu e ratne strahote pod izmom njema ko-ustaških bandita — i opet ostaje nepokolebljiv, — takav narod ispunjava smrtnom stravom okupatora i njegove sluge, jer oni znaju da im ovakav ponosan i nacionalno visoko svijestan narod ne e oprostiti ni jednu gadost i zlo in.

U koju god ku u u našem gradu zašli, vrlo emo ih malo na i, koja nije dala ponekog za narodnu borbu. Ili je borac, ili je odbornik, ili je na bilo kakvom radu u oslobo enoj pozadini, ili je u zbijegu. Narod danas s prezirom gleda na one rijetke obitelji, koje baš nikoga i ništa nisu dale za svetu stvar narodnog oslobo enja. A koliko je naših gra ana u redovima neprijatelja? To nije vrijedno ni spomena. To je tek toliko da e narodni sud u Splitu imati vrlo malo posla.

Ustaše ho e da svaki gra anin ima njihovu bijednu legitimaciju! »Pa neka im bude, veli jedna žena na policiji, jer e ih sigurno vrag odnijeti prije nego budu gotove!« Kad je izašao »Glas Splita« br. 13, onda je jedna žena sa u enjem zapitala »Zar ve broj 13?« nakon što joj je jedan mladi saop io da je **izašao naš list. Ona ak zna i koji je to broj po redu. I hitro je odjurila da ga donese.** Nije samo ona ljubitelj našeg lista. Danas nema nikog u Splitu, ko ga ne ita, zahvaljuju i baš takvim rodoljubima, kao što je spomenuta žena koji ga s ponosom šire i sretni su ako ih neko nije u tome pretekao.

Dnevno stižu pisma naših boraca svojim kućama. Ta pisma govore našim majkama, braćama i sestrama o smiješnim ustaškim lažima o uništenju partizana. Ponosi se naš narod sa svojim junacima, jer zna kad nacilja njihova puška, da tu nestaje jednog njemačkog ili ustaškog ili etničkog ili domobranskog razbojnika.

»Novo Doba« laže i to sve više nevjesto laže. Ali koga danas zanima šta u njemu piše! Oni koji su ga kupovali u opekavanju da će u njemu naći obavijest o tome kada će se dijeliti hrana, ostaju već nekoliko mjeseci razočarani. Narod je dobro shvatio da prisustvo njemačkih ustaških gadova u gradu izaziva bombardiranje Splita. I svako jutro ljudi odlaze u polja, svako jutro sa većom mržnjom prema Hitleru i Pavelu u, koji su ga bacili u svakojaku bijedu. Težak je to život, ali daleko teže će platiti oni, kada domalo budu dotuđeni, a već sada i te kako crkavaju pod batinama moćnih saveznika.

Pa ko je onda vlast u gradu? Koga narod sluša, koga narod priznaje kao najviše i autoritet? Onoga, koji je nikao iz njegove buntovne antifašističke sredine, a to je Gradski Narodno Oslobodilački Odbor. Svakog dana pristižu nove mase pod njegovu borbeno i narodu odano rukovodstvo, koje već danas, u teškim danima zadnjih smrtnih trzaja njemačke vladavine, uzima u svoje iste ruke narodne doista prvi put vlast — vlast naroda!

KOME SLUZI »NARODNA ZAŠTITA«

Odlučni udarci koje fašisti ka Njemačku dobiva svakoga dana sa svih strana, doveli su u pitanje opstanak njemačkih okupatorskih trupa u Italiji našoj zemlji, pa i u našem gradu. Njemci se sistematski povlače u nastojanju da se nekažnjeno izvuku odavle i pomognu svojim kukavskim drugovima koji u smrtnom strahu bježe sa tisuća frontova koji im se stvaraju. Dok naša hrabra oslobodilačka vojska nigdje ne dozvoljava uzmak razbojnika, razni protunarodni reakcionarni elementi šuljaju se kao strašila koja pottsijećaju na one mrske prijeratne režime nebitne tu i tamo uširili po koji mastan zalogaj koji im dobacuje okupator kao uzvrat za onu zaštitu koju mu oni pružaju. Pored etničkih bandita iz propale Dražine klike, tu su na djelo lješinari iz Maekovskog društva koji su se danas ugnijezdili u raznim uporištima i ne misle i na to kako su kukavno i jadno ostavljeni na cjedilu od svojih gospodara. Domobranska vojska postaje danas stup Ustaške nezavisne države. General Tomašević »vojni diktator«, a sva ona rulja domobranskih nacifranih oficira i domobranaca — švabobranaca, uz bok sa etnicima Draže i ustašama, postaje išpalir kroz koji treba da se provuče Švaba i tako sretno stigne u njemački brolg.

Dakle doista nikad domobranci nisu bili već i švabobraneci nego danas. Dosad su branili Švabe od strašnih narodnih osvetnih pušaka, a sada ih brane da im zaboga ne bi partizani omeli povlačenje njihovih gospodara. I upravo Maek i njegova pokvarena družina sada sanjaju kako će kroz domo-

ZIVIO GRADSKI NARODNO OSLOBODILAČKI ODBOR SPLIT, JEDINA PRAVA NARODNA VLAST U GRADU!

branski špalir, nakon što pro u Švabe, pro i i oni tako lijepo bez po muke dovesti na vlast onu pokvarenu trulež što je godinama podgrizala narod i davila ga u bespravljju i bijedi.

U Splitu im »Narodna Zaštita« sve više postaje »baza«. Svi koliko ih ima, ugnijezdili su se u njoj i koriste i ustaške pare, njema ke bajonete i etni ko bratstvo kuju napoleonske planove o pretvaranju »Narodne Zaštite« u »Ma ekovu zaštitu«.

Bogme su se kasno sjetili. Niti e koga domobranci obraniti niti »Zaštita« zaštititi. A najmanje njih. Sve te njihove »vojne diktature«, sve te njihove domobranske iluzije i »zaštite« (koje od protuzrakoplovnih postaju protunarodne) dirimirane iz Ma ekovog Kupinca — ne vrijede ni pišljivog slova »U«. Ogromna oslobodila ka armija naših naroda pod rukovodstvom Maršala Tita, mo na jedinstvena narodno-oslobodila ka fronta i vrsto ukorenjena vlast u rukama naroda, — to je ono što ti špekulanti i gulikože gube iz vida, a što za njih zna i ista sudbina, koja je namijenjena pokroviteljima nacista. Neka se domobranci i lanovi tzv. »Zaštite« zamisle nad ovom njihovom ulogom i neka izvuku iz toga sudbonosnu alternativu: Ili sa Švabama u tim redovima, ili s narodom u redovima jedinstvene narodno-oslobodila ke fronte i narodno oslobodila ke vojske.

DOLAZI KRAJ NARODNOM STRPLJENJU

Šta li sve nije proživio naš grad, od momenta kada su po ele da prolaze krozanj razne tu inske horde pra ene svojim skutonošama doma im izdajnicima. Ali ono što njema ki barbari i ustaški krvnici prire uju narodu Splita, to je vrhunac svakog terora. Sistematsko izgladnjivanje naroda — to je najjeftinije sredstvo pomo u kojega oni »vladaju«. Kad ovjek gladan i iznemogao prolazi ulicama i pogleda izloge pune svakojakih jela, onda se samo pita: za koga je sve to? Kruha ima, mesa ima, vo a ima — svega ima, pa ipak ogromna masa naroda guši se u najve oj nevolji i stradavanju od gladi. Debele švačke svinje žderu pohlepno sve ono što je za naš narod zna ilo zadnju koricu kruha. Ustaški psi i bahati domobranski »asnici« u društvu reakcionarne gospode dnevno se goste i pijan uju troše i grdne pare oplja kane narodu na najbesramniji na in.

Pa da izrugavanje nad izmu enim narodom bude ve e, ne bacaju mu niti one mrvice sa stola koje pripadaju psima, nego ga redovito snabdijevaju — sa soli i žigicama! Nek jede narod sol i žigice, a ako mu se to ne svi a, neka troši svoju mjese nu zaradu — za dva ru ka! Glavno je to da se prokletu sje-me hitlerovskih izme ara dnevno naždere i napije do sitosti.

Šta je gladni narod Splita mogao do sada, kroz 10 mjeseci ustaške vladavine da vidi u ustaškim »oslobodiocima«? Ništa drugo osim jednu razularenu i pijanu bandu ratnih zlo inaca, plja kaša i nasilnika, gulikoža i švercera. Ali dolazi kraj narodnom strpljenju! Dosta je narodu izrugivanja sa soli i žigicama, dok puni magazini i puni du ani stoje kao svjedoci da za bandite ima sve-

ga dosta, a za narod samo jedno: GLAD! Prsnu e skoro sva vrata magazina, pa ma uvali ih bataljoni U-bojica, i žuljava mršava ruka gladnog naroda na i e dovoljno snage da stegne tuste vratine svih tih gadova, baš kad im u grlu bude najmasniji zalogaj — otet sirotinji!

Jer narodnom strpljenju dolazi kraj...

•

STA NAM BROJKE GOVORE?

U mjesecu lipnju socijalni odjel pri Gradskom N. O. O. Split isplatio je iz Narodno-oslobodila kog Fonda 4,756.900 Kuna obiteljima narodnih boraca. Gornji iznos podijeljen je me u 1.543 obitelji sa ukupno 4.375 lanova. Ako se k tome doda 2,000.000 Kuna koje je dato žrtvama bombardiranja, onda se do biva slika velike socijalne misije koju vrši Gradski NOO me u obiteljima onih, koji svojom nesebi nom borbom udaraju temelje sretne budu nosti naroda. Velika je požrtvovnost Odbora za Pomo u našem gradu. To osje aju naše žene., majke i sestre svakog mjeseca, kad im na vrata zakuca drugarska ruka da im uru i malenu, ali od srca datu pomo , koja je plod rodoljubivog samoprijegora naših gra ana koji svojim sve ve im u eš em u davanju doprinosa za nezbrinute obitelji boraca Narodno-oslobodila ke Vojske ja aju vrstinu veze fronta i pozadine i solidarnost itavog naroda u borbi protiv okupatora i njegovih slugu.

•

BLISTAVI USPJEH ZAJMA NARODNOG OSLOBO ENJA

Još nije ni završeno upisivanje Zajma Narodnog Oslobo enja, koje je raspisalo Zemaljsko Antifašisti ko Vije e Narodnog Oslobo enja Hrvatske — i ve se Split nalazi na dostojnom mjestu u Hrvatskoj. Do sada je upisano ništa manje nego 26,000.000 Kuna. Narod Splita, i sam izglednjeo i oplja kan od ustaša i Njemaca, narod iji je veliki broj hranioca ili dao ve živote u borbi za slobodu ili dnevno bije neprijatelja na svim slavnim bojištima naše zemlje, a ije obitelji ve inom živu od pomo i onih koji žrtvuju dio svoje zarade i imetka — nalazi snage da pomogne svojoj hrabroj Narodno Oslobodila koj Vojsci i svojoj bra i i sestrama u popaljenim selima i gradovima naše domovine. U tome se o ituje ne samo visoka svijest naroda, ne samo privrženost uz narodnu vlast, nego i neuništiva narodna snaga, ije su borbene rezerve zaista neiscrpive.

GLAS SPLITA

Br. 16

GLASILO GRADSKOG
NARODNO OSLOBODILA KOG ODBORA SPLIT

31-VII-44.

**UBRZAVA SE VOJNI KA I MORALNA KATASTROFA
HITLEROVE NJEMA KE**

U posljednjih mjesec i po dana ujedinjena antihitlerovska koalicija postigla je tako silne pobjede, koje su nacisti ku Njema ku survale u nevi enu katastrofu. U 25 dana triumfalnog marša, ija je brzina neuporediva sa bilo kojom ofenzivom u istoriji ratova, Crvena Armija prevalila je polovinu puta do Berlina i stigla pred vrata Varšave, posljednje tvr ave koja brani granice Hitlerovog Rajha. Silna, 3 godine gra ena utvr enja Vitebska, Bobrujska, Minska, Vilne, Bjalistoka, Lavova, Pskova, Narve i Dvinska — goleme snage Crvene Armije probile su u tili as i izazvale rasulo njema kih armija, o kome najbolje govore rezultati: pola milijuna Njemaca zauvijek je izba eno iz borbe. Od toga samo zarobljenih 160.000. Predala su se 26 generala, a jedanaest ih je platilo glavom.

Nakon sjajnog iskrcavanja savezni kih armija preko kanala u Normandiji, nakon tog kolosalnog podviga, za koji je Maršal Staljin kazao da »povijest ratova ne poznaje sli nih pothvata po širini zamisli, veli anstvenosti razmjera i majstorstvu izvršenja«, u Francuskoj se vodi gigantska bitka za Pariz. Ova bitka guta sve nove i nove njema ke divizije i u najskorije vrijeme, kada dovoljan broj ovih divizija bude potpuno progutan od mo nih savezni kih snaga, Njemci e osjetiti sve strahovite za njih posljedice otvaranja drugog fronta i rasulo e biti sli no onom na Istoku. U Italiji se nastavlja napredovanje V i VIII Armije, koje prodiru u najživotnije centre Italije.

Ne da se opisati oduševljenje kojim narodi Evrope prate ove silne pobjede. Svaki korak Crvene Armije u Poljskoj i prema eškoj, zna i nove stotine narodnih boraca poljskih i eških, koji svojim smjelim akcijama u pozadini još više zbunjuju i onako ve ustravljenog Švabu. Svaki korak saveznika u Francuskoj i Italiji zna i novu etu oslobodila ke francuske i talijanske ar-

ZIVIO PRVI SABOR SLOBODNE I UJEDINJENE HRVATSKE!

mije, protiv kojih Njemci moraju da odvajaju dragocijene i nenadoknadive snage. Dižu se Danci, dižu se Norvežani i Belgijanci, diže se cijela Evropa.

Vojni ki slom Njema ke vu e sa sobom i moralni slom. Njema ki vojnici, koji su dosada slijepo slušali svoga suludog Führera i gr evito se držali svakog pedlja porobljene zemlje, sada se u masama predaju. Predaju se i njema-ki generali. Oni otkazuju poslušnost Hitleru. Oni organiziraju atentat na Hitlera. U Njema koj se ra a unutrašnji front. Ono automatsko jedinstvo, na kome je nacizam temeljio svoje nekadašnje pobjede i kome je do sada zahvaljivao svoje održanje na životu, sada je minirano iznutra. Hitler uvodi »totalni rat«. Ali taj njegov »totalni rat« pretvara se u totalni rat protiv njega. Hitlerov »totalni rat« samo ubrzava njegovu totalnu kapitulaciju, jer je on ve previše slab da zadrži narode u svojoj pokornosti i da sprije i njihovo masovno pridruživanje pobjedonosnoj antifašisti koj koaliciji na elu sa Sovjetskim Savezom, Engleskom i Amerikom.

Naša Narodno-oslobodila ka vojska vrši danas asno svoju veliku ulogu u op oj borbi za uništenje fašizma. Ona ne dozvoljava da se njema ki banditi izvuku sa Balkana i priteknu u pomo svojim razbijenim i izmrcvarenim armijama koje panii no bježe prema granicama Njema ke. Naši su im borci organizirali takvu stupicu da e jedna biti njihova sudbina u našoj zemlji. Snaga naše vojske raste nevi enom brzinom. Ona danas ima pod oružjem pola milijuna ljudi. Zahvaljuju i velikoj pomo i u oružju, hrani, sanitetu i odje i, koju dobiva od Saveznika i zahvaljuju i ljubavi naroda koju uživa kao pravo dijete naroda, ona predstavlja ne samo mo nu udarnu snagu protiv okupatora i njegovih pomaga a, nego i mo nu garanciju da e tekovina ove velike narodne borbe, ovaj put pripasti samo narodu.

Njema ki banditi dobili su niz krvavih pouka u našoj zemlji, ali te ih pouke ništa drugo nisu nau ile osim to da treba brzo napustiti ovu zemlju, posutu njihovim kostima. Sta oni danas ne obe avaju reakcionalnim vo ama u Jugoslaviji samo da što bolje osiguraju svoj uzmak. Ali im ti reakcionarni vo e ne mogu pomo i, jer ne mogu ni sebi pomo i. Paveli eve, Nedi eve i Rupnikove bande, znaju i da im je iskopan zajedni ki grob sa nacistima preobla e se u domobranska i etni ka ruha, nadaju i se da e im Ma ek i Draža izmoliti milost kod Saveznika. Pa kad vide, da Dražini etnici i domobrani ne prolaze ništa bolje, da ih naši borci tamane upravo iz engleskih strojnica i ruskih šmajsera, onda im se doga a ono isto što i njihovim gospodarima: vojni ka i moralno-politi ka katastrofa.

Reakcionarne vo e ostaju osamljeni. Njihova ogor ena nastojanja za povratak na staro propala su. Jedinstvo naroda, izraženo u jedinstvenoj narno-oslobodila koj fronti ne e više nitko srušiti. Pa ma šta u inili pokvareni i izdajni ki mra njaci na elu sa Ma ekom i Dražom uz potporu svih zakletih neprijatelja našeg naroda, slobodna federalna Hrvatska u Federativnoj Jugoslaviji osvaja sve nova i nova zdrava narodna srca, širi se poput lavine do najzaba enijeg seoca domovine da pomete i zbríše s lica zemlje sve njih i njihove gospodare i u najodlu nijem asu svjetske historije iza e kao ponosna tvr ava, koja e prkositi svim olujama budu nosti.

RASPLINJUJU SE SNOVI ETNI KIH GLAVEŠINA

Naše proslavljene dalmatinske divizije uspješno razvijaju operacije iš njena Kninske krajine od etni kih gamadi. Prvi krupni uspjeh ve je postignut, oslobo ena je Vrlika. U redovima etnika nastaje rasulo, etni ki »vojvode« Mane Rokvi¹ i pop Mom ilo Duji zametnuli su me usolbnu smrtnu kavgu. Oni koji su uvidjeli kamo vodi etni ka rabota, koji su uvidjeli da pokoravati se Draži zna i služiti neprijatelju protiv vlastitog naroda, pridružili su se i pridružuju se narodno-oslobodila koj vojsci.

Ali okorjeli etni ki glavešine na elu razbojni kih bandi, ija se grozna zlodjela ne dadu opisati, danas su se tako vrsto povezali sa njema kim okupatorima, da su postali njegov najja i oslonac u sprovo enju njegove porobljiva ke politike. Neki dan su prošli kroz Split i slobodno se šetkaju po svim njema kim garnizonima.

Ali etnici nisu jedini, koji žderu švapski hljeb i zaklinju se na vjernost Hitleru. Oni danas jedu iz istog kazana sa domobranima i ustašama. Bili su oni i dosada dobri prijatelji. Ali danas se njihov savez još više u vrstio jer osjeaju zajedni ku opasnost od slobodnog naroda, jer osjeaju zajedni ku težnju da se održe na životu, da se domognu vlasti nad narodom, koji ih mrzi, da dobiju iz ruku tu inskog gospodara nagradu za 3 godine vjerne službe.

Domobranska vojska, u koju izdajica Ma ek polaže sve nade da e mu ona omogu iti dolazak na vlast, ima u etnicima svoga saveznika, jer i etni ki poglavica krvnik Draža Mihailovi ve davno se sa Ma ekom sporazumio o zajedni koj akciji za uspostavu stare mrske protunarodne vlasti u našoj zemlji. A za ustaše je lako. Vjerni sluge Hitlera i zakleti neprijatelji naroda bi e sutra i dobar oslonac etni ko-ma ekovske tiranije, nakon što poskidaju sa kapa slovo »U« i preobuku se u ruho koje bude »u modi«.

A Švabo sa zadovoljstvom gleda svoje »momke« — svoje etnike i domobrane, tetoši ih i mazi, jer su oni pozvani da mu omogu e »sretan put« iz naše zemlje da ga dostojno otprate kao prave sluge, a onda — kako im bude!

I bogme im ne e dobro biti. Jao si ga svakome, koga propast nacista za tekle u izdajni koj etni koj, domobranskoj ili ustaškoj odori. Ma ek—Dražine puste sanje o povratku na ona »lijepa stara vremena«, zajedno sa švabinim snovima o »sretnom putu« u Berlin, razbijaju se svaki dan j'a e o snažne redove naše Narodno-oslobodila ke vojske, koja za sobom ima ono što su svi oni davno ve izgubili: narod i mo nu anglo-sovjetsku-ameri ku koaliciju.

VIJESTI IZ GRADA

NE DAJMO DA NAS OKUPATOR UHVATI I ODVEDE SOBOM!

Razbjesnili se opet Švabe i ustaše na ulicama našeg grada. Udarila im u njihove cementirane mozgove »totalna mobilizacija«, pa je punom parom

STUPAJMO SVI U REDOVE JEDINSTVENE NARODNO-OSLOBODILA KE FRONTE HRVATSKE!

*

sprovede u Splitu kroz racije i blokade, koje se svakodnevno opetuju. Vide oni dobro što e im se desiti. Takva jedna užasna katastrofa, kakvu istorija ne pamti. A ovdje im je naro ito vru e pod petama. Daleko od svog »Vaterlanda«, od svog brloga, od Njema ke, opkoljeni sa svih strana od naših boraca, od Narodno-oslobodila ke vojske, usred naroda koji ih beskrajno mrzi i spreman je da ih ubije na svakom koraku, to pasje sjeme životinja u ljudskom obliku, — oni su izbezumljeni i puni straha i neizvjesnosti.

Zato su uprili ili tako bjesomu nu hajku na ljude. Po nekoliko puta dnevno blokiraju razne kvartove grada i svaki put strpaju u kamione na desetke naših gra ana, samo da bi se osje ali što sigurniji, samo da bi im pred o ima bilo što manje onih, koji e im sutra krvavo suditi za sve patnje i suze grada. Po njihovom ve tisu e puta isprobanom receptu, oni ho e da ovi naši gra ani sutra svojim tjelesima štite njihove pogane glave od osvetni kih pušaka naših boraca.

Ovog puta su im i domobranci poslužili kao poja anje. To nam je potpuno jasno. Zelje pokvarenih domobranskih oficira poklapaju se sa željama ma ekovskih huška a, koji pod parolom »Dolje bratoubila ki rat«, s kojom se svuda razbacuju, zapravo iz petnih žila nastoje da razbiju jedinstvo naroda. A etnici, budu i da reda radi ne mogu da javno u estvuju u itavoj ovoj hajki na gra ane, pružaju Švabama svaku pomo , jer i oni zajedno sa okupatorima, ustašama i domobranima, misle da e na ovaj na in jeftino uništiti narodno-oslobodila ki pokret!

Ali dirnuli su prstom u osinjak. Ne samo što su navukli na se novi val narodnog gnjeva i ogor enja za ovo najnovije zlodjelo, nego su svi skupa još i više pospješili sazrijevanje svijesti kod onih koji su oklijevali da na u jedini stvaran izlaz iz ove situacije. Stvorili su takvu nesigurnost i takvo nepodnošljivo stanje u gradu, da nitko pametan ne e da ostane dijeliti s njima njihovu jadnu sudbinu.

Izlaz je stvorila naša nepokolebljiva borba i on je danas omogu en svakome. U narodno-oslobodila koj vojsci, na oslobo enoj teritoriji — tu se jedino svaki rodoljub može osje ati siguran, ne samo siguran da ne e poslužiti neprijatelju kao sredstvo za njegov zlo ina ki rad, nego i siguran da je zauzeo asno mjesto u današnjoj oslobodila koj borbi.

•

ŽENE SPLITA SE BORE HEROJSKI I POŽRTVOVNO

Masovno u eš e splitskih žena u oslobodila koj borbi spada me u najve e doprinose toj borbi, s kojom se naš div-grad ponosi. Borbena tradicija našeg grada dobila je sa ženama novo obilježje, jer time što su žene-drugarice rame uz rame sa rodoljubima prihvatile, izdržale i privele pobjedonosnom kraju ovu borbu u inile su je zaista borbom cijelog naroda, cijelog našeg grada, borbom u koju su stupile odlu uju e borbene rezerve žena.

POPALJENA SELA, POKLANI I POVJEŠANI LJUDI I ZENE VAPIJU ZA OSVETOM!

Mnogo bi se moglo pisati o borbi žena Splita, ali nikad toliko koliko su one doprinjele u izvo enju svega onoga što za naš narod predstavlja triumf oslobo enja i plod neopisivih napora i žrtava. Splitske su žene mu eni ki umirale pod bi evima fašisti kih dželata. One su dnevno prenašale stotine primjerala naše štampe, brižno je uvaju i od neprijatelja. One su na bojištima Jugoslavije zadivile svijet svojom hrabroš u i heroizmom. One su kao bolni arke posramile i samu Kosovku-djevojku, koju je naš narod postavio za ideal junakinje, koja pod kišom metaka spasava ranjene borce. Splitske su žene preni jele na stotine kilograma hrane za našu vojsku, razdijelile na hiljade pomo i obiteljima boraca, podigle moralno na stotine klonulih i ožaloš enih.

Ali splitske se žene nisu zadovoljile samo time. One su se u svojoj organizaciji Antifašisti koj Fronti Žena (AFŽ) razvile i izgradile do tog stepena da su po svojoj sposobnosti dostigle svoje drugove i potpuno ravnopravno u estvuju danas u narodnoj vlasti. Jer narodna vlast je i tekovina njihove borbe borbe žena. Nisu uzalud hrabre žene Splita oslobodile iz zatvora na Gripama 40 svojih drugarica, koje su Njemci uhvatili u Skradinu i doveli ih ovamo, nisu one uzalud pružale zaštitu stotinama progonjenih boraca u gradu, nisu zaludu one demonstrirale pred zatvorima i na pazaru, i nisu zaludu polazile u akciju Osmog Marta — dana žena! Nisu se uzalud one borile s onom istom upornoš u, borbenoš u, samoprijedorom i sviješ u, kao i njihovi drugovi! Plod ove njihove borbe jeste najdemokratskija tekovina oslobodila ke borbe naših naroda: prvi put dobile su priznanje da su ljudska stvorenja, da imaju sva prava ovjeka i punu ravnopravnost sa muškarcima.

Divne su naše žene, naše Spli anke. Njihova se aktivnost, borbenost i odanost narodu osje a na svakom koraku. Njemci blokiraju grad, a one su na straži, budno upozoravaju i naše gra ane da im ne upadnu u stupicu. One rade kao crvi u svim narodnim organizacijama i Narodno-Oslobodila kom Odboru, organu narodne vlasti. One su danas duša pozadine i ogledalo narodnog raspoloženja.

Žene Splita su listom za slobodnu Hrvatsku u demokratskoj federativnoj Jugoslaviji. Jer samo u tome one vide ostvarenje svojih prava, onih prava, koja im je prvi Sabor Hrvatske, na III zasjedanju ZAVNOH-a zajam io i zakonom proglasio.

SPLIT SE PONOSI SVOJOM OMLADINOM

Isto onako kao što se naš narod ponosi sa svojom omladinom, ije žarko rodoljublje i spremnost da svakog asa dade svoje živote za svetu stvar narodnog oslobo enja, ini naš narod neuništivim, — tako isto i naš borbeni Split, ponosi se sa svojom omladinom, jer je ona stotinu puta osvijetlala obraz našeg grada ne samo pred našim narodom, nego i pred svijetom. Divni heroji omladinci Borozan,² Joni,³ Golem/⁴ Ferderber,⁵ Orli,⁶ Klari⁷ i stotine drugih, zapalili su oganj narodnog ustanka, dali su prvi do zadnje kapi svoje mlade, vrele krvi narodne, krvi, koju je upila u se splitska zemlja, koju je ta vru a omladinska krv oplodila i nikao je silan omladinski pokret, koji je u tren oka zahvatio svu omladinu Splita.

Ne postoji zapreka koju omladina Splita ne e prevaliti. Neustrašiva u borbi, ona je neumorna u radu. S istim onim oduševljenjem, s kojim je išla na stratište, s kojim je umirala pod najužasnijim mukama u fašisti kim tamnicama, s kojim je mrila fašisti ke natpise i likvidirala narodne izrode, ona danas daje ogroman doprinos u izgradnji narodne vlasti, u ja anju i obnovi mlade narodne države.

Danas je omladina Splita dostojno zastupljena u Ujedinjenom Savezu Antifašisti ke Omladine Hrvatske (USAOH). Osim ša ice ambicioznih ma ekovskih pokvarenjaka — koji se igraju diobe vlasti i to nazivaju »borbom za narod« nekolicina etni kih »sin i a« i ustaške mladeži, u kojoj uop e nema ni jednog Spli anina, — sva omladina Splita, od onih najmla ih dje aka i djevojica, pa do odraslih mladi a i djevojaka, podupire svim svojim žarom narodno oslobodila ki pokret, aktivizira se u svoju organizaciju i udarni ki sprovođi u život odluke II. Omladinskog Kongresa.

Splitska omladina je pobjednik takmi enja me u omladinskim organizacijama splitskog okruga. Ona je u tom takmi enju, koje je trajalo 2 mjeseca ne samo ispunila svoje obaveze, nego ih je premašila. Rezultati govore: Izradila je 12.000 nadnica, stupilo je u redove NOV 450 omladinaca, poja ala je USAOH za 1.100 omladinaca, ubila je 2 doma a izroda, sakupila 960 kg hrane, 116 kg. papira, 46 pari arapa, 23.000 aspirina, 42 zavoja, 430.000 Kuna, naučila je itati i pisati 14 omladinaca.

Ugledajmo se svi u našu omladinu. Dajmo joj dostojno priznanje za njenu bezgrani nu požrtvovnost i prvenstvene zasluge u ovoj borbi. Pomažimo joj na svakom koraku, dajmo joj postreka i ona e dati još više od sebe, jer zna da ova pravedna narodna borba jedino vodi ostvarenju onih prava, koja su omladini branili svi protunarodni režimi i krvavi fašizam.

NOVI KRVAVI ZLO IN OKUPATORA

Njema ke zvijeri objesile su 2 potpuno nevinna ovjeka na cesti do Novog groblja. Objesili su ih, kao što su objesili na hiljade nevinih ljudi i žena duž svih cesta i puteva po našoj zemlji. Objesili su, jer misle time zastrašiti naš narod, odvratiti ga od borbe i slomiti time nepokolebljivi borbeni duh našeg grada, koji ne e na i mira, dok se tim barbarima ne osveti, krvavo i nemilosrdno ne osveti. Mifcle, glupavi gadovi švapski, da e sa 2 nevinna ovjeka, obješana na stup, staviti ta ku na pravedan otpor našeg naroda. Vješanjem nevinih ljudi — to je kukavi ka rabota pobješnjelih zvijeri prije nego crknu. Obra unat emo mi juna ki s tim kukavicama! Oni misle nas slomiti, ali slomiti emo mi njih, i to tako temeljito slomiti, da im više nikada ne e pasti na pamet da nas pokušaju slomiti. Nacisti ka zvijerstva i zvijerstva njihovih slugu...

¹ MANE ROKVI , etni ki vojvoda, došao je sa svojim Dinarsiko-petrova kim odredom u Knin po etkom rujna 1943. godine zajedno s njema kom 114. lova kom divizijom. Kako u. po etku Nijemci nisu imali povjerenja u vojvodu Mom ila Bujica, komandanta Dinarske etni ke divizije, oni su favorizirali ve isprobanog slugu Rokvi a i pokušavali ga postaviti za komandanta Dinarske etni ke divizije. Zbog borbe oko prevlasti ve u po etku izme u njih je izbila sva a, koja se nastavila do kraja rata.

³ BRACA FEDA I NEBOJŠA BOROZAN bili su istaknuti splitski skojevci i komunisti. Nebogša, borac Prvog splitskog partizanskog odreda strijeljan je 26. kolovoza godine 1941. u Ruduši kod Sinja, a Nebojša 22. svibnja godine 1942. na Šubi-
evcu u Šibeniku sa sekretarom CK KPH Radom Kon arom i još dvadeset etvori-
com istaknutih splitskih komunista i rodoljuba.

³ ANTE JONI , predratni lan Partije i uveni revolucionar, poginuo je kao ko-
mandant Prvog dalmatinskog udarnog bataljona u borbi s talijanskim fašistima 1.
kolovoza godine 1942. na Vagnju blizu Livna. Neposredno nakon pogibije proglašen
je za narodnog heroja i tako prvi od boraca iz Dalmacije dobio to najve e ratno
odlikovanje.

⁴ MATE GOLEM, istaknuti Skojevac i revolucionar kojega su, po presudi Izvan-
rednog suda za Dalmaciju, strijeljali talijanski fašisti u Trogiru 14. listopada godine
1941. Za narodnog heroja proglašen je godine 1953.

⁹ EDVARD FERDERBER poznati splitski skojevac i komunist strijeljan u Tro-
giru od talijanskih fašista 14. listopada godine 1941.

⁶ RANKO ORLI , istaknuti splitski skojevac kojega su strijeljali talijanski fašisti
15. sije nja godine 1942. na splitskom groblju s još dvojicom omladinskih rukovodi-
laca kao odmazdu za ubojstvo »-doma eg« fašista Antonija Hoffmana.

⁷ ERVIN KLARIC, student, bio je istaknuti splitski komunist i skojevski rukovo-
dilac. Kao instruktor PK KPH za Dalmaciju otišao je u prolje e godine 1942. po za-
datku na teren Biokova i Makarske. Po povratku u Split ubili su ga talijanski faši-
sti 19. travnja godine 1942. zajedno isa Slavenom Buri em u blizini današnjeg Mažu-
rani eva šetališta.

GLAS SPLITA

Br. 17 —

GLASILO GRADSKOG
NARODNO-OSLOBODILACKOG ODBORA SPLIT

II-VIII-44.

14. KOLOVOZA

14. o. mj. navršava se tre a godišnjica narodnog ustanka u Dalmaciji. Toga dana, pred tri godine, u blizini sela Košute kod Trilja planula je prva partizanska puška, zametnuo se prvi boj prvih dalmatinskih narodnih boraca protiv porobljiva a naše zemlje i njegovih pomaga a. il-VTII-1941 godine krenula su prva dva partizanska odreda, jedan iz Splita, Solina i Kaštela, pod rukovodstvom druga Mirka Kova evi a, a drugi iz Šibenika i Trogira pod rukovodstvom Pavia Papa (Silje). Ovi juna ki prvoborci, svijesni da kr e put hiljadama novih ustanika, prihvatili su neravnu borbu s ustašama 14. kolovoza, u kojoj je palo nekoliko boraca. Ostali su bili opkoljeni sa svih strana, uhva eni i odvedeni u Sinj, gdje su herojski poginuli na stratištu u Sinjskoj ciglani.

Ovi prvi heroji Dalmacije, koji su redom bili lanovi Komunisti ke Partije i njene omladine, udarili su temelj narodno-oslobodila ke borbe u Dalmaciji, koju više nikakav fašisti ki teror nije mogao zaustaviti. Primjer ovih juna kih boraca, koji ni asa nisu krzmali da dadu svoje mlade živote, puni vjere u pravednost i pobjedu oslobodila ke borbe našeg naroda slijedile su stotine i hiljade najboljih sinova Dalmacije.

Iz krvi ovih slavnih žrtava nikle **su** ete, nikli **su** bataljoni, brigade i divizije narodnih osvetnika. I kao najljepši plod njihove mu eni ke smrti izrastao je ponos Dalmacije i najljepši dar Dalmacije oslobodila koj borbi naroda Jugoslavije — VIII Korpus¹ Narodno-oslobodila ke Vojske.

Ako se jednim pogledom osvrnemo na ove tri godine teške i krvave borbe, koju su naši narodi, izdani i prevareni od svojih reakcionarnih vladaju ih klika, povelili protiv razbojni kih bandi Hitlera, Mussolinija i njihovih odvratnih slugu Paveli evih ustaša i Nedi evih i Mihailovi evih etnika — onda moramo da se svi ponosimo veli inom djela koje je u toj borbi stvoreno. Krvavo brat-

SLAVA PALIM BORCIMA ZA SLOBODU I BOLJU BUDU NOST NAŠEG NARODA

stvo i borbeno jedinstvo svih naroda Jugoslavije i juna ka Narodno-oslobodila ka Vojska, koja je u tri godine potamanila 300.000 okupatorskih vojnika i oficira i vezivanjem na desetke okupatorskih divizija za našu zemlju u inila najve u uslugu, koju je mogla, borbi Saveznika protiv fašizma, — to su bez sumnje najve e tekovine ove borbe. Ali to nije sve. U jeku ove borbe naši su narodi raskrstili sa svim unutarnjim nosiocima tiranije i ropstva, prozreli mranne namjere reakcijé na elu sa Ma ekom i Dražom da se kao grabežljivci bace na plodove narodne borbe i jednom za uvijek se osigurali protiv svake protunarodne vladavine, stvorivši temelje federativne demokratske Jugoslavije.

A hrvatski je narod prvi put u svojoj istoriji stvorio svoju zaista slobodnu i ujedinjenu Državu, federalnu demokratsku Hrvatsku, koja u slozi i ljubavi sa svojim ro enim sestrama, slobodnom Srbijom, Slovenijom, Crnom Gorom i Makedonijom, daje hrvatskom narodu garanciju takve snage i veli ine, kakvu još nikada nije imao. Naši su narodi oživotvorili Atlansku Povelju i prednja e u ostvarivanju onih na ela demokracije i samoodre enja, koja su mo ni Saveznici na elu sa bratskim Sovjetskim Savezom, proglasili na historijskoj Moskovskoj i Teheranskoj Konferenciji.

Dolazi kraj fašisti koj nemani. Tre u godišnjicu po etka narodnog ustanka u Dalmaciji slavimo u jeku katastrofe Hitlerove Njema ke. I najbolje emo je proslaviti okupljanjem itavog naroda u Jedinstvenu narodno oslobodila ku frontu Hrvatske, najbolje emo je proslaviti podizanjem novog ustanka, masovnim stupanjem u redove narodno-oslobodila ke vojske, kako bi što prije dovršili ono djelo, koje su zapo eli naši heroji-prvoborci.

Svršetak rata ve kuca na vratima. Naši ga narodi do ekuju ponosno i vedra ela, do ekuju ga spremni, sa izgra enom narodnom vlaš u, sa vrstom jedinstvenom narodno-oslobodila kom frontom i sa svim veli anstvenim tekovinama trogodišnje slavne borbe, da u bratskoj saradnji sa velikim slobodoljubivim narodima osiguraju i dovrše veliko djelo narodnog oslobo enja.

14. kolovoza je najve i dan u istoriji nepokorene Dalmacije. I mi emo pokazati našim dragim drugovima, koji su prvi pali, da je iz iskre, koju su oni zapalili, buknuo silan plamen i da je put, koji su oni utrlí, danas put itavog naroda.

•

POBJEDA ZA POBJEDOM

Radosnim uzbu enjem i beskrajnim oduševljenjem ispunjena su srca slobodoljubivih ljudi. Kako ne bi bili radosni i kako ne bi bili oduševljeni, kada vide kako goleme snage Crvene Armije marširaju kroz Poljsku prema Njema koj granici, kada vide kako ameri ki tenkovi i engleska motorizacija jure prema Parizu sa zapada i prema sjevernoj Italiji s juga i kada vide kako vojska Junaka, Narodno-oslobodila ka Vojska Jugoslavije, isti gradove i sela naše zemlje od okupatora i njegovih slugu.

GLAS SPLITA

Br. 15. GLASILA GRADSKOG NARODNO OSLOBODILAČKOG ODBORA SPLITI 21-VII-44.

NARODNO SABOR HRVATSKE

Kad je predsjednik Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Maročkog Oslobođenja Hrvatske, Vladimir Nazor, otvarajući povijesno III. zasjedanje ZAVNOH-a u Topuskom, s govorničke tribine objavio, da pravi hrvatski sabor nastaje te noći od 8. na 9. svibnja, zadržala su srca svih prisutnih od radoznog uzbuđenja. Ispunilo se ponosom srce svakog rodoljuba u Hrvatskoj, kad je saznao da je odlukom toga zasjedanja ZAVNOH postao najviši organ vlasti federalne države Hrvatske, njegovo zakonodavno tijelo, njena najviša izvršna vlast - državni sabor Hrvatske u svojoj borbi za nacionalnu slobodu i samostalnost, hrvatski narod o davno je težio da ostvari sebi takvo predstavništvo, koje će biti potpun i pravi izraz njegove volje, zastupnik njegovih životnih interesa, zaštitnik njegovih prava od svakog prezimanja. Stoga je pretvaranje prijašnjeg hrvatskog sabora iz predstavništva velikaškinja i gornjih slojeva u narodni sabor, u sabor izabran slobodnim izborima i demokratskim načinom - bio cilj svih naprednih stranaka i pojedinaca u Hrvatskoj, koji su se borili za dobrobit naroda.

Taj cilj ostao je neostvaren za vrijeme tuđinske vladavine. Jemački i mađjarski ugnjetači našeg naroda, pomagani od domaće nestranečke i od rođjene gospode, protivili su se svakom nastojanju da preko hrvatskog sabora progovori glas naroda. A kad je taj glas od vremena do vremena ipak progovorio, kad su narodni prvaci kao Ante Starčević, Fran Supilo, Stjepan Radić i drugi, kao saborski zastupnici dizali plamene proteste protiv tuđinske tiranije, razvijali program borbe za našu nacionalnu slobodu i državnu samostalnost, vlastodršci su strpjili pred takvim saborskim sjednicama koje su nailazile na dubok odjek i oduševljeno odobravanje u narodnim masama.

Borba za demokratski pravi narodni sabor, koji će suvereno odlučivati o svim pitanjima narodnog života, bi-

la je borba za nacionalnu slobodu i državnu samostalnost. I zahtjev hrvatskog naroda za uspostavu hrvatskog sabora u bivšoj centralističkoj Jugoslaviji, bio je izraz i nastavak te borbe.

Nekadašnji sabori Hrvatske nisu bili nosioci suverenih prava naroda. Hrvatski sabor je bio tek neznatan ostatak državnosti, svedene na utoku autonomiju u stvarima zakonodavstva uprava i sudstva. Najvišu izvršnu vlast u Hrvatskoj sabor nije birao ni nadzirao, tuđa i tuđjinska vlast od lučivala je o sudbini sabora i njegovih odluka.

Kolike li razlike između današnjeg sabora federalne države Hrvatske i hrvatskih sabora iz novijeg razdoblja prošlosti Hrvatske. Današnji sabor nije beskrvna i nemoćna tvorevina, koja kao ostatak prošlosti životari dotle, dok odgovara interesima suprotnim i štetnim po narod.

Naš narod nije igračka u rukama ugnjetačkih i tuđjinskih režima, već pravo narodno predstavništvo, koje svoju snagu i autoritet crpi iz borbenog bratstva i jedinstva, iz snage probudjenog, svijesnog i ujedinjenog hrvatskog i srpskog naroda u Hrvatskoj.

Naš sabor je pravi demokratski i pravi narodni sabor i po načinu na koji su njegovi vijećnici izabrani i po svome sastavu. Njegovi su vijećnici prekaljeni narodni borci, koji su svoju odanost narodu i njegovim interesima opetovano dokazali u danima najtežih iskušenja, u teškoj borbi protiv okupatora kao prvotorcima fronti i u pozadini. Nje ovi su vijećnici predstavnici svih društvenih slojeva, predstavnici Hrvata i Srba. Naš sabor je prvi pravi narodni sabor ujedinjene Hrvatske, koji po zaključku III. zasjedanja ZAVNOH-a postaje saveznom jedinicom demokratske federativne Jugoslavije.

STUPAJMO SVI U JEDINSTVENU NARODNO OSLOBODILAČKU FRONTU HRVATSKE I MOBILIZIRAJMO U REDOVE NARODNE OSLOBODILAČKE VOJSKE SVE SVOJE PROSIBNO DA MOŠI OKUPELI PRUŽIMO NARODNO OSLOBODILAČKU VOJSCI SVU POMOĆ U IZHrani I OF SREŠI!

Varšava je pred padom. Poljski rodoljubi iznutra, a Crvena Armija izvana rješavaju sudbinu Njemačke u glavnom gradu slobodoljubive Poljske. Isto na Pruska je oblak gustog crnog dima. 40 njemačkih divizija očajnički se pridružuju njemačkoj staljingradskoj katastrofi. Na vrhuncima Karpata i na prilazima drevnog Krakova, odjekuje rika crvenoarmejskog oružja i nagovješta slobodu Češke i Slovačke. Francuska proživljava velike dane. Njemački munjeviti rat protiv Francuske 1940. sada se pretvara u munjeviti slom 1944. Bretonsko poluostrvo otkle je u 3 dana! Amerikanci su u 48 sati prevalili 225 kilometara! U Italiji se lomi i mrvi famozna Gotska linija.²

Partizanski rat se poput silnog požara razbuktao širom Evrope. Njemački banditi, ma gdje se nalazili, svuda su na dometu osvetničkih pušaka. A naša im oslobodilačka vojska sprema još jednu staljingradsku tragediju! Nijedna njihova kolona ne može da više prođe. Svi su neprijateljski garnizoni u našoj zemlji opkoljeni. Ne mogu se Švabi provući i odavle!

Sateliti više ne mogu da slušaju Hitlera. Hvata ih smrtna panika kraj ovolikih pobjeda udružene antihitlerovske koalicije, pa hoće da iskoriste sa broda koji tone i da se uhvate za bilo koju slamku na uzburkanom moru katastrofe. Osobito ih je uplašio odlučni korak Turske.

Pobjeda se niže za pobjedom, Teheranska konferencija sada je izvršenje smrtno kazne nad Hitlerom i njegovim pomagačima.

VIJESTI IZ GRADA

NASTAVLJA SE BIJESNA HAJKA NA GRADANIMA SPUTA

Kada je njemački lov na naše građane dosegao vrhunac, onda su se ustaše sjetili da izdadu onaj »umirujuć« plakat koji bez sumnje spada u megalomanijski ironični vicevski ustaški »promisao«. Redaju se jedna za drugom injenice, koje potvrđuju pravilnost tumačenja Gradskog Narodno-Oslobodilačkog odbora, i danas veoma nema u Splitu ovekaj koji je u stanju da misli, a koji ne bi shvatio da sve ovo što se događa u gradu, nije ništa drugo nego Hitlerova »totalna mobilizacija« u svom najdrskijem obliku.

Pa ipak su ustaše htjeli da sa par smiješnih laži demantiraju ono što danas i svaka budala vidi, da bi odmah potom demantirali i same sebe i započeli — sa pozivima za vojsku. Naštampali su nekoliko stotina poziva i uputili se ka »žrtvama«, ali su u tom novom izdanju lova na ljude bili slabe sreće. Osim malog broja izroda, koje su natovarili na kamione, doživjeli su takvu blamažu sa tim pozivima, da im to može doista biti pouka u kolikoj mjeri Split hoće da bude ustaški i »totalno« hitlerovski!

STUPAJMO SVI U REDOVE JEDINSTVENE NARODNO-OSLOBODILAČKE FRONTE HRVATSKE!

I dok njema ki gangsteri bijesno love po ulicama i sa nemo nom srdžbom Konstatiraju da im je lov sve manji, ustaše još ne mogu da se sna u od uda kako velikom broju »žrtava« nisu niti uspjeli uru iti poziv, a kamo li ih obu i u domobrance, dotle narod Splita hrli u redove narodno-oslobodila ke vojske, znaju i da je tamo jedini spas i jedini astan izlaz.

GLADNI NAROD TRAZI RA UN ...

U svoje vrijeme grad Split osvanuo je oblijepljen plakatima sa krasnim sli icama: sir, šunka, maslo, bijeli kruh, itd, itd. Ispod tog papirnatog blago- stanja stajalo je da bi ustaške vlasti sve to dovezle, ali da partizani to ne dadu i da ugrožavaju slavne živote ustaške i domobranske vojske.

Od toga dana nanizali su se mjeseci i mjeseci i »Novo Doba« svaki dan je neumorno uništavao partizane, tako da oni, nakon što su 30—60 itd., svega oko 300 puta bili uništeni, nisu više stvarno mogli biti zapreka za dovažanje hrane. Kona no, partizani su navodno ve uništeni, ali hrana nikako ne dolazi!

Naoko udno, ali posve razumljivo: partizani nisu uop e uništeni, a hrana za privilegovane ustaške želuce ipak dolazi! Tokom prošlih mjeseci stiglo je masti, špeka, suhog svinjskog mesa, ulja, bakalara, krumpira, griza, riže i graha itd. Od svega toga, »hrvatski narod«, za kojeg, se, barem po pisanju ustaške štampe, toliko brinu, nije vidio ni grama.

Ko se time koristio? Bez dvojbe magazinski ustaški štakori, glavari i žu- pani, stožernici, njihovi znanci i prijatelji — jednom rije ju ustaška lopovska banda koja se gostila i dnevno prire uje orgije i provodi dane u najve em nemoralu i izobilju. A narod? Od oktobra 1943. do danas svaki »obi ni smrt- nik« u Splitu dobio je na glavu ravno 59 grama teške hrane dnevno i 4 grama suhих šljiva da mu bude lakša probava!

»Novo Doba« još i danas i dalje uništava partizane, ali je prisiljeno da pri- zna jednu strašnu istinu: da u Splitu umire dnevno 10 ljudi, što se ne da u- porediti niti sa kugom u prošlom stolje u, kada je od nje umiralo 4 ovjeka na dan! Od ega narod umire? Možda od mržnje prema partizanima? Ili od žalosti što Poglavnik proživljava zadnje dane života? Ne, bi e da mu onih 59 grama hrane dnevno previše otežava želudac...?

Približava se ve polovina mjeseca, a niko još nije primio pla u. Naravno, za Njemce je bilo milijardu Kuna iz Narodne Banke, i za ustašku gospodu ih ima uvijek dosta! Ali dosta je i narodu ovakovih poniženja! Dosta je plja - ke, laži i prevara, dosta je mobilizacije i »totalnih« mobilizacija! Narodna mrž- nja prešla je granicu strpljenja! Gladna djeca, gole i bose žene, izmu eni i talna mobilizacija« u svom najdrskijem obliku.

UVAJMO SE TIFUSA I DIZENTERIJE!

Ima ve nekoliko mjeseci da su se tamanjenju našeg naroda od strane okupatora i njegovih slugu, osobito u ispa enom i izgladnjelom Splitu, pridru-

žili tifus i dizenterije, koji uzimaju sve veće razmjere. I ovo nije bez velike i teške odgovornosti ustaške vlasti, koja je pučanstvo Splita prepustila njegovoj sudbini, ostavivši ga najprije sigurnom i teškom umiranju od gladi, a sada ne poduzimaju i nikakve ni preventivne ni ostale liječničke mjere da započete pošasti već u zametku uguši. Dosta je svrnuti okom po Splitu, pa da se odmah uočavaju i uzroci navedenih bolesti: Split bez uredne podržavane kanalizacije, velika oskudica na vodi, grad pun neistih ljudi gladnih, sve skupa vrlo plodno tlo za razne insekte, širitelje zaraza.

Da emo preko našeg lista nekoliko najosnovnijih uputa narodu, kako da se uvažava od zaraza tifusa i dizenterije.

U prvom redu treba znati da su spomenute bolesti, ako uhvate maha, kadre da pokopaju na hiljade ljudskih života, osobito u nehygieničkoj držanoj sredini, kao što je sada grad Split. Radi toga, uvažajte se od zaraze, a to ćete najlakše postići i ovako:

Pazite na čistoću u hrani i vodi — osobito bunara. Ne dozvoljavajte da vam muhe, koje su glavni prenosioci zaraze, dodiruju hranu, vodu, voće i drugo. Držite uredne i iste nužnike i dobro pokrivene crne jame, jer se na ovim muhama najradije zadržavaju. Uvažajte posuće i pribor za jelo od dodira muha. Tamanite muhe i nastojte da ni u kuhinji ni oko kuće ne bude nikakve neistih jer ih ista privlači. Pazite na čistoću u ruku, jer rukama prenašate jelo k ustima, a klice zaraze ulaze u tijelo kroz usta.

Uglavnom: ista hrana, ista i do potrebe prokuhana voda, oprano voće, ista a ruku, kuhinju i kućnog okoliša. Osobito oprez sa crnim jamama, koje treba očistiti i raskuživati sa vapnom.

O navedenom poduzmite i druge!

Uvažajte se od bolesti, jer vas domovina treba!

OVOGODIŠNJA ŽETVA

Ovogodišnja žetva u splitskom polju izvršena je pod rukovodstvom Gospodarskog odjela Gradskog Narodno-Oslobodilačkog Odbora u Splitu. Prigodom ove žetve došla je do izražaja solidarnost celavog naroda prema obiteljima onih rodoljuba, koji ove godine nisu mogli da žanju i vrše svoje žito, jer se nalaze u Narodno-oslobodilačkoj Vojski. Za obitelji ovih boraca radile su 3 vršalice u režiji Gradskog Narodno-Oslobodilačkog Odbora, koje su izbacile ukupno 37.432 kg. žita. Izrađeno je 454 radnih nadnica a u prenašanju žita učestvovalo je 86 konja.

Vrijedno je spomenuti da su u žetvenoj kampanji učestvovali i radnice i omladine i žene, koje su sa velikom voljom i marom pomagale težacima, znajući i da rade za one, koji daju živote za slobodu naroda i uništavaju okupatorske i izdajničke bande. Svakako je od velike važnosti za naš grad činjenica da se i prilikom ovogodišnje žetve Gradski Narodno-Oslobodilački Odbor afirmirao kao pravi organ narodne vlasti, pored svih njemačkih bajoneta i njihovog gnjilog i raspadajućeg državnog aparata.

NE NASJEDAJMO PODVALAMA I PROVOKACIJAMA!

U posljednje vrijeme razni mra ni tipovi, koji su u službi Gestapo-a,³ služe se svakojakim podvalama sa ciljem da razbiju vrste redove Narodno-oslobodila kog Pokreta. Tako su uputili nekoliko prijete ih pisama, zloupotrebivši doduše nespretno, naslov Narodno-Oslobodila kog Odbora. U tim pismima prijete se ni krivim ni dužnim gra anima smrtnom osudom, ne bi li stvorili kod naroda uvjerenje kako NOO sprema da ubija nedužne ljude. Tako er su zapo-
eli sastavljati liste raznih izroda, koje upu uju rodoljubima s time da te ljude treba upozoriti da ih Gestapo traži i da su oni »naši«. Cilj je ove podvale da takvog rodoljuba pošalju k tome »našem« — koji je ustvari denuncijant i provokator.

Upozorava se gra anstvo da ne nasijeda ovakvim podvalama. Sve one, koji se služe ovakvim prljavim sredstvima, treba otkrivati i prijavljivati narodnoj vlasti. Mnogi su od njih ve poznati i na sve njih do i e red. Svi denuncijanti i špijuni, provokatori i gestapovci konfidenti neka strepe pred narodnim sudom, jer njihovoj podloj raboti dolazi brzo zasluženi konac!

RAZNE VIJESTI

Novine »Reynolds New« pišu: »Sirom Evrope ima ljudi kao što su ovi (misli se na Maršala Tita i ostalo vodstvo), koje emo upoznati, kada se bude itala istorija o etverogodišnjem otporu. Oni su vo e sutrašnje Evrope i bilo bi bolje da mi malo više vodimo ra una o tome kako oni gledaju na stvari. **Jer ono** što oni ine, misle i snuju, imat e više uticaja na formiranje nove Evrope, nego sve konferencije za okruglim stolom. Oni oslobaaju Evropu, ali ne zato da bude opet izru ena krivcima, koji su izdali demokraciju«.

H. S. K. »Hajduk«, koji je nedavno obnovljen na slobodnoj teritoriji, odigrao je prošlog mjeseca u Italiji prvu me unarodnu utakmicu sa reprezentacijom engleske VIII Armije. Nakon prekrasne igre pobijedio je »Hajduk« sa 3:2.

Nastavljaju i produbljuvanjem prijateljskih sportskih veza sa saveznicima, H. S. K. »Hajduk« je odigrao dvije me unarodne prijateljske utakmice. Prvog dana »Hajduk« je igrao sa reprezentacijom engleske mornarice i Manfredonije i zasluženno pobijedio sa 7:0. Drugog dana »Hajduk« je pobijedio reprezentaciju engleske vojske u Manfredoniji sa 8:1.

ŽIVIO PRVI NARODNI SABOR SLOBODNE I UJEDINJENE HRVATSKE!

¹ Odlukom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije 7. listopada godine 1943. osnovan je VIII (dalmatinski) korpus NOV Jugoslavije. U njegov sastav ušle su četiri dalmatinske divizije, i to: 9, 19, 20. i 26. U momentu osnivanja korpus je imao 13.049 boraca.

² Gotska linija je naziv za više uzastopnih položaja koje su Nijemci utvrdili u Italiji u rujnu godine 1943. od Riminija do Pise duž Toskanskih Apenina. Ova linija bila je duga 200 km i svi prilazi i pristupi njoj bili su minirani. Gotska linija je probijena u završnim operacijama 19. travnja godine 1945.

³ Gestapo (Geheime Staatspolizei), tajna državna politička policija nacističke Njemačke. Osnovana je po dolasku na vlast Nacionalsocijalističke partije s glavnim zadatkom uništenja protivnika nacionalsocijalizma. Temelje Gestapoa postavio je Göring godine 1933. Gestapo je od samog početka progonio komuniste i sve ostale napredne ljude. Gestapo je zajedno s ostalim nacističkim organizacijama u Njemačkoj ukinut godine 1945, a Meunarodni vojni sud u Nürnbergu 1. listopada godine 1946. osudio je sve članove Gestapoa za prijestupe protiv mira i pravde.

GLAS SPLITA

Br. 18 —

GLASILO GRADSKOG
NARODNO OSLOBODILA KOG ODBORA SPLIT

23-VIII-44.

NOVA VELIKA POBJEDA NARODA JUGOSLAVIJE

Veliko je zanimanje u zemlji i vanjskom svijetu izazvala vijest o sporazumu¹ izme u Nacionalnog Komiteta Oslobo enja Jugoslavije i predsjednika vlade u inozemstvu gospodina Ivana Subaši a.² O tome se sporazumu živo raspravljalo u najširim redovima naroda diljem oslobo enog i porobljenog dijela naše domovine. U inozemstvu se tako er velika pažnja posve uje tom doga aju, i to ne samo u zemljama naših velikih saveznika i u krugovima svih naših prijatelja, nego i u fašisti kim zemljama i u krugovima svih neprijatelja slobode naših naroda.

Potpuno je opre an smisao i zna aj, što ga sporazumu pridaju prijatelji i neprijatelji našeg oslobodila kog rata. Druk ije ni ne može biti. Naši veliki saveznici i svi slobodoljubivi ljudi svijeta pozdravljaju taj sporazum kao veliku pobjedu politike jedinstva Narodno-oslobodila ke fronte, kao nov prilog borbi naroda Jugoslavije za nacionalno oslobo enje i demokraciju. Nasuprot tome, svi natražnjaci i neprijatelji slobode naših naroda, kitili se oni ma kakvim perjem, bili oni u zemlji ili izvan nje, digoše veliku prašinu i jednoglasno zagalamiše protiv sporazuma.

Sporazum je izazvao veliko uzbu enje i strah u redovima svih švapskih pla enika i pomaga a. Po nalogu svoga gospodara Göbbelsa udariše ustaše, nedi evci, etnici Draže Mihailovi a i svi reakcioneri u velike talambase. Ustaška propaganda trubi u sav glas, da je Hrvatska i hrvatstvo u opasnosti! Nedi evci, etnici i njihove perjanice Foti,³ gazda Živko Topaloti⁴ i drugi nadaše dreku, da je u opasnosti Srbija i srpstvo! Jasno je da nije u pitanju ni Srbija ni srpstvo, ni Hrvatska ni hrvatstvo, nego njihova koža. Ustaše po svom starom otrcanom receptu pripisuju tom sporazumu veloksrpsko, etni - ko i protuhrvatsko obilježje. Komunisti su — kako to ustaška propaganda naziva oslobodila ki pokret — kapitulirali pred velikosrpskom klikom i dvorom i stavili se u njihovu službu. Nedi evci, Dražini etnici i ostali velikosrp-

ŽIVIO NACIONALNI KOMITET!

ski reakcionari pripisuju sporazumu komunisti ki, hrvatski i protusrpski zna-aj i tvrde, da su kralj Petar i oni što se sada kupe oko njega, kapitulirali pred komunistima. Ve same te injenice pokazuju, da im je sporazum svi- ma zajedno zadao teške udarce i izazvao strah i zbrku u njihovim redovima.

Tome se ne treba udit. Svi su oni s rastjerivanjem izdajni ke Puri eve vlade izgubili svog vjernog saveznika. Fašisti ki okupatori, ustaše, nedi evci, izbjegli ke »vlade«, etnici i njihovi raznovrsni prijatelji pomagali su se i dopunjavali me usobno u borbi protiv oslobodila kog pokreta. Oni su pravilno ocijenili sporazum kao poraz svog saveznika, izdajni ke izbjegli ke »vlade«, i kao svoj vlastiti poraz. Zato su i digli veliku prašinu protiv sporazuma.

Sporazum je pobrkao ra une onoj natražnja koj gospodi u Zagrebu, koja trabunjaju i špekuliraju s nekim posebnim ruskim, engleskim i ameri kim planovima o Jugoslaviji.

Do sporazuma nije došlo, kao što neki pogrešno tvrde i misle, pod cijenu odricanja od nekih izvojevanih tekovina i na ela i ciljeva Narodno-oslobodila ke fronte. Naprotiv, sporazum priznaje i zajam uje sve te tekovine. G. Subaši se obavezao sporazumom, da e njegova vlada priznati sve tekovine oslobodila ke borbe naroda Jugoslavije, uklju ivši AVNOJ, Nacionalni Komitet Oslobo enja Jugoslavije kao privremenu vladu u zemlji, i Narodno-Oslobodila ku Vojsku Jugoslavije pod zapovjedništvom Maršala Tita. Vlada g. Subaši a priznat e demokratsko federativno ure enje Jugoslavije iji su temelji postavljeni odlukama Drugog zasjedanja AVNOJ-a. A to zna i, da je svim narodima Jugoslavije, ne samo Hrvatima, Srbima i Slovencima, nego i Makedoncima i Crnogorcima, (koje mnogi prešu uju kad je rije o sporazumu) zajameno i pravo samoodre enja i nacionalna sloboda i ravnopravnost u novoj Jugoslaviji. Sporazum nije riješio pitanje monarhije i kralja. On isti e, da e se to pitanje riješiti poslije rata. A to zna i, da e pitanje kralja i monarhije, prema odlukama AVNOJ-a, riješiti sam narod svojom vlastitom voljom poslije oslobo enja cijele zemlje.

Predsjednik vlade Subaši prvi je predsjednik u inozemstvu koji je odao priznanje oslobodila kom pokretu i zauzeo prijateljsko stanovište prema oslobodila koj borbi Jugoslavije. Njegova je vlada stvorena tek poslije pregovora i sporazuma s mjerodavnim predstavnicima oslobodila kog pokreta. Zato su ciljevi, funkcije i li ni sastav te vlade druga iji od svih prijašnjih »vlada«. G. Subaši se obavezao, da e njegova vlada politi ki i materijalno, u inozemstvu i u zemlji, pomagati oslobodila ki rat. Ona e se u inozemstvu zalagati za sva prava i zahtjeve naroda Jugoslavije i osuditi sve izdajnike, koji su javno ili tajno sura ivali s fašisti kim okupatorima. Pozvat e sav narod, da se ujedini u Narodno-oslobodila koj Fronti i okupi oko Narodno-oslobodila ke Vojske Jugoslavije i Maršala Tita. G. Subaši se obavezao, da e njegova vlada u inozemstvu organizirati pomo i opskrbu Narodno-oslobodila ke Vojske i civilnog stanovništva.

Po tome se vidi, da sporazum izme u Nacionalnog Komiteta Oslobo enja Jugoslavije i predsjednika vlade g. Subaši a po iva na priznanju i u vrš enju izvojevanih tekovina, a ne na njihovom ugrožavanju ili poricanju.

Po ovome zaklju ujem, da e sporazum izme u Nacionalnog Komiteta Oslobo enja Jugoslavije i predsjednika vlade g. Šubaši a, ako se dosljedno i odlu no sprovede u život, biti od velike politi ke i materijalne koristi za oslobodila ki pokret i sve naše narode. Zato taj sporazum pozdravljaju svi borci širom Jugoslavije i svi prijatelji slobode naših naroda.

(Iz NAPRIJED br. 61⁵)

Andrija Hebrang

VELIKI USPJESI NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE

Diljem itave Jugoslavije razvijaju se pobjedonosne operacije naše Narodno-oslobodila ke Vojske. U Srbiji se širi i ja a narodni ustanak. Mase novih boraca naoružavaju se dnevno i stvaraju se sve nove jedinice dobro naoružane i opremljene. XXIII srpska divizija oslobodila je veliki teritorij u dolini Morave, me u ostalim mjestima važno neprijateljsko uporište grad Boljevac. Naša vojska je u ofenzivi. Razbijen je XXII bugarski puk te je ubijeno 180, a zarobljeno 135 neprijateljskih vojnika i oficira. Na pruži Niš — Skoplje, zauzeto je šest željezni kih stanica, porušeno 10 mostova, 8 lokomotiva i 100 vagona.

U Makedoniji se vode uspješni bojevi kod Kruševa. O iš en je bugarski garnizon u ja ini od jednog bataljona. Palo je 140 vojnika i oficira me u kojima i sam komandant bataljona, a ima 186 zarobljenika. Zaplijenjeno je 5 teških baca a i mnogo drugog ratnog materijala. Izvršen je napad sjeverno od ev elije. Zauzet je Debar, kojom prilikom je neprijatelj imao gubitaka od 200 mrtvih vojnika i oficira.

U Crnoj Gori i Sandžaku Njemci ponovo vrše ofenzivu bez ikakvih uspjeha. Protiv našeg II Korpusa nastupa 6 njema kih divizija i etnici Draže Mihailovi a. U bojevima su do sada neprijatelju naneseni krvavi gubitci od 500 mrtvih i ranjenih vojnika i oficira.

U Štajerskoj je neprijatelj izba en iz uporišta Kalnik i drugih okupatorskih garnizona, te je oslobo en veliki teritorij. VI i XI slovena ka brigada za junaštvo u bojevima dobile su pohvalu od Maršala Tita.

U ostalim krajevima zemlje vode se borbe za o uvanje narodne žetve.

Od po etka Narodno-oslobodila ke borbe u Hrvatskoj, Narodno-oslobodila ka Vojska Hrvatske zadala je neprijatelju slijede e gubitke: 65.000 mrtvih vojnika i oficira, 70.000 ranjenih i 6.000 zarobljenih. Izme u ostalog ratnog materijala zaplijenjeno je 200 topova, 5.000 mitraljeza, 200 minobaca a, 10.000 pušaka i 40 bornih kola.

UCVRSCUJU SE ODLUKE II ZASJEDANJA AVNOJ-a

Na po etku mjeseca lipnja održano je II Zasjedanje Zemaljskog Antifašisti kog Vije a Narodnog Oslobo enja Bosne i Hercegovine. U mjesecu srpnju održano je III Zasjedanje Zemaljskog Antifašisti kog Vije a Crne Gore i Boke, a po etkom kolovoza I Zasjedanje Narodnog Sobranja Makedonije.

Na ovim zasjedanjima sva su se tri vije a konstituirala u vrhovna zakonodavna i izvršna tijela triju slobodnih federalnih jedinica, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Boke i Makedonije. Ova su vije a u potpunosti prihvatila historijske odluke II zasjedanja AVNOJ-a i donijela odluku da slobodna Bosna i Hercegovina, slobodna Crna Gora i slobodna Makedonija stupe u federativnu Jugoslaviju kao ravnopravne i bratske zemlje, onako kako su to ve u inile slobodna Slovenija i slobodna Hrvatska na III zasjedanju ZAVNOH-a.

Ovo je nov dokaz ogromne važnosti odluke II zasjedanja AVNOJ-a kojima se u punoj mjeri koriste svi naši narodi i sprovode ih u život jedan za drugim i tako polažu temelje svoje nacionalne nezavisnosti, grade i mo nu bratsku zajednicu naroda — slobodnu, demokratsku, federativnu Jugoslaviju.

VIJESTI IZ GRADA

SPLIT JE DOSTOJNO PROSLAVIO TROGODISNJICU USTANKA U DALMACIJI

Tre u godišnjicu Narodno-oslobodila ke borbe u Dalmaciji, proslavio je narod Splita usprkos njema ko-ustaškog terora. 13. kolovoza u rano jutro osvanuo je grad ispisanim velikim parolama u kojima se izražavala, vje na zahvalnost naroda palim herojima i neprocjenjiv zna aj tekovina trogodišnje oslobodila ke borbe. Najhrabriji me u našim rodoljubima ustali su u samo svitanje dana sa kanticama boje i kistom u ruci ne plaše i se Gestapovskih njušaka i ustaških stražara, da posjete narod na veliki dan i da pokažu neprijatelju da mu je uzaludan sav napor da nas uništi. I dok su ovi hrabri ljudi i žene pisali, naše žene su im uvale stražu i nije bilo malo slu ajeva kada su ljudi izlazili iz ku a da im pomognu.

Istoga dana prostrujilo je kroz grad 2.500 letaka koje je izdao Gradski N.O.-O. u kome je naše gra anstvo podsjetilo na svoje prvoborce i na plodove njihovih žrtava. Ovaj letak pro italo je na hiljade ljudi. itave su se grupe sastajale na itanje, što je davalo utisak tihe manifestacije dubokog pošto- vanja prema palim prvoborcima i spremnosti da se za ove svijetle žrtve oduže najve im doprinosom oslobodila koj borbi.

Na ve er su zaplamsale vatre na padinama Marjana. Ove vatre zapaljene unato ustaškoj zabrani kretanja imale su veli anstveni zna aj i ispunile su borbenom radoš u naše Spli ane. Oni su u tim vatrama vidjeli svu ljubav naroda, koji je pošao putovima svojih najboljih junaka.

itav dan je protekao u znaku udarni kog sakupljanja doprinosa za NOV i mobilizaciji novih boraca.

ŽIVILA SLOBODNA, DEMOKRATSKA, FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA

JAGME SE STRVINARI ZA VLAST

Ovih dana sjatile su se u Split sve mogu e razbojni ke bande. Došle su nam ak i crne košulje. One iste crne košulje koje su nas dvije i po godine ognjem i ma em upoznavale sa blagodatima rimske civilizacije. Ustaška se >.promi ba« u svoje vrijeme na sav glas hvalisala kako su oni, ustaše »izjurili iz naše zemlje te crne bandite«, a sada ti isti Mussolinijevi »momci« uživaju najbrižljivije gostoprimstvo ustaša u najboljem hotelu u Splitu. Došli su nam i etnici bradonje u njema kim uniformama, oni isti etnici o kojima sva ustaška štampa ve mjesecima piše kao o saveznicima partizana nebi li ko povjerovao da se ustaše bore protiv njih! Saznajemo ak i to da ih po nalogu svojih gospodara Njemaca ne smiju više nazivati etnicima nego »hrvatskim borbenim skupinama«.

Ove nas stvari ni malo ne ude. Znamo mi dobro da su svi oni, švabe i etnici, i ustaše i crnokošuljaši, najbolji prijatelji, jer ih sve veže smrtni strah od narodne osvete koja dolazi brzim koracima.

Švaba mora da odlazi odavle, ali mu se nikako ne da ostaviti za le ima organizirani borbeni narod koji e ih nemilice goniti. Zato bi on i samom crnom avlu ponudio ovdje vlast, samo da ga od naroda zaštiti. Sve se ove sluganske bande bratime srda nije nego ikada, a to njihovo bratstvo blagoslivlje »stari Ma ek«, iji agenti u Splitu šetkaju i tr karaju od jednih do drugih.

Ali naš ih se narod ne boji, ni njih ni njihovih zlo ina. Odgovor na ovo njihovo sakupljanje je sve to ja e prilaženje naroda u redove narodno oslobodila ke fronte i sve smjelije stupanje rodoljuba u juna ku Narodno oslobodila ku vojsku. Narod zna da je tu spas. da je tu garancija opstanka i da se samo u ovim redovima može sprije iti sve njihove zle namjere.

JAVNE PLJA KE »ORGANA JAVNOG REDA«

Moralna bijeda, od koje smrtno boluje ustaška vlast, zahvatila je u najve o j mjeri stup ustaške vladavine — policiju. Korupcija i plja ka su na dnevnom redu. Nedavna afera sa židovskim imanjkima daje o tome najbolju sliku. Razni viši politiki inovnici izdaju nare enja za konfiskaciju židovskih imanja da bi svu zaplijenjenu robu strpali u svoje stanove i prodavali ih kojekuda. Tu je zlato, štofovi, rublje, hrana itd. Pa kada se afera »otkrila«, onda su ti inovnici reda radi, bili uhapšeni od svojih vlastitih kolega koji su zajedno s njima dijelili plja ku.

STUPAJMO SVI U REDOVE NARODNO-OSLOBODILA KE FRONTE
HRVATSKE!

Prisilili su ga anstvo da im preda bicikle. I koji su bili naivni poslušali su ih. A bicikle su svršile u ruke policijskih plja kaša, koji ih prodaju, biraju i one najljepše, ili stavljaju i ih na raspolaganje njema kim lopovima po miloj volji.

I kao finale itave te komedije pojavljuje se novi šef policije koji, naravno, pušta iz zatvora plja kaše a udara još ja e po napa enom narodu, hapsi i odvodi u konclogore i gradi posebnu eliju za zviijersko mu enje naših rodoljuba.

RAD NAŠEG NARODNO-OSLOBODILACKOG ODBORA

U toku mjeseca srpnja Socijalni odjel NOO podijelio je me u 1.622 obitelji sa 4.587 lanova naših boraca mjese nu pomo u iznosu od 5,629.868.— Kuna. Osim ovoga podijelio je 60 komada odje e i obu e i 548 kg. hrane.

Omladina iz Podstrane poslala je obiteljima naših boraca u Splitu u toku istog mjeseca 144 kg. povr a i 130 kg. vo a.

RAZNE VIJESTI

Ovih dana održana je na slobodnoj teritoriji Crne Gore konferencija predstavnika svih stranaka i grupa koje u estvuju u Narodno-oslobodila koj borbi, te je izabran izvršni odbor Jedinstvene Narodno Oslobodila ke Fronte Crne Gore. Izvršni odbor izdao je proglas narodu, u kojem poziva sve rodoljube da stupe u redove Narodno-oslobodila ke Fronte i da više nema niko prava da stoji po strani.

MOBILIZIRAJMO SVE SNAGE ZA ŠTO SKORIJE OSLOBO ENJE!

¹ Sporazum izme u NKOJ-a i predsjednika kraljevske izbjegli ke vlade u Kairu, poznatiji pod nazivom sporazum Tito — Subaši , postignut je na Visu 16. lipnja godine 1944.

² IVAN ŠUBAŠI , bivši ban Banovine Hrvatske, predsjednik emigrantske vlade Kraljevine Jugoslavije.

³ KONSTANTIN FOTIC, predstavnik Draže Mihailovi a i kraljevski ambasador u Washingtonu, uporno se borio protiv sporazuma Tito — Subaši i uop e suradnje izbjegli ke vlade i NKOJ-a. On je osobno od predsjednika SAD Franklina Boosevelta tražio da se zauzme za pravo srpskog naroda i za etni ki pokret Draže Mihailovi a.

⁴ ZIVKO TOPALOVIC, predsjednik bivše Socijalisti ke stranke, bio je predsjednik etni kog Centralnog komiteta Kraljevine Jugoslavije i svesrdno se zalagao za organizaciju kampanje protiv NOP-a i sporazuma Tito — Subaši . Zbog toga je otišao i u Italiju u kolovozu godine 1944. U Rimu je 18. kolovoza godine 1944. na njegovu inicijativu od emigrantskih reakcionarnih elemenata osnovana Srpska liga, koja je radila u korist Draže Mihailovi a.

⁵ List »Naprijed«, organ CK KP Hrvatske, po eo izlaziti godine 1943.

GLAS SPLITA

BROJ 19

GLASILO GRADSKOG
NARODNO OSLOBODILA KOG ODBORA

15-IX-1944. god.

PRED SLOMOM HITLEROVE NJEMA KE

U kratkom vremenu od posljednjih tri sedmica odigrali su se u svijetu tako veliki događaji, da smo se najednom našli u situaciji kada možemo da kažemo da je nastupio čas za zaista posljednji juriš na Hitlerovu Njemačku, koji treba da urodi slomom fašizma. Nakon što je Crvena Armija u svom munjevitom ljetnom nastupanju dosegla prostor između Baltika kod Mora i sjevernih obronaka Karpat, razbivši pri tom goleme njemačke vojske, ona je udarila na njemačke satelite da ih odvoji od Njemačke, kojoj su tri i po godine vjerno služile. I dovoljan je bio samo udarac, onakav udarac, kakvog zna da dade Crvena Armija, pa da svi ti sateliti kleknu na koljena.

Danas je Finska izgubljena za Hitlera. Njemačke trupe moraju da je napuste, ako ne žele još jedan front. Rumunjska je u ratu sa Njemačkom, a njen omraženi fašistički vlastodržac i jedan od najvećih ratnih zločinaca našeg doba Antonescu¹ sada je u rukama Crvene Armije. Bugarski je narod, nakon dugog krznanja svojih fašističkih vlada, progovorio kroz svoju novu vladu, koja je navijestila rat Njemačkoj i svoju novu politiku postavila na temelje saradnje sa Sovjetskim Savezom, Engleskom i Amerikom i svim onim narodima, koji se bore na strani Saveznika.

Na taj način u tren oka raspao se sav njemački ratni logor na Balkanu. Crvena Armija nalazi se na Dunavu i duž iste neograničene Jugoslavije. U samih petnaest dana Crvena Armija dojurila je k nama sa Seretom, Prutom i Dnjestrom!

U isto vrijeme na zapadnom ratištu desilo se nešto što nikada nije rasulo njemačku armiju. Nakon strpljive i uporne borbe za invaziju mostobran engleske i američke trupe izvršile su takve silne prodore i pokrete, da je kroz same tri sedmice nestalo njemačkih trupa iz Francuske. Osim besmislenog i glupavog njemačkog otpora u pojedinim lukama u Kanalu i jednog malog dijela teritorije, danas je cijela Francuska oslobođena od četverogodišnje okupacije ispu-

21 VILA NASARONA I NEPOBJEDIVA NARODNO OSLOBODILA
KA VOJSKA JUGOSLAVIJE!

«

njene terorom, gla u i najve im narodnim stradanjem. U oslobo enju Francuske uzele su masovnog u eš a rodoljubive snage francuskog naroda koji se digao na ustanak i oslobodio Pariz i mnoge druge velike gradove Francuske, prije nego su tamo stizale savezni ke ete.

Sada su savezni ke trupe ve zakora ile njema ko tlo. One se nalaze pred Sigfridovom linijom.² Pa kada u skorim danima zatutnje sovjetski topovi sa sadašnjih položaja na Istoku, a sovjetski tenkovi i motorizacija krenu na svoj zadnji juriš na Njema ku, onda se u ratnim izvještajima i Saveznika i neprijatelja ne e više spominjati druga mjesta osim onih, koja nose njema ko ime. Obru oko Njema ke steže se, a izvan toga obru a ostaju porobljeni narodi Evrope, koji se svojim vlastitim snagama i uz pomo velikih savezni kih armija oslobaaju, da bi odmah uzeli u eš a u op em pohodu na kulu fašizma — Njema ku.

U ovim radosnim danima, punim oduševljavaju ih vijesti sa svih ratišta protiv fašizma, naša je narodno-oslobodila ka borba stekla tolike nove snage, na vojni kom i politi kom polju, da naši narodi kro e sada sa velikom narodnom armijom, sa vrstom narodnom vlaš u i širokim narodno-oslobodila kim frontom, u kome je organizovana zaista ogromna ve ina naroda, ususret zadnjem obra unu. Bez sumnje je jedan od najve ih doga aja u sadašnjem momentu op i narodni ustanak u Srbiji. Slobodarska Srbija prva je pokazala put juna koj narodno-oslobodila koj borbi. Nakon dugih mjeseci ne uvenog terora i izdajstva, digla se Srbija opet i njena vojska isti danas gradove i sela i žuri da padne u bratski zagrljaj sa dragom Crvenom Armijom. I upravo je XIV srpski Korpus dopala ta sre a da se kod Negotina sastane sa Crvenom Armijom. Teško je opisati sa koliko e radosti naši narodi pozdraviti ovaj susret! Srbija je pokazala svim neprijateljima našeg naroda da ona nikada više ne e biti uporište reakcionera i izdajica, nego slobodna zemlja u federativnoj demokratskoj Jugoslaviji.

Juna ke i smjele akcije naše narodno-oslobodila ke vojske diljem Jugoslavije onemogu ile su svaki izlaz Nijemcima iz naše zemlje. 20 njema kih divizija u Jugoslaviji uzalud traže ceste i pruge, mostove i prelaze jer je sve to naša vojska uništila. I danas više ne treba da se pitamo, kada e zapo eti švapska ofenziva, nego e po eti op i progon i uništenje njema ke vojske u našoj zemlji. To e biti kruna naše juna ke borbe i kona na pobjeda na bojn om polju. Ali zajedno s njome dolazi i naša politi ka pobjeda, ostvarenje svih tekovina ove borbe, koje više ne mogu omesti nikakvi reakcionarni planovi unutrašnjih i vanjskih narodnih neprijatelja. Oslobo enje ve kuca na vratima. Mi se više ne moramo bojati za našu budu nost!

VIJESTI IZ GRADA

USTAŠKI PREDSMRTNI KRIK

Baš u danima kada naš grad ulaže svoje posljednje i zato najve e napore da mu što prije svane onaj dan, za kojim ve tri i po godine žudi — dan oslobo enja, ustaški gadovi odlu ili su da izvrše svoj zadnji pokušaj spasavanja

od brodoloma, koji doživljavaju zajedno sa svojim gospodarima. Oni pozivaju sve muškarce od 17 do 42 godine da stupe u domobransku »vojsku«! Toliko su plakata izdali i tolike pripreme vrše za tu mobilizaciju, i toliko su se ma ekovci i razni reakcioneri dali na posao podupiranja ove mobilizacije, da bi neko mogao pomisliti da će spasiti »domobranstvo« od raspadanja kao za inat Titovoj Posljednjoj Opomeni³ i prije iti masovno odlaženje građana u narodno-oslobodilačku vojsku.

Ali ljudi se grohotom smiju ovoj zaista smiješnoj ustaškoj »mudrosti«. Danas već svatko zna šta ima da radi. Titova Posljednja Opomena domobranima i etnicima dovoljno je jasna pa da svaki pametan uvijek shvati da je dosta već toga domobranstva i etništva i da je danas ne samo odlazak u narodno-oslobodilačku vojsku logičan i istan put, nego da je i posljednji čas da i oni, koji su zalutali u neprijateljske redove, izbjegniju najveću sramotu koja će ih snaći u slučaju oslobođenja.

Ustaška se mobilizacija pretvara u ustašku katastrofu. »Domobranska« vojska nalazi se u potpunom raspadanju, i nikakav mobilizacioni plakat nije više potreban da naše rodoljublje podsjeti da stupe u Narodno-Oslobodilačku Vojsku! Oni to čine i sami, svjesni da u posljednjim danima bitke za oslobođenje mora uzeti u obzir i posljednji sin naše zemlje.

Split će dati dostojan odgovor ustaškoj mobilizaciji: prazni ured za regrutaciju i jednu novu brigadu narodnih boraca . . .

RAZNE VIJESTI

MARŠAL TITO IZVRŠIO SMOTRU I. LOVA KE ESKADRILE N. O. V.

»Slobodna Jugoslavija« javlja da je maršal Tito, obilazeći jedinice NOV izvršio smotru I. Lova ke eskadrile NOV. Ispred poredanih Spitfire-a sa petokrakim zvijezdama maršal Tito rukovao se sa svim avijatorima, pa je zatim održao govor u kome je između ostalog rekao: »Pred vama, piloti i lovci naše NOV stoje veoma važni zadaci. Svojim udarcima po komunikacijama vi sprječavate mrskog okupatora da se nekažnjen provuče iz naše zemlje. Ja zahtjevani od vas istu onu upornost i hrabrost, koju sam tražio od naših prvih partizanskih odreda. Pokažite se dostojnim vaših drugova, koji već tri godine vode herojske borbe za oslobođenje naše zemlje.

»TITO JE JEDNA OD NAJVAŽNIJIH FIGURA OVOG RATA«

Ministar unutrašnjih djela i socijalne politike u vladi Dr. Subašić je posjetio New York gradonačelnika La Guardia i zahvalio mu na iskazima prijateljstva prema našem narodu. Načelnik La Guardia izrazio je svoju radost što je g. Sava Kosanović postao ministar u vladi Dr. Subašića. Uputio je pozdrav

ve i najbolje želje Maršalu Titu »jednoj od najznačajnijih figura cijelog ovog rata. Titova vojska uspjela je da postigne ono što je rijetko koja vojska uspjela da postigne. Titu e biti dana sva pomoć u opremljenosti i ljudstvu koju je toliko zaslužio. Američki narod voli narode Jugoslavije i poznaje njihovu težnju za jedinstvom. Ja pratim vaš rad molitvama, nadama i željama« rekao je na elniku La Guardia i zaključio poklicima Jugoslaviji i Maršalu Titu. (S. J.)

JA ANJE NARODNO-OSLOBODILACKOG POKRETA U ISTRI

U Istri stalno raste NOP. U svim gradovima i selima Istre postoje NOO-i. Istra i Slovensko Primorje dali su preko 10.000 boraca. Jedna brigada nosi poznato ime Vladimira Gortana,⁴ našeg nacionalnog mu enika, koga su strijeljali fašisti. U srpnju mjesecu istarski partizani ubili su 566 Njemaca, 280 ranili i 143 zarobili. (Slobodna Jugoslavija)

STUPAJMO SVI U REDOVE JEDINSTVENE NARODNO OSLOBODILA KE
FRONTE HRVATSKE! NIKO NEMA PRAVA DA STOJI PO STRANI OD
NARODNO-OSLOBODILACKE BORBE!

¹ JON ANTONESCU, uz otvorenu podršku fašisti ke vlade Tre eg Reicha 5. rujna 1940. godine (postavljen na čelo fašisti ke vlade u Rumunjskoj. Ta vlada srušena je 23. kolovoza godine 1944.

² Siegfriedova linija, sistem njemačkih utvrda na Zapadnom frontu u prvom i drugom svjetskom ratu. U drugom svjetskom ratu izgrađena je pred samo izbijanje rata. Pružala se od švicarske granice desnom obalom rijeke Rajne, zatim granicom s Luksemburgom i Belgijom, ponovno dolinom donje Rajne i nastavljala duž granice do Nizozemske. Dužina ove linije iznosila je oko 600 km, a dubina 50—110 km.

³ Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Josip Broz Tito uputio je poziv svim hrvatskim i slovenskim domobranima, etnicima i pripadnicima drugih neprijateljskih oružanih formacija da napuste okupatora i prijeđu na stranu NOV Jugoslavije. U pozivu se izjavljuje da će svi oni koji se poslije 15. rujna 1944. godine zateknu u kvasilniškim vojnim formacijama biti izvedeni pred ratni sud i kao izdajnici naroda kažnjeni najstrožom kaznom. Novom naredbom od 15. rujna Vrhovni komandant je taj rok produžio.

⁴ VLADIMIR GORTAN, istaknuti borac za nacionalna, socijalna i politička prava Hrvata i Slovenaca u Istri, strijeljan je od talijanskih fašista u Puli 17. listopada godine 1929. Godine 1943, 24. rujna, osnovana je I istarska brigada »Vladimir Gortan«.

GLAS SPLITA

BROJ 20

GLASILO GRADSKOG
NARODNO-OSLOBODILA KOG ODBORA SPLIT

22-IX-1944. god.

JEDNA POBJEDA VIŠE

Nedavni sastanak maršala Tita sa predsjednikom Churchillom¹, itavom svijetu jasno pokazuje da su narodi Jugoslavije izvojevali jednu novu veliku pobjedu.

Sastanak g. Churchilla i maršala Tita uslijedio je u doba, kada savezni ke snage poput lavine sa svih strana navaljuju na rasklimanu Hitlerovu tvr avu. Bitka za Francusku stupila je u završnu fazu. Englesko-ameri ke armije neprekidno napreduju u Italiji. Rumunjskom se valja nezadrživa bujica bratske Crvene Armije u pravcu naše domovine. Hitler i njegovi sate-liti nalaze se u bezizlaznom položaju, koji naviješta njihovo skoro uništenje.

Sastanak Churchill — Tito uslijedio je u asu kad Narodno-oslobodila - ka fronta u našoj zemlji postizava uspjehe, kad naša juna ka vojska neodoljivo tu e zajedni kog neprijatelja na svim stranama, kad se naro ito u herojskoj Srbiji ponovno rasplamsao narodni ustanak, kada se sve više u vr-š uje zgrada federativne demokratske Jugoslavije.

G. Churchill je našem velikom Titu rekao: »Žalim što nisu ovdje moji prijatelji, predsjednik Roosevelt i maršal Staljin, jer sam siguran da bi oni blagosloveli ovo naše djelo.« Iz ovih rije i možemo zaklju iti kakav zna aj pridaje razgovoru sa Maršalom Titom sam predsjednik Britanske vlade. i-njenica da je maršal Tito tom prilikom razgovore vodio i sa komandantima savezni kih armija, generalima Wilsonom,² Alexanderom³ i Dónavanom⁴, jasno pokazuje da naši veliki saveznici ra unaju s novom Jugoslavijom i s našom Narodno-oslobodila kom vojskom kao s važnim vojni kim faktorom, koji e u sadašnjem razvoju rata protiv Hitlera i njegovih pomaga a, odigrati još važniju ulogu. Na tom sastanku su raspravljana važna politika i vojni - ka pitanja.

STUPAJMO SVI U REDOVE NARODNO OSLOBODILA KE FRONTE HRVATSKE! NIKO NEMA PRAVA DA STOJI PO STRANI!

Još jednom je o evidno postalo svima, da narodima Jugoslavije ne može nitko krojiti sudbinu mimo ili protiv tekovina izvojevanih u slavnoj trogodišnjoj Narodno-oslobodilačkoj borbi. Znamo da su to pokušali reakcioneri i izdajice svih vrsta, koji su se kupili oko prijašnjih izbjeglih »vlada«, ali su polomili zube na nepokolebljivoj volji i jedinstvu naših naroda. Pokušali su to i razni prikriveni agenti Nijemaca i ustaša u našoj zemlji, koji pod plaštem HSS-a vode podmuklu borbu protiv Narodno-Oslobodilačke Fronte Hrvatske, govore i Hrvatima da naši zapadni Saveznici odobravaju njihov izdajnički rad. Oni nagovaraju Hrvate da idu u domobrane, jer da Saveznici na tu vojsku računaju. Ali i oni su sastankom Churchill — Tito, dobili udarac po glavi a Narodno-oslobodilačkoj fronti Hrvatske priključenje uju se danas mnogi, koji su još nedavno bili pod njihovim kobnim utjecajem. To je jasno baš ovih dana došlo do izražaja u Pokuplju, Moslavini i Slavoniji gdje je itav niz prvaka HSS-a i brojni pristaše HSS-a, s kojima su se natražnja kao gospoda u Zagrebu podlo poigravala, odlučno pristupio Narodno-oslobodilačkoj Fronti i Narodno-oslobodilačkoj vojsci. etnički izrodni širili su tako er laži da su Englezi zakleti neprijatelji Tita i naše borbe i besramno su dalje slavili Dražu Mihailovića a iako je g. Churchill u dva navrata u engleskom parlamentu istupio protiv njega. A evo što je g. Churchill na sastanku sa Titom rekao: »Maršal Tito pokazao se ne samo kao veliki vojskovođa, nego i kao značajan državnik«. Sada su sastankom g. Churchilla sa maršalom Titom do temelja razbijene sve etničke laži i smicalice, a zavedeni Srbi, koje su etničke »vojvode« za neko vrijeme uspjeli obmanuti, prelaze na stranu Narodno-oslobodilačke vojske. To je naročito u Srbiji došlo do izražaja, gdje su se posljednjih dana našim herojskim divizijama predala dva etnička korpusa na čelu sa komandantima.

Posljedica sastanka Churchill — Tito osjetila se u najskorije vrijeme u našoj zemlji još snažnije. Ne samo da etnički on bitno od neposredne koristi za pobjedonosni razvoj ratnih operacija u našoj domovini, nego etnički e on doprinjetički razbuktavanju ustanka u svim zemljama Jugoslavije, pa i u Hrvatskoj.

Mnogi koji su sumnjali u pravilnost linije i politike Narodno-Oslobodilačke Fronte, dobiti etnički ovim sastankom još jedan dokaz više da je samo ta linija pravilna i u interesu slobode i sretne budućnosti naših naroda. Ovaj sastanak ponovno dokazuje da su sve kombinacije izvan Narodno-oslobodilačke Fronte i protiv nje osuđene na propast. Mnogi, koji su sumnjali u tijesnu povezanost naše borbe s borbom velikim saveznicima, sada se mogu uvjeriti da je borba naših naroda za slobodu nerazdvojni i sastavni dio borbe udruženih naroda protiv Hitlera i njegovog ropskog poretka. Neka ovaj sastanak i njegovi rezultati budu novi podstrek za priključenje Narodno-oslobodilačkoj borbi svih onih, koji još kolebaju i neka prelaz zavedenih etnika, domobranaca i milicionera u raznim krajevima naše domovine bude putokaz svima zavedenim Hrvatima, Srbima, muslimanima i drugima, koji se još nalaze u službi neprijatelja.

MASOVNO ISTJERIVANJE OKUPATORA IZ NASE ZEMLJE

Radosne nam vijesti stižu posljednjih dana iz svih krajeva naše zemlje. Naša juna ka Narodno-oslobodila ka vojska zapo ela je takvo nezapam eno iš enje naše zemlje od okupatora i njegovih slugu, da ovi na veliko bježe u velike gradove, ulažu i sve mogu e napore da stvore sebi put za povla enje u Njema ku.

Srbija plamti narodnim ustankom. Srpske divizije u svojoj pobjedonosnoj ofanzivi razbile su velike njema ke snage i osvojile dugi niz gradova, me u kojima ima i ve ih gradova: Leskovac, Aleksandrovac, Svrlijig, Soko Banja, Surdulica, Zaje ar, Piroto, Caribrod, Gu a, Arilje, Knjaževac, Negotin, Majdanpek, Valjevo, Lajkovac itd. — stvorivši na taj na in veliki oslobo eni teritorij i spasivši hiljade Srba od Švapsko-nedi evskog terora.

Ništa manje uspjeha nisu imali ni Makedonski borci. Oni su, nakon oslobo enja Štipa, zauzeli Kratovo i Zletovo i sada vode borbe oko velikih gradova.

U Hrvatskoj su naro ito veliki uspjesi postignuti u Slavoniji, gdje je pored Slavonske Požege oslobo en Pakrac, Lipik, Daruvar, Pleternica i Ivanjska. Tako er je oslobo en grad Cazin. Naše dalmatinske divizije o istile su velike otoke Bra , Hvar, Kor ulu i Mljet i zapo ele oslobo enje Pelješca, te su tu zauzeta mjesta Orebi i Trpanj. Benkovac i Aržano i Studenci sada su u rukama naše vojske.

U Bosni je, nakon oslobo enja Prijedora i Donjeg Vakufa o iš en veliki teritorij, tako da je Banja Luka opkoljena sa svih strana. Kod oslobo enja Dervente neprijatelj je pretrpio nezapam en poraz: 325 mrtvih i 2.100 zarobljenih. Oslobo en je tako er grad Tuzla. U Hercegovini je zauzeto Nevesinje i Konjic, presje ena pruga Mostar — Dubrovnik i sada naše snage opkoljavaju sam Mostar.

Iz Slovenije i Crne Gore stižu tako er izvještaji o velikim operacijama istjerivanje okupatora. Oslobo eno je mnogo mjesta i potu ene su neprijateljske divizije, koje su se do sada nalazile u ofanzivi.

Svuda domobranska vojska i etnici masovno prelaze na stranu Narodno-oslobodila ke vojske u smislu Posljednje Opomene Tita. Do 7 IX predalo se ukupno 23.000 domobrana i etnika.

Ako pregledamo kartu naše zemlje, onda emo vidjeti da osim velikih gradova, kao što su Beograd, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Split, Niš itd. gotovo sva ostala zemlja je slobodna. A ne e pro i dugo pa e i svi ovi gradovi biti opet naši. Naš vojni izaslanik u Londonu general VI. Velebit izjavio je da e kroz 4 a najviše 6 sedmica itava Jugoslavija biti oslobo ena. A to nam garantiraju ovi sjajni uspjesi naše vojske, to nam garantira prisustvo Crvene Armije na našim granicama, to nam garantiraju velike pobjede naših Saveznika na granicama Njema ke i ve — u samoj Njema koj.

SPLIT GLADUJE

U našem gradu vlada dosada nezapam ena nestašica hrane. Zapo elo je takvo gladovanje naroda, koje je teže od onoga, kada je naše gra anstvo osjetilo prve »blagodati« njema ko-ustaške okupacije u jeseni prošle godine. Samo s tom razlikom, što su onda za to gladovanje bili »krivi« partizani, a ovaj put su krive »prometne poteško e« — kako to smiješno pokušava da opravda ustaški listi »Novo Doba«. Dakle, naravno, u nijednom slu aju nisu ustaše krivi za ovu veliku narodnu nevolju.

Mi smo ve više puta u našem listu pisali o zlo ina koj prehrambenoj politici koju sprovode ustaški gadovi u našem gradu otkada su god došli u njemu. I moralo je postati jasno svakom pametnom ovjeku da takva prehrambena politika mora prije ili poslije dovesti do ovako kriti ne situacije u pitanju ishrane. Pitanje ishrane riješavaju u ovoj proklesoj državi samo šverceri i gulikože, a zakonska forma koja zašti uje pravo plja ke i lopovskog podizanja cijena zove se »slobodna prodaja«.

Doista, naši su gra ani kroz itavo ovo vrijeme »mogli« svega da kupe, na tržištu. I ustaše su se svuda hvalisale kako su oni doveli u naš grad blagostanje. Ali oni nikada nisu pitali, ko može da tu robu kupuje? Oni su se godina dana izrugivali sirotinji sa bijednim obrokom brašna, soli i žigica, dok je svo »izobilje«, o kome su oni pri ali, bilo samo sredstvo za boga e nje švercerskih gadova i ratnih zlo inaca, u koje se svi ustaše od reda ubrajaju.

I sada, kada je grad ostao bez hrane, što se uop e nikada ne bi moglo dogoditi jednoj vlasti koja doista vodi brigu o narodu i koja vodi pametnu prehrambenu politiku, sada se oni žale na prometne poteško e! Ali gladni narod ne e nikada shvatiti te njihove poteško e. Naroda se to i ne ti e. Narod zna samo jedno: da su ga ustaše lišili najosnovnijeg ljudskog prava i prepustili ga na milost i nemilost poganim švercerskim paucima da ga oplja kaju do gola.

Danas ustaše stoje prekrštenih ruku gledaju i kako naš izmu eni i izgladnjeli narod prodaje sve što ima da bi litru ulja platio 11.000 Kuna i »umiješaju« se samo onda kada vide da neko nosi malo više hrane da mu je nasred ulice otmu. Ali narod ne e više stati prekrštenih ruku! Sa gladnim narodom ne e se više niko šaliti. Narod ne e imati milosti prema onima koji su ga ovako izmu ili nametnuvši mu najteži teror koji se može zamisliti, teror giada! Najteža osuda neka pogodi ovu lupešku ustaško-švercersku bandu, neka strepe svi ovi ratni zlo inci najtežeg kalibra pred narodnom osvetom i neka znaju ti lupeži tustih vratova i okruglih trbušina da e ih ve sutra suditi gladni narod onako kako je ve znao da sudi svima onima koji su ga ubijali i mu ili.

ŽIVILA SLAVNA NARODNO-OSLOBODILA KA VOJSKA JUGOSLAVIJE!

Pa kada sutra nestane sa lica zemlje tog prokletog sjemena, onda se više ne e doga ati da e narod biti gladan!

ZIVILA NASA RO ENA I NEOBJEDIVA NARODNO-OSLOBODTLACKA VOJSKA JUGOSLAVIJE!

JOS JEDNA POUKA ZA ONE KOJI EKAJU

Split je doista odgovorio kako treba na ustašku mobilizaciju. Onako ta no kako smo u zadnjem broju našeg lista nagovijestili. Ustaška regrutna komisija, koja je trebala da napravi udo od mobilizacije, u stvari je postala udo od komisije, jer se nakon etiri dana zijevanja i užasne dosade u praznom uredu za regrutaciju, povukla tamo odakle je i došla, a nije nijedno slovo unijela u vojne registre!

Ustaše su ve prvi dan nanjušile šta se sprema. Oni su znali da naši rodoljubi znaju gdje se nalazi ured za regrutaciju, ali ne ustaški, nego onaj pri komandi naše Narodno-oslobodila ke vojske, pa su puni bijesa, uprili ili novi lov na ljude ne bi li bar tako upecali kojega domobranca, kad ve druk ije nikako ne ide. I nastala je to jutro divlja hajka. I ta hajka još i danas traje. Koga god uhvate, taj od ovjeka postaje domobranac, a postupak ustaša prema tim nesretnicima ravan je postupku prema životinjama.

Samo se po sebi razumije da su ovi ljudi kojih na sre u nema mnogo, stotinu puta požalili što nisu ve prije našli svoj spas u redovima Narodno-oslobodila ke vojske. Za njih je ve kasno ali nije još kasno za one koji nikako nisu htjeli da shvate da se danas ne može sa uvati glava, ako se stoji po strani skrštenih ruku, nego da se glava danas spašava, a zajedno sa glavom i ast. jedino u borbi na strani naroda, u borbi protiv zadnjih ostataka fašisti ke nekadašnje sile koja baš u svojim zadnjim danima najviše bijesni hvataju i se svega do ega stigne, ne bi li joj to proizvelo još koji dan život.

Upravo ove hajke su nam jasan simptom da nastupa zadnja smrtna kriza okupatora i ustaša u našoj zemlji. I baš kada ova hajka bude na vrhuncu, kada oni budu najviše bijesnili, onda budimo uvjereni da im je došao kraj. Ali treba biti lud i ekati ovdje njihov kraj. Mi ne emo dozvoliti da nijedan naš gra anin bude sredstvo u rukama okupatora i njegova zaštita kod povla enja. Ne smijemo to dozvoliti isto kao što uop e nikada nismo dozvolili da neprijatelj u ini od nas ono što on ho e.

Prema tome i iz ove situacije dade se izvu i nova pouka, jer u protivnom bi e kasno za one, koji to ne u ine.

Sirom naše domovine, na fronti i u pozadini, provodi se takmi enje za pobjedu. Puna je naša zemlja rodoljuba i junaka. S puškom i kod topa, s motikom i kod vršalice, kao kurir i telefonist, kao narodni odbornik — svaki

i svuda treba da još više poja a takmi enje. Neka još više prožme duh pobjedni kog takmi enja svu našu zemlju. Još više povežimo vojsku i narod u rodoljubivom takmi enju. Još ja e zbijmo redove NOF.

•

UDARNI KI SE BORI OMLADINA SPLITA

Sa velikim oduševljenjem prihvatila je omladina Splita vijest da se približava Oblasna konferencija Ujedinjenog Saveza Antifašisti ke Omladine Hrvatske za Dalmaciju. U tu svrhu vrši se me usobno takmi enje svih omladinskih organizacija na podru ju Dalmacije, a omladina Splita odlu ila je da bude prva, da dade najviše od sebe kako bi dobila asni naziv pobjednika ovog plemenitog takmi enja. Divota je pogledati ove naše vrle omladince iz porobljenog ali prkosnog Splita, s kojim se žarom i poletom dadoše na udarni ki rad kako bi svladali ak i ono što izgleda nemogu e. U samih 15 dana, od 1 do 15-IX o-g. rezultati su ve toliki da oni premašuju granicu o ekivanja.

U tom periodu naši su mladi aktivisti USAOH-a obuhvatili 720 svojih drugova, koji su dosada još stajali po strani u USAOH. Oni su sakupili 77.800 Kuna za obitelji naših boraca iako znamo da je omladina vrlo siromašna. Sakupili su 225 kg. hrane, 40 komada razne odje e, 791 komad raznog sanitetskog materijala, koji je potreban za našu narodnu vojsku. Oni su napisali 141 dopis iz svog života i borbe.

U NOVOM UDARNI KOM TAKMI ENJU SA SLAVONIJOM PRIPREMAJ SE OMLADINO ZA DRUGU OBLASNU KONFERENCIJU USAOH-a — ZA DALMACIJU!

Kroz isto to vrijeme naši su omladinci i omladinke neumorno vršili raznovrsne akcije u gradu. Oni su 23 VIII likvidirali zloglasnog policijskog batlnaša Gusi a⁵, a od 1. do 15 IX, ispisali su po zidovima u gradu 660 raznovrsnih parola i bacili po ulicama i ku ama 18.429 raznih letaka. Mobilizirali su 25 rodoljuba u Narodno-oslobodila ku vojsku.

Ovo su sjajni rezultati. Oni ne govore samo o onome što je postignuto požrtvovnim i neumornim pregaranjem omladine Splita za što skorije oslobo enje i o ljubavi omladine prema svom narodu, oni govore o vrstom jedinstvu i mo noj organizaciji splitske omladine, o njenoj nepokolebljivoj svijesti i razumijevanju politiki h zadataka, koje pred njih postavlja naša nova država koja se ra a. Kada samo mislimo na to kako hiljade splitskih omladinaca i omladinki na frontu i ovdje u pozadini ra de i bore se, onda zaista možemo biti spokojni za našu sutrašnjicu i sigurni da nam ne e narodni neprijatelji ugrabiti mukom ste ene plodove narodne borbe.

ZIVILO BORBENO JEDINSTVO OMLADINE NARODA JUGOSLAVIJE!

Rade i ovako udarni ki i puni volje da budu prvi, naša se omladina Splita sprema za Oblasno savjetovanje USAOH-a, kao i za I. Kongres Antifašisti ke Omladine Hrvatske, koji predstoji.

NAROD SPLITA ZA OBITELJI SVOJIH BORACA

Socijalni odjel Gradskog N. O. O. Split izdao je u mjesecu kolovozu iznos od 5.357.365 Kuna obiteljima boraca Narodno-oslobodila ke vojske. Ovaj iznos podijeljen je me u 1.671 obitelj sa ukupno 4.698 lanova. Naoko, ova je pomo malena, ali kada se uzme u obzir da se ona temelji isklju ivo na doprinosima naših gra ana, koji su i onako ve iscrpljeni i izgladnjeli, onda je to jedna velika pomo . Tako er je u istom mjesecu podijeljeno najbijeđnijim me u ovim obiteljima boraca 718 kg. hrane, 120 kg. vo a i 40 kg. povr a.

Ovaj odjel istodobno rukovodi razdiobom pisama naših boraca svojim obiteljima. Tako je u kolovozu podijeljeno 2.292 pisma, a poslato je iz Splita na položaje borcima 2.254 pisma.

NEBROJENI DOPRINOSI NARODA VOJSCI

Naš se grad nije još nikada oglušio ni o jedan zahtjev, koji je predanaj postavila Narodno-oslobodila ka vojska i njene potrebe. Nemogu e je uop e nabrojiti ili procijeniti onaj ogroman materijal, koji su iz samog grada izvukle rodoljubive narodne ruke da ga pošalju našoj vojsci, koja ga je trebala. Po amši od pisa eg pribora i mehani kog alata, pa sve do mašina i sanitetskog materijala. Papir, ubrusi, karbit, elektri ni materijal, pisa e mašine, muzi ki pribor, boje itd, itd. U samom mjesecu kolovozu Split je svojoj narodnoj vojsci poslao raznog materijala u vrijednosti od 4.521.500 Kuna. Treba napomenuti da bvo nije bio najbolji mjesec u tom pogledu, pa da se tek približno shvati, kolike je milijunske vrijednosti u ovih 36 mjeseci Narodno-oslobodila ke borbe u Dalmaaiji doprinio narod Splita toj borbi!

Ve preko dva mjeseca obnovljeni »Hajduk« NOVJ s uspjehom zastupa naš sport pred Saveznicima. Svojom odli nom igrom stekao je najbolji glas u savezni kim sportskim krugovima Italije. Danas engleski vojni timovi traže nastupe »Hajduka«, a i talijanske mom adi žele s njima igrati.

Kroz ova dva mjeseca »Hajduk« je razvio najživlju sportsku aktivnost. Izme u ostaloga priredio je uspjeti sportski turnir u svome logoru u Gravini, u kojemu je u estvovalo 6 naših mom adi. Prva mom ad »Hajduka« odigrala je od 13. svibnja do kraja srpnja 16 utakmica sa savezni kim timovima.

Pobijedila je u 15 susreta, a jednu utakmicu igrala je neodlu no. »Hajdukov« B-tim odigrao je 9 utakmica, od kojih je u 6 pobijedio, u dvije izgubio, a jednu igrao neodlu no.

ŽIVIO PRVI SLOBODNI NARODNI SABOR FEDERALNE DRŽAVE HRVATSKE

¹ Razgovori izme u vrhovnog komandanta NOV i POJ i predsjednika NKOJ-a Josipa Broza Tita s predsjednikom vlade Velike Britanije Winstonom Churchillom vo eni su u Napulju 12. i 13. kolovoza godine 1944. Churchill je predlagao da se maršal Tito sastane s kraljem Petrom II Kara or evi em, ali je to Tito odlu no odbio. Churchill je priznao pravo Jugoslavije na Istru, ali ne i na Trst, a grad Pulu s aerodromom, tražio je kao bazu za snabdijevanje savezni kih trupa koje su nastupale prema Austriji. Potvr en je sporazum sa savezni kim vojnim komandantima o pomo i NOVJ. Razgovaralo se o poslijeratnom ure enju Evrope i o sporazumu Tito — Subaši .

² Sir HENRY WILSON, komandant Vrhovne komande savezni kih snaga za Bliiski istok.

³ Sir HAROLD ALEXANDER, feldmaršal, komandant savezni kih kopnenih snaga u Italiji.

⁴ WILLIAM JOSEPH DONOVAN, general, šef vojne obavještajne službe SAD.

⁵ Ustaški policijski agent Ivan Gusi ubijen je u tadašnjoj Harambaši evoi ulici. Kao odmazdu za to ubojstvo Nijemci su još isti dan, odnosno no u 23/24. kolovoza, objesili na stupove u Biha koj ulici etvoro aktivista NOP-a, i to: Šonju Bucati, Antu Pupi a, Vladimira Stazi a i Ivana Šaroli a.

GLAS SPLITA

Broj 21

GLASILO GRADSKOG
NARODNO OSLOBODILA KOG ODBORA SPLIT

15-X-1944 g.

DOBRO NAM DOŠLA, DRAGA CRVENA ARMIJA!

Nema našeg ovjeka, nema sina naše zemlje, kome nije srce usplamtjelo od radosti, kada je za uo vijest da je bratska Crvena Armija prešla našu granicu i zapo elu operacije u Jugoslaviji. Ali Crvena Armija stigla je na našu granicu punih 20 dana prije nego ju je prešla. Tih 20 dana bilo je ispunjeno nestrpljivim o ekivanjem. itav naš narod htio je da vidi svoju bra u, da vidi junake sa Dona i Dnjepra, da im vrsto stisne bratsku desnicu i da im kaže ponosno i nasmijano: »Dobro nam došli«!

Tih 20 dana bilo je ispunjeno bu nim i zlobnim glasinama, što su izlazile iz poganih ustiju svih neprijatelja našeg naroda i naše borbe, po amši od švapskih bandita pa sve do onog zadnjeg reakcioner i a, koji sanja o starim lijepim vremenima. Svi su oni u jedan glas govorili kako nas je Sovjetski Savez prevario i ostavio na milost i nemilost — kome? Valjda njima — krvnicima, izrodima i špekulantima?

Oni su sudili Sovjetski Savez po sebi. Pokvareni i ne znaju i što zna i priznavati prava naroda i poštivati obaveze koje proisti u iz samih ciljeva oslobodila kog rata protiv fašizma, doživjeli su grubo razo aranje u svoje mra ne želje, kada su uli da je komanda Crvene Armije na Balkanu zatražila od Nacionalnog Komiteta oslobo enja Jugoslavije dozvolu za prelaz naše granice.

Ne može se zamisliti ve eg priznanja našoj narodnoj vladi, Nacionalnom Komitetu, i ne može se zamisliti ve e pomo i našoj velikoj oslobodila koj borbi! Crvena Armija nalazi se na našem tlu! Došla nam je da nam pruži bratsku ruku pomo i, da nam omogu i što skorije oslobo enje naše zemlje, da nam pomogne što brže istjerati mrskog okupatora i njegove ogavne pomaga e. Došla je da nam se oduži za onu malenu, ali juna ku pomo koju su joj naši narodi dali onda, kad je sovjetski narod bio jedini, koji je iz dubine Hitlerove tamnice imao smjelosti da se digne protiv strašnog dušmanina.

NEKA ZIVI BRATSKA CRVENA ARMIJA, KOJA JE DOŠLA U NAŠU ZEMLJU!

Nisu to zaboravili heroji Moskve i Lenjingrada, Sevastopolja i Staljingrada! Dohrlili su k nama prešavši slavan put od Volge do Dunava i od Kavkaza do Karpata i preko njih. A naš ih je narod do ekao onako kako brat do-ekuje brata nakon dugih i teških godina rastanka kada su se sve mra ne sile svijeta ujedinile u naporima da im onemogu e da se sastanu. Sretne li su o i koje su ih ugledale! Zvone zvona veselo i zvonko svuda gdje oni stignu. Nema žene, koja ne e iz svoje oplja kane ku e ponijeti ono što joj je najmilije da pokloni svome rodnom bratu — dragom crvenoarmejsku. Nema starca koji ne e proplakati od sre e i ushi enja kud pro u oni — voljeni sovjetski borci.

Raduje se naš narod, jer su došli toliko žu eni dani najve e slave. Naši junaci sa Kozare i etvrte ofanzive, naši borci oslobodioci stisnuli su ruku svojoj velikoj sovjetskoj bra i. Jedna nas je majka rodila — velika majka Slavstva, jedna krv te e u našim žilama — slobodoljubiva slavenska krv — jedno oružje bije sada pogane fašiste i njihove izme are — oružje pravde i osvete za zlo ine Hitlerovih barbara.

Vršac, Petrovgrad, Senta, Smederevo, Subotica — to su prve pobjede što su ih zajedni ki izvojevali bra a po krvi i oružju. Pobjedni ki plotuni naših topova slivaju se sa onim sovjetskih topova u jednu gromku i silnu grmljavinu. Od nje se tresu sva zemlja. Od nje pucaju okovi s našeg naroda. Od nje strepe svi krvnici i izdajice našeg naroda. Od nje se razbojni ke Hitlerove horde pretvaraju u gomile kostiju i u duga ke kolone kukavniii zarobljenika. Triumfalni marš narodno-oslobodila ke vojske kroz našu zemlju, marš konanog oslobo enja dobio je silan polet. Pada grad za gradom, kotar za kotarom, oblast za oblaš u.

Mi znamo što to zna i sovjetska ljubav prema nama, bratskim narodima Slavenskog Juga. A oni dragi naši sovjetski sokolovi, znaju što je to naša ljubav prema njima. Ta ljubav iskazuje se prema sovjetskim vojnicima u svakom kutku naše zemlje, kuda oni prolaze i o njoj niko ne može da šuti, pa ak ni naši zajedni ki neprijatelji, za koje je dolazak Crvene Armije u našu zemlju sramni kralj njihovog dugogodišnjeg nastojanja da nas rastave, da nas omrznu.

Istina i pravda je tu, Crvena Armija je na našem teritoriju i naša joj se vojska pridružila i zajedno s njom hrli kroz banatske ravnice i srbijanske vrleti prema unutrašnjosti. Svi emo skoro vidjeti ovu složnu bra u. Dan potpune slobode primi e se, Narodno-oslobodila ka vojska nosi barjak slobode i pravde svih porobljenih naroda naše zemlje. Svojim herojstvom ne zadužujemo samo sebe ve i ostale narode i kao takovim jasno nam je da emo kako re e maršal Tito, imati prava uzeti mjesto zajedno sa našim Saveznicima za stolom, gdje e se rješavati sudbina Evrope, pa i naše zemlje.

Bra a su se bratski zagrlila, narodi Jugoslavije sa narodima velikog Sovjetskog Saveza. Iz tog zagrljaja ne e nas više niko nikada istrgnuti!

DOBILI SMO VELIKI DAR!

Dolasku Crvene Armije u našu zemlju slijedio je veliki poklon Sovjetskog Saveza: 500.000 tona žitarica. Teško je opisati s kojim ogromnim oduševljenjem je naš narod primio ovaj novi znak nesebi ne ljubavi koju gaje naša

sovjetska bra a prema našim narodima. Po itavoj zemlji održavaju se narodni mitinzi, na kojima naš narod izražava najve u zahvalnost velikom Sovjetskom Savezu, koji ne samo da nam omogu ava najbrže osloboenje zemlje, nego našem gladnom i izmrcvarenom narodu pruža prvi bratski obrok kruha, prvu okrijepu nakon dugog gladovanja i stradanja.

Hvala Sovjetskom narodu na svemu što je za nas u inio. Hvala mu na tome što je, snose i tri godine najve i dio rata, slomio ki mu Hitlerovoj ratnoj mašini, hvala mu što je s najve im poštovanjem prema tekovinama naše borbe poslao k nama svoju Crvenu Armiju da nas oduševi za nevi ene oslobodila ke podvige, hvala mu što nam je povrh toga darovao 500 milijuna kilograma žita!

Nikada ne e zaboraviti naš narod ovu veliku ljubav. On e znati da u svakom svom djelu pokaže sovjetskoj bra i, koliko je voli i koliko cijeni njihovu srda nu pažnju.

Crvena Armija je u našoj zemlji! Sovjetsko žito je u našoj zemlji! Raduje se narod jer je sada na našoj ulici praznik!

KONFERENCIJA U MOSKVI

U Moskvi se ovih dana održava konferencija² izme u britanskog premijera G. Churchilla i maršala Staljina, konferenciji prisustvuje tako er britanski ministar vanjskih poslova g. Eden i sovjetski komesar za vanjske poslove Molotov, te veliki broj politiki i vojni ki stru njaka sa obiju strana.

Ova konferencija ima veliki zna aj za posljednju etapu rata protiv Hitlerove Njema ke i za poslijeratno ure enje u Evropi na bazi prijateljskog saveza me u ujedinjenim narodima.

Na konferenciji je donesen prijedlog o poslijeratnoj organizaciji reda i sigurnosti, koji je sastavljen na konferenciji delegata Velike Britanije, SAD i Sovjetskog Saveza u Dumbarton Oaxu. Važno mjesto zauzima na ovoj konferenciji i pitanje Poljske, u svrhu ega prisustvuju konferenciji predsjednik poljske vlade u Londonu Mikolayezik i predstavnici poljskog Nacionalnog Odbora u Lublinu.

Možemo biti uvjereni da e ova konferencija u Moskvi donijeti niz važnih i historijskih odluka po svim bitnim pitanjima rata i mira.

BUGARSKA NAS NOVI PRIJATELJ

Sa veseljem primamo vijest o sporazumu³ nove bugarske demokratske vlade sa našim Nacionalnim Komitetom, prema kome bugarske trupe u našoj zemlji nisu više okupacione trupe, nego savezni ke, koje e se sada rame uz rame sa našom Narodno-oslobodila kom Vojskom i Crvenom Armijom boriti protiv njema ki osvaja a u našoj zemlji. Još više pozdravljamo odluku bugarske vlade, kojom se priznaje pravo makedonskom narodu da sam odlu i o svojim granicama i o svom državnom ure enju.

Ovo su jasni dokazi da se Bugarska prepورا a u prijateljskim odnosima prema Saveznicima, u prvom redu prema Sovjetskom Savezu, i u najboljim odnosima prema narodima Jugoslavije. Crvena Armija omoguila je ovaj prepورا, i u zajedni koj borbi stvaraju se uslovi za proširenje federativne zajednice Južnih Slavena.

VIJESTI IZ GRADA

OSVETICEMO POVJEŠANE

Bjesnilo fašisti ke nemani popelo se na krajnu ta ku. Krvolo na zvijer, koja je iz svoje divlje teutonske prašume dolutala i do naših krajeva nadaju i se dobrom plijenu, dobila je smrtonosni udarac po njušci, i sada teško ranjena i opkoljena, nemaju i više izlaza za povratak u svoj smradni brlog bezobzirno ujeda gdje može. U tom bijesnom hrvanju pomažu joj doma i jataci — ustaške razbojni ke bande, koji znaju da ih eka ista sudbina kao i njihove gospodare. I oni se danas svi natje u u hara enju, vješanju i ubijanju našeg naroda. U okolici Trogira, u Trogiru, Solinu, Mravincima, Ku inama objesili su desetine ljudi i žena. Njihove krvolo ne žvale progutale su mnoge, a da im se ne zna ni traga. Onaj solinski radnik, koji se slu ajno našao na mjestu gdje su vranjiki vagoncini naišli na minu, dopavši u ruke švabske izme nestao je. Ove nje- ma ke i ustaške bande u svom divljanju ne žacaju se da izvrše teške uboji ke zlo ine ni na najnevinijim žrtvama, kao što se nedavno desilo na putu prema sv. Kaji, gdje su o smokvu objesili ženu samo za to, što je njeno dijete, dok su zajedno pasli kravu, igraju i se pra kom slu ajno zgodilo kamen i em Švabu u rame. Pa onda ona etvorica u Biha koj ulici. U bjesnilu izgubili su naj- osnovniju ljudsku prisebnost i u toj napu enoj ulici ostavili su lješeve da se njišu na predjesenjem vjetru kroz itavu no i dan. I umjesto straha, što su ga htjeli polu iti, obuhvatio je itav narod masovni gnjev i pobuna i još ja a volja za osvetom nad ustaškim i švabskim ubojicama. A ovih dana hulje su u inile dva nova zlodjela nad našim narodom. Podivljali ustaški lopovi, pošto su sipali mitraljesku vatru po ulicama Solina, da zastraše pu anstvo, provalili su u ku e gdje su skoro u svakom domu nekog izubijali šakama i kundacima, a zatim im oteli i hranu i rubeninu i sve vrijedno što su našli. Ni jedna ku a nije ostala pošte ena. Kad se ova paš ad zasitila, onda su švapske hijene do- vukle tri žrtve i objesile ih na cesti prema Majdanu. Me u ovom trojicom na- lazi se naša herojka Piplovi,⁴ koja je pošla u smrt kao pravi borac i narodni junak. O eli ena sviješ u o narodnoj borbi za pravdu i slobodu nije popustila švapskim iznu ivanjima, ni trena nije malaksala i juna ki je podnijela smrt, kao pravi predstavnik narodne borbene garde. Njena smrt je još jedan herojski poklik na osvetu i što brže i potpunije uništenje pobješnjelih zvijeri.

**ŽIVJELA JUNACKA NARODNO-OSLOBODILACKA VOJSKA JUGO-
SLAVIJEI**

**OSVETICEMO POVJEŠANE
SLAVA NARODNOM BORCU DRUGARICI PIPLOVLC!**

NAROD SPLITA SVOJIM BORCIMA

Najve i brigu vodi Gradski Narodno-Oslobodila ki Odbor o obiteljima narodnih boraca. U najtežim danima ovoga rata, kada na svakom koraku susrećemo glad, kao strašni rezultat fašisti ke vladavine, obitelji naših boraca dobivaju svoju malenu, ali od srca datu pomo i osje aju da se sav narod brine za njih, osje aju da postoji neko ko nastoji da ta pomo bude ve a i da sav novac koji mase rodoljuba daju mjese no kao svoj doprinos ide za njih. I to pokazuju najbolje brojke koje mi mjese no objavljujemo. Što je ve i doprinos rodoljuba, to je pomo ve a, a velika se pažnja poklanja tome da za obitelji narodnih boraca bude uvijek osigurana pomo da uvijek bude unapred novac na raspolaganju.

U mjesecu rujnu Socijalni Odjel pri Gradskom Narodno-oslobodila kom Odboru isplatio je pomo u visini od 11,074.231 Kima. Ova pomo je razdijeljena me u 1.815 obitelji sa ukupno 5.005 lanova. Treba napomenuti da je u gornjem iznosu ura unata i izvanredna pomo od 5,235.400 Kuna — koja je razdijeljena me u 1.759 obitelji sa 4.828 lanova, a koja je došla kao rezultat izvanrednog pove anja mjese nih doprinosa rodoljuba.

Dok itav grad gladauje radi zlo ina ke ustaške politike, kojoj je glavni princip boga enje ratnih špekulanata na grba i naroda i koja još nije dala niti onoliko hrane narodu, da to bude dosta za sirotinske potrebe, socijalni odjel Gradskog NOO otvorio je svoj magazin nakon što se u njemu sabrala ve a koli ina hrane, koju su opet naši rodoljubi ve inom sebi iz ustiju otkinuli i izvršilo raspodjelu hrane obiteljima boraca. 1.749 obitelji sa 4.819 lanova dobilo je 6.729 kg. brašna. Osim toga redovita pomo data je u obliku 232,50 Kg. hrane, 351 Kg. vo a i 54 Kg. mesa, te razne robe, 227 komada (odje e i obu e).

Socijalni Odjel preko Odbora za Pomo vrši i veliku moralnu misiju me u obiteljima boraca. Ali najve u ulogu igraju u tome pisma boraca obiteljima i obratno. Tako je prošli mjesec stiglo u Split 2.120 komada pisama naših boraca svojim obiteljima, a otposlano je 1.641 komad pisama borcima od njihovih obitelji.

Sve su ovo brojke, koje nam mnogo govore, a ne zaboravimo nikada da sav ovaj rad kr i sebi put kroz švapsko-ustaške bajonete i mu ilišta.

SPLIT JE UPISAO 37,500.000 KUNA ZAJMA

U stanju smo da objavimo našem gra anstvu da je grad (Split upisao do sada 37,500.000 Kuna Zajma Narodnog Oslobo enja. Tridesetsedam i po milijuna Kuna! Ali akcija upisivanja zajma još nije završena, i mi nismo u stanju da predvidimo do koje e kona ne svote dotjerati naš grad u toj akciji. Suvišno je govoriti o tome koliko je velik dosadašnji rezultat. Treba se zamisliti: grad koji je dao preko 10.000 boraca, grad koji održava preko 5.000 lanova tih boraca, grad u kome ogromna ve ina naroda kona no gladauje — i opet grad koji dnevno daje za svoju vojsku i za svoj izmu eni narod, — taj grad nalazi snage da uplati ovako visoku svotu novaca za zajam Narodnog Oslobo enja.

Bez sumnje je u ovoj cifri od tridesetsedam i po milijuna Kuna utjelovljena visoka svijest o ciljevima naše borbe i vrsta veza izme u pozadine i fronta. Narod rado daje, jer zna da daje za sebe, za svoju popaljenu i opljakanu bra u, za svoju dragu Narodno oslobodila ku Vojsku svoje najmilije edo — eto to je tajna ovog velikog uspjeha Zajma Narodnog Oslobo enja. I kada sutra narod bude itao u što je sve upotrebljen novac utjeran putem Zajma kada sutra ZAVNOH bude objavio listu primitaka i izdataka, onda e naši Spli ani mo i da budu ponosni što su u toj plemenitoj narodnoj akciji uzeli vidnog u eš a.

UPISUJTE ZAJAM NARODNOG OSLOBO ENJA!

MILIJUNSKI DOPRINOS NARODA SPLITA

U mjesecu rujnu Gospodarski Odjel Gradskog Narodno-Oslobodila kog Odbora zabilježio je dosada najve i primitak novaca u blagajni Gradskog Narodno-Oslobodila kog Fonda. Taj primitak iznosi 28,964.170 Kuna, od ega otpada na Zajam Narodnog Oslobo enja 17,040.000 Kuna, a ostalo na redovite doprinose naših rodoljuba. Ako uzmemo u obzir da je tokom istog mjeseca otišlo u NOV ili na oslobo eni teritorij 550 ljudi i da najve i dio naroda prima pomo , a kamo li je u stanju da bilo što nov ano doprinese, onda je jasno da ovo veliko pove anje doprinosa, koji iznosi preko 100% poti e otuda što u redove Narodno Oslobodila kog Pokreta pristižu dnevno nove mase rodoljuba, koji su dosada stajali po strani. Ove cifre su najbolje mjerilo ja anja narodnog jedinstva, koji je neiscrpivi izvor snaga Narodno-Oslobodila kog Pokreta i narodno-oslobodila ke borbe.

U istom mjesecu, pored navedenog nov anog doprinosa, naši su rodoljubi doprinijeli u materijalu vrijednost, koja se najskromnije može procijeniti na 4,592.050 Kuna. Pred nama leži lista itavog tog materijala, koji js poslat za potrebe Narodno-Oslobodila ke Vojske i raznih civilnih ustanova na oslobo enoj teritoriji. Mi bismo najradije objavili tu listu da naši gra ani vide što su sve dali, ali onda bi format lista morao biti dvostruk!

ODAZIV NA TITOVU POSLJEDNJU OPOMENU

Na poziv Maršala Tita zavedenim slugama okupatora prijavilo se do 15-IX. 55.000 domobrana, etnika i domobranaca generala Rupnika. O ekuju se podaci od još nekoliko korpusa.

Poziv Maršala Tita nije samo bio itan preko radio stanica, ve je i naša avijacija bacila nekoliko stotina hiljada primjeraka na neprijateljske garnizone. U Zagrebu su ustaše, erkezi i etnici opkolili itav grad i nisu nikoga pustili napolje. U samom gradu strijeljano je ovih dana 500 domobrana, koji su pokušali pre i na našu stranu. Daljih 2.000 domobrana uhapšeno je zbog sumnje da su pokušali bjegstvo.

Svim onim zavedenim slugama okupatora da e se prilika da na bojnomoj polju u borbi protiv Hitlera i njegovih slugu dokažu svoju ljubav prema domovini.

Poznati hrvatski kompozitor Ivo Tijardovi uglazbio je novu mornarsku pjesmu na rije i Vladimira Nazora.

ŽIVILO KRVNO I ORUŽANO BRATSTVO NARODA JUGOSLAVIJE I SOVJETSKOG SAVEZA!

ŽIVILA II. OBLASNA KONFERENCIJA USAOH-a ZA DALMACIJU!

¹ Godine 1944. 6. rujna jedinice 3. ukrajinskog fronta Crvene armije izbile su na jugoslavensko-rumunjsku granicu kod Turn Severina. Pošto su dobile suglasnost VŠ NOV i POJ i NKOJ-a, prešle su 22. rujna Dunav kod Kladova i Brze Palanke i tako prodrle u isto nu Srbiju, te se 24. rujna spojile s dvjema brigadama XXV divizije NOVJ i po ele zajedni ke operacije za oslobo enje zemlje.

² Konferencija je održana u Moskvi od 9 — 18. listopada godine 1944.

³ Carevina Bugarska kapitulirala je 9. rujna godine 1944. Srušena je monarhc-fašisti ka vlada i uspostavljena vlada Ote estvenog fronta. Budu i da su se na teritoriju Jugoslavije, u Makedoniji, još uvijek nalazili dijelovi bugarskih okupacionih jedinica, u Peh evu je 23. rujna godine 1944, u duhu instrukcije VŠ NOV i POJ, održan sastanak izme u delegata VŠ NOV i POJ u Makedoniji Svetozara Vukmanovi a Tempa, komandanta i politi kog komesara GŠ NOV i PO za Makedoniju, i novopostavljenog komandanta bugarske 5. armije generala Keckarova. Tom prilikom potpisan je sporazum da se od VŠ NOV i POJ traži odobrenje za zajedni ke akcije jedinica NOVJ i bugarske vlade i za razmjenu vojnih delegacija, da se od bugarske vlade traži neka definira svoj stav prema odlukama I zasjedanja Antifašisti kog sobranja narodnog oslobo enja Makedonije, da se poduzmu mjere za izvla enje dijelova bugarske 15. pješadijske (okupatorske) divizije iz Makedonije, i da se od Makedonaca s teritorija Jugoslavije, koji se nalaze u Bugarskoj, osnuje NO brigada »Goce Del ev« i uputi u Makedoniju. Osim toga novom bugarskom rukovodstvu omogućeno je da i njihove jedinice jednim dijelom sudjeluju u borbama zajedno s jedinicama NOV Jugoslavije.

⁴ Palmina Piplovi , po zanimanju kroja ka radnica, još od najranije mladosti svim svojim bi em prišla je radni kom pokretu. Od 1941. godine, kada je postala član KP, neumorno je radila u okupiranom Splitu u uvjetima najstrože ilegalnosti. Pri izvršavanju jednog zadatka uhvatili su je njema ki zlikovci i objesili, uo i samog oslobo enja Splita, 9. listopada godine 1944.

⁵ Ivo Tijardovi , kompozitor, bio je predsjednik NOO Splita od lipnja godine 1942. do kapitulacije Italije, potpredsjednik Oblasnog NOO-a Dalmacije, član izvršnog odbora HSS-a i vije nik ZAVNOH-a.

KAZALO OSOBNIH IMENA

- Alexander Harold 145, 152
Alfirevie prof. Silvije 9, 18
Aljinovi Mate 99
Anti Milan 71
Antonescu Jon 141, 144
Anthony Eden Robert 59, 65, 155
Arambašin dr Jozo 9
Archibald Clare Her 59
Arnold 59
- Babi Ivan 77
Bader Paul 54, 56
Badoglio Pietro 9, 15, 28, 71
Barbieri dr Josip 9
Bar i 99
Batina Silvestar 87
Bazina 26
Bažaringo 55
Beavebrook Aitken 65
Belamari 30
Ben i Ljubo 93
Bili dr Zoran 11
Bir anin Ilija 15, 43
Bjelovu i dr Niko 30, 35
Boljat Mate 87
Bonefa i dr Kvirin Klement 9, 15, 29
Bonetti 9
Borozan Feda 92, 94, 125
Borozan Nebojša 123, 125
Božovi 42
Brajevi Ignacio 92, 94
Braši Tonko 99
Broz Josip Tito 11, 18, 30, 34, 37, 45,
54, 60, 61, 63, 69, 83, 86, 94, 108, 109,
115, 117, 133, 136, 137, 140, 143, 144,
145, 146, 147, 152, 158
Bubi Vlado Vovo 28
Bu an Sonja 152
Buli dr 9
Buli Mate 9
Buljan Vice 93
Buri Slaven 125
- Churchill Winston 57, 59, 65, 86, 89, 145,
146, 152, 155
Ciano Galeazzo 15
Cincar-Markovi dr Aleksandar 71
Crisomali dr Urban 9, 15
- Cumings 86
Cvetkovi Dragiša 68, 71, 76, 80
- Cerina Ante 87
Cikota Marko 30
Culin 26
- Del ev Goce 159
Demetar Vardana 34
Dimitrijevi Dragutin Apis 67, 71
Donovan Joseph William 145, 152
Dori 26
Dumani Božidar 95
Dumani Jozo 95
Dumani Paško 92, 95
Durmi 33
Dužali 99
Dvornik Andrija 18
Dvornik Miloš 87
- ikovi Duško 99
ilas Milovan 87
uji Mom ilo 13, 16, 25, 121, 125
- Edmund Horstenau Glaise 54, 56
- Ferderber Edvard 123, 125
Fiorentini 26
Foti Konstantin 135, 140
- Gaži Franjo 99, 102
Gizdi Drago 93
Glavina Vjekoslav 87
Göbbels Paul dr Joseph 90, 94, 97, 135
Göring 134
Goce Del ev 159
Golem Mate 123, 125
Gortan Vladimir 144
Gregori dr Pavle 99
Grgi Edvard 9
Grguri Jakov 99, 102
Grilc 11
Grozdi 99
Grzeli Marko 99
Gusi Ivan 150, 152
- Habdila Sloboda 34
Harriman Averell 59, 65

Hebrang Andrija 99, 102, 137
Hitler Adolf 9, 13, 14, 17, 53, 54, 55, 56,
57, 70, 73, 82, 87, 93, 98, 103, 111, 116,
120, 121, 127, 130, 141, 145, 159
Hoffman Antonio 82, 87, 125
Hrištin Stjepan 99

Ivanišević Radovan Dinarski 42, 43

Jablanović dr Josip Cortellazzo 9, 10,
15, 18, 29

Janjčević Toma 77, 80
Jelaska Milivoj 92, 95
Jevdjević Dobroslav 48, 52
Jones William 26, 28, 50
Joni Ante 123, 125
Jovanović Dušan 42
Jurišić J. 30
Jurjević Ante 93

Kalajdžić Miloš 87
Kaliterna Luka 92
Karaorević Aleksandar 68, 71
Karaorević Pavle 68, 71, 87
Karaorević Petar 19, 67, 68, 69, 71,
74, 77, 110, 136, 152

Karolić Vlado 52
Katanić Vojko 42
Katunarić Živorad 95
Kažimir Dušan 95
Keckarov 159
Kemfelj Duka 12, 16, 77
King E. 59
Kirigin Tito 28
Klarić Ervin 123, 125
Knežević Petar 99
Konar Rade 92, 94, 125
Kosanović Sava 143
Kosti 42

Košta Jerolim 82, 87
Kovačević Mirko Lala 29, 35, 127
Kovačević Ivo 95
Kožar Ivan 11
Krnjević dr Juraj 19, 28, 80
Krstulović Vicko 39, 92, 99
Krstulović Vojko Svora 18, 28, 30, 31,
91, 101, 104, 105, 106
Kuko Ivo 39
Kulovec dr Fran 71
Kunjašić dr 9
Kuzmić Ivan 30, 31, 32, 35, 99
Kuzmić Jozo 95

La Guardia 143, 144
Lemešić Leo 93
Lene 99
Litrić Ante 99
Lončar 92, 95
Luić-Lavčević Ivan 87
Luetić Ante 31, 36

Ljubić dr Niko 9, 15, 18, 29

Maeković dr Vlatko 12, 16, 19, 28, 30, 31,
32, 35, 39, 46, 47, 60, 68, 69, 71, 73,
74, 76, 77, 79, 80, 87, 91, 105, 107, 116,
120, 121, 128, 139

Maglić 34

Magovac Božidar 31, 32, 33, 35

Mandić dr Ante 99

Majstrovic 9

Maretić 26

Margetić Jovo 9

Maslarić Božidar 54, 56

Matavulj 42

Matković Ante 14, 16

Matošić Vjeko 92, 95

Matošić dr Vladimir 9

Mihailović Draža 12, 15, 16, 18, 19, 21,
25, 39, 43, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 60,
61, 62, 68, 74, 76, 77, 86, 105, 116, 120,
121, 128, 135, 137, 140, 146

Mikolajević 155

Milovanović Milan 43

Mimica dr Tomo 9

Minucci 42, 51

Mitrović Golub 13

Mladineo dr Petar 30, 35

Molotov Vjačeslav 57, 59, 65, 155

Morašević Miroslav 24

Musa 77

Mussolini Benito 9, 14, 15, 16, 17, 18,
20, 28, 73, 92, 103, 127

Natlačen dr Marko 15

Nazor Vladimir 99, 113, 159

Nedić Milan 48, 50, 52, 60, 76

Nonković Nikola 9

Obrenović 71

Opačić Stanko Anica 99

Orlić Ranko 87, 123, 125

Pap Pavle Silja 29, 35, 127

Pašić Nikola 19

Pavasović 42

Pavelić Ante 12, 15, 16, 20, 31, 32, 39,
45, 48, 50, 60, 70, 73, 76, 88, 92, 93,
94, 116

Pavlović 25

Penović Stanka 99

Perić August 88

Pernar 77

Perović dr Ivan 71

Pešić Petar 71

Piplović Palmira 156, 159

Plešić 25

Pleština 34

Poduje dr girne 18, 28, 30, 31, 93

Pogorelić Jure 15

Pokaj Erih 24

Polak Bojan 11
 Poli Stjepan 95
 Polji ak Ante 92, 95
 Popovi Ko a 115
 Portle 59
 Pribi evi dr Rade 99
 Puhalovi dr Aleksandar 99
 Puljas Božo 95
 Punda 26
 Pupi Ante 152
 Puri Božidar 19, 28
 Puriši Ivo 28
 Puriši Nikola 92, 95
 Puši Mila 99

Ra i dr Jakša 9, 10, 15, 18, 29
 Radica Ante 92, 95
 Radica Branko 9, 10, 18
 Radi Ante 31, 77, 101
 Radi Stjepan 31, 33, 68, 77, 98, 101,
 113
 Raj i Slavko 87
 Reberski 77
 Ribar dr Ivan 60
 Rigi 34
 Rittig dr Svetozar 99, 102
 Rodin Janko 92
 Rof Toma 99
 Rokvi Mane 121, 125
 Rommel Erwin 54, 56
 Roosevelt Franklin Delano 57, 59, 65,
 145
 Rožman Gregorij 15
 Rukavina J. 34
 Rupnik Leo 74, 80
 Rus Josip 11
 Ruži Jozo 92, 95

Sajc 77
 Sandi 42
 Santini Eduard 28
 Savo Giovanni 82, 87
 Servatzy Vjekoslav 85, 88, 91, 93, 94,
110
 Sikirica Nikola 30, 35
 Silobr i Josip 46, 47
 Siriš evi Jozo 95
 Siriš evi Petar 95
 Siriš evi Vicko 92, 95
 Smoli dr Ivo 30, 35
 Sparenta 11
 Spigo Umberto 9, 10, 14, 18, 26
 Šubota Nikola 87
 Šupilo Fran 113
 Staniši Bajo 48, 52
 Staljin Josif Visarionovi 54, 56, 57, 59,
 62, 119, 145, 155

Stankovi dr Radenko 71
 Star evi dr Ante 113
 Stazi Vladimir 152
 Stojadinovi Milan 71
 Stork 99
 Stüde Marin 42, 43

Šafranko Dušan 42, 51
 Saroli Ivan 152
 Segvi Marin Piko 9, 18, 34
 Subaši dr Ivan 135, 136, 137, 140, 143,
 152

Tijardovi Ivo 159
 Todorovi Vasa 33
 Tolstoj Aleksej 55
 Tomaševi 116
 Topalovi Zivko 135, 140
 Torbar 77
 Treboti Nikola 95
 Tyrš 11

Unger Maks 41, 43
 Urukalo Sergije 9, 15, 18
 Vasiljevska Vanda 55
 Velebit Velimir 86, 88, 147
 Vinter dr Franko 98
 Viski Bogdan 28
 Vittorio Emanuele III 28
 Vlahovi Veljko 15
 Vogelnik 86
 Vorošilov Klement Efremovi 59, 65
 Vrdoljak Ante 95
 Vrhovec Slavko 11
 Vrkljan Ante 99
 Vukmanovi Svetozar Tempo 159
 Vuleta Ante 34
 Vutuc 77
 Vuškovi Karlo 95

Wilson Henry 145, 152
 Wilson Woodrow 94, 95

Zaccaria Leo 91, 94, 101
 Zekan 26
 Zeli Andrija 9
 Zerbino Paolo 18, 28, 87
 Zdenek Nederlich 55
 Zlot dr 99

Zanko dr Miloš 14, 93
 Zegarac Duje 92, 95
 Žitko Nikola 95
 Zujovi Mladen 16, 42, 43, 52

KAZALO NAZIVA GRADOVA, MJESTA I NASELJA

Aleksandrovac 147 Aleški 55 Alexandrija 54 Aljaši 33 Ancona 114 Arilje 147 Arno 114 Aržano 147 Askanija Nova 55 Banja Luka 24, 147 Be 71 Begov Han 24 Benkovac 47, 147 Beograd 16, 18, 24, 71, 147 Berlin 14, 54, 73, 82, 119, 121 Biha 47 Biograd 47 Biokovo 41, 43, 125 Biorine 28 Bisko 27 Biteli 40 Bjaiistok 119 Bjelgar od 9 Bjeljima 22 Bjelovar 49 Bobirujsk 108, 119 Bol 14, 16, 20 Boljevac 137 Bosanska Krajina 16, 53 Bos. Krupa 25 Bios. Novi 25 Bos. Petrovac 50, 53 Bosna (r) 48 Bra 16, 40, 147 Brezovica 49 Brza Palanka 159 Bugojno 22, 40, 48 Buisova a 24 Caen 114 Caribro 147 Carunne 89 Cazin 147 elije 25 Cetin-Grad 40 Cetina 13 Cherbourg 109	Civljane 13, 40 Cres 71 Crikvenica 98 Camiigov 55 isla 32, 43 Daruvar 147 Debar 137 Dinara 13 Dnjapair 55, 153 Dnjeprodžaržinsk 55 Dnjepnqetrovsk 55 Dnjestar 55, 141 Dobrošnica 22 Don 55, 153 Domjii Vakuf 25, 40, 48, 147 Drtoa 24, 30, 37, 38 Drvar 48, 83, 87 Drniš 79 Drvenik 78, 79 Dubrovnik 147 Dugi otok 100 Dugopoije 32 Dumbarton 155 Dunav 48, 53, 55, 141, 154, 159 D-uvno (Tomislavgrad) 48,, 53 Dupe! 40 Dvinsk 119 akovo 49 Firenca 114 Garjak 13, 40 Gata 32, 43 Generalski Stol 25 Geni esk 55 Gevgelija 137 Glamo 48 Glavaš 13 Glina 49 Gnjait 13 Galubovac 34 Gome! 55 Goirjani 49 Gornji Dolac 43 Gornji Huimac 16

Goiroji Vabuf 22, 40, 48
Gospi 25, 29
Gravina 151
Gu a 147

Hrva e 40
Hvar 40, 100, 147

Imotski 43
Istra 45, 68, 71, 144
Ivanjska 147

Jajce 25, 30, 40, 48, 60, 61, 69, 99, 109
Jakovac 36
Janka Pusta 88
Jasenovac 25
Javor planina 18
Ježavice 40
Ježevi 13

Kairo 80, 82, 94, 140
Kalnik 137
Kapela 49
Karlovac 25, 35
Karpati 114, 130, 141, 154
Karisal 55
Kaštel Su urac 87
Kaštela 29, 127
Kijev 55
Kijeva 13
Kiistainje 46
Kladow 159
Klis 91
Klju 22, 48
Knin 14, 16, 19, 25, 43, 125
Kmjaževac 147
Kojani 13, 40
Kamiža 41
Konjic 24, 147
Kopenhagen 49
Koprivnica 25
Kor ula 94, 95, 100, 147
Koimaiti 100
Kosari 13, 40
Košute 29, 35, 127
Kotlenice 32, 43
Kotor Vairoš 40, 48
Kozama 154
Krakov 130
Kratovo 147
Krf 71
Krivodol 80
Krivog Rog 55
Kruševo 137
Ku ine 156
Kupinec 82, 117
Kupras 53
Kvarnerski otoci 45

Lastovo 45, 71, 100
Lašva 24
Lavov 119
Le evica 31
Lenjingrad 9, 154
Lepoglava 25, 34
Leskovac 147
Lipik 147
Livno 53
Lisi i 24
Livorno 114, 119
Loigateg 11
London 16, 28, 45, 50, 51, 57, 62, 64, 71,
80, 86, 94, 147, 155
Lošinj 71
Lublin 155

Ljubljana 11, 33, 39, 49, 53, 68, 147

Maglaj 22
Majdan 156
Maji ampek 147
Makarska 125
Maljkavo 40
Manfredonia 133
Maiovice 13, 14, 40
Mašlavina 24
Melitopol 55
Metkovi 35
Metlika 49
Milano 64
Minslk 119
Mljet 94, 95, 100, 147
Modiravina 24
Mogffiev 55
Morava 137
Moskva 9, 15, 45, 54, 55, 57, 62, 65, 108,
115, 154, 155
Mosoir 43
Motsitar 22, 24, 147
Mravince 157
Mirkonj'i grad 40, 48

Naklice 43
Napulj 152
Nairva 119
Negotin 142, 147
Neomi 40
Neretva 38
Neštin 48
Nevesinje 30, 147
New Yqrk 143
Niš 137, 147
Niševac 49
Novo Mesto 49
Novo Selo (Bra) 6
Nürnberg 134

Oakland 111
Obanica 49

Odlici 24
 Ogulin 25
 Omiš 31, 43
 Orel 9
 Osijek 25
 Ostrovac 22
 Ostrožac 22, 24
 Ostoovioa 32
 Ostrvica 43
 Oto ac 16, 26
 Otok 80
 Orebi 147
 Ozaren 12, 13

Pakrac 147
 Palagruža 71
 Panj 40
 Pariz 119, 128, 142
 Peh evio 159
 Pelješac 147
 Parekop 55
 Penuši 49
 Patrovgrad 154
 Pinot 147
 Pisa 114, 134
 Pittsburgh 111
 Pletemica 49, 147
 Plitvi ka jezera 16, 26
 Podstoana 140
 Pokuplje 146
 Polaoa 14
 Poli 22
 Poljica 43
 Potravlje 40
 Požega 49
 Pra a 24
 Pragi 22
 Praznice 16
 Preko 47
 Prekapa 49
 Prelovac 49
 Prijedor 147
 Prozor 30, 37, 38
 Prnjavor 18, 48
 Prud 49
 Prut 141
 Pskov 114, 119
 Pu iš a 16
 Pula 144

Rab 51
 Radiolbolje 34
 Rajna 143
 Rajlovac 33, 36
 Rapallo 71
 Ribari 40
 Rijeka 41, 42, 51, 71, 88, 94
 Rim 14, 28, 73, 89, 140
 Rimiini 134

Ruda 80
 Ruduša 125

Saint Lo 114
 Sarajevo 22, 24, 33, 36, 70, 147
 Satri 40
 Sava 53
 Savinja 25
 Selca 16
 Senta 154
 Saret 141
 Sevastopdlj 154
 Sicilija 9, 10, 17, 20, 28
 Sinj 14, 29, 35, 84, 125, 127
 Siracusa 71
 Skopje 137
 Skradin 35, 123
 Slavonska Požega 147
 Slavonski Brod 22, 24
 Slunj 40
 Smederevo 154
 Smolensk 55
 Soibo evo 49
 Soko Banja 147
 Solin 29, 34, 85, 87, 127, 156
 Solun 71
 Split 9, 14, 15, 16, 18, 28, 29, 35, 41, 42,
 43, 51, 52, 53, 63, 65, 70, 71, 78, 79,
 80, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 90, 91, 92,
 95, 101, 102, 105, 110, 115, 116, 117,
 118, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 130,
 131, 132, 138, 139, 140, 143, 147, 148,
 149, 150, 151, 157, 158, 159
 Staljingrad 9, 55, 154
 Stamboli 24
 Stobre 78, 79
 Stanica 16
 Studenci 147
 Sutatioa 154
 Sur iulica 147
 Sušak 25, 48, 53
 Svendborg 49
 Svrđljig 147

Šibenik 20, 29, 51, 94, 125, 127
 Šeisianovac 40
 Šolta 70, 71, 78, 79
 Štikovo 13, 40
 Štiip 147

Teheran 57, 58, 59, 60
 Tobli 24
 Tapusko 40, 98, 111, 113
 Travnik 22, 25
 Trst 49, 53
 Turbe 40
 Turnu Severin 159
 Turopolje 24
 Tuzla 53, 147
 Trilj 127

Trogir 125, 127, 156
Trpanj 147

Ugljane 28
Uniàta 16

Valjevo 147
Varaždin 19, 34, 36
Vairšava 119, 130

Velika Kladuša 40

Vilma 119

Vinali 13, 40

Vinkovci 49

Vis 34, 41, 43., 71, 95, 140

Visoko 24, 36

Višegrad 22

Vitebsk 55, 119

Volga 154

Voštane 80

Vranduk 13, 24

Vrbanj 48

Vrlika 13, 14, 16, 20, 40, 121
Vršac 154

Washington 45, 57, 140

Zadar 14, 45, 5?, 71

Zadivairje 40, 41

Zagreb 12, 16, 18, 25, 68, 80, 82, 87, 92,
94, 99, 107, 136, 146, 147, 158

Zaje ar 147

Zaparožje 55

Zasiok 40

Zelengora 37

Zelovo 40

Zemunik 47

Zenica 24

Zidani Most 25, 49

Zletovo 147

Zve anje 32, 43

Zvomnilk 37

Zep e 13, 24

Zužemberk 33, 40

OBJAŠNJENJE SKRA ENICA

AFŽ	Antifašisti ki front žena
AFV NO Slovenije	Antifašisti ko vije e narodnog oslobo enja Slovenije
AVNOJ	Antifašisti ko vije e narodnog oslobo enja Jugoslavije
CK	Centralni komitet
CK KPH	Centralni komitet Komunisti ke partije Hrvatske
CK KPJ	Centralni komitet Komunisti ke partije Jugoslavije
GS	Glavni štab
HSS	Hrvatska selja ka stranka
JNOF	Jedinstvena narodnooslobodila ka fronta
KP	Komunisti ka partija
KPH	Komunisti ka partija Hrvatske
KPJ	Komunisti ka partija Jugoslavije
MK	Mjesni komitet
NDH	Nezavisna Država Hrvatska
NKOJ	Nacionalni komitet oslobo enja Jugoslavije
NOB	Narodnooslobodila ka borba
NOF	Narodnooslobodila ka fronta
NOO	Narodnooslodila ki odbor
NOP	Narodnooslobodila ki pokret
OF Slovenije	Osvobodilna fronta Slovenije
PK	Pokrajinski komitet
USAOJ	Ujedinjeni savez antifašisti ke omladine Jugoslavije
VŠ	Vrhovni štab
ZAVNOH	Zemaljsko antifašisti ko vije e narodnog oslobo enja Hrvatske

S A D R Ź A J

	Strana
Broj 1, 14. VIII 1943.	
Spigava konferencija s »naj, reprezentativnijim« eksponentima Slavena splitske provincije	9
Samo izdajice pomažu Talijane (poruka londonskog radija)	10
Baziv slavenskih So/kola	11
Još nešto o reakcionarnom dijelu vodstva HSS.	12
Zlodjela etnika	12
Posljednje vijesti	13
Broj 2, 20. VIII 1943.	
Narodno-oslobodilačka borba zadala je reakciji nove teške poraze	17
Srbi u etničkim iredorvima	20
Nedjeljni pregled iratinih operacija NOV i PO Jugoslavije.	22
Delegat savezne vojske prisustvuje skupštini ZAVNOH-a	26
Vijesti iz grada	26
Tenkovi i mitraljezi protiv radnika	26
etnici denunciraju građane	27
Posljednje vijesti	27
Grupa udarnih partizanskih bataljona Dalmacije likvidirala ustaško Biskupa	27
Broj 3, 26. VIII 1943.	
Dvogodišnjica herojske borbe Dalmacije za oslobođenje	29
»Mi imamo saimio jedno mjesto: Narodno oslobodilački Front Hrvatske«	30
Radi ev »Dom« na oslobođenom teritoriju	32
Nedjeljni pregled operacija NOV i PO Jugoslavije.	33
Iz ustaškog legla. Ko se posljednji smije	34
Protest žena protiv daljeg interniranja	35
Broj 4, 1. IX 1943.	
Prva dalmatinska brigada skupa sa Štabom Zone vratila se u Dalmaciju	37
Dnevna zapovijed Štaba IV operativne zone NOV i PO Hrvatske za 20. VIII 1943.	37
Neuspjeh Maekovih agenata	39
Nedjeljni pregled operacija NOV i PO.	39
Po oslobođenom teritoriju u Bosni sada putuju partizanski vlakovi	40
Oslobođenje Dalmacije.	40
Teror Okupatora na Visu	41
Vijesti iz grada	41
Iz etničkog legla	41
Koncentracijski logor »Caserma Diaz« na Rijeci	41
Broj 5, 8. IX 1943.	
Izjava o ciljevima i na elima Narodnooslobodilačke borbe.	45
Borbena jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda iz Sjeverne Dalmacije	46
Moskovski radio i štampa žigošu izdaju Draže Mihajlovića	47
Nedjeljni pregled operacija NOV i PO	47
Kratke vijesti	49

Narodnooslobodilačka borba u Danskoj	49
Major Jones u Sloveniji	50
Komitet narodnog oslobođenja u Svajcarskoj	50
Organizacija zdravstvene službe na oslobođenom teritoriju	50
Vijesti iz grada	51
Iz etničkog logora	51
Koncentracijski logor »Caserma Diaz« na Rijeci (nastavak)	51
etnički Draže Mihailovići a pretopili novi težak poraz	51

Broj 6, 11. XI 1943.

Velike pobjede naše Narodnooslobodilačke vojske	53
Ni Romei ne e' spasiti od poraza njemačke vojske u našoj zemlji	54
Sveslavenski kongres u Moskvi pozdravlja naše partizane	54
Nevi en razmah sovjetske ofenzive	55
Saveznici pojava udarce po hitlerovskom taboru	55

Broj 7, 5. I 1944.

Historijsko rješenje	
Uvodni govor »Pravde« i konferenciji rukovodilaca triju velikih saveznih država u Teheranu	57
Značaj historijskih odluka Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije	60
Povoljan vojni i politički položaj naše domovine	61
Nema povratka	62
Vijesti iz grada	63
»Oslobodioci« Splita u pravom svjetlu	63
Kratke vijesti	64
Naši pomorci u Londonu za pomoć Narodnooslobodilačkoj Vojsci	64
Djelatnost talijanskih partizana u Milanu	64
Sporazumi belgijskih partizana i francuskih boraca za slobodu	64

Broj 8, 3. III 1944.

Nosioci tiranije 1. izdaje pred slomom	67
Nove laži i obmane klike oko Matića	69
Slobodna Jugoslavija upozoruje	70
Sluge na djelu	70

Broj 9, 17. V 1944.

Ustaška mobilizacija — nova prodaja hrvatskog mesa i krvi	73
Stari prijatelj trojnih paktova	76
Vijesti iz grada	78
Dok bude okupator bi e' i grada	78
Primjer Šolte, Drvenika i Stobreca, opomena onima koji čekaju	78
Rodoljubi Splita žrtvama njemačko-ustaško-etničko-omobranskog terora	79
Još jedna »blagodat« okupacije	79

Broj 10, 25. V 1944.

Narod Splita ne da se pretvoriti u hitlerovsko roblje	81
Govor maršala Jugoslavije Tita na Drugom antifašističkom kongresu omladine Jugoslavije	83
Vijesti iz grada	84
Narod postradalag stajskog kotara zahvaljuje građanstvu Splita na pomoći	84
»Veletzibuna« ili velepanika	84
U što se pretvorila Sarvatzy-eva Naredba br. 9	85
Razne vijesti	86

Broj 11, 8. VI 1944.	
Kona ni obra un je ipo eo.	89
Väjesiti iz grada.	90
Bombardiranje Splita.	90
Ko pomaže ustašku mobilizaciju?	91
Sjetimo se šibenskih žrtava.	92
Naš stari »Hajduk« pridružio se barbi svog naroda.	92
Zašto je »Poglavnik« produžio rok za »odmetnike«.	93
Uspjeh Zajma narodnog oslobo enja u Splitu.	94
Razne vijesiti.	94
Broj 12, 18. VI 1944.	
Otvoren je Dnugi front!	97
Održano je Tire e zasjedanje Zemaljskog antifašisti kog vije a narodnog oslobo enja Hrvatske.	98
VIII korpus — ponos Dalmacije.	99
Vijesti iz grada.	101
Rovarenje Ma ekovaca.	101
Upozorenje gra anstvu.	102
Broj 13, 24. VI 1944.	
Sabor slobodne i ujedinjene Hrvatske.	103
Vijesti iz grada.	104
Sve dalje seže narodna osveta.	104
Broj 14, 6. VII 1944.	
Živjela Narodnooslobodila ka fronta Hrvatske!	303
Velike polbjede antifašisti ke koalicije.	108
Novi pokušaji bijednika da razbiju jedinstvo naroda.	109
Vdjjesti iz grada.	110
Ustaška mobilizacija.	110
Razne vijesti.	111
Njema ki lješevi gomilaju se po našoj zemlji.	111
Broj 15, 21. VII 1944.	
Narodni saibor Hrvatske.	113
Sve nove i ve e pobjede antihitleirovske koalicije.	114
Vijesti iz grada.	115
Srce Splita sve življe kuca za oslobodila ku borbu.	115
Kome služi »Narodna zaštita«.	116
Dolazi kraj narodnom strpljenju.	117
Sta nam brojke govore?	H8
Blistavi uspjeh Zajma narodnog oslobo enja.	U ⁸
Broj 16, 31. VII 1944.	
Ubrzava se vojni ka i moralna katastrofa Hitlerove Njema ke.	119
Rasplimjuju ise snovi etni kih glavešina.	121
Vijesti iz gra a.	121
Ne dajmo da nas Okupator uhvati i odvede sobom!	121
Zane Splita se bore herojski i požrtvovno.	122
Split se ponosi svojiom omladinom.	123
Novi krvavi zlo in okupatora.	124
Broj 17, 11. VIII 1944.	
14. kolovoza.	I ²⁷
Pobjeda za pobjedom.	I ²⁸
Vijesti iz grada.	130

Nastavlja se bijedna hajka na građane Splita	.130
Gladni narod traži rahu	.131
Uvajmo se tifusa i dinketerije!	.131
Ovogodišnja žetva	.132
Ne nasjedajmo podvalama i provokacijama!	.133
Razne vijesti	.133

Broj 18, 23. VIII 1944.

Nova velika pobjeda naroda Jugoslavije	.135
Veliki uspjesi Narodnooslobodilačke vojske	.137
U vršuju se odluke II zasjedanja AVNOJ-a	.137
Vijesti iz grada	.138
Split je dostojno proslavio trogodišnjim ustanika u Dalmaciji	.138
Jagme se strvinari za vlast	.139
Javne plaćke »organa javnog reda«	.139
Raid našeg Narodnooslobodilačkog odbora	.140
Razne vijesti	.140

Broj 19, 15. IX 1944.

Pred slomom Hitlerove Njemačke	.141
Vijesti iz grada	.142
Ustaški prestrtinari kriku	.142
Razne vijesti	.143
Maršal Tito izvršio je smotru I lovačke eskadrije NOV	.143
»Tito je jedna od najznačajnijih figura ovoga rata«	.143
Ja anje Narodnooslobodilačkog pokreta u Istri	.144

Broj 20, 22. IX 1944.

Jedna pobjeda više	.145
Masovno istjerivanje okupatora iz naše zemlje	.147
Vijesti iz grada	.148
Split gladije	.148
Još jedna pouka za one koji čekaju	.149
Udarnici se bori omladina Splita	.150
Narod Splita za obitelji svojih boraca	.151
Nebrojeni doprinosi naroda Vojsci	.151

Broj 21, 15. X 1944.

Dobro nam došla, draga Crvena Armija!	.153
Dobili smo veliki dar!	.154
Konferencija u Moskvi	.155
Bugairaka naš novi prijatelj	.155
Vijesti iz grada	.156
Osveti amo povješana	.156
Narod Splita svojim borcima	.157
Split je upisao 37,500.000 Kuna zajima	.157
Milijunski doprinos naroda Splita	.158
Odaziv ina Titovu posljednju opomenu	.158
Kazalo osobnih imena	.161
Kazalo naziva gradova, mjesta i naselja	.165
Objašnjenje skraćenica	.169

GLAS SPLITA

Izdava

AKAVSKI SABOR

Split, Narodni trg 4/1

Za izdava a

ANTE SVILLCLC

Tehni ki urednik

NIKOLA MARTLC

Ovitak

PETAR JAKELI